

UNIVERSITATEA AGRARĂ DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U. 631.15 (478)

DOMBROVSKI INA

**ESTIMAREA REZULTATELOR ACTIVITĂȚII
OPERATIONALE ÎN ÎNTREPRINDERILE AGRICOLE DIN
REGIUNEA DE CENTRU A REPUBLICII MOLDOVA**

**SPECIALITATEA: 521.03 - ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
ÎN DOMENIUL DE ACTIVITATE**

TEZĂ de doctor în științe economice

Conducător științific:

TCACI Natalia
Doctor în științe economice,
conferențiar universitar

Autorul:

DOMBROVSKI Ina

Chișinău, 2019

© Dombrovschi Ina, 2019

CUPRINS

ADNOTARE.....	6
LISTA ABREVIERILOR.....	9
INTRODUCERE.....	10
1. ABORDĂRI TEORETICE VIZÂND ESTIMAREA REZULTATELOR FINANCIARE DIN ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ.....	16
1.1 Profitul și rata rentabilității - indicatori de rezultate financiare ai activității întreprinderii.....	16
1.2 Metodologia estimării rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole.....	31
1.3 Considerații privind estimarea rezultatelor activității operaționale prin prisma pragului de rentabilitate.....	41
1.4 Concluzii la capitolul 1.....	52
2. ANALIZA REZULTATELOR FINANCIARE DIN ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ A ÎNTREPRINDERILOR AGRICOLE.....	54
2.1. Tendințe vizînd evoluția rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole.....	54
2.2. Analiza structurală și factorială a rezultatelor financiare în întreprinderile agricole.....	70
2.3 Cuantificarea factorilor ce influențează profitul și rata rentabilității produselor agricole.....	82
2.4 Concluzii la capitolul 2.....	93
3. DIRECȚII PRIORITARE VIZÎND SPORIREA REZULTATELOR FINANCIARE DIN ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ A ÎNTREPRINDERILOR AGRICOLE.....	96
3.1. Diminuarea pragului rentabilității – premisă de majorare a profitului.....	96
3.2 Implementarea tehnologiilor avansate și atragerea investițiilor.....	117
3.3 Eficientizarea utilizării mijloacelor de subvenționare.....	127
3.4 Concluzii la capitolul 3.....	142
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	145
BIBLIOGRAFIE.....	149
ANEXA 1. Evoluția indicilor și structurii producției agricole, pe categorii de gospodării în perioada 2010-2017.....	164
ANEXA 2. Dinamica veniturilor din vânzarea produselor agricole în calcul la un hectar de teren agricol în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012- 2017.....	165

ANEXA 3. Evoluția structurii veniturilor din vânzarea produselor agricole în entitățile regiunii Centru a Republicii Moldova.....	166
ANEXA 4. Dinamica profitului brut (pierderii brute) în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017.....	167
ANEXA 5. Dinamica profitului (pierderii) din activitatea operațională în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017.....	168
ANEXA 6. Dinamica profitului până la impozitare în profilul raioanelor din regiunea Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017.....	169
ANEXA 7. Dinamica profitului net (pierderii nete) în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017.....	170
ANEXA 8. Dinamica ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2010-2017	171
ANEXA 9. Baza informațională pentru efectuarea analizei factoriale a profitului brut și a ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate în întreprinderile agricole din regiunea Centru.....	172
ANEXA 10. Analiza dinamicii profitului din activitatea operațională și a profitului net în întreprinderile agricole din regiunea de Centru.....	173
ANEXA 10 a. Analiza dinamicii situației financiare a întreprinderilor agricole în profilul raioanelor din Regiunea Centru.....	174
ANEXA 11. Structura costului de producție pe articole de calculație la produsele cerealiere în medie pe anii 2016-2017.....	175
ANEXA 12. Ecuația de regresie a profitului din vânzarea grâului la un hectar de suprafață productivă	176
ANEXA 13. Ecuația de regresie a profitului din vânzarea porumbului la un hectar de suprafață productivă.....	177
ANEXA 14. Ecuația de regresie a profitului din vânzarea semințelor de floarea soarelui la un hectar de suprafață productivă.....	178
ANEXA 15. Ecuația de regresie a ratei rentabilității grâului	179
ANEXA 16. Ecuația de regresie a ratei rentabilității porumbului.....	180
ANEXA 17. Ecuația de regresie a ratei rentabilității semințelor de floarea soarelui.....	181
ANEXA 18. Determinarea pragului rentabilității în profilul produselor agricole din raionul Orhei în medie pe anii 2008-2010.....	182
ANEXA 19. Determinarea pragului rentabilității în profilul produselor agricole din raionul Ungheni în medie pe anii 2008-2010.....	183

ANEXA 20. Marja de contribuție, pragul rentabilității și profitul obținut din vânzarea orzului în întreprinderile agricole din regiunea Centru în medie 2015-2017.....	184
ANEXA 21. Marja de contribuție, pragul rentabilității și profitul obținut din vânzarea porumbului în întreprinderile agricole din regiunea Centru în medie 2015-2017.....	185
ANEXA 22. Dinamica sumelor autorizate de subvenții a producătorilor agricoli din Republica Moldova în profilul măsurilor de sprijin.....	186
ANEXA 23. Repartizarea subvențiilor în profilul raioanelor Republicii Moldova în perioada 2015-2018.....	187
ANEXA 24. Dinamica subvențiilor în calcul la 1 ha teren agricol în profilul raioanelor regiunii Centru.....	188
ANEXA 25. Date inițiale pentru gruparea întreprinderilor agricole din Regiunea Centru după suma subvențiilor la hectar de teren agricol.....	189
ANEXA 26. Ecuația de regresie a profitului la un hectar de terenuri agricole sub influența nivelului subvențiilor și costurilor de producție.....	190
ANEXA 27. Variabilele ce formează structura modelelor matematice a profitului la un hectar de suprafață productivă (Y_2) și a ratei rentabilității (Y_3).....	191
ANEXA 28. Act de implementare a rezultatelor cercetării.....	192
ANEXA 29. Act de implementare a rezultatelor cercetării.....	193
ANEXA 30. Act de implementare a rezultatelor cercetării.....	194
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	195
CURRICULUM VITAE	196

ADNOTARE

la teza de doctor în științe economice cu tema „**Estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole din regiunea de Centru a Republicii Moldova**”

Dombrovski Ina, Chișinău, 2019

Structura tezei. Teza de doctor include: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie cu un număr de 190 surse, 30 anexe, 38 tabele, 95 formule și 24 figuri. Rezultatele investigațiilor la temă sunt reflectate în 10 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: estimare, rezultat financiar, activitate operațională, profit, rata rentabilității, analiză, eficiență economică, pragul rentabilității, productivitate, costuri variabile, costuri constante.

Domeniu de studiu: Creșterea eficienței economice a sectorului agrar pe baza sporirii rezultatelor financiare din activitatea operațională.

Scopul tezei: Studiarea aspectelor teoretice și metodologice vizînd estimarea rezultatelor financiare din activitatea operațională a entităților din agricultură, analiza acestora și elaborarea unor recomandări de sporire a rezultatelor financiare din activitatea de bază a întreprinderilor agricole.

Obiectivele cercetării: studierea conceptelor de profit, rata rentabilității, pragul rentabilității și a rolului acestora în aprecierea rezultatelor financiare din activitatea operațională; abordarea aspectelor metodologice privind estimarea rezultatelor financiare ale activității operaționale în întreprinderile agricole; analiza evoluției rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole; analiza structurală și factorială a rezultatelor financiare în întreprinderile agricole; cuantificarea factorilor ce influențează profitul și rata rentabilității produselor agricole; determinarea influenței pragului rentabilității asupra modificării rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole; analiza eficienței economice vizînd aplicarea tehnologiilor avansate, utilizării mijloacelor de subvenționare și influența acestora la modificarea rezultatelor financiare.

Metodologia cercetării științifice s-a bazat pe utilizarea următoarelor metode: metoda dialectică cu componentele ei: analiza, sinteza, inducția, deducția, abstracția științifică și metodele inerente disciplinelor economice: comparația, grupările statistice, metoda ratelor, recalculării diferențelor absolute, procedeul legăturilor directe și indirecte precum și metodele: seriilor cronologice, corelației și regresiei.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în: aprofundarea cadrului conceptual al noțiunilor de rezultate financiare și rentabilitate prin sistematizarea viziunilor teoretice a diferitor școli și curente teoretice; elaborarea modelului structural vizînd conexiunea dintre potențialul de producție, factorii de reglare și formarea rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole; precizarea metodologiei de estimare a rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole; argumentarea influenței cantitative a factorilor ce contribuie la modificarea rezultatelor financiare din activitatea operațională și a ratei rentabilității produselor agricole; elaborarea pronosticului profitului operațional și a profitului net la un hectar de teren agricol, profitului în profilul produselor agricole; elaborarea cuantumului minim al profitului la un hectar de suprafață productivă, zonelor elasticității profitului în funcție de creșterea productivității, indentificarea ponderii efectului direct și complementar în obținerea profitului, argumentarea economică a nivelului optim al subvențiilor la un hectar de teren agricol, efectelor implementării tehnologiilor inovaționale și reabilitării sistemelor de irigare.

Problema științifică importantă soluționată constă în *argumentarea* din punct de vedere științific și metodologic a estimării rezultatelor financiare din activitatea operațională luînd în considerație specificul ramural al întreprinderilor agricole, *fapt ce a confirmat oportunitatea* reducerii riscului operațional și sporirii profitului în entitățile agricole, *în baza aplicării* strategiilor de atragere a investițiilor și implementării tehnologiilor inovaționale.

Semnificația teoretică a lucrării constă în delimitarea indicatorilor de rezultate financiare ale activității operaționale prin prisma pragului de rentabilitate ce asigură obținerea informațiilor relevante referitoare la indentificarea factorilor care condiționează impactul efectului direct și complementar la obținerea profitului, precum și a elasticității profitului în funcție de modificarea productivității culturilor agricole.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în: ajustarea modelelor factoriale de analiză a rezultatelor financiare la condițiile de activitate practică a întreprinderilor agricole; utilizarea metodei concretizate de estimare a rezultatelor financiare prin prisma pragului rentabilității; utilizarea modelelor multifactoriale elaborate pentru pronosticul profitului operațional, a profitului la nivel de produs și a ratei rentabilității produselor agricole; utilizarea nivelului optim al subvențiilor la un hectar de teren agricol de către AIPA în procesul de distribuire a mijloacelor fondului de subvenționare; valorificarea posibilităților de aplicare a cuantumului minim al profitului la elaborarea planurilor de afaceri și în procesul decizional al întreprinderilor agricole.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice obținute în teza de doctor au fost implementate în CAP „Roada Dumbravei” din raionul Criuleni, SRL „Amorilis Agro” din raionul Orhei, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova.

АННОТАЦИЯ

к диссертации на соискание учёной степени доктора экономических наук на тему: **“Оценка результатов операционной деятельности в сельскохозяйственных предприятиях центрального региона Республики Молдова”**

Домбровски Ина, Кишинев, 2019

Структура работы. Диссертация состоит из введения, трёх глав, выводы и рекомендации, библиография из 190 источников, 30 приложений, 38 таблиц, 95 формул и 24 рисунка. Результаты исследований по теме диссертации отражены в 10 научных работах.

Ключевые слова: оценка, финансовый результат, операционная деятельность, прибыль, уровень рентабельности, анализ, экономическая эффективность, порог рентабельности, урожайность, переменные затраты, постоянные затраты.

Область исследования: Рост экономической эффективности аграрного сектора на основе увеличения финансовых результатов.

Цель диссертации: изучение теоретических и методологических аспектов оценки финансовых результатов операционной деятельности сельскохозяйственных предприятий, их анализ и разработка рекомендаций по увеличению финансовых результатов для предприятий аграрного сектора.

Задачи исследования: изучение понятий прибыли, уровня рентабельности, порога рентабельности и их роли в оценке финансовых результатов от операционной деятельности; уточнение методики оценки финансовых результатов от операционной деятельности в сельскохозяйственных предприятиях; анализ динамики результатов операционной деятельности на сельскохозяйственных предприятиях; проведение структурного и факторного анализа финансовых результатов в сельскохозяйственных предприятиях; количественная оценка факторов, влияющих на прибыль и уровня рентабельности сельскохозяйственной продукции; определение влияния порога рентабельности на изменение финансовых результатов от операционной деятельности сельскохозяйственных предприятий; анализ экономической эффективности применения передовых технологий, оценка эффективности использования субсидий и их влияние на изменение финансовых результатов.

Методология научного исследования основывалась на следующих методах: диалектический метод с его компонентами: анализ, синтез, индукция, дедукция, научная абстракция и методы, присущие экономическим дисциплинам: сравнение, статистические группы, метод оценки, пересчет абсолютных разностей, прямые и косвенные и методы: хронологические ряды, корреляция и регрессия.

Научная новизна исследования заключается в: углублении теоретических концепций отражающих финансовые результаты и уровень рентабельности путем систематизации теоретических взглядов различных экономических доктрин; разработка структурной модели, отражающая взаимосвязь между производственным потенциалом, управлением производством и финансовыми результатами от операционной деятельности сельскохозяйственных предприятий; уточнение методики оценки финансовых результатов от операционной деятельности сельскохозяйственных предприятий; обоснование количественного влияния факторов на изменение финансовых результатов от операционной деятельности и уровня рентабельности сельскохозяйственных продуктов; разработка прогнозов операционной прибыли и чистой прибыли в расчете на гектар сельскохозяйственных угодий, а также прибыли отдельных сельскохозяйственных культур; разработке величины минимальной прибыли на гектар продуктивной площади в разрезе культур, зоны эластичности прибыли в зависимости от роста урожайности, выявлена доля прямого и сопутствующего эффекта в формировании прибыли; экономическое обоснование суммы субсидий в расчете на гектар сельскохозяйственных угодий, эффективности внедрения инновационных технологий и реабилитации ирригационных систем.

Решение особенно значимой научной проблемы состоит в научно-методической аргументации оценки финансовых результатов от операционной деятельности с учетом отраслевой специфики сельскохозяйственных предприятий, которая подтвердила возможность снижения операционного риска и увеличения прибыли в сельскохозяйственных предприятиях на основе применения стратегий, привлечение инвестиций и внедрение инновационных технологий.

Теоретическая значимость работы заключается в систематизации показателей финансовых результатов исходя из специфики порога рентабельности, что обеспечивает получение достоверной информации относительно факторов отражающих воздействие прямого и сопутствующего эффекта на величину прибыли, а также эластичности прибыли в зависимости от изменения урожайности сельскохозяйственных культур.

Практическая значимость работы состоит в: применения факторных моделей анализа финансовых результатов с учётом конкретных условий деятельности сельскохозяйственных предприятий; использование уточнённой методики оценки финансовых результатов через призму порога рентабельности; использование многофакторных моделей разработанных для прогноза операционной прибыли, прибыли по виду продукции и уровня рентабельности; использование в практической деятельности АИРА оптимального уровня субсидий предложенного автором при распределении по субъектам; использование величин минимальной прибыли при составлении бизнес-плана и при принятии управленческих решений сельскохозяйственными предприятиями.

Внедрение научных результатов. Результаты научных исследований по данной диссертации были внедрены в САР "Roada Dumbravei" района Криулень, SRL "Amorilis Agro" района Орхей и Министерстве Сельского Хозяйства, Регионального Развития и Окружающей Среды Республики Молдова

ANNOTATION

to the PhD in Economic Sciences thesis "**Estimating the results of the operating activity in agricultural enterprises in the Central Region of the Republic of Moldova**"

Dombrovschi Ina, Chisinau, 2019

Thesis structure. The doctoral thesis includes: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography with 190 sources, 30 annexes, 38 tables, 95 formulas and 24 figures. The results of the investigations on the topic are reflected in 10 scientific papers.

Key words: estimation, financial result, operating activity, profit, rate of return, analysis, economic efficiency, profitability threshold, productivity, variable costs, constant costs.

Field of study: Increasing the economic efficiency of the agrarian sector through the increase of the financial results of the operating activity.

The purpose of the thesis: Studying the theoretical and methodological aspects regarding the estimation of the financial results of the operating activity of the agricultural entities, their analysis and the elaboration of the recommendations to increase the financial results from the basic activity of the agricultural enterprises.

Objectives of the research: studying the concepts of profit, profitability rate, profitability threshold and their role in assessing the financial results of the operational activity; the approach of the methodological aspects regarding the estimation of the financial results of the operational activity in the agricultural enterprises; analysis of the evolution of operational activity results in agricultural enterprises; structural and factorial analysis of financial results in agricultural enterprises; quantifying the factors that influence the profit and rate of profitability of agricultural products; determining the influence of the profitability threshold on the change of the financial results from the operational activity of the agricultural enterprises; economic efficiency analysis for the application of advanced technologies, the use of subsidizing means and their influence on the change of financial results.

The methodology of scientific research was based on the following methods: the dialectical method with its components: analysis, synthesis, induction, deduction, scientific abstraction and methods inherent in economic disciplines: comparison, statistical groups, rate method, recalculation of absolute differences, direct and indirect and methods: chronological series, correlation, and regression.

The novelty and scientific originality of the research consist in: deepening the conceptual framework of the notions of financial results and profitability by systematizing the theoretical visions of different schools and theoretical currents; elaboration of the structural model regarding the connection between the production potential, regulating factors and the formation of the financial results of the operating activity of the agricultural enterprises; specification of the methodology for estimating the financial results of the operating activity of the agricultural enterprises; the argumentation of the quantitative influence of the factors that contribute to the modification of the financial results of the operating activity and the rate of profitability of agricultural products; drafting the forecast of operating profit and net profit per hectare of agricultural land, of the profit in the profile of agricultural products; the elaboration of the minimum amount of profit per hectare of productive surface, of areas of profit elasticity according to the increase of productivity, the identification of the share of the direct and complementary effect in profit obtaining, the economic argumentation of the optimal level of subsidies per hectare of agricultural land, identifying the effects of the implementation of the innovative technologies rehabilitation of irrigation systems.

The important scientific problem solved consists in the scientific and methodological argumentation of the estimation of the financial results from the operational activity taking into account the branch specificity of the agricultural enterprises, which confirmed the opportunity to reduce the operational risk and increase the profit in the agricultural entities, based on the application of the strategies attracting investment and implementing innovative technologies.

The theoretical significance of the thesis consists in the delimitation of the financial results of the operating activity from the perspective of the profitability threshold, which ensures the obtaining of the relevant information regarding the identification of the factors that influence the impact of the direct and complementary effect on the profit, as well as profit elasticity as a result of changes in crop productivity.

The applicative value of the thesis consists in: adjusting the factorial models of the analysis of the financial results to the practical working conditions of the agricultural enterprises; the use of the certain method of estimating financial results from the perspective of the profitability threshold; the use of multifactorial models developed for operating profit forecast, product profit and rate of profitability of agricultural products; the use of the optimal level of subsidies per hectare of agricultural land by AAIP in the process of distributing subsidy funds; valorification of the possibilities of applying the minimum amount of profit in the elaboration of business plans and in the decision-making process of agricultural enterprises.

Implementation of scientific results. The scientific results obtained in the doctor's thesis were implemented in the "Roada Dumbravei" APC in the Criuleni district, "Amorilis Agro" Ltd in Orhei district and Ministry of Agriculture, Regional Development and Environment of the Republic of Moldova.

LISTA ABREVIERILOR

ADC	Agenția Austriacă de Cooperare pentru Dezvoltare
AFA	Accesul la Finanțare pentru Agricultură
AIPA	Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
ARSI	Activitatea Reformei Sectorului de Irigare
AUAI	Asociațiile Utilizatorilor de Apă la Irigare
BNS	Biroul Național de Statistică
CAP	Coperativa Agricolă de Producție
CSTSP	Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante
FNDAMR	Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural
GȚ	Gospodărie Țărănească
IVE	Indicele de Vulnerabilitate a Existenței
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MBH	Managementul Bazinelor Hidrografice
PIB	Produsul Intern Brut
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
RSCI	Reabilitarea Sistemelor Centralizate de Irigare
RSI	Reforma Sectorului de Irigare
SA	Societate pe Acțiuni
SNC	Standardul Național de Contabilitate
SRL	Societate cu Răspundere Limitată
STE	Stațiune Tehnologico-Experimentală
TMI	Transferul Managementului în Irigare
UE	Uniunea Europeană

INTRODUCERE

Actualitatea și gradul de studiere a temei investigate. Agricultură pentru Republica Moldova este o prioritate primordială, deoarece în această ramură activează circa 1/3 din populația ocupată, iar ponderea agriculturii în volumul total al exporturilor depășește 60%. Prin urmare, rezultatele obținute în agricultură determină creșterea economiei naționale a țării. În acest context, desfășurarea unei activități de producție profitabile și, totodată, menținerea echilibrului financiar impune necesitatea estimării și analizei rezultatelor financiare la nivelul întreprinderilor agricole.

Evaluarea rezultatelor financiare permite indentificarea punctelor forte, punctelor slabe, oportunităților și riscurilor întreprinderii. În baza rezultatelor financiare este posibilă menținerea unui nivel corespunzător al autofinanțării și a capacității întreprinderii în rambursarea datoriilor și reinvestirii tehnologice.

Estimarea rezultatelor financiare poartă un caracter semnificativ, deoarece permite managerilor să opteze pentru direcțiile principale de dezvoltare ale activității economice, atât pentru perioada curentă, cât și pentru cea previzională. Rezultatul financiar al activității întreprinderii se caracterizează prin suma profitului, obținut (sau pierderii suportate). Profitul reprezintă premisa și consecința oricărei afaceri, dar și una din legile impotrante care stau la baza evoluției societății.

Totodată menționăm, că multe întreprinderi agricole se află la limita falimentului din cauza randamentelor scăzute, prețurilor mici la produsele agricole ce nu acoperă costurile, cât și a altor factori ce nu permit obținerea de profituri, suficiente pentru dezvoltarea producției.

În literatura de specialitate se recomandă un sistem larg de indicatori ai profitului și a rentabilității ce caracterizează eficiența diferitor activități ale entității. Însă, actualmente, tot mai insistent apare necesitatea precizării indicatorilor ce estimează cât mai amplu și exact rezultatele financiare ale activității operaționale. Problema estimării rezultatelor financiare la nivelul entităților din industrie, comerț și prestarea serviciilor a fost cercetată în lucrările științifice atât a savanților autohtoni cât și a celor de peste hotare. Însă aspectele metodologice ale rezultatelor financiare ce țin de specificul ramural al întreprinderilor agricole nu sunt suficient cercetate și dezvoltate în lucrările științifice. În acest context, studierea unui volum vast de lucrări științifice ne-a permis să constatăm, că la nivelul întreprinderilor agricole n-au fost soluționate aspectele ce vizează estimarea sensibilității profitului la variația costurilor și a volumului vânzărilor prin prisma pragului rentabilității. Deasemenea, insuficient au fost cercetate aspectele manageriale vizând asigurarea și eficiența folosirii resurselor materiale și umane reflectate prin mărimea și structura costurilor de producție în profilul produselor agricole. Necesitatea cercetării

problemelor menționate în întreprinderile agricole a determinat actualitatea temei de cercetare conturată de următoarele aspecte:

- Importanța științifică și practică a problemei investigate cât și necesitatea aprofundării cercetării rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole ceea ce va permite evaluarea eficienței activității de bază în funcție de efortul depus și efectul obținut;
- Necesitatea perfecționării metodei de estimare a rezultatelor financiare prin prisma pragului rentabilității ce v-a contribui la minimizarea pierderilor, riscului operațional și la adoptarea deciziilor manageriale;
- Identificarea factorilor ce influențează mărimea profitului și a ratei rentabilității în baza aplicării modelelor factoriale și a ecuațiilor de regresie, fapt ce permite conturarea direcțiilor vizând sporirea rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul constă în studierea aspectelor teoretice și metodologice ale estimării rezultatelor financiare din activitatea operațională a entităților din agricultură, analiza acestora, elaborarea unor recomandări vizând sporirea rezultatelor financiare din activitatea de bază a întreprinderilor agricole.

Scopul propus este concretizat în următoarele **obiective** de bază:

- Studierea conceptelor de profit, rata rentabilității, pragul rentabilității și a rolului acestora în estimarea rezultatelor financiare din activitatea operațională;
- Abordarea aspectelor metodologice privind estimarea rezultatelor financiare ale activității operaționale în întreprinderile agricole;
- Analiza evoluției rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole;
- Analiza structurală și factorială a rezultatelor financiare în întreprinderile agricole;
- Cuantificarea factorilor ce influențează profitul și rata rentabilității produselor agricole;
- Determinarea influenței pragului rentabilității asupra modificării rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole;
- Analiza eficienței economice vizând aplicarea tehnologiilor avansate, utilizării mijloacelor de subvenționare și influența acestora la modificarea rezultatelor financiare.

Ipoteza de cercetare constă în supoziția că eficiența activității operaționale, privită prin prisma generării profitului, depinde de efortul propriu al întreprinderilor agricole, dar și de alți factori externi cu impact la variația costurilor de producție și a productivității culturilor agricole.

Obiectul de cercetare îl constituie analiza rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole din regiunea Centru.

Suportul teoretico-științific și metodologic al tezei l-au constituit concepțiile și lucrările științifice ale savanților economiști cu renume mondial: Adam Smith, David Ricardo, John M. Keynes, J.B. Say, P. Heyne, McConnell Campbell; savanților și cercetătorilor români, ruși și autohtoni: Gheorghe I. Ana, M. Capron, M. Adochiței, D. Mărgulescu, M. Niculescu, A. Gheorghiu, L. Spătaru, V. Robu, M. Gust, N. Dobrotă, C. Cojocaru, L. Bușe, V. Covaliov, G. Savițcaia, L. Gladkaia, A. Șeremet, R. Saifulin, D. Parmacli, T. Bajura, V. Doga, P. Catan, P. Țurcanu, A. Onofrei, A. Stratan, D. Cimpoeș, E. Timofti, P. Movileanu, N. Tcaci, A. Litvin, N. Mocanu, S. Portarescu, N. Țiriulnicova și alții.

Deasemenea, drept suport metodologic ne-au servit actele legislative și normative ale Republicii Moldova.

Metodologia cercetării științifice s-a bazat pe utilizarea următoarelor metode: metoda dialectică cu componentele ei: analiza, sinteza, inducția, deducția, abstracția științifică și metodele inerente disciplinelor economice: comparația, grupările statistice, metoda ratelor, recalculării diferențelor absolute, procedeul legăturilor directe și indirecte precum și metodele: seriilor cronologice, corelației și regresiei.

Baza informațională a cercetărilor o constituie datele generalizatoare ale Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, materialele Comisiei de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante, Agenției Relații Funciare și Cadastru, Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură. Situațiile financiare, rapoartele statistice și registrele contabile ale întreprinderilor agricole analizate din regiunea Centru a Republicii Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constă în:

- Aprofundarea cadrului conceptual al noțiunilor de rezultate financiare și rentabilitate prin sistematizarea viziunilor teoretice a diferitor școli și curente teoretice;
- Elaborarea modelului structural vizînd conexiunea dintre potențialul de producție, factorii de reglare și formarea rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole;
- Precizarea metodologiei de estimare a rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole;
- Argumentarea influenței cantitative a factorilor ce contribuie la modificarea rezultatelor financiare din activitatea operațională și a ratei rentabilității produselor agricole;
- Elaborarea pronosticului profitului operațional și a profitului net la un hectar de teren agricol, profitului în profilul produselor agricole;

- Elaborarea cuantumului minim al profitului la un hectar de suprafață productivă, zonelor elasticității profitului în funcție de creșterea productivității, identificarea ponderii efectului direct și complementar în obținerea profitului;
- Argumentarea economică a nivelului optim al subvențiilor la un hectar de teren agricol.

Problema științifică importantă soluționată constă în *argumentarea* din punct de vedere științific și metodologic a estimării rezultatelor financiare din activitatea operațională luând în considerație specificul ramural al întreprinderilor agricole, *fapt ce a confirmat oportunitatea* reducerii riscului operațional și sporirii profitului în entitățile agricole, *în baza aplicării* strategiilor de atragere a investițiilor și implementării tehnologiilor inovaționale.

Semnificația teoretică a lucrării constă în delimitarea indicatorilor de rezultate financiare ale activității operaționale prin prisma pragului de rentabilitate ce asigură obținerea informațiilor relevante referitoare la identificarea factorilor care condiționează impactul efectului direct și complementar la obținerea profitului precum și a elasticității profitului în funcție de modificarea productivității culturilor agricole.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în:

- ajustarea modelelor factoriale de analiză a rezultatelor financiare la condițiile de activitate practică a întreprinderilor agricole;
- utilizarea metodei concretizate de estimare a rezultatelor financiare prin prisma pragului de rentabilitate;
- utilizarea modelelor multifactoriale elaborate pentru pronosticul profitului din activitatea operațională, a profitului la nivel de produs și a ratei rentabilității produselor agricole;
- utilizarea nivelului optim al subvențiilor la un hectar de teren agricol de către AIPA în procesul de distribuire a mijloacelor fondului de subvenționare;
- valorificarea posibilităților de aplicare a cuantumului minim al profitului la elaborarea planurilor de afaceri și în procesul decizional al întreprinderilor agricole.

Volumul și structura tezei. Teza cuprinde: adnotare (în română, engleză, rusă), lista de abrevieri, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie cu un număr de 190 surse, fiind expusă pe 149 pagini text de bază, 30 anexe, 24 figuri, 95 formule și 38 tabele.

În **Introducere** este dezvăluită actualitatea și gradul de studiere a temei investigate, la fel se argumentează aspectele științifice care necesită aprofundarea cercetării în teza dată. Deasemenea sunt stipulate referințele asupra: scopului și obiectivelor cercetării, suportului teoretico-științific și metodologic, noutății științifice a rezultatelor obținute, semnificației teoretice și valorii aplicative a lucrării, rezultatelor științifice principale înaintate spre susținere.

Capitolul I “Abordări teoretice vizând estimarea rezultatelor financiare din activitatea operațională” pune accent pe abordările teoretice și metodologice cu referire la rezultatele financiare din activitatea operațională. În cadrul acestui capitol este elaborat modelul de valorificare a elementelor ce contribuie la formarea profitului din activitatea operațională și modelul factorial al profitului brut din vânzarea produselor agricole. Sunt specificate metodele de evaluare care stau la baza prognozei vânzărilor. Este expusă și argumentată viziunea autorului cu referire la principalele rate de rentabilitate ce reflectă eficiența activității operaționale și referitor la aplicarea pragului de rentabilitate în determinarea profitului activității operaționale.

În **capitolul II “Analiza rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole”** se analizează evoluția rezultatelor activității operaționale a întreprinderilor agricole în regiunea de dezvoltare Centru. Pentru aprecierea eficienței activității operaționale este propusă și aplicată formula de calcul a ratei profitului operațional. Este analizată dinamica ratelor de rentabilitate în întreprinderile agricole din regiunea Centru și dinamica profitului din activitatea operațională în calcul la un hectar de teren agricol. În acest capitol pe baza ecuațiilor de regresie s-a stabilit interdependența dintre rata rentabilității produselor agricole cu costul unui chintal de produs și prețul mediu de vânzare.

Capitolul III „Direcții prioritare vizând sporirea rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole” identifică principalele direcții de sporire a rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole regiunii de dezvoltare Centru. În acest capitol, pentru a identifica legătura dintre volumul vânzărilor, costurile constante, costurile variabile și rezultatele financiare s-a aplicat metoda pragului de rentabilitate. Este expusă viziunea autorului cu referire la elasticitatea profitului în funcție de creșterea productivității culturilor agricole. S-a analizat și argumentat necesitatea implementării tehnologiilor avansate și atragerea investițiilor în sporirea rezultatelor financiare. S-a aplicat metoda de corelație și regresie pentru a demonstra influența nivelului de subvenționare asupra modificării profitului la un hectar de teren agricol.

În **concluzii și recomandări** sunt expuse principalele rezultate științifice obținute de autor în urma investigațiilor efectuate. În acest capitol al tezei sunt prezentate recomandările autorului referitoare la perfecționarea metodei de estimare a rezultatelor financiare și relevarea direcțiilor de sporire a acestora în întreprinderile agricole.

Aprobarea rezultatelor cercetărilor științifice. Rezultatele cercetărilor științifice efectuate de autor au fost expuse în 10 articole cu un volum de 3,7 coli de autor.

Unele viziuni teoretice, date factologice și recomandări practice care se conțin în teza de doctorat au fost expuse de către autor în reviste de specialitate, în materialele conferințelor științifice internaționale din Republica Moldova.

Rezultatele investigațiilor autorului au fost prezentate în cadrul a 6 conferințe științifice internaționale:

1. Simpozionul științific internațional „70 ani ai Universității Agrare de Stat din Moldova”, UASM, Chișinău, 7-8 octombrie 2003;
2. Simpozionul științific internațional „Agricultura modernă-realizări și perspective” dedicat aniversării a 75 ani ai Universității Agrare de Stat din Moldova, UASM, Chișinău, 21-23 octombrie 2008;
3. Simpozionul științific internațional „Realizări și perspective în gestionarea eficientă a resurselor economice din zona rurală”, Chișinău, UASM, 26-27 mai 2010.
4. Conferința științifică internațională „Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial”, ediția a X-a, USM, Chișinău, 30-31 octombrie 2015;
5. Simpozionul științific internațional „Perspectivele dezvoltării durabile a spațiului rural în contextul noilor provocări economice” dedicat aniversării a 85 de ani de la fondarea Universității Agrare de Stat din Moldova, UASM, Chișinău, 04-05 octombrie 2018;
6. Conferința științifică internațională jubiliară „Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale” cu ocazia aniversării a 65 ani de la fondarea facultății de științe economice, USM, Chișinău, 02-03 noiembrie 2018.

Rezultatele științifice principale noi înaintate spre susținere:

- perfecționarea metodei de estimare a rezultatelor financiare prin prisma pragului de rentabilitate;
- elaborarea modelelor factoriale pentru pronosticul profitului din vânzarea produselor agricole și a ratei rentabilității;
- argumentarea nivelului optim al subvențiilor la un hectar de teren agricol, efectelor implementării tehnologiilor inovaționale și reabilitării sistemelor de irigare;
- identificarea zonelor de elasticitate a profitului în funcție de variația productivității culturilor agricole;
- elaborarea quantumului minim al profitului la un hectar de suprafață productivă, argumentarea ponderii efectului direct și complementar în formarea profitului.

Cuvinte-cheie: estimare, rezultat financiar, profit, rata rentabilității, analiză, eficiență economică, pragul rentabilității, activitate operațională, productivitate, costuri variabile, costuri constante.

1. ABORDĂRI TEORETICE VIZÂND ESTIMAREA REZULTATELOR FINANCIARE DIN ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ

1.1 Profitul și rata rentabilității – indicatori de rezultate financiare ai activității întreprinderii

Multitudinea criteriilor de apreciere a performanțelor economico-financiare ale întreprinderii este determinată de rezultatele economice pe care le generează și a strategiei urmate pentru atingerea acestor rezultate. La modul general rezultatul economic se formează prin compararea veniturilor obținute cu cheltuielile suportate de întreprindere, expresia sintetică fiind: **Rezultat = Venituri – Cheltuieli**. Veniturile corespund efectelor obținute prin realizarea operațiunilor de producere, comercializare, financiare, iar cheltuielile corespund rezultatelor consumate cu ocazia realizării acestor operațiuni. În accepțiunea savantului francez B. Colasse conceptul de rezultat economic este în coincidență cu cea de **profit** reprezentând „aptitudinea unei întreprinderi de a degaja un rezultat exprimat în unități monetare” [B. Colasse, La gestion financière de l'entreprise, PUF, Paris, 1993, p. 213]. Astfel, rezultatul poate fi o mărime valorică denumită profit, atunci când veniturile sunt mai mari decât cheltuielile, sau o mărime valorică negativă, denumită pierdere, atunci când veniturile sunt mai mici decât cheltuielile.

Valoarea rezultatului - profitului (pierderii) are un rol deosebit deoarece permite:

- aprecieri asupra performanțelor (neperformanțelor) economico-financiare ale perioadei analizate;
- recapitularea exhaustivă a elementelor de venituri și cheltuieli, care au contribuit la formarea lui și identificarea factorilor de influență.

Referitor la activitatea întreprinderii performanța economico-financiară rezidă în eficiența și eficacitatea cu care sunt consumate resursele (efortul depus) și generate rezultatele (efectul obținut) care să-i asigure și să-i dezvolte sfera de interese [108, p.311].

Performanța întreprinderii vizează în special posibilitatea acesteia de a obține **profit**. De aici rezultă, că, principalul indicator de măsurare a performanței este **profitul**. Profitul constituie baza de referință în investigarea eficienței activității desfășurate, în orientarea deciziilor strategice și tactice oricărui agent economic.

Termenul de **profit** provine din limba latină, de la cuvântul „proficere”, care înseamnă a progresa, a obține rezultate, a obține beneficiu. Firesc, nici un întreprinzător nu poate progresa, nu se poate dezvolta și nici nu are motivație de a întreprinde o activitate economico-financiară dacă, nu este posibilitatea reală de a obține profit. Conceptual, dar în forma cea mai simplă de exprimare, profitul materializează „restul” ce rezultă ca diferență între veniturile obținute și cheltuielile aferente acestora, dintr-o activitate economică. În asemenea mod de abordare profitul

poate fi privit ca un element rezidual al activității economice. Spre deosebire de alte venituri provenite din proprietate el nu are bază contractuală ci depinde de succesul în afaceri, legislația politică și financiară a țării. Fiind principalul criteriu de apreciere a eficienței activității economice s-a conturat un consens teoretic în privința conținutului, naturii și formelor profitului.

Până în prezent nu există nici o definiție unanim acceptată de savanți la conceptul profitului. În acest context renumitul savant american Paul Heyne susține „Probabil nici o altă noțiune sau concept nu este folosit în discuțiile economice cu o varietate uluitoare de înțelesuri de sine stătătoare mai mare ca profitul” [70, p. 201].

Conceptul de profit a fost dintotdeauna în centrul atenției teoriei economice. Cu privire la natura și conținutul profitului au existat și există o multitudine de opinii. Problema abordată de teoreticieni ține de esența profitului, ca formă de venit care depinde de anumite circumstanțe.

Mercantiliștii, au acordat o atenție deosebită problemei sporirii avuției unei țări și a izvoarelor acesteia, considerau că profitul este un venit care se creează doar în activitățile de comerț exterior. Ceva mai târziu, *fiziocrații* lansează o nouă teorie, potrivit căreia profitul este un surplus de valoare peste valoarea avansată, peste cheltuielile efectuate, care este un dar al naturii și există numai în agricultură [91, p.191].

În teoria economică clasică se disting două mari curente teoretice care explică esența profitului sub următoarele puncte de vedere:

- profitul este munca însușită gratuit de proprietarii capitalului, pe seama celor ce își vînd capacitatea de muncă;
- profitul este recompensa factorilor de producție și a riscului.

Autorii primului curent teoretic sunt economiștii englezi Adam Smith și David Ricardo. Ei susțin, că profitul este venitul generat de proprietate și constituie un rezultat al muncii neplătite: „întreaga valoare a mărfurilor este împărțită numai în două porțiuni: una o constituie profitul iar cealaltă, salariile muncii” [123, p.117].

Adam Smith și David Ricardo au cercetat modificarea profitului în funcție de modificarea prețului mărfii, capitalului investit și a salariilor. Mai mult ca atât, teoreticienii clasici au explicat geneza profitului sub aspectul comportamentului rațional al lui „homo oeconomicus”, considerînd că profitul exprimă cel mai bine motivația întreprinzătorului. Astfel, David Ricardo spunea: „este imposibil pentru fermier ca și pentru manufacturier să trăiască fără profi, tot așa cum muncitorul nu poate trăi fără salariu. Motivul care îl face să acumuleze se va reduce cu fiecare micșorare a profitului și el va înceta complet atunci cînd acesta va fi așa de mic încît nu va mai oferi o recompensă suficientă pentru truda lor și pentru riscul pe care ei și-l asumă întrebuintîndu-și capitalul într-un mod foarte productiv” [119, p.76-77].

Dezvoltînd ideea, că profitul este un rezultat al muncii neplătite, Karl Marx demonstrează, că profitul este o formă transformată a plusvalorii, acea parte din valoarea mărfii obținută din plusvaloare, care nu-l costă nimic pe capitalist, tocmai din cauza că pe muncitor îl costă munca neplătită [88, p. 243].

Karl Marx considera că profitul este un venit însușit de către proprietarul capitalului în mod ilegal, deoarece acesta este creat prin exploatare, prin munca neplătită a muncitorilor. La originea profitului, susține Karl Marx, se află o nedreptate, un proces de exploatare a omului de către om și în acest fel profitul este un câștig amoral, care nu poate fi justificat în nici un fel [88, p. 261].

Analizînd detaliat mărimea și rata profitului prin influența concurenței și a prețurilor de piață Marx formulează legea referitor la tendința de reducere a ratei profitului [88, p. 278].

Al doilea concept teoretic rezumă în faptul, că profitul prezintă o recompensă a factorilor de producție. Astfel economistul francez Jean Batiste Say susținea ideea că profitul este o formă specială a salariului, care este însușită de întreprinzător pentru efortul său de organizare și gestionare a unei activități economice. Acest punct de vedere a lui J.B.Say este un rezultat al analizei atribuită abilității întreprinzătorului, ca factor de producție inovator.

Profitul, ca rezultat al proprietății de capital și al activității de antreprenoriat a fost analizat de savantul american Campbell McConnell în lucrarea sa „Economics”. El a dezvoltat explicația profitului ca recompensă pentru incertitudinile tehnice și economice la care se expun întreprinzătorii și proprietarii de capital pînă ajung să-l însușească. Menționînd, că profitul este obiectivul prioritar în plasarea corectă a efortului el scria: „răsplata pentru timpul, efortul și abilitatea de întreprinzător ce-și asumă riscul poate fi profitul, dar și pierderile, și chiar falimentul firmei” [184, p. 28].

În *teoria economică contemporană* există, de asemenea, o mulțime de interpretări ale conceptului de profit. Predomină totuși opinia potrivit căreia profitul este o recompensă, o răsplată pentru activitatea antreprenorială, pentru calitățile deosebite ale întreprinzătorului de a inova, de a gestiona reușit o afacere, dar mai ales de a înfrunta riscul [91, p.191].

„Avantajul” realizat sub formă bănească, exprimat și sub noțiunea de beneficiu - avînd în vedere semnificația latină, originară - se referă, evident numai la activitățile lucrative în care se manifestă prin existență, interacțiune și interdependență cei trei factori fundamentali de producție: capitalul, munca și pămîntul (natura). Însă cea mai recunoscută și mai răspîdită definiție de profit este următoarea: „profitul este diferența dintre venitul total și costul total” [124, p. 333]

Savanții români Spătaru L., Dobrotă N., Ciucur D., Cosea M., ș.a. consideră profitul ca fiind un venit rezidual, adică „elementul final sau rezidual al diferenței dintre venitul total și

costurile totale, respectiv, ceea ce rămîne din această diferență după ce se scad diferite sume...” [52, p. 284].

Asemenea abordare a noțiunii de **profit**, este prezentată și de savantul autohton Dumitru Moldovanu. Conform acestei opinii, profitul constituie diferența ce apare în cazul în care încasările totale (venitul total al firmei) sînt mai mari decît costul total. Profitul este, astfel, un cîștig (venit, beneficiu) obținut de persoanele care organizează și desfășoară o activitate economică, adică o activitate de producere și comercializare a bunurilor și serviciilor [91, p. 190].

M. Adochiței susține că, pentru a obține profit, în toate situațiile veniturile trebuie să fie mai mari decît cheltuielile. Privindu-l astfel „*profitul poate fi definit ca un excedent de venituri peste nivelul costurilor*” [1, p.172].

În unele țări termenul profit este înlocuit cu cel de beneficiu. De exemplu, în Franța se utilizează „benefice”, în Italia „beneficio” [9, p.114].

Astfel, Gh. Bistriceanu ș.a. consideră că, „beneficiul constituie rezultatul sintetic financiar pozitiv al unei activități productive; este principalul indicator calitativ care exprimă eficiența activității productive” [20].

După Dicționarul de economie profitul este „venitul adus de capitalul utilizat într-o întreprindere” și „reprezintă diferența dintre încasările efective și totalul cheltuielilor aferente” sau „denumirea generică dată diferenței pozitive dintre venitul obținut prin vînzarea bunurilor realizate de un agent economic și costul lor, considerată ca expresie a eficienței economice” [49, p. 354].

Michel Capron susține însă că „rezultatul nu poate fi un indice al profitului...”, condiții în care trebuie „... să ne ferim de a nu utiliza o singură noțiune de profit”, arătînd că „întreprinderea degajă o anumită masă de profituri (brute), dar aceasta este amputată de diferite prevelări financiare: remunerarea creditorilor de capitaluri, „funcția” fiscală a statului, remunerarea eventuală a acționarilor etc”, numind partea de profit ce rămîne în firmă, „autofinanțare” [32, pag. 154].

Economistul J. R. Hicks definește profitul ca „mărimea maximală pe care un individ poate să o cheltuiască în cursul unei perioade, fără ca situația financiară să se modifice” .

Profitul, ca indicator în mărime absolută al rentabilității, în viziunea I. Moroșan reprezintă: [92, p.118].

- un indicator sintetic de apreciere a performanțelor economico-financiare ale firmei;
- un mijloc de control al gestiunii economico-financiare;
- o sursă de autofinanțare a firmei;
- o pârghe de cointeresare a acționarilor, proprietarilor, salariaților, managerilor;
- o sursă de plată a capitalurilor împrumutate;

- o sursă de alimentare a bugetului statului.

Privind importanța profitului, savantul român Bătrâncea I. susține că aceasta rezultă „... cel puțin din următoarele considerente:

- profitul sintetizează rezultatul oricărei activități economice;
- profitul reprezintă obiectivul oricărui întreprinzător;
- mărimea și dinamica profitului caracterizează la nivel macro starea economică și socială a unei țări;
- profitul reprezintă criteriul de bază al desfășurării oricărei activități economice;
- profitul constituie dovada utilității produselor obținute și vândute clienților.

Informațiile despre performanța unei întreprinderi, în special despre profitabilitatea acesteia, fiind necesare „pentru evaluarea modificărilor potențiale ale resurselor economice pe care întreprinderea le va putea controla în viitor” [19, p. 119].

În viziunea aporitorilor de capital, rezultatul financiar după Feleagă N., Malciu L., Bunea S., este diferența dintre venituri și cheltuieli, exclusiv dobânzile vărsate creditorilor... [60, p. 66].

Condiția generală a obținerii profitului este activitatea economică. Pentru a ajunge la profit, în opinia Ana Gheorghe I. [7, p. 44] este necesară realizarea activităților economice pe piața mărfurilor, lucrărilor și serviciilor, prin intermediul prețului. Dimensiunea prețului de finalizare a valorii mărfurilor concură direct la formarea și mărimea profitului, ceea ce conduce la certitudinea că acesta este o componentă a prețului.

Dar, pentru a obține venituri, susține Ana Gheorghe I., întreprinzătorul trebuie să angajeze efectiv capitalurile sale care, îmbinate cu ceilalți factori de producție, vor conduce la menținerea stării de funcționalitate a afacerii. Derularea întregului proces de producție, prospectarea pieții, obținerea prețului dorit în funcție de cererea pieței presupune, și trebuie avute în vedere, o seamă de incertitudini sau riscuri [7, p.44].

După cum s-a menționat, una din calitățile distinctive ale întreprinzătorului este curajul de a înfrunta riscul. Într-adevăr, în activitatea economică riscurile sînt numeroase: a) riscul pierderii capitalului sau a unei părți din acesta; b) riscul tehnologic (aparitia unor noi tehnologii, mai performante); c) riscul de piață (de a nu-și găsi cumpărători); d) riscul monetar-financiar (inflația); e) riscul valutar (fluctuația cursurilor de schimb).

Acestea sînt niște riscuri economice. Dar mai există și riscuri politice, mai cu seamă în țările instabile. Există riscul de a fi șantajat sau chiar lichidat fizic de către concurenți. Semnificative sînt și riscurile juridice, legate de modificările legislației și, ca urmare, a regulilor de joc. La orice fel de risc este și firesc ca cei care au curajul să-l înfrunte să fie răsplătiți, obținînd un venit special sub formă de profit.

Din acest punct de vedere, Paul Heyne a demonstrat că, profitul „este o consecință a riscului”, este rezultatul prevederii viitorului cu mai mare acuratețe decât au făcut-o majoritatea celorlalți concurenți [70, p. 207].

Sub acest aspect M. Adochiței consideră că „profitul poate fi privit și ca o compensație a întreprinzătorului pentru riscurile pe care le poate avea în desfășurarea activității economice, materializate în pierderea capitalului” [1, p. 172].

Autorul consideră, că privită prin prisma raționalității economice apare evidentă necesitatea obținerii profitului ca o cerință a dezvoltării. În lipsa profitului, fie ca urmare a dezechilibrului factorilor de producție, când efortul este mai mare ca efectul, fie ca urmare a consumului întregului profit pentru sine activitatea economică nu numai că va stagna, dar atît factorii endogeni, cît și cei exogeni o vor deprecia pînă la lichidarea întreprinderii.

Rămânând în sfera relațiilor economice și financiare, autorul român Ana Gheorghe I. în lucrarea „Profitul” conchide că, la nivelul întregii întreprinderi și al tuturor sectoarelor sale de activitate, profitul este diferența între venitul total și costul total. Este o valoare real pozitivă, rezultată din activități economico-financiare concrete ca efect al interacțiunii și interdependenței factorilor de producție. Este un plus monetar reieșit din rotația completă a capitalurilor, urmărit și dorit de toți întreprinzătorii pentru autofinanțarea menținerii și dezvoltării propriei firme [7, pag. 44].

În condițiile economiei de piață, obiectivul esențial al entității îl constituie maximizarea profitului obținut la fiecare leu investit în activitatea economică.

Profitul se dimensionează în jocul prețurilor ca urmare a raportului cerere-ofertă și a costurilor, care reflectă modul de gospodărire a resurselor consumate. În acest context, o discuție aparte în literatura economică este consacrată problemei maximizării profitului. Mărimea profitului depinde de mai mulți factori: capacitatea de producție, gradul de asigurare și utilizare a factorilor de producție, nivelul justificat al costurilor și cheltuielilor, stabilitatea financiară și legislația țării.

În opinia noastră, un aspect al maximizării profitului în unitățile agricole constă în sporirea eficienței utilizării pămîntului, mijloacelor fixe, resurselor materiale și umane. Al doilea aspect determinant în maximizarea profitului este reducerea costurilor unitare. Considerăm, că într-o economie concurențială maximizarea profitului poate avea loc în baza sporirii producției agricole globale, dar și a competitivității acesteia.

Rolul profitului ca premiză a creșterii economice și maximizării capitalului reiese din numeroasele funcții îndeplinite de acesta. În viziunea savantului român Lucian Bușe principalele funcții ale profitului sunt [30, p. 245]:

1). **Funcția de stimulare a activității economice**, întrucât el constituie un scop fundamental al acesteia. Obținerea celui mai mare profit constituie un obiectiv fundamental pentru toți agenții economici, determinându-i să-și asume toate riscurile pe care le implică organizarea și desfășurarea afacerilor în care se angajează;

2). **Funcția de creștere economică** îndeplinită de profit, întrucât acesta reprezintă una dintre principalele surse ale acumulării destinate investițiilor, în vederea creșterii și dezvoltării economice, inclusiv de creare a noi locuri de muncă;

3). **Funcția de sursă de finanțare a acțiunilor cu caracter social** deoarece profitul servește la formarea veniturilor bugetare din care sunt finanțate acțiunile guvernamentale ce stau la baza finanțării învățământului, culturii, sănătății, administrației publice, etc;

În condiții normale, cea mai mare parte a veniturilor bugetului statului este formată din impozite și taxe care au ca sursă profiturile realizate de agenții economici. În mod corect, se afirmă deseori că prosperitatea din domeniul social depinde în mod hotărâtor de rentabilitatea agenților economici. Pe de altă parte, dereglările ce se produc în sistemul activităților economice se repercutează negativ asupra domeniilor de activități sociale;

4). **Funcția de control asupra activității agenților economici**. Nivelul și dinamica profitului realizat constituie un adevărat barometru al calității activității agenților economici. Cu cât profitul este mai mare și cu cât se asigură o anumită stabilitate a sa în timp, cu atât mai mult se verifică în practică calitățile și abilitatea managerilor respectivi în rândul oamenilor de afaceri.

Cu unele modificări, aceste funcții ale profitului sunt redată în lucrările savanților autohtoni. Astfel, în opinia D. Moldovanu profitul este considerat forța motrică a economiei de piață și îndeplinește următoarele funcții [91, p. 192]:

1. Profitul este însuși „motorul” activității economice. El constituie un puternic factor motivațional pentru întreprinderi. De regulă, se produc bunuri care aduc profit;
2. Profitul este sursa principală de autofinanțare a întreprinderilor, adică de lărgire, modernizare și reutilare a producției. În acest sens, el este temelia creșterii economice, a apariției de noi întreprinderi, a modernizării și reînnoirii întreprinderilor existente;
3. Profitul este instrumentul de control al eficienței activității economice a întreprinderii;
4. Profitul este un indicator sintetic al activității economice. Această funcție este îndeplinită prin intermediul ratei profitului;
5. Profitul este una din cele mai importante surse de venit pentru bugetul statului.

Generalizând opiniile savanților și literatura de specialitate ne vom exprima propria viziune referitor la noțiunea de profit.

În opinia noastră profitul reprezintă principalul indicator care măsoară performanțele întreprinderii, exprimând efectul interacțiunii și interdependenței factorilor de producție.

În mod analitic profitul se calculează ca diferența dintre venituri și cheltuieli. El se dimensionează în jocul prețurilor (ca urmare a raportului cerere-ofertă) și a costurilor ce reflectă modul de utilizare a resurselor consumate.

Profitul reflectă capacitatea agentului economic de a genera venit de care să dispună prin repartizare, așt agentul economic ca persoană juridică cât și statul, furnizorii de capital, angajații, acționarii etc.

Pentru ca profitul să-și realizeze rolul activ și complex în mecanismul economiei de piață, considerăm necesară respectarea următoarelor cerințe:

- profitul obținut de întreprindere să exprime rezultatele proprii în raport cu eforturile depuse;
- cotele impozitului pe venit și prevederile legislative ale statului să contribuie la realizarea unor valori maxime a profitului rămas la dispoziția întreprinderii.

După criteriul motivelor sau al factorilor care stau la temelia obținerii profitului, D. Moldovanu afirmă că, acesta este format din două componente [91, p. 192]:

- a) profitul normal;
- b) profitul supernormal sau „profit economic”.

Autorul susține: „cazul, în care bunurile produse se comercializează la prețul ce corespunde ca mărime cu costul de producție, întreprinzătorul obține un venit oarecare, ca diferența dintre încasările totale și costul contabil, acesta constituind *profitul normal*. Însă, în cazul în care întreprinzătorul nu dispune de nici un factor de producție și este obligat să-i închirieze de la alte persoane, el va putea obține doar un profit *supernormal* sau *economic*. Dacă însă întreprinzătorul este proprietarul factorilor de producție folosiți de întreprindere la fabricarea de bunuri, atunci el va putea obține și un superprofit, și un profit normal. Deoarece în cele mai multe cazuri întreprinzătorul este și proprietarul (sau coproprietarul) întreprinderii, el va obține un profit total, denumit și „contabil”, alcătuit din: profitul normal; și profitul supernormal [91, p. 193].

În asemenea abordare autorii români Gh. Crețoiu, V. Cornescu, I. Bucur au ajuns la concluzia, că profitul economic reprezintă venitul obținut de cei care întemeiază (fondează), organizează și administrează o firmă - întreprinzătorii - și care sînt proprietarii bunurilor produse de firmă. Ei vînd aceste bunuri (dacă este posibil) la un preț mai mare decît este costul total al firmei (costul contabil plus profitul normal). Ceea ce obțin ca excedent peste costul total este

profitul economic sau superprofitul, care nu este altceva decât venitul ce îl răsplătește pe întreprinzător pentru întemeierea și buna gestionare a firmei [48, p. 351].

Pe lângă cele două forme ale profitului - profitul normal și profitul economic (supernormal) D. Moldovanu precizează că mai există și alte forme ale acestuia, cum ar fi: profitul legitim (sau legal), profitul nelegitim (sau nelegal), profitul de monopol, profitul brut, profitul net etc [91, p. 193].

Referitor la noțiunile profit legitim și profit nelegitim există o părere unică între autori.

Profitul legitim (sau legal) este cel obținut în condiții normale, cu respectarea legislației în vigoare.

Profitul nelegitim (nelegal sau ilicit) este profitul obținut în urma încălcării legislației în vigoare, cum ar fi: eschivarea de la plata impozitelor, afaceri ilicite, contrabandă, „umflarea costurilor” etc.

Rezultatele cercetărilor ne-au permis să constatăm, că există o părere unică între savanți în privința noțiunii „profit de monopol”.

Astfel, *profitul de monopol* este obținut de întreprinderile care dețin o poziție dominantă pe piață și pot influența prețurile în sensul creșterii lor, fapt care le și asigură unele profituri mai mari. De regulă, statul limitează, printr-o impozitare diferențiată, posibilitățile însușirii unor profituri de monopol un timp îndelungat.

Referitor la formele de profit și determinarea lor la nivel de întreprindere există diferite opinii. În accepțiunea savantului autohton D. Moldovanu, *profitul brut* este diferența dintre încasările totale, mai exact cifra de afaceri, și costul total. Deasemenea, autorul consideră, că *profitul net* este acea parte a profitului brut ce rămâne la dispoziția întreprinderii după achitarea impozitelor și a diferitelor taxe [91, p. 194].

Noi considerăm că acest mod de formare a profitului net nu corespunde cu prevederile SNC „Prezentarea Situațiilor Financiare” deoarece profitul net reprezintă diferența dintre profitul până la impozitare și cheltuielile privind impozitul pe venit.

Savanții români: D. Mărgulescu, A. Gheorghiu, L. Spătaru, L. Bușe, M. Bătrîncea, M. Adochiței și alții, reieșind din legislația României și Standardele internaționale de contabilitate, examinează următorii indicatori care exprimă mărimea profitului:

1. Rezultatul exploatării – ca diferența dintre veniturile din exploatare și cheltuielile de exploatare (determinate de activitatea de producție și activitatea de comercializare);
2. Rezultatul financiar (profit, pierdere) – ca diferența dintre veniturile și cheltuielile din activitatea financiară;
3. Rezultatul curent al exercițiului (profit, pierdere) reprezintă însumarea rezultatului exploatării și a rezultatului financiar;

4. Rezultatul excepțional al exercițiului (profit, pierdere) – ca diferența dintre veniturile excepționale și cheltuielile excepționale. Acestea cuprind venituri și cheltuieli legate de vânzarea activelor și aferente operațiilor de gestiune (amenzi, penalități, donații etc.);
5. Profitul brut total înainte de impozitare (pierdere totală) se determină prin însumarea rezultatului exploatarei, rezultatului financiar și a rezultatului excepțional;
6. Profitul net (pierdere netă) se determină ca diferența dintre profitul brut total (pierdere totală) și suma impozitului pe profit.

Savanții ruși: Covaliov V., Savițcaia G., Bacanov M., Șeremet A., Saifulin R. și alții consideră oportună aplicarea următorilor indicatori de profit:

1. Venitul global din vânzarea producției – ca diferența dintre suma încasată și costul producției vândute, lucrărilor și serviciilor prestate;
2. Profitul din vânzarea producției – ca diferența dintre venitul global din vânzarea producției și suma cheltuielilor comerciale și generale-administrative;
3. Profitul din activitatea financiară și alte operațiuni – ca diferența dintre suma veniturilor activității financiare, a altor venituri operaționale, a veniturilor din vânzarea mijloacelor fixe și suma cheltuielilor din aceste activități;
4. Profitul bilanțier – ca suma profitului din vânzarea producției, din activitatea financiară și din alte operațiuni inclusiv și din afara vânzărilor;
5. Profitul net – ca diferența dintre profitul bilanțier și suma impozitelor.

În conformitate cu cele expuse menționăm, că în practica contabilă și analitică a Republicii Moldova se aplică mai multe forme (indicatori) de exprimare a profitului, prevăzute în Standardul Național de Contabilitate „Prezentarea situațiilor financiare”.

Conform SNC-lui nominalizat rezultatele financiare exprimă suma profitului (sau pierderii) din toate laturile activității economice: operațională, investițională, financiară și din evenimente extraordinare (excepționale). Acești indicatori se reflectă în Situația de profit și pierdere (forma 2) a Situațiilor financiare anuale a entităților în următoarea poziționare: profitul brut (pierdere brută) (rd.030), rezultatul din activitatea operațională (rd.080), rezultatul din alte activități (rd 090), profitul (pierdere) până la impozitare (rd.100), profitul net (pierdere netă) (rd.120).

Modul de formare a indicatorilor de rezultate financiare și corelațiile specifice sunt prezentate în figura 1.1. Prezentarea grafică permite sectorizarea profitului pe tipuri de activități și determinarea contribuției fiecărei activități în formarea profitului până la impozitare sau a profitului net (rezultatului financiar total).

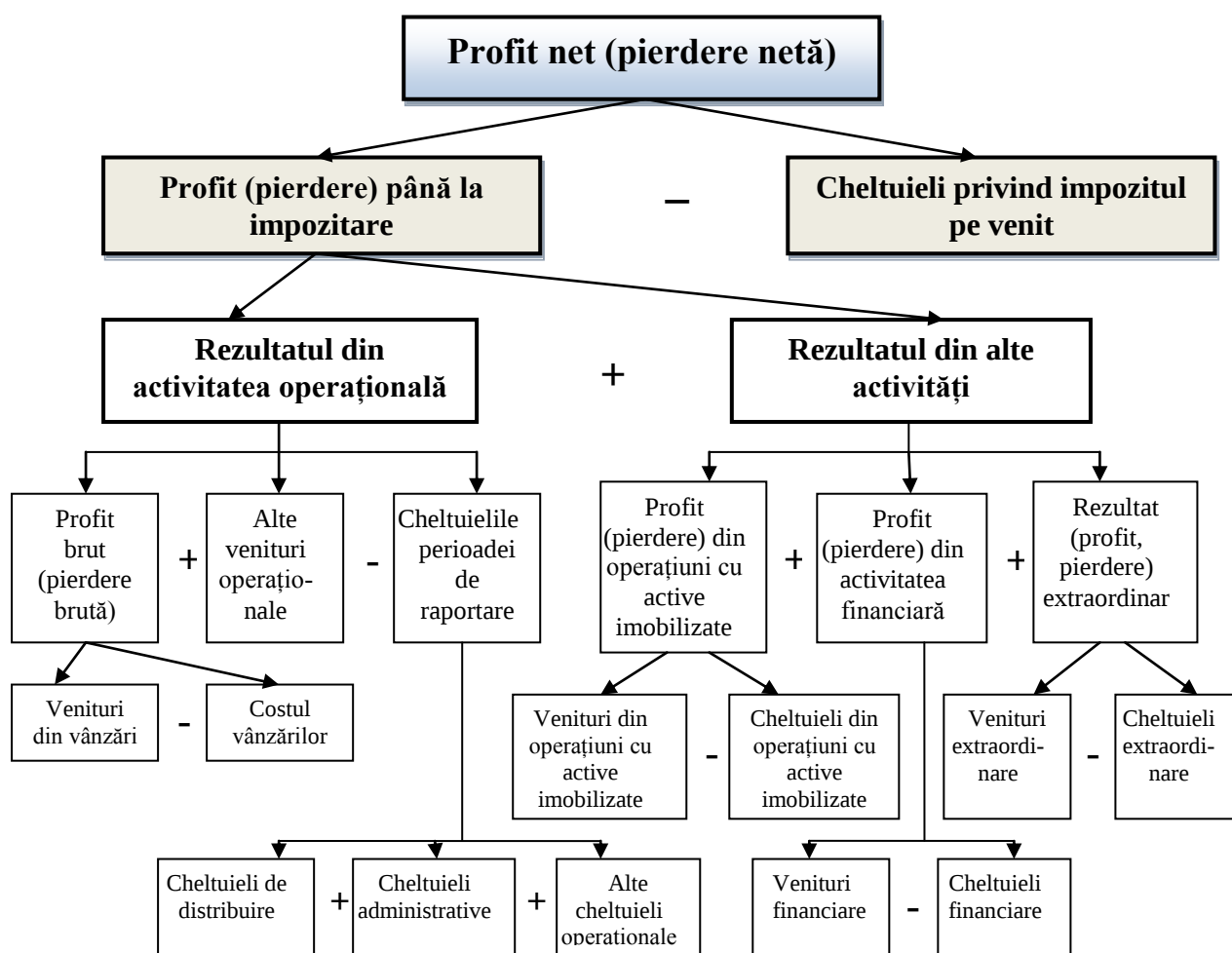

Figura 1.1. Formarea indicatorilor de rezultate financiare la nivel de întreprindere agricolă

Sursa: Elaborată de autor după SNC „Prezentarea situațiilor financiare”.

Cea mai mare parte a rezultatului financiar total se obține din activitatea operațională.

Activitatea operațională constituie activitatea de bază a întreprinderilor agricole, are un caracter ordinar și repetitiv (continuu) ca rezultat al producerii și vânzării produselor agricole, prestării serviciilor cu caracter agricol (lucrarea solului, recoltarea producției etc.), dar și din vânzarea unor mărfuri, care nu provin din propria fabricație (de exemplu, materiale).

Rezultatul din activitatea operațională concretizat în profit sau pierdere caracterizează activitatea de producție, de distribuție și prestări servicii a întreprinderii agricole. Mărimea acestui indicator este direct influențată de asigurarea și eficiența folosirii resurselor financiare, umane, tehnico-materiale în producția agricolă și de strategia de vânzare.

În continuare ne vom exprima opinia asupra elementelor ce contribuie la formarea rezultatelor financiare din activitatea operațională, studiu reflectat în figura 1.2.

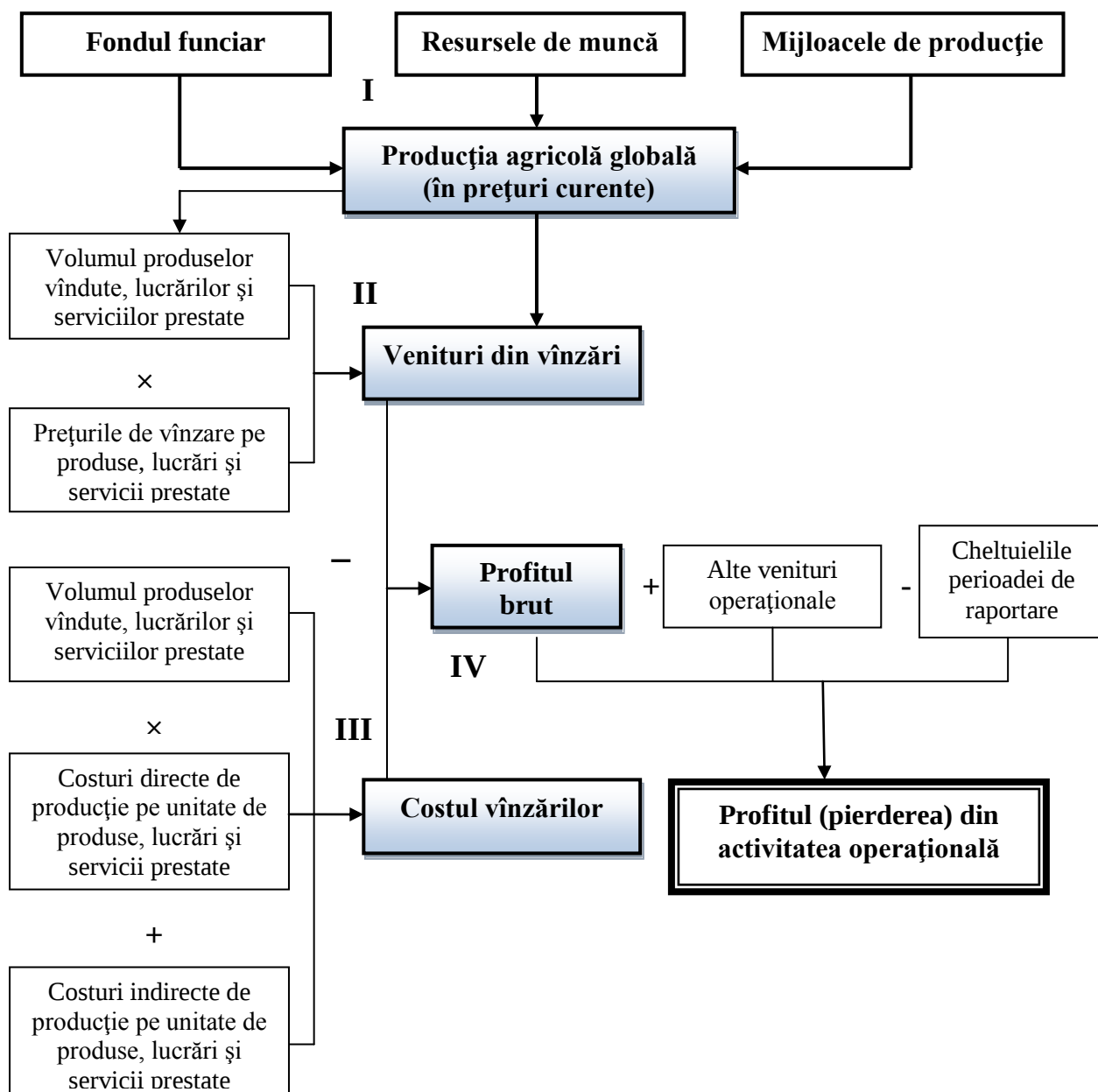

Figura 1.2. Conexiunea dintre potențialul de producție, factorii de reglare și formarea rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole

Sursa: Elaborată de autor

Modelul prezentat are un caracter complex și se bazează pe câteva compartimente cu o interconexiune pe verticală și orizontală. Primul compartiment cuprinde procesul de producere – îmbinarea forței de muncă cu pământul și mijloacele de producție. Rezultat al acestui proces este producția agricolă globală. Al doilea compartiment include procesul de formare a veniturilor din vânzări. Al treilea compartiment reflectă mecanismul formării costului vânzărilor. Al patrulea compartiment – formarea profitului brut și a profitului din activitatea operațională. Fiecare din aceste compartimente are un rol semnificativ, atât în desfășurarea procesului de producție cât și a activității de desfacere.

În condițiile economiei de piață performanțele întreprinderii vizează în special de posibilitatea acesteia de a obține profit. Însă, pentru a determina eficiența resurselor consumate, activelor și capitalurilor utilizate suma profitului nu este suficientă. Este necesară confruntarea rezultatelor financiare (a profitului) cu mijloacele utilizate din care se dimensionează **rentabilitatea**.

După cum afirmă D. Moldovanu, capacitatea unei întreprinderi de a obține un profit oarecare, adică de a obține niște venituri mai mari decât cheltuielile de producție, se numește **rentabilitate**. Rentabilitatea este o formă sintetică a eficienței unei afaceri. O afacere este mai mult sau mai puțin rentabilă în funcție de mărimea profitului obținut [91, p. 195].

În această ordine de idei A. Gheorghiu susține, că rentabilitatea presupune obținerea unor venituri mai mari decât cheltuielile în urma vânzării și încasării producției fabricate. Deci, rentabilitatea reflectă capacitatea firmei de a produce profit, oglindind într-o formă sintetică eficiența întregii activități economice a întreprinderii [64, p.189].

De aceea, rentabilitatea este un instrument de fundamentare a tuturor deciziilor care privesc gestiunea internă a unităților economice, cât și relațiile cu partenerii de afaceri, constituind în consecință un criteriu esențial de apreciere a eficienței economice.

Ca și profitul, rentabilitatea este o categorie economică complexă și cunoaște abordări conceptuale diversificate.

Autorul Gh. Bistriceanu afirmă, că rentabilitatea este privită ca „indicator sintetic calitativ important care exprimă capacitatea unei unități economice de a obține venit net, constituie punctul optim de intersecție a tuturor celorlalți indicatori calitativi” [20, pag. 617].

G. Vâlceanu, V. Robu, N. Georgescu definesc rentabilitatea ca fiind „capacitatea unei întreprinderi de a obține profit prin utilizarea factorilor de producție și a capitalurilor indiferent de proveniența acestora” [158, p.190].

Savantul N. Antoniu este de părerea, că rentabilitatea, se definește „drept capacitatea întreprinderilor de a produce beneficiu (profit)” [9, p. 118].

În aceeași ordine de idei M. Adochiței susține, că „rentabilitatea poate fi definită ca o capacitate a întreprinderilor de a produce un surplus peste nivelul cheltuielilor” [1, p. 174].

Din conceptele prezentate ale economiștilor români desprindem ideea că „rentabilitatea reprezintă capacitatea agenților economici de a produce profit”.

În accepțiunea Ana Gheorghe I., noțiunea de rentabilitate nu poate fi despărțită de noțiunea de profit (beneficiu), ea exprimând starea de bonitate economico-financiară a întreprinderii, a ramurilor economice și a economiei naționale în ansamblul ei. Rezultă că, evidențiată în valori absolute, rentabilitatea reflectă marja de venituri care depășește cheltuielile,

iar în valori relative ea trebuie să apară întotdeauna supraunitară. [7, p. 71]. Altfel spus: „masa profitului reprezintă expresia absolută a rentabilității” [20].

Acest mod de abordare definește conceptul de rentabilitate pozitivă la nivel micro, mezo sau macroeconomică, imperativ ce trebuie să caracterizeze toate laturile activității economice, indiferent de trepte sau sectoare.

Savantul autohton D. Molodovanu susține că rentabilitatea se măsoară prin doi indicatori de bază: masa profitului (indicator absolut) și rata profitului (indicator relativ).

Masa profitului (numită și „rentabilitate absolută”) constituie suma totală de profit obținut de o firmă oarecare și se calculează ca diferența dintre încasările totale și costul de producție după formula [91, p. 195]:

$$P_r = V - C_p \quad (1.1)$$

unde:

P_r - masa profitului;

V - încasările totale;

C_p - costul de producție.

Probabil, că prin formula prezentată autorul a avut în vedere calculul profitului brut din vânzarea produselor finite. Totodată menționăm, că denumirile elementelor formulei sunt învechite, acestea nu pot fi găsite în situațiile financiare și aplicarea lor în practică este posibilă doar în baza informației din registrele contabile.

În opinia autorului rata profitului este o mărime relativă și reprezintă raportul, exprimat în procente, dintre masa profitului și costurile realizate. Ea poate fi calculată după următoarele formule [91, p. 195]:

$$P_r^1 = \frac{P_r}{K} \times 100\%; \quad (1.2) \quad P_r^1 = \frac{P_r}{CA} \times 100\%; \quad (1.3) \quad P_r^1 = \frac{P_r}{C_p} \times 100\% \quad (1.4)$$

unde:

P_r^1 - rata profitului;

P_r - masa profitului;

K – capitalul folosit;

CA - cifra de afaceri, care este suma vânzărilor unei întreprinderi pentru o perioadă oarecare- de regulă, 1 an;

C_p - costurile de producție.

În opinia noastră formulele de calcul a ratei profitului (1.2-1.4) nu conțin o semnificație concretă deoarece numărătorul nu exprimă forma concretă a profitului conform prevederilor

SNC. Deasemenea nu se precizează ce se subînțelege prin capital folosit și care sunt elementele componente ale acestuia.

În același timp susținem părerea savantului D. Moldovanu, care consideră că rata profitului este o mărime relativă și diferă atât de la o întreprindere (ramură) la alta, cât și de la an la an, în cazul uneia și aceleiași întreprinderi, ramuri sau chiar economii naționale. Autorul e de părerea că pentru o ramură oarecare un nivel favorabil al rentabilității este cel de peste 10% [91, p. 196].

În literatura de specialitate prin **rentabilitate** se subînțelege un indicator sintetic de eficiență, care exprimă capacitatea întreprinderii de a câștiga profit și se determină ca raportul dintre efectele economice și financiare obținute de întreprindere și eforturile depuse pentru obținerea acestora. Astfel, formula generală de calcul a rentabilității are exprimarea [155, p.89]:

$$Rentabilitatea = \frac{Efect\ economic\ si\ financiar}{Efort} \times 100\% \quad (1.5)$$

În legătură cu corelația dintre rentabilitate și eficiența economică ținem să efectuăm unele precizări. Eficiența economică este mai cuprinzătoare decât rentabilitatea și se poate aprecia că reprezintă cea mai generală categorie ce caracterizează rezultatele din diferite variante preconizate pentru utilizarea sau economisirea unor resurse (umane, materiale sau financiare) ale circuitului economic. Prin urmare, între aceste noțiuni există un raport ca de la întreg la o parte componentă a acestui întreg.

Cu toate acestea, considerăm că, în comparație cu oricare subsistem al indicatorilor eficienței economice, indicatorii rentabilității se caracterizează printr-un grad superior de sintetizare, și reflectare a rezultatelor economico-financiare, având, valențe cognitive deosebite. În asemenea mod de abordare savantul român C. Cojocaru susține că, rentabilitatea oglindește eficiența economică finală a întregii activități economico-financiare, constituind o adevărată chintesență a tuturor laturilor eficienței economice. Adică, indicatorii eficienței economice din diversele subsisteme se constituie în factori, care, prin alți factori cantitativi, de structură și calitativi, determină mărimea profitului și nivelul ratei rentabilității [43, p. 229].

Totalizând opiniile savanților autohtoni și de peste hotare vom preciza unele aspecte ale conceptului de rentabilitate ținând cont de specificul ramural al întreprinderilor agricole.

Considerăm, că rentabilitatea reprezintă una din formele cele mai sintetice de exprimare a eficienței activității economico-financiare a întreprinderii agricole, respectiv a fondului funciar, forței de muncă și mijloacelor de producție utilizate în circuitul economic.

Rentabilitatea este un indicator relativ de eficiență economică, exprimând capacitatea întreprinderii agricole de a obține profit la fiecare leu a resurselor consumate, activelor și capitalului disponibil.

Pentru măsurarea rentabilității, în teoria și practica economică se utilizează un sistem de rate, cu o valoare informațională proprie, reliefând multiple laturi ale activității economico-financiare. Principalele rate ce reflectă eficiența activității operaționale și metoda lor de calcul vor fi prezentate în compartimentul 1.2 al tezei.

1.2 Metodologia estimării rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole

În contextul relațiilor economiei de piață, mărimea absolută a rezultatului financiar al întreprinderilor agricole este determinată de profitul sau pierderea din diferite activități: operațională, de investiții și financiară. Ponderea principală în componența profitului din activitatea economico-financiară revine rezultatului din activitatea operațională și în primul rând din vânzarea produselor, executarea lucrărilor și prestarea serviciilor.

Conform Standardului Național de Contabilitate „Prezentarea situațiilor financiare” activitatea operațională este considerată activitate de bază a întreprinderii care se reînnoiește continuu în vederea fabricării și comercializării produselor de prima necesitate. Deaceia un rol important în acest proces revine estimării rezultatelor activității operaționale.

Considerăm că, estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole trebuie efectuată în baza următorilor indicatori:

- Profitul (pierderea) din activitatea operațională;
- Profitul brut (pierderea brută);
- Profitul (pierderea) la nivel de produs;
- Rata profitului operațional;
- Rata rentabilității resurselor consumate și utilizate;
- Rata rentabilității comerciale;
- Rata rentabilității la nivel de produs.

Profitul (pierderea) din activitatea operațională măsoară eficiența sau performanța unei entități după deducerea cheltuielilor perioadei din profitul brut [18, p.114]. Aprecierea efortului real al întreprinderii, a rezultatelor și dificultăților acestora necesită investigarea analitică a acestui indicator, a condițiilor de formare și a factorilor determinanți.

Din aceste considerente, în teoria și practica autohtonă se utilizează formula ce exprimă legătura profitului (pierderii) activității operaționale cu factorii de influență [155, p. 36]:

$$R_{op} = PB + AVO - (Cd + Cadm + ACO) \quad (1.6)$$

unde: R_{op} - profitul (pierderea) din activitatea operațională;

PB - profitul brut (pierderea brută);

AVO - alte venituri din activitatea operațională;

Cd - cheltuieli de distribuire;

Cadm - cheltuieli administrative;

ACO- alte cheltuieli din activitatea operațională.

Fiecare parte componentă a formulei (1.6) reprezintă un factor ce influențează în mod direct sau indirect asupra profitului (pierderii) din activitatea operațională a întreprinderii. Profitul brut (pierdere brută) și alte venituri din activitatea operațională sunt factori cu acțiune directă, iar cheltuielile perioadei – factori cu acțiune indirectă. Prin urmare **profitul (pierdere) din activitatea operațională** este determinat pe de o parte de factorii ce reflectă utilizarea eficientă a resurselor în procesul de producție, iar pe de altă parte de optimizarea cheltuielilor perioadei, mai ales a altor cheltuieli operaționale.

Calculul influenței factorilor la modificarea rezultatului activității operaționale se efectuează după metoda balanțieră deoarece între factori și indicatorul rezultativ persistă forma aditivă de legătură.

$$1.6.1) \Delta R_{op}^{PB} = PB_1 - PB_0;$$

$$1.6.2) \Delta R_{op}^{AVO} = AVO_1 - AVO_0;$$

$$1.6.3) \Delta R_{op}^d = -(C_{d(1)} - C_{d(0)});$$

$$1.6.4) \Delta R_{op}^{Cadm} = -(C_{adm(1)} - C_{adm(0)});$$

$$1.6.5) \Delta R_{op}^{ACO} = -(ACO_1 - ACO_0).$$

Partea covârșitoare a rezultatului financiar din activitatea operațională o constituie **profitul brut** (pierdere brută), deoarece acesta se obține din vânzarea produselor agricole din fabricație proprie, comercializarea mărfurilor, prestarea serviciilor, adică din toate tipurile activității operaționale. În vederea identificării și examinării factorilor poate fi aplicată formula:

$$PB = VV - CV = \sum qp - \sum qc \quad (1.7)$$

unde: $\sum qp$ – venituri din vânzări;

$\sum qc$ – costul vânzărilor.

Profitul brut oferă un important indiciu cu privire la situația economică a unei afaceri și măsoară viabilitatea, respectiv bunăstarea entității. Acesta este rezultatul formator al activității de bază a unei entități și prima cifră pentru potențialii investitori, și cel mai util instrument de comparație a entităților. G. Badicu consideră că marja profitului brut variază semnificativ în funcție de tipul entității. În cazul activităților cu costuri de vânzări mari, de obicei, marja este scăzută, iar cu un cost al vânzărilor redus, marja poate fi mai mare decât media [18, p.114].

Primul termen al diferenței $\sum qp$ exprimă volumul produselor vândute evaluat după prețurile de vânzare. Cel de-al doilea termen al diferenței $\sum qc$ reflectă volumul produselor vândute evaluat după costurile unitare pe produse. Astfel, atât pentru $\sum qp$ cât și pentru $\sum qc$ factorii comuni sunt volumul produselor vândute și structura produselor vândute. Din aceste considerente deducem, că factorii de gradul I ce influențează modificarea profitului brut la nivel de întreprindere agricolă sunt:

- modificarea volumului produselor vândute și serviciilor prestate (Δq);
- modificarea structurii și sortimentului produselor vândute și serviciilor prestate (ΔStr);
- modificarea costurilor unitare la produsele vândute și serviciile prestate (Δc);
- modificarea prețurilor de vânzare la produsele vândute și serviciile prestate (Δp).

De regulă în întreprinderile agricole mai mult de 90% din profitul brut se obține din vânzarea produselor agricole finite. În acest context, în figura 1.3. vom prezenta modelul factorial al profitului brut din vânzarea produselor agricole finite.

Conform figurei 1.3. vom caracteriza conținutul economic al factorilor de gradul I și vom reflecta calculul influenței acestora la modificarea profitului brut. Astfel, volumul produselor agricole vândute are o influență directă asupra profitului brut, deoarece majorarea volumului acestora v-a contribui la creșterea profitului brut, și invers, reducerea volumului vânzărilor v-a cauza diminuarea sumei profitului brut. Calculul influenței modificării volumului vânzărilor produselor (serviciilor prestate) la devierea profitului brut se determină conform relației [137, p. 279]:

$$\Delta PB^q = \frac{PB_0 \times \Delta \%VVP}{100} \quad (1.8)$$

unde:

ΔPB^q - abaterea profitului brut (pierderii globale) din cauza modificării volumului produselor;

PB_0 - profitul brut (pierdere globală) perioadei de bază (a anului precedent);

$\Delta \%VVP$ - modificarea procentuală a volumului vânzărilor de produse.

$$\Delta \%VVP = \left[\left(\frac{\sum q_1 C_0}{\sum q_0 C_0} \times 100\% \right) - 100\% \right] \quad (1.9)$$

unde:

$\sum q_1 C_0$ - costul recalculat al vânzărilor;

$\sum q_0 C_0$ - costul vânzărilor perioadei de bază.

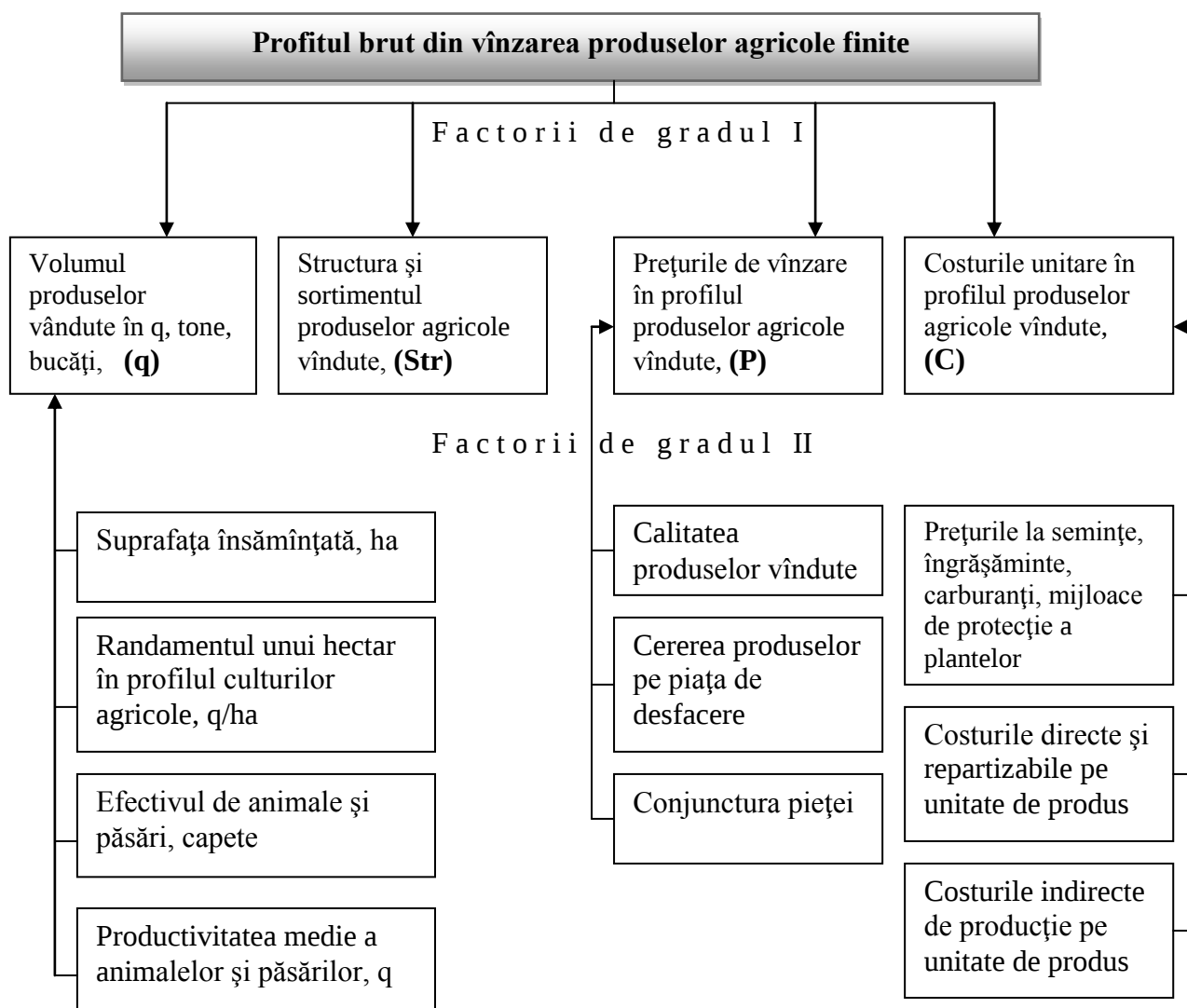

Figura 1.3. Modelul factorial al profitului brut din vânzarea produselor agricole finite

Sursa: Elaborată de autor

Structura și sortimentul produselor vândute (serviciilor prestate) poate exercita asupra mărimii profitului brut o influență atât pozitivă, cât și negativă. O dată cu majorarea ponderii produselor cu o rentabilitate mai înaltă în suma totală a vânzărilor, v-a condiționa creșterea profitului brut, și invers, micșorarea ponderii produselor mai rentabile conduce la diminuarea mărimii profitului brut. Influența modificării structurii și sortimentului produselor agricole vândute la devierea mărimii profitului brut se propune de a fi calculată după formula [137, p. 279]:

$$\Delta PB^{str} = (PB_{rec} - PB_0) - \Delta PB^q \quad (1.10)$$

unde:

ΔPB^{str} - abaterea profitului brut din cauza modificării structurii și sortimentului produselor vândute;

PB_{rec} – profitul brut recalculat reieșind din condițiile volumului vânzărilor anului de gestiune și costurile, precum și prețurile de vânzare din perioada de bază;

PB_0 - profitul brut (pierdere globală) a perioadei de bază.

Este știut faptul că costul produselor vândute are o influență inversă asupra profitului brut: creșterea costurilor de vânzare conduce la micșorarea profitului, iar micșorarea acestora – la creșterea profitului. Considerăm, că influența modificării costurilor de vânzare la devierea profitului brut trebuie să fie calculată după formula [137, p. 279]:

$$\Delta PB^C = -\left[\sum q_1 C_1 - \sum q_1 C_0\right] \quad (1.11)$$

unde:

ΔPB^C - abaterea profitului brut (pierderii globale) sub influența modificării costurilor unitare la produsele agricole vândute;

$\sum q_1 C_1$ - costul vânzărilor din anul de gestiune.

Analizînd influența prețurilor de vânzare constatăm, că majorarea sau reducerea prețurilor unitare la produsele vândute influențează direct mărimea profitului brut. Astfel, creșterea prețurilor condiționează majorarea profitului iar reducerea lor diminuează profitul. Calculul influenței prețurilor la produsele agricole vândute asupra abaterii profitului brut propunem conform formulei [137, p. 279]:

$$\Delta PB^P = \sum q_1 P_1 - \sum q_1 P_0 \quad (1.12)$$

unde:

ΔPB^P - abaterea profitului brut (pierderii globale) din cauza modificării prețurilor de vânzare;

$\sum q_1 P_1$ - veniturile din vânzarea produselor finite din anul de gestiune;

$\sum q_1 P_0$ – veniturile din vânzarea produselor finite recalculate.

Ținem să menționăm, că în unitățile agricole suma profitului brut este formată din profitul obținut din vânzarea produselor concrete, care ocupă mai mult de 90% din structura profitului brut. Acesta se calculează ca diferența dintre venitul obținut și costul produsului vîndut.

Analiza factorială a profitului din vânzarea fiecărui tip de produs poate fi efectuată prin examinarea, influenței următorilor factori: modificarea cantității unui produs vîndut; modificarea prețului mediu de vânzare al produsului; modificarea costului unitar al produsului vîndut.

Metodologia de calcul a influenței factorilor la modificarea profitului din vânzarea produselor agricole este reflectată în subcapitolul 2.3 al prezentei teze.

În scopul evidențierii rezervelor interne de majorare a profitului pe fiecare produs, apare necesitatea examinării factorilor ce au determinat modificarea cantității produsului vândut, costului și prețului mediu unitar al produsului.

În această ordine de idei savantul român Alexandru Gheorghiu susține, că abaterea cantității produsului vândut este condiționată de influența următorilor factori [64, p.199]:

- modificarea cantității produsului fabricat;
- modificarea produsului în stocuri la începutul și sfârșitul perioadei analizate.

Deci după această sursă suma profitului pe produs este cea care condiționează realizarea prevederilor în ceea ce privește profitul total al întreprinderii, sumă care este determinată ca mărime de trei factori cu acțiune directă: cantitatea de produse vândute, costul pe unitatea de produs și prețul de vânzare.

În viziunea autorilor N. Țiriulnicova, V. Paladi ș.a. profitul brut (pierderea globală) obținut din comercializarea mărfurilor, poate fi definit ca marja comercială. Aceasta se modifică sub influența a doi factori:

- modificarea venitului din vânzarea mărfurilor;
- modificarea ratei medii a marjei comerciale.

Rata medie a marjei comerciale poate fi determinată conform formulei [155, p.44]:

$$R_{mc} = \frac{MC}{VMV} \times 100\% \quad (1.13)$$

unde:

R_{mc} - rata medie a marjei comerciale;

MC- marja comercială (profit brut din vânzarea mărfurilor);

VMV- volumul mărfurilor vândute.

Formula dependenței factoriale a marjei comerciale corespunzător factorilor sus-menționați poate fi exprimată [155, p. 44]:

$$MC = \frac{VMV \times R_{mc}}{100} \quad (1.14)$$

În sistemul de indicatori pentru estimarea eficienței activității operaționale se aplică indicatorii rentabilității producției. În literatura de specialitate, se stipulează că, indicatorii rentabilității ce reflectă activitatea de producție și de desfacere sunt [155, p.89]:

- *Rentabilitatea comercială*, care reflectă profitul brut câștigat la un leu venituri din vânzări;
- *Rentabilitatea produselor concrete*, care reflectă profitul obținut la un leu de costuri suportate la fabricarea produsului;

- *Rentabilitatea resurselor consumate și utilizate în activitatea operațională*, caracterizează cât profit brut a obținut întreprinderea la fiecare leu a costului vânzărilor.

În procesul analizei economico-financiare a întreprinderii, o mare importanță i se acordă studierii **rentabilității veniturilor din vânzări**, deoarece ea reprezintă indicatorul principal de apreciere a activității comerciale a unei întreprinderi.

Rentabilitatea veniturilor din vânzări reflectă capacitatea întreprinderii de a obține profit în urma vânzării produselor finite, mărfurilor și prestării serviciilor, adică caracterizează mărimea profitului obținut la un leu venituri din vânzări.

Autorii Gheorghe Vâlceanu, Vasile Robu susțin că, rata rentabilității comerciale exprimă eficiența activității comerciale a întreprinderii, asigurând legătura dintre profit și cifra de afaceri netă [158, pag. 269].

În opinia autorilor N. Țiriulnicova, V. Paladi ș.a. analiza rentabilității veniturilor din vânzări este importantă atât pentru managerii financiari, cât și pentru conducerea întreprinderii, deoarece, analizând nivelul acestui indicator, se poate determina [155, p. 91]:

- cât de eficient au fost promovate deciziile managementului financiar în obținerea profitului la un leu venituri din vânzări;
- care este nivelul și evoluția rentabilității veniturilor din vânzări pe parcursul mai multor perioade de activitate a întreprinderii;
- ce factori au contribuit la devierea rentabilității veniturilor din vânzări față de nivelul anilor precedenți și/sau prevăzut în Planul de afaceri;
- ce măsuri trebuie întreprinse pentru creșterea nivelului rentabilității veniturilor din vânzări.

În viziunea aceluiași autori rentabilitatea veniturilor din vânzări exprimă legătura care există între rezultatul financiar și veniturile din vânzări obținute de întreprindere și se determină în baza raportului dintre mărimea profitului și valoarea veniturilor din vânzări. Formula generală de calcul al rentabilității veniturilor din vânzări se exprimă [155, p. 91]:

$$Rentabilitatea\ veniturilor\ din\ vinzari = \frac{Profit\ (pierdere)}{Venituri\ din\ vinzari} \times 100\% \quad (1.15)$$

Studierea literaturii de specialitate ne-a permis să constatăm, că în practica analitică, pot fi aplicate mai multe variante de calcul al rentabilității veniturilor din vânzări în funcție de mărimea concretă a profitului ce se ia în calcul la determinarea ratei rentabilității. Astfel, se utilizează profitul brut, profitul din activitatea operațională, profitul până la impozitare, profitul net.

În opinia noastră, de cele mai dese cazuri, se analizează rentabilitatea veniturilor din vânzări calculată în baza profitului brut (rentabilitatea comercială), deoarece nivelul acestui indicator reprezintă efectul îmbunătățirii calității produselor vândute, cererea pe piață și politica comercială a întreprinderii vizând prețurile de vânzare ale produselor, pentru că scopul oricărei entități îl constituie majorarea volumului vânzărilor în vederea obținerii unui profit maxim.

Autorii Gh. Vâlceanu, V. Robu, N. Georgescu susțin că, cele mai des utilizate modele de calcul al ratei rentabilității vânzărilor sunt următoarele [158, p. 269]:

$$a) R_c = \frac{P_r}{CA} \times 100\% \quad (1.16)$$

$$b) R_{Mb} = \frac{M_b}{CA} \times 100\% \quad (1.17)$$

$$c) R_{cn} = \frac{P_n}{CA} \times 100\% \quad (1.18)$$

unde:

R_c - rata rentabilității comerciale;

R_{cn} - rata rentabilității comerciale nete;

R_{Mb} - rata marjei brute din vânzări;

CA- cifra de afaceri;

P_r - profitul aferent cifrei de afaceri nete;

M_b - marja brută față de costul bunurilor vândute (sau rezultatul brut aferent cifrei de afaceri);

P_n - profit net.

În această ordine de idei V. Balanuță susține că, asupra modificării rentabilității comerciale în dinamică influențează următorii factori: modificarea structurii și sortimentului produselor vândute (lucrărilor executate și serviciilor prestate); modificarea costului vânzărilor; modificarea prețului la produsele vândute (lucrărilor executate și serviciilor prestate) [13, p. 310].

Însă ținem să menționăm, că majoritatea savanților autohtoni I. Blaj, N. Ciornîi, V. Balanuță, N. Țiriulnicova, V. Paladi, L. Babii sunt de părerea că, principalul indicator al rentabilității activității operaționale se consideră rentabilitatea comercială, dat fiind faptul că aceasta demonstrează cât profit generează întreprinderea la fiecare leu a veniturilor din vânzări. Însă reieșind din faptul, că întreprinderile agricole activează în condiții de risc și incertitudine considerăm că o mai mare putere informațională poate fi asigurată prin aplicarea indicatorilor: 1. rentabilitatea resurselor consumate și utilizate în activitatea operațională; 2. rentabilitatea produselor agricole concrete. Aceasta se explică prin faptul că acești indicatori exprimă eficiența

alocării resurselor în activitatea de bază a întreprinderii. În acest context susținem părerea autorului Savițcaia G., care consideră, că factorii de gradul I ce modifică rentabilitatea resurselor consumate și utilizate la producția agricolă la nivel de întreprindere sunt: modificarea structurii și sortimentului produselor agricole vândute; modificarea costurilor unitare la produsele vândute; modificarea prețurilor de vânzare. În legătură cu aceasta ne vom exprima opinia proprie vis-a-vis de metodologia de calcul a influenței factorilor ținând cont de următoarea formulă a dependenței factoriale [139, p. 83]:

$$R_{CV} = \frac{\sum qP - \sum qC}{\sum qC} \times 100\% \quad (1.19)$$

Astfel, structura și sortimentul produselor agricole vândute poate avea o influență atât pozitivă, cât și negativă asupra nivelului rentabilității resurselor consumate și utilizate. O dată cu majorarea ponderii produselor agricole cu o rentabilitate mai înaltă în structura vânzărilor v-a crește și nivelul rentabilității, și invers, micșorarea ponderii produselor mai rentabile în structura vânzărilor conduce la diminuarea nivelului rentabilității. Propunem calculul influenței modificării structurii și sortimentului la devierea nivelului rentabilității resurselor consumate și utilizate după formula [139, p. 83]:

$$\Delta R_{CV}^q = \left[\frac{\sum q_1 P_0 - \sum q_1 C_0}{\sum q_1 C_0} \right] \times 100\% - \left[\frac{\sum q_0 P_0 - \sum q_0 C_0}{\sum q_0 C_0} \right] \times 100\% \quad (1.20)$$

unde:

ΔR_{CV}^q - modificarea nivelului rentabilității resurselor consumate și utilizate sub influența structurii și sortimentului produselor vândute;

$\sum q_1 P_0$ – veniturile recalculate din vânzarea produselor anului de gestiune în condițiile prețurilor anului precedent;

$\sum q_0 P_0$ – veniturile din vânzarea produselor din perioada de bază (anul precedent);

$\sum q_1 C_0$ – costul vânzărilor recalculeat la produsele finite pornind de la vânzările anului de gestiune și costurile din anul precedent;

$\sum q_0 C_0$ – costul vânzărilor produselor finite din anul precedent.

Astfel, prima parte componentă a formulei 1.21 reflectă nivelul rentabilității recalculeat al resurselor consumate și utilizate. A doua parte componentă a formulei 1.21 reprezintă nivelul rentabilității resurselor consumate și utilizate din perioada de bază.

Referitor la costurile unitare pe produsele vândute menționăm, că influența lor este asupra indicatorului rezultativ deoarece creșterea costului de vânzare pe unitatea de produs cauzează

micșorarea nivelului rentabilității, și invers. În opinia noastră influența acestui factor poate fi calculată după formula [139, p. 83]:

$$\Delta R_{cv}^c = \left[\frac{\sum q_1 P_0 - \sum q_1 C_1}{\sum q_1 C_1} \right] \times 100\% - \left[\frac{\sum q_1 P_0 - \sum q_1 C_0}{\sum q_1 C_0} \right] \times 100\% \quad (1.21)$$

unde:

ΔR_{cv}^c - modificarea nivelului rentabilității resurselor consumate și utilizate sub influența costurilor unitare pe produsele vândute;

$\sum q_1 C_1$ - costul vânzărilor al produselor finite din anul de gestiune.

Prima parte componentă a formulei 1.22 vizînd influența costului pe unitatea de produs exprimă nivelul rentabilității resurselor consumate și utilizate, calculat pornind de la structura, sortimentul vânzărilor și costul pe unitatea de produs ale anului de gestiune și prețul de vânzare pe unitatea de produs din anul precedent. A doua parte a formulei 1.22 reprezintă rentabilitatea recalculată.

Majorarea sau reducerea prețurilor de vânzare pe produse influențează direct asupra nivelului rentabilității resurselor consumate și utilizate: creșterea prețurilor condiționează sporirea rentabilității, și invers. Calculul influenței acestui factor propunem să fie după formula [139, p. 83]:

$$\Delta R_{cv}^p = \left[\frac{\sum q_1 P_1 - \sum q_1 C_1}{\sum q_1 C_1} \right] \times 100\% - \left[\frac{\sum q_1 P_0 - \sum q_1 C_1}{\sum q_1 C_1} \right] \times 100\% \quad (1.22)$$

unde:

ΔR_{cv}^p - modificarea nivelului rentabilității resurselor consumate și utilizate sub influența prețului de vânzare al produselor finite;

Pentru aprecierea performanțelor activității operaționale a întreprinderii de asemenea un rol important revine analizei **ratei rentabilității pe produse**, care se calculează conform formulei [140, p. 56]:

$$R_p = \frac{P - C}{C} \times 100\% \quad (1.23)$$

Astfel, factorii ce influențează rata rentabilității produselor concrete sunt:

- modificarea profitului pe unitate de produs, care reprezintă diferența dintre prețul de vânzare și costul unitar [$\Delta(P - C)$];
- modificarea costului pe unitate de produs (ΔC).

Calculul influenței acestor factori se efectuează aplicînd formulele [140, p. 56]:

$$\Delta R_p^{P-C} = \left(\frac{P_1 - C_1}{C_1} \times 100\% \right) - \left(\frac{P_0 - C_0}{C_1} \times 100\% \right) \quad (1.24)$$

$$\Delta R_p^C = \left(\frac{P_0 - C_0}{C_1} \times 100\% \right) - \left(\frac{P_0 - C_0}{C_0} \times 100\% \right) \quad (1.25)$$

Reieșind din cele menționate putem specifica că, aplicarea ratei rentabilității la nivel de produs constă în stabilirea situației îndeplinirii prevederilor la cei doi indicatori - profitul și rata rentabilității - în calcularea influențelor factorilor care au determinat abateri față de prevederi și în determinarea rezervelor de creștere a rentabilității, care trebuie analizate în strânsă legătură cu studierea posibilităților de creștere a randamentelor la hectar și la un animal și cu identificarea rezervelor de reducere a costului pe unitatea de produs.

1.3 Considerații privind estimarea rezultatelor activității operaționale prin prisma pragului de rentabilitate

Obținerea unor rezultate favorabile de către întreprindere este strâns legată de ciclul de vânzare a producției. Astfel, unul din scopurile principale ale activității unei întreprinderi este sporirea volumului de vânzări.

Există două metode de evaluare care stau la baza prognozei vânzărilor:

- a. Prognoza statistică în baza analizei matematice a condițiilor economice generale și a conjuncturii pieței, datele fiind obținute în urma cercetărilor de marketing, studierii curbelor, sporirii producției și altor factori;
- b. Aprecierea în baza „pragului de rentabilitate”, care reprezintă punctul la care veniturile din vânzări acoperă cheltuielile operaționale, iar rezultatul este nul.

Pragul de rentabilitate este o măsură a flexibilității unei întreprinderi în raport cu fluctuațiile economico-financiare și sociale care se pot manifesta pe parcursul activității sale cu caracteristicile mediului extern de afaceri (creșterea prețurilor la energie și carburanți, concurența, progresul tehnic, climatul social din întreprindere etc.).

El evidențiază nivelul de activitate la care trebuie să se situeze întreprinderea pentru a nu lucra în pierderi.

O întreprindere nu poate fi rentabilă chiar din ziua înființării acesteia. O perioadă oarecare, când se fac doar cheltuieli, afacerea nu poate fi rentabilă. Trecerea de la situația de nerentabilitate la o situație de rentabilitate se face în punctul numit „pragul de rentabilitate”, unde încasările totale sînt egale cu costurile totale. În acest punct întreprinderea nu mai are pierderi, dar nici profit [91, p. 196].

Autorii români Gh. Vâlceanu, V. Robu, N. Georgescu susțin, că analiza cost - volum - profit este o metodă de analiză a riscului, fiind cunoscută în literatura de specialitate și sub denumirea de analiza pragului de rentabilitate sau analiza riscului de exploatare [158, p. 287].

Pragul de rentabilitate evidențiază nivelul minim de activitate la care trebuie să se situeze întreprinderea pentru a nu lucra în pierdere, deci este acel nivel al producției la care cheltuielile totale sunt egale cu veniturile din vânzări. Depășind acest nivel, activitatea desfășurată devine rentabilă. Riscul economic va fi cu atât mai mic, cu cât nivelul critic va fi mai redus.

Autorul român L. Bușe afirmă, că pragul de rentabilitate, numit și punct critic sau punct de echilibru, reprezintă tocmai acel volum al activității ce urmează a fi realizat de către o firmă în vederea obținerii unor venituri care să permită acoperirea integrală a cheltuielilor efectuate, dar fără a se obține profit [30, p. 304].

Liviu Spătaru susține prin definiție, punctul critic reflectă acea dimensiune a activității la care veniturile din vânzările de bunuri, lucrări și servicii sunt egale cu cheltuielile, profitul fiind nul [124, p. 399].

Prin **pragul rentabilității** se înțelege volumul din vânzări, la care întreprinderea nu are nici pierderi, nici profit. În punctul critic, volumul din vânzări este egal cu suma totală a costurilor și cheltuielilor perioadei, iar profitul operațional este egal cu zero [155, p. 99].

În literatura de limbă franceză, punctul critic (punctul de echilibru) se numește „point mort”, iar în literatura de limbă engleză se numește „break-even”; în definirea acestuia, prin cheltuieli se înțelege suma dintre cheltuielile variabile aferente volumului de activitate și cheltuielile fixe totale [124, p. 399].

Metodologia de calcul și analiză a pragului de rentabilitate presupune împărțirea cheltuielilor în variabile și fixe și este diferită în funcție de caracterul omogen sau eterogen al producției [124, p. 399]:

- a) cheltuielile variabile sunt constante ca mărime pe unitatea de produs, suma lor crescând direct proporțional cu volumul activității;
- b) cheltuielile fixe sunt variabile pe unitatea de produs, dar suma lor totală este constantă, ele reducându-se pe măsură ce volumul de activitate crește, în urma creșterii gradului de folosire a capacității de producție.

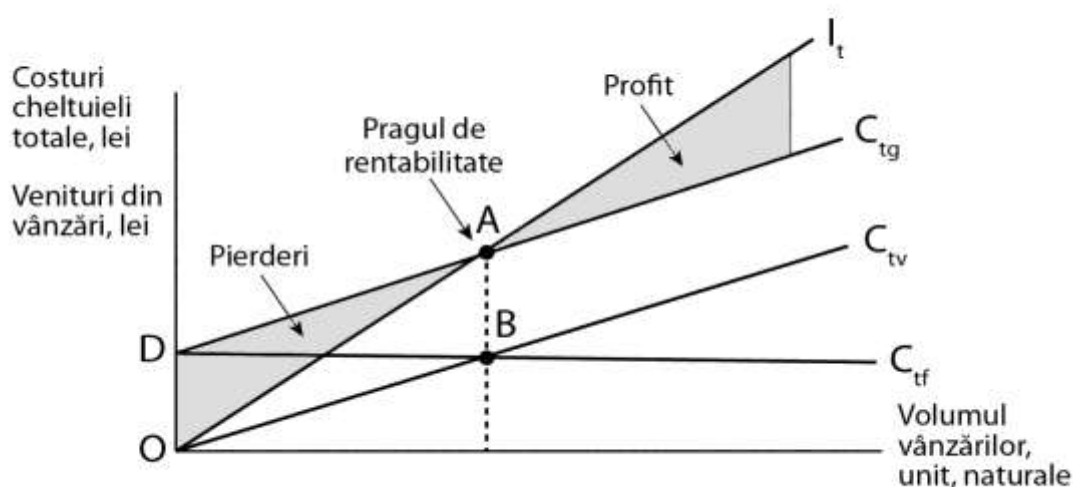
În cadrul analizei pragului de rentabilitate pot fi utilizate următoarele metode: reprezentării grafice, a marjei de contribuție și ecuației.

În cercetările autorilor N. Țiriulnicova, V. Paladi, L. Gavriluc ș.a. [155, p.101] analiza și metodele de calcul a pragului rentabilității diferă în condițiile fabricării și comercializării unui singur sau a câtorva tipuri de produse.

Astfel, pentru calculul și analiza pragului rentabilității în condițiile fabricării și comercializării unui singur tip de produse se utilizează metodele: reprezentării grafice și marjei de contribuție.

Esența **metodei reprezentării grafice** al pragului rentabilității, în viziunea acestor autori, constă în determinarea grafică a punctului, în care volumul vânzărilor este egal cu suma costurilor și cheltuielilor întreprinderii, iar profitul este egal cu zero. Calculul și analiza pragului rentabilității poate fi efectuată cu ajutorul graficelor corelației [155, p.102]:

- „volum-costuri, cheltuieli”;
- „volum-profit (pierdere)”.

unde:

C_{tf} - costuri și cheltuieli fixe

C_{tv} - costuri și cheltuieli variabile

C_{tg} - costuri și cheltuieli totale

I_t - venituri din vânzări

Figura 1.4. Graficul dependenței „volum - costuri, cheltuieli” [155, p. 162]

Graficul corelației „volum-costuri, cheltuieli” (figura 1.4.) constă din dreapta C_{tg} , care descrie comportamentul sumei totale a costurilor și cheltuielilor perioadei și dreapta I_t , care reflectă comportamentul veniturilor din vânzarea produselor (mărfurilor, serviciilor prestate). Pe axa absciselor se reflectă volumul vânzărilor în unități naturale, iar pe axa ordonatelor -costurile, cheltuielile (cu divizarea acestora în constante și variabile) și veniturile. Punctul de intersecție A a dreptei costurilor și cheltuielilor totale (C_{tg}) cu dreapta veniturilor din vânzări (I_t) reprezintă punctul critic.

Din figura 1.4. se observă, că în sectorul OAD situat sub punctul critic întreprinderea suportă pierderi iar peste punctul critic în sectorul $I_t AC_{tg}$ întreprinderea v-a obține profit.

Metoda reprezentării grafice a determinării și analizei pragului rentabilității poate fi aplicată atunci, când apare necesitatea, într-un mod cât mai sugestiv și accesibil, de stabilire a volumului de vânzări la care întreprinderea va începe să obțină profit, dar și la care va înregistra pierderi. Totodată, calculul pragului rentabilității în baza acestei metode este foarte anevoios, deoarece, la orice modificare a prețurilor, a costurilor și cheltuielilor, apare necesitatea construirii altui grafic.

De aceea, cea mai oportună metodă de calcul al pragului rentabilității considerată de autorii N. Țiriulnicova, V. Paladi, L. Gavriluc ș.a. este **metoda marjei de contribuție**, esența căreia constă în determinarea pragului rentabilității în baza formulelor și noțiunii de marjă de contribuție. Una din cele mai accesibile metode de gestiune a activității de antreprenoriat este analiza marjei de contribuție, bazată pe analiza corelației „cost - volum - profit”. Esența analizei corelației „cost - volum - profit” constă în stabilirea modului în care schimbările în volumul vânzărilor influențează asupra modificărilor în consumuri, cheltuieli și profit.

Marja de contribuție constituie depășirea veniturilor din vânzări asupra costurilor și cheltuielilor variabile aferente acestui volum al vânzărilor.

Analiza marjei de contribuție după cum afirmă autorii autohtoni N. Țiriulnicova, V. Paladi, L. Gavriluc ș.a. permite [155, p. 99]:

- aprecierea mai corectă a influenței factorilor la devierea mărimii profitului operațional;
- calcularea volumului vânzărilor, la care întreprinderea nu va avea nici profit, nici pierderi;
- determinarea indicatorului securității;
- calcularea volumului vânzărilor, necesar obținerii profitului așteptat;
- argumentarea celei mai optime variante de luare a deciziilor manageriale operative etc.

De obicei, după conținut, analiza marjei de contribuție se reduce la determinarea pragului de rentabilitate (punct critic, punct de echilibru).

Marja de contribuție reprezintă rezultatul obținut din vânzarea produselor (mărfurilor, serviciilor prestate) după restituirea tuturor costurilor și cheltuielilor variabile și care include profitul operațional, costurile și cheltuielile constante. După acești autori marja de contribuție se determină astfel [155, p. 105]:

$$\text{Marja de contribuție} = \text{Venituri din vânzări} - \text{Costuri și cheltuieli variabile} \quad (1.26)$$

Întreprinderea poate genera profit operațional în cazul când marja de contribuție depășește suma costurilor și cheltuielilor constante.

$$\text{Marja de contribuție} - \text{Costuri și cheltuieli constante} = \text{Profit operațional} \quad (1.27)$$

Dacă marja de contribuție acoperă cu exactitate costurile și cheltuielile constante, profitul operațional este egal cu zero, adică, este atins pragul rentabilității și formula poate fi transformată în felul următor [155, p. 105]:

$$\text{Marja de contribuție pe unitate de produs} \times \text{Volumul vânzărilor (în unități naturale)} = \text{Costuri și cheltuieli constante} \quad (1.28)$$

De aici:

$$\text{Pragul rentabilității} = \frac{\text{Costuri si cheltuieli constante}}{\text{Marja de contributie pe unitate de produs}} \quad (1.29)$$

Pragul rentabilității în unități valorice se determină după formula:

$$\text{Pragul rentabilității (unități valorice)} = \frac{\text{Costuri si cheltuieli constante}}{\text{Rata marjei de contributie} \div 100} \quad (1.30)$$

Rata marjei de contribuție se exprimă în procente și reflectă cota marjei de contribuție în volumul total al vânzărilor.

$$\text{Rata marjei de contribuție} = \frac{\text{Marja de contributie}}{\text{Venituri din vanzari}} \times 100\% \quad (1.31)$$

Pentru întreprinderile, ce produc **câteva tipuri de produse omogene**, analiza pragului de rentabilitate poate fi efectuată, utilizând *metoda bazată pe marja de contribuție medie ponderată*. În acest caz, pragul rentabilității se calculează conform formulei:

$$\text{Pragul rentabilității} = \frac{\text{Costuri si cheltuieli constante}}{\text{Marja de contributie medie ponderata}} \quad (1.32)$$

unde, marja de contribuție medie ponderată reprezintă suma marjei de contribuție a diferitelor tipuri de produse care sunt ponderate cu ajutorul cotei vânzărilor în suma totală a acestora, adică:

$$\text{Marja de contributie medie ponderata} = \sum_{i=1}^n \left(\text{Marja de contributie pe unitate de produs de tip } i \times \text{Cota vanzarilor de produse de tip } i \text{ in totalul vanzarilor} \right) \quad (1.33)$$

În condițiile fabricării și vânzării câtorva tipuri de produse eterogene, pragul rentabilității se determină, de regulă, numai în unități valorice în total pentru tot volumul vânzărilor. Volumul critic de producție pe tipuri de produse poate fi calculat cu aproximație, de exemplu, împărțind suma costurilor și cheltuielilor constante, ce revin unui tip de produs distinct, la rata marjei de contribuție a acestui tip de produs. Problema constă în alegerea bazei de repartizare a costurilor și cheltuielilor constante pe tipuri de produse. Ca bază, pot fi utilizați indicatorii: costurile directe privind retribuirea muncii, costurile directe de materiale, numărul de ore-mașină lucrate efectiv, volumul vânzărilor etc.

Analiza pragului rentabilității servește ca bază pentru **planificarea profitului așteptat din activitatea operațională**. La calculul volumului vânzărilor, necesar obținerii profitului așteptat din activitatea operațională, acest profit se examinează ca costuri și cheltuieli constante suplimentare, și atunci formula de calcul al volumului vânzărilor, ce asigură obținerea profitului previzional din activitatea operațională, se prezintă astfel:

$$\begin{aligned} &\text{Volumul vanzarilor necesar} \\ &\text{obținerii profitului previzional} = \frac{\text{Costuri si cheltuieli constante} + \text{Profit previzional}}{\text{Marja de contributie pe unitate de produs}} \quad (1.34) \\ &(\text{in unitati naturale}) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &\text{Volumul vanzarilor necesar} \\ &\text{obținerii profitului previzional} = \frac{\text{Costuri si cheltuieli constante} + \text{Profit previzional}}{\text{Rata marjei de contributie}} \quad (1.35) \\ &(\text{in unitati valorice}) \end{aligned}$$

Analiza marjei de contribuție permite argumentarea și fundamentarea unor decizii manageriale. De exemplu, a stabili valoarea minimă a prețului de vânzare, suma maximă a costurilor și cheltuielilor totale pe care le poate suporta întreprinderea, a determina momentul temporar al atingerii situației de echilibru, a argumenta majorarea capacități de producție etc.

Valoarea minimă a prețului de vânzare se determină pornind de la datele privind volumul vânzărilor și nivelul costurilor și cheltuielilor constante și variabile, utilizând situația de echilibru în punctul critic, care reflectă egalitatea:

$$\begin{aligned} \text{Venituri din vânzări} &= \text{Costuri și cheltuieli totale}, & (1.36) \\ &\text{sau} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Prețul pentru o unitate} \times \text{Cantitatea vândută} &= \text{Costuri și cheltuieli variabile unitare} \times \text{Cantitatea vândută} + \text{Costuri și cheltuieli constante} & (1.37) \end{aligned}$$

De aici rezultă că prețul de vânzare minim se va obține:

$$\begin{aligned} \text{Valoarea minimă a pretului unitar} &= \frac{\text{Costuri si cheltuieli constante}}{\text{Cantitatea vinduta}} + \text{Costuri si cheltuieli variabile unitare} & (1.38) \end{aligned}$$

Determinarea valorii minime a prețului de vânzare al produsului, care va permite întreprinderii să recupereze toate costurile și cheltuielile și să obțină un profit nul. Realizarea produsului la un preț mai mare decât valoarea minimă a acestuia va aduce întreprinderii profit.

În cercetările autorului L. Bușe se propune, determinarea pragului de rentabilitate prin metoda ecuației (algebrică), pragul de rentabilitate poate fi determinat în unități fizice sau în unități valorice, pentru un anumit produs sau la nivelul întregii firme. Determinarea pragului de

rentabilitate în unități fizice presupune egalarea funcției veniturilor cu cea a costurilor de exploatare, precum și rezolvarea ecuației următoare [30, p. 304]:

$$V = q \times p \quad (1.39)$$

$$C_t = C_f + q \times cv \quad (1.40)$$

unde:

V- veniturile din exploatare;

q- volumul fizic al producției vândute dintr-un anumit produs;

p- prețul de vânzare;

C- cheltuielile de exploatare aferente produsului respectiv;

Cf- cheltuielile fixe;

cv- cheltuielile variabile pe unitatea de produs.

Întrucât în punctul de echilibru, veniturile sunt egale cu costurile (profitul este nul), pragul de rentabilitate se calculează [30, p.304]:

$$q_{cr} \times p = C_f + q_{cr} \times cv \quad (1.41)$$

$$q_{cr} = \frac{C_f}{p - cv} \quad (1.42)$$

unde: q_{cr} - volumul producției dintr-un anumit sortiment corespunzător punctului critic (pragul rentabilității).

Diferența dintre prețul de vânzare unitar și cheltuielile variabile pe unitatea de produs (P-CV) reprezintă marja cheltuielilor variabile pe unitatea de produs sau marja brută pe unitatea de produs. Aceasta arată contribuția fiecărei unități de produs la acoperirea cheltuielilor fixe și obținerea profitului operațional.

Metodologia de calcul și analiză a rentabilității pe baza punctului critic, autorii români Gh. Vâlceanu, V. Robu, N. Georgescu, o abordează în funcție de următoarele aspecte:

- la nivel de produs;
- la nivelul întreprinderii.

În accepțiunea autorilor indicatorii cu ajutorul cărora se analizează pragul de rentabilitate la nivel de produs sunt [158, p.288]:

- **volumul critic al producției (q_{CR}):**

$$q_{CR} = \frac{Chf}{p - cv} \quad (1.43)$$

- **cifra de afaceri critică (CA_{CR}):**

$$CA_{CR} = q_{CR} \times p \quad (1.44)$$

- **gradul critic de utilizare a capacității producției (g_{CR}):**

$$g_{CR} = \frac{q_{CR}}{q_{\max}} \times 100, \quad (1.45)$$

unde: $q_{\max}$ - capacitatea de producție exprimată în unități fizice;

- **perioada critică (T_{CR}):**

$$T_{CR} = \frac{CA_{CR}}{\frac{CA}{T}}, \quad (1.46)$$

unde: $\frac{CA}{T}$ - cifra de afaceri medie pe unitatea de timp (zi, lună, an);

- **volumul producției vândute pentru obținerea unui profit estimat ca sumă globală (P):**

$$q_p = \frac{Chf + P}{p - cv} \quad (1.47)$$

- **volumul producției vândute pentru obținerea unui profit estimat pe unitatea de produs (pru'):**

$$q' = \frac{Chf}{p - cv - pru'} \quad (1.48)$$

unde: $pru' \in (0; mbv)$

- **profitul maxim ($P_{\max}$):**

$$P_{\max} = q_{\max} (p - cv) - CF \quad (1.49)$$

La nivelul unei întreprinderi, pragul de rentabilitate se măsoară pe baza unor indicatori asemănători, dar în expresie valorică [158, p. 290]:

- **cifra de afaceri critică (CA_{CR}):**

$$CA_{CR} = \frac{Chf}{1 - \frac{Chv}{CA}} \quad (1.50)$$

unde: $\frac{Chv}{CA}$ - cheltuieli variabile la 1 leu cifră de afaceri;

- **gradul de utilizare a capacității de producție în punctul critic (G_{CR}):**

$$G_{CR} = \frac{CA_{CR}}{Q_{\max}} \times 100 \quad (1.51)$$

unde: $Q_{\max}$ - capacitatea de producție exprimată în unități valorice;

Indicatorii prezentați sunt calculați astfel în ipoteza linearității activității, fără a se ține seama de variația veniturilor și caracterul nelinier al costurilor și cheltuielilor.

În practică, întreprinderile agricole înregistrează adesea o variație diferită a veniturilor, de la o perioadă la alta, ritmul de creștere a cărora poate fi mai mic decât cel al costurilor și cheltuielilor operaționale.

Astfel, situația va fi una diferită în comparație cu figura 1.4., deoarece vor exista două praguri de rentabilitate (figura 1.5.).

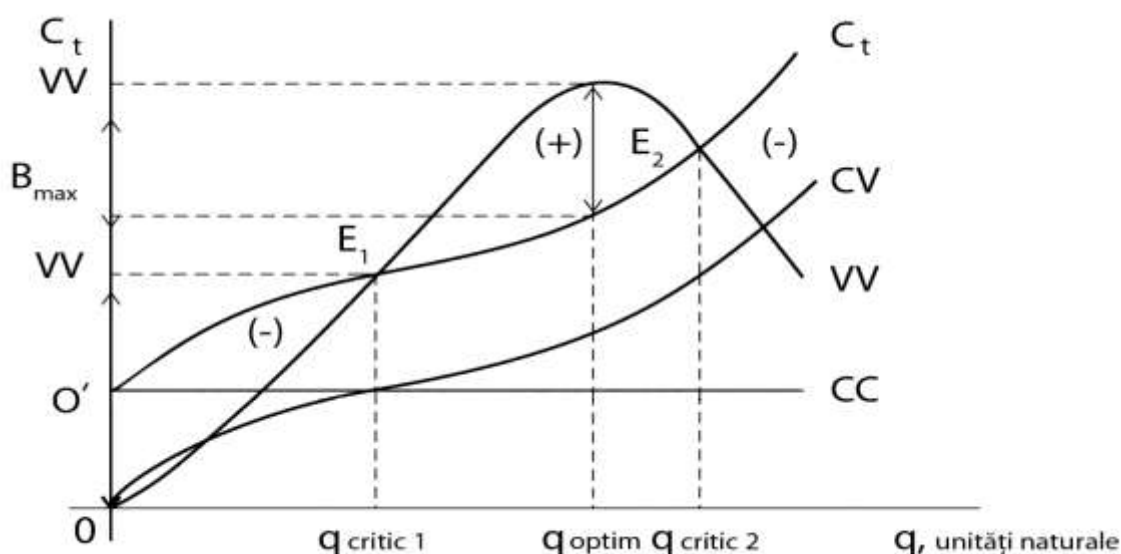

Figura 1.5. Pragul de rentabilitate în condiții de neliniaritate

Sursa: Elaborată de autor: [146, p. 76]

Din prezentarea grafică (fig. 1.5.) constatăm că atât veniturile din vânzări (VV) cât și costurile variabile (CV) evoluează neliniar ceea ce schimbă condițiile de echilibru. La intersecția curbilor veniturilor (VV) și a costurilor totale (CT) se atestă două puncte critice E_1 și E_2 care determină zona optimă de creștere a volumului vânzărilor (q_{optim}) și de obținere a profitului maxim ($B_{\max}$).

Totalizînd opiniile savanților autohtoni și de peste hotare ne vom exprima propria viziune referitor la aplicarea pragului rentabilității în estimarea profitului activității operaționale. Luînd în considerație aplicarea standardelor noi de contabilitate și faptul, că întreprinderile agricole au un profil multiramural propunem aplicarea următorilor indicatori:

A) La nivel de întreprindere:

- 1. Marja de contribuție (MC),** care exprimă depășirea veniturilor din vânzări (VV) asupra costurilor și cheltuielilor variabile (CCV):

$$MC = VV - CCV \quad (1.52)$$

- 2. Rata marjei de contribuție (R_{mc})** – reflectă ponderea marjei de contribuție în componența veniturilor din vânzări [146, p. 75]:

$$R_{mc} = \frac{MC}{VV} \times 100 \quad (1.53)$$

3. Pragul rentabilității:

- 3.1 în unități valorice (VV_{CR})** reflectă veniturile din vânzări critice ce acoperă exact costurile și cheltuielile activității operaționale [146, p. 75]:

$$VV_{CR} = \frac{CCC}{R_{MC} \div 100} \quad (1.54)$$

unde: CCC- suma totală a costurilor și cheltuielilor constante;

R_{MC} - rata marjei de contribuție.

- 3.2 în unități naturale** exprimă cantitatea produsului vândut (q_{cr}) pentru acoperirea costurilor de producție [146, p. 75]:

$$q_{cr} = \frac{CC}{P - CV_p} \quad (1.55)$$

unde: CC – costurile constante totale la fabricarea produsului;

P- prețul mediu de vânzare pe unitate de produs;

CV_p - costurile variabile pe unitate de produs.

- 4. Indicatorul siguranței financiare (I_{sig})**- caracterizează cu câte unități valorice poate fi redus venitul din vânzări fără riscul de a suporta pierderi:

$$I_{sig} = VV - VV_{PR} \quad (1.56)$$

- 5. Coeficientul securității financiare (C_{sig})** exprimă capacitatea întreprinderii de a se adapta cerințelor pieței de desfacere:

$$C_{sig} = \frac{I_{sig}}{VV} \times 100\% \quad (1.57)$$

- 6. Profitul activității operaționale (R_{op})** caracterizează depășirea marjei de contribuție asupra costurilor și cheltuielilor constante conform formulei:

$$R_{op} = MC - CCC$$

- 7. Coeficientul de elasticitate (coeficientul levierului operațional)** [146, p. 76]:

$$CL_{op} = \frac{\Delta\%PB}{\Delta\%VV} \quad (1.58)$$

Coeficientul levierului operațional exprimă variația profitului la creșterea veniturilor din vânzări cu 1%.

În funcție de valoarea CL_{op} situația întreprinderii se consideră:

instabilă, dacă $CL_{op} > 11$; relativ stabilă, dacă $CL_{op} = 6$; confortabilă, dacă $CL_{op} < 6$.

B) La nivel de produs:

1. Marja de contribuție pe unitate de produs (MC_p) - caracterizează contribuția fiecărei unități de produs în acoperirea costurilor constante:

$$MC_p = P - CV_p \quad (1.59)$$

2. Rata marjei de contribuție ($R_{mc(p)}$) exprimă cota marjei costurilor variabile în componența prețului de vânzare:

$$R_{mc(p)} = \frac{MC_p}{P} \times 100 \quad (1.60)$$

3. Productivitatea minimă (q_{min}) sau pragul rentabilității produsului ce caracterizează nivelul producției medii la hectar care acoperă exact toate costurile variabile și constante

$$q_{min} = \frac{CF_h}{P - CV_p} \quad (1.61)$$

unde: CF_h – costuri constante în calcul la un hectar de suprafață productivă;

4. Costul pe unitate de produs (C):

$$C = CV_p + \frac{CF_h}{q} \quad (1.62)$$

unde: q – productivitatea medie la hectar, chintale.

5. Profitul total obținut din vânzarea produselor finite (B):

$$B = [Q \times (P - CV_p)] - CC \quad (1.63)$$

unde: Q - cantitatea efectiv vândută de produs, unități naturale.

5.1 Profitul din vânzarea produselor agricole în calcul la un hectar de suprafață productivă (B_h)

$$B_h = [q \times (P - CV_p)] - CF_h \quad (1.64)$$

5.2 Profitul din vânzarea produselor agricole în calcul la un chintal de produs (B_p):

$$B_p = P - \left(CV_p + \frac{CF_h}{q} \right) \quad (1.65)$$

Considerăm, că aplicarea metodologiei propuse pentru aprecierea rezultatelor activității operaționale va permite:

- stabilirea dimensiunii la care producția întreprinderii agricole devine rentabilă;
- determinarea volumului produselor vândute pentru a obține un anumit quantum al profitului vizând asigurarea reproducției simple și largite;
- determinarea modificării profitului sub influența creșterii productivității culturilor agricole și reducerii costurilor unitare;

- dimensionarea elasticității profitului pe unitate de produs în funcție de modificarea producției medii la hectar.

1.4 Concluzii la capitolul 1

Având în vedere că *scopul lucrării* constă în studierea aspectelor teoretice și metodologice ale estimării rezultatelor financiare din activitatea operațională a entităților din agricultură, în *Capitolul 1* autorul a realizat următoarele **obiective**:

- Studierea conceptelor de profit, rata rentabilității, pragul rentabilității și a rolului acestora în estimarea rezultatelor financiare din activitatea operațională;
- Aprofundarea noțiunii de profit și rentabilitate în viziunea autorului;
- Abordarea aspectelor metodologice privind estimarea rezultatelor financiare ale activității operaționale în întreprinderile agricole;
- Elaborarea modelului de valorificare a potențialului de producție și a factorilor de reglare la formarea rezultatelor financiare din activitatea operațională;
- Precizarea sistemului de indicatori prin prisma pragului rentabilității pentru estimarea rezultatelor financiare în întreprinderile agricole.

În primul capitol al tezei au fost prezentate și generalizate principale aspecte teoretice cu referire la noțiunile de profit, rentabilitate, pragul rentabilității. Fiind categorii economice complexe profitul și ratele rentabilității au cunoscut diverse abordări conceptuale. Au fost studiate principalele curente și școli economice în funcție de viziunea savanților asupra conținutului economic al profitului și rentabilității-criterii ce sintetizează rezultatele oricărei activități, eficiența interacțiunii și interdependenței factorilor de producție.

Studiul efectuat ne-a permis să deducem, că profitul este principala sursă de autofinanțare a întreprinderii. În acest sens el este temelia creșterii economice, a modernizării și reînnoirii producției, majorării capitalului propriu.

Autorul consideră, că obținerea profitului este obiectivul oricărui întreprinzător. În lipsa profitului, ca urmare a dezechilibrului factorilor de producție întreprinderea este supusă riscului economic și financiar.

Argumentând necesitatea studierii profitului și a ratelor rentabilității în condițiile alinierii la exigențele economiei europene autorul a dezvoltat aceste concepte și își exprimă propria viziune.

Astfel, în opinia noastră profitul este principalul criteriu de apreciere a eficienței economice și a performanțelor întreprinderii, exprimând efectul interacțiunii și interdependenței factorilor de producție.

Deoarece profitul exprimă rezultatele financiare obținute din toate laturile activității economice, autorul propune formarea indicatorilor de rezultate financiare la nivel de întreprindere agricolă (fig. 1.1.).

Autorul a elaborat modelul de valorificare a elementelor consecutive ce contribuie la formarea rezultatelor financiare din activitatea operațională. Modelul prezentat are un caracter complex și se bazează pe patru compartimente cu o interconexiune pe verticală și orizontală (fig. 1.2.).

Pentru exprimarea eficienței resurselor consumate, activelor și capitalurilor se argumentează necesitatea confruntării rezultatelor financiare (a indicatorilor de profit) cu mijloacele utilizate din care se dimensionează rata rentabilității. Reieșind din aceasta în opinia autorului prin rata rentabilității se subînțelege capacitatea întreprinderii de a obține profit la fiecare leu de resurse consumate, active și capital disponibil.

Autorul a propus principalele rate ce reflectă eficiența activității operaționale și a precizat metoda lor de calcul. Dat fiind faptul, că mai mult de 90% din profitul brut a întreprinderilor agricole se obține din vânzarea produselor finite autorul a elaborat modelul factorial al profitului brut din vânzarea produselor agricole, care v-a permite cuantificarea mai precisă a factorilor de gradul I și de gradul II la modificarea profitului brut (fig. 1.3.).

În practică, întreprinderile agricole înregistrează adesea o variație diferită a veniturilor, de la o perioadă la alta, ritmul de creștere a căroră poate fi mai mic decât cel al costurilor și cheltuielilor operaționale.

Astfel, autorul consideră că pot exista situații diferite în condiții de neliniaritate ce vor influența la apariția a două praguri de rentabilitate (fig.1.5.). Aceasta semnifică că atât veniturile din vânzări cât și costurile variabile evoluează neliniar ceea ce schimbă condițiile de echilibru și zona optimă de creștere a volumului vânzărilor și de obținere a profitului maxim.

În cadrul acestui capitol autorul prezintă metodologia de estimare a rezultatelor financiare din activitatea operațională prin intermediul pragului de rentabilitate. În funcție de divizarea costurilor și cheltuielilor în variabile și constante se propun indicatorii specifici aspectului ramural al întreprinderilor agricole. Luând în considerație aspectele întreprinderilor agricole sistemul de indicatori este divizat la nivel de întreprindere și la nivel de produs.

De asemenea autorul propune calculul pragului rentabilității la nivel de produs după productivitatea minimă ce caracterizează nivelul producției medii la hectar care acoperă cu exactitate costurile variabile și constante.

2. ANALIZA REZULTATELOR FINANCIARE DIN ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ A ÎNTREPRINDERILOR AGRICOLE

2.1 Tendințe vizînd evoluția rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole.

În Republica Moldova agricultura ocupă un loc bine definit, determinat nu numai de cerințele mereu crescînde la produsele agricole, dar și de nivelul performanțelor economico-financiare. Noile modificări care au apărut în economia națională necesită dezvoltarea intensivă a agriculturii, materializată printr-o creștere continuă a randamentelor la hectar și cu o folosire eficientă a resurselor materiale, umane, financiare.

Un indicator economic esențial ce exprimă rezultatele procesului de producție din agricultură din punct de vedere valoric îl reprezintă valoarea producției agricole globale. Importanța acesteia pentru creșterea economică în agricultură decurge din faptul că, reflectînd valoarea nou creată totodată asigură posibilitatea stabilirii raportului dintre consumul de muncă vie și muncă materializată. Din aceste considerente, sporirea producției agricole globale în raport cu creșterea PIB a devenit o problemă de importanță majoră pentru țara noastră.

Tabelul 2.1. Dinamica producției agricole globale și a Produsului Intern Brut în Republica Moldova

Indicatorul	Anul								Rc,% (ritmul mediu anual de creștere)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
1.Produsul intern brut: -mil. lei	71886	82349	88228	100510	112050	122563	135397	150369	X
-în procente față de anul precedent	118,96	114,55	107,14	113,92	111,48	109,38	110,47	111,06	105,86
2.Valoarea producției agricole globale în prețuri curente: -mil. lei	19873	22619	19922	23814	27254	27193	30362	34023	X
-în procente față de anul precedent	149,42	113,82	88,08	119,54	114,45	99,78	111,65	112,06	106,05

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Moldova în cifre, 2014, p.42, 51; 2018, p. 68, 80.

Studiul vizînd caracterul evolutiv al Produsului Intern Brut demonstrează o tendință de creștere (tab. 2.1), atât în valoare absolută cât și relativă. Astfel, în 2014-2017 față de 2010-2013

Produsul Intern Brut s-a majorat cu 44352 mil. lei sau cu 51,7%. În perioada 2010-2017 creșterea medie anuală a PIB-ului constituie 5,86%.

Concomitent, ritmurile anuale de creștere nu sunt uniforme. De exemplu, se atestă reducerea acestora din 2010 până în 2012 cu 11,82 p.p. și în 2014 față de 2013 – cu 2,44 p.p. În perioada 2015-2017 ritmul anual de creștere a PIB-ului s-a majorat cu 1,68 puncte procentuale.

Analizând dinamica producției agricole globale constatăm o situație instabilă. Astfel, în anul 2012 față de 2011 are loc reducerea semnificativă cu 2697 mil. lei sau cu 11,92%. Reducerea se atestă și în 2015 față de 2014 ca urmare a condițiilor climaterice nefavorabile.

Calcululele efectuate în tabelul 2.1 denotă că în perioada 2010-2017 ritmul mediu anual de creștere al producției agricole globale în prețuri curente constituie 106,05%. Ritmurile anuale de creștere al producției agricole globale au un caracter sinusoidal, fapt ce demonstrează, că asupra rezultatelor procesului de producție în agricultură au o influență imprevizibilă factorii naturali ca seceta, înghețurile, grindina etc. Ținem să menționăm că această influență nu este nici determinantă și nici nu poate fi neglijată, ea aflându-se în raport invers proporțional cu gradul de dezvoltare a forțelor de producție. După cum observăm (tab. 2.1.) în anii nefavorabili – 2012 și 2015 ritmul anual de creștere a diminuat respectiv cu 25,74 p.p. și 14,67 p.p. Caracterul instabil al dinamicii al producției agricole globale poate fi observat și din datele prezentate în figura A.1.1 (anexa1). În perioada 2010-2017 cel mai înalt ritm de creștere a fost obținut în anul 2013. Însă în 2017 față de 2015 indicii producției agricole globale în toate categoriile de gospodării au înregistrat o creștere de 22,5% iar în comparație cu 2016 o reducere de 9,7%.

Analizând ponderea categoriilor de gospodării în obținerea producției agricole globale am constatat că în medie pe anii 2013-2017 întreprinderile agricole dețineau o pondere de 40,3%, gospodăriile populației - 41,9% și gospodăriile țărănești - 17,8% (figura A.1.2).

Evoluția modificărilor structurale poartă un caracter volatil fiind influențată de mai mulți factori printre care și de producerea produselor cu valoare adăugată diferită.

Conform Strategiei naționale de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020 agricultura pentru Republica Moldova este cea mai importantă prioritate de dezvoltare pe termen mediu și lung. Astfel, contribuția agriculturii în formarea Produsului Intern Brut în ultimii cinci ani (2013-2017) constituie 12,4% (figura 2.1.). În acest sector activează $\frac{1}{3}$ din populația ocupată.

Din prezentarea grafică (figura 2.1.) observăm, că în ultimii trei ani se atestă o tendință de stagnare a agriculturii în formarea PIB-ului. Reducerea cuantumului agriculturii în PIB nu este o consecință a scăderii valorii producției agricole globale ci o majorare în ultimii ani a cotei altor

ramuri a economiei naționale. Astfel, în perioada 2014-2017 producția agricolă globală a înregistrat o creștere cu 8151 mil. lei sau cu 37,8% față de media 2010-2013 (tab. 2.1.).

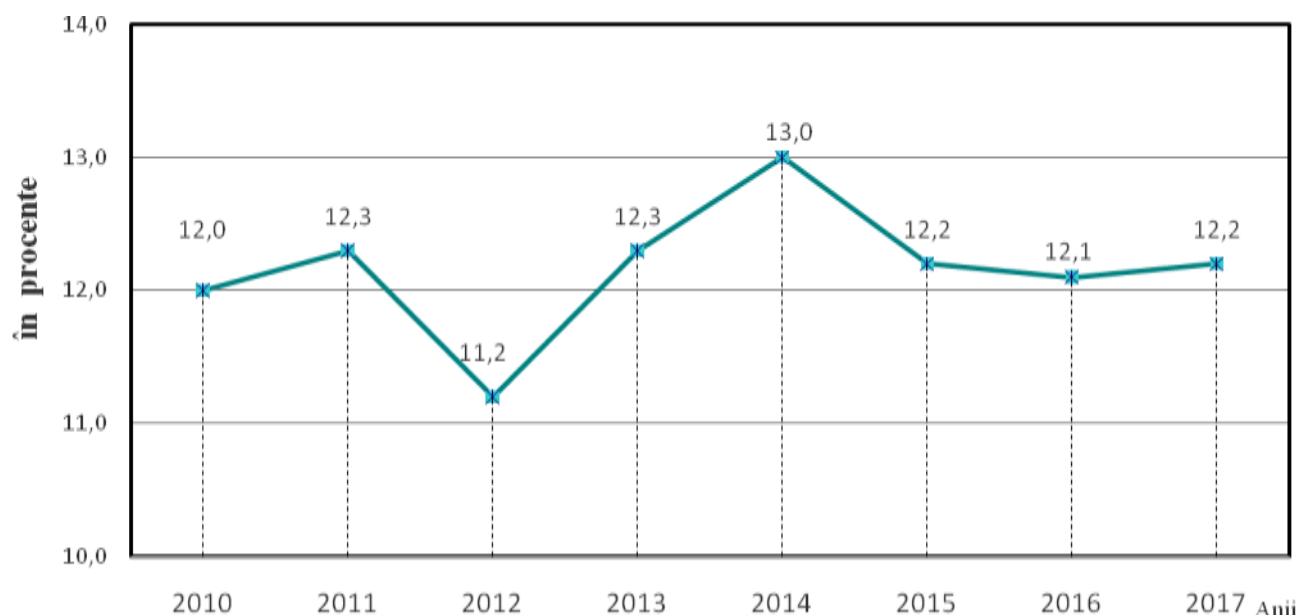

Figura 2.1. Ponderea agriculturii, silviculturii și vânătoriei în formarea Produsului Intern Brut

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Moldova în cifre, 2014, p.44; 2018, p. 70-71.

Modificarea producției agricole globale în unități valorice se reflectă în mod direct asupra veniturilor din vânzări și rezultatelor financiare, deoarece oferă o mai bună corelare cu indicatorii de efort în vederea aprecierii eficienței activității operaționale a întreprinderii.

Veniturile din vânzări reprezintă primul obiectiv în orice afacere, deoarece permite producătorului agricol să-și recupereze mijloacele investite și să reia ciclul de producție. Fiind unul dintre indicatorii de măsurare a performanțelor, veniturile din vânzări caracterizează locul întreprinderii în cadrul sectorului de activitate, precum și capacitatea acesteia de a iniția și dezvolta anumite activități într-o manieră profitabilă.

Pentru o apreciere relevantă a specificului întreprinderilor agricole vom analiza veniturile din vânzarea produselor agricole în comparație cu ponderea regiunilor de dezvoltare în suprafața terenului agricol și a efectivului de lucrători ocupați în agricultură (tab. 2.2.).

Din calculele efectuate în tabelul 2.2. rezultă o amplitudine semnificativă vizînd ponderea regiunilor de dezvoltare în formarea veniturilor din vânzarea produselor agricole. Astfel, dacă cota UTA Gagauzia în perioada 2012-2017 constituie 6,5%, apoi regiunea de Nord deține 42,2%. Contribuția diferită a regiunilor de dezvoltare în formarea veniturilor din vânzări se explică prin faptul, că acestea dispun de un potențial de resurse neomogen. De exemplu, regiunea de Nord deținînd 43,5% de teren agricol și 41,3% lucrători angajați în agricultură contribuie la obținerea a

42,2% venituri din vânzarea produselor agricole. Regiunea de dezvoltare Sud și UTA Gagauzia dispun de 25,4% și 8,8% de teren agricol contribuie la formarea veniturilor din vânzări în proporție de 21,2% și 6,5% respectiv.

Tabelul 2.2. Venitul din vânzarea produselor agricole în profilul regiunilor de dezvoltare a Republicii Moldova (în medie 2012-2017)

Indicatorul	Republica Moldova total	inclusiv pe regiuni de dezvoltare			
		Nord	Centru	Sud	UTA Gagauzia
1.Pondere, %:					
-în suprafața totală a terenului agricol;	100,00	43,5	22,3	25,4	8,8
- în efectivul de lucrători ocupați în agricultură;	100,00	41,3	25,5	24,7	8,5
- în venitul din vânzarea produselor agricole.	100,00	42,2	30,1	21,2	6,5
2.Venitul din vânzarea produselor agricole în calcul la un hectar de teren agricol, lei	12449,9	11371,1	17294,3	10810,4	10204,7

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Datele tabelului 2.2. ne atestă, că regiunea Centru dispune de un potențial de resurse de 1,6-1,8 ori mai mic decât regiunea Nord, însă contribuie la formarea veniturilor în proporție 30,1%, obținând cele mai înalte randamente față de alte regiuni. Astfel, în media 2012-2017 la fiecare hectar de teren agricol în regiunea Centru s-au obținut venituri din vânzarea produselor agricole mai mult decât în regiunea Nord cu 5923,2 lei sau cu 52,09%. În comparație cu media pe republică și regiunile Sud și UTA Găgăuzia în întreprinderile agricole din regiunea Centru se atestă o depășire a veniturilor în calcul la un hectar de teren agricol în proporție de 38,9%, 60% și 69,5% respectiv.

Analizând situația veniturilor din vânzarea produselor agricole în calcul la un hectar de teren agricol în profilul raioanelor regiunii Centru observăm o tendință de creștere în dinamică (excepție fiind raionul Călărași), dar și o diferențiere semnificativă (anexa 2) datorită faptului, că acestea dispun de un potențial de resurse diferit. În medie pe anii 2012-2017 cele mai înalte randamente au fost obținute în raionul Anenii Noi – 55426,75 lei la hectar sau de 2,2 ori mai mult față de media pe regiunea Centru. Un nivel relativ înalt al veniturilor la hectar se constată în raioanele Ungheni (11512,1 lei) Strășeni (10405,0 lei) și Șoldănești (11606,3 lei).

Savanții români V. Robu, I. Anghel, E. Șerban menționează că atunci când obiectul de activitate este diversificat, importanța produselor agricole în realizarea veniturilor nu este echivalentă pentru toate elementele care generează structura. Unele produse au o contribuție mai mare, iar altele au o pondere nesemnificativă, însă este posibil că tocmai existența lor să condiționeze formarea rezultatelor economico-financiare scontate ale întreprinderii [121, pag.67].

În acest context am examinat în dinamică structura veniturilor din vânzări în profilul produselor agricole din cadrul întreprinderilor agricole a regiunii Centru (anexa 3). Rezultatele calculelor ne-au permis să constatăm, că în anul 2017 cea mai mare parte a vânzărilor în regiunea Centru se realizează prin comercializarea următoarelor produse: animale și păsări în masă vie (46,05%), cereale (21,38%) și floarea soarelui (17,69%). Datele prezentate în anexa 3 ne permit să menționăm existența unor modificări esențiale în structura vânzărilor de legume și struguri. Acestea pot fi generate atât de diminuarea cererii pe piețele CSI cât și de efortul investițional mai redus al producătorilor agricoli.

Studiul veniturilor din vânzări are o abordare complexă, acesta poate fi analizat sub aspect dinamic, structural, dar și a consecințelor economice pe care le generează modificarea lor asupra rezultatelor financiare.

Activitatea întreprinderilor agricole implică creșterea costurilor de producție, situație legată de majorarea prețurilor la îngrășăminte minerale, pesticide, carburanți etc. Costurile de producție și cheltuielile pot crește ca valoare absolută, însă dinamica lor nu trebuie să depășească dinamica veniturilor. Totodată, suma absolută a veniturilor din vânzări trebuie să acopere costurile, cheltuielile și să permită obținerea profitului. Rezultatele calculelor (tab. 2.3.) ne atestă, că în perioadele de referință întreprinderile agricole din regiunea Centru dispun de suficiente venituri, ce au permis acoperirea costurilor, cheltuielilor și obținerii profitului.

În medie pe anii 2015-2017 veniturile din vânzări s-au majorat cu 1547,9 mil. lei sau cu 85,3% față de media 2012-2014. În același timp costul vânzărilor a crescut cu 1159,7 mil. lei sau cu 78,0%. Devansarea ritmului de creștere a veniturilor din vânzări față de cel al costului vânzărilor cu 7,3 puncte procentuale semnifică că veniturile au depășit costurile și au contribuit la formarea profitului brut, care a înregistrat o creștere de 388,2 mil. lei sau de 1,19%. Astfel, în perioada 2015-2017 fiecare leu a veniturilor din vânzări a generat profit brut în mărime de 21,27 bani sau cu 3,27 bani mai mult față de media 2012-2014.

Datele tabelului 2.3. confirmă despre faptul că veniturile din activitatea operațională au depășit toate cheltuielile acestei activități deoarece $R_{c(v.op)} > R_{c(ch.op)}$ (184,24% > 179,1%) și în rezultat se înregistrează creșterea profitului din activitatea operațională cu 158,8 mil. lei sau de 2,03 ori față de perioada 2012-2014. Mai mult ca atât se constată creșterea ponderii profitului din activitatea operațională în componența veniturilor din vânzări de la 4,33% până la 7,05%, fapt ce atestă despre sporirea eficienței activității operaționale [141, p. 91]. Concomitent, se constată diminuarea sumei profitului obținut din alte activități cu 902,5 mil. lei sau cu 1,9%. Aceasta se explică prin creșterea sumei pierderilor din calamități naturale față de perioada 2012-2014 cu 1 mil. 356 mii lei paralel cu creșterea profitului activității financiare. Deasemenea se constă și creșterea poverii fiscale în media 2015-2017 cu 12495,3 mii lei sau cu 67,45%.

Tabelul 2.3. Analiza suficienței veniturilor din vânzări pentru acoperirea costurilor, cheltuielilor și formării profitului în întreprinderile agricole din regiunea Centru

Indicatorul	În medie 2012-2014		În medie 2015-2017		Abaterea absolută ±	
	Suma, mii lei	Pondere, %	Suma, mii lei	Pondere, %	mii lei	Puncte procentuale
Venituri din vânzări	1814421,3	100,00	3362369,6	100,0	+1547948,3	-
Costul vânzărilor	1487527,9	82,0	2647273,5	78,73	+1159745,6	-3,27
Profit brut(pierdere brută)	326893,4	18,0	715096,1	21,27	+388202,7	+3,27
Alte venituri din activitatea operațională	71908,9	4,0	113042,1	3,36	+41133,2	-0,64
Cheltuieli de distribuire	37477,6	2,06	105128,0	3,13	+67650,4	+1,07
Cheltuieli administrative	140129,7	7,72	244929,0	7,28	+104799,3	-0,44
Alte cheltuieli din activitatea operațională	142900,8	7,88	240941,0	7,17	+98040,2	-0,71
Rezultatul din activitatea operațională (profit, pierdere)	78294,2	4,33	237140,2	7,05	+158846,0	+2,72
Rezultatul din alte activități (profit, pierderi)	48360,8	2,67	47458,3	1,41	-902,5	-1,26
Profit (pierdere) până la impozitare	126655,0	7,00	284598,5	8,46	+157943,5	+1,46
Cheltuieli privind impozitul pe venit	18525,1	1,02	31020,4	0,92	+12495,3	-0,1
Profitul net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	108129,9	5,98	253578,1	7,54	+145448,2	+1,56

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

În consecință, caracterul evolutiv al veniturilor și cheltuielilor activității economico-financiare a determinat creșterea profitului net al perioadei 2015-2017 față de media 2012-2014 aproape cu 145,5 mil. lei sau de 1,35 ori, ce se apreciază ca un punct forte în activitatea întreprinderilor agricole a regiunii Centru. Mai mult ca atât rezultatele investigațiilor (tab. 2.3.) atestă o creștere în dinamică a ponderii profitului până la impozitare de la 7,00% până la 8,46% și a profitului net de la 5,98% până la 7,54%. Acestea din urmă semnifică, că fiecare leu a veniturilor din vânzări în perioada 2015-2017 a generat o majorare a profitului net cu 1,56 lei față de media 2012-2014. Deci, putem concluziona, că întreprinderile agricole din regiunea Centru au reușit să-și sporească eficiența activității operaționale pe seama unui ritm mai accelerat al indicatorilor de profit față de cel al veniturilor și cheltuielilor. Acest aspect justifică dezideratul conform căruia creșterea profitului se consideră atât premisa cât și consecința unei afaceri. Premisa, în sensul că este sursa pentru investițiile necesare afacerii și consecința, pentru că este

rezultatul scontat care, dacă este mai mare decât efortul, formează sursa finanțării investițiilor pentru noi dezvoltări [57, p.123].

Analizând situația întreprinderilor agricole în ansamblul regiunii Centru vom prezenta dinamica indicatorilor de profit pe perioade multianuale pentru a releva tendința modificării acestora. Datele prezentării grafice ne demonstrează o tendință stabilă de creștere a indicatorilor de profit cu excepția profitului din alte activități.

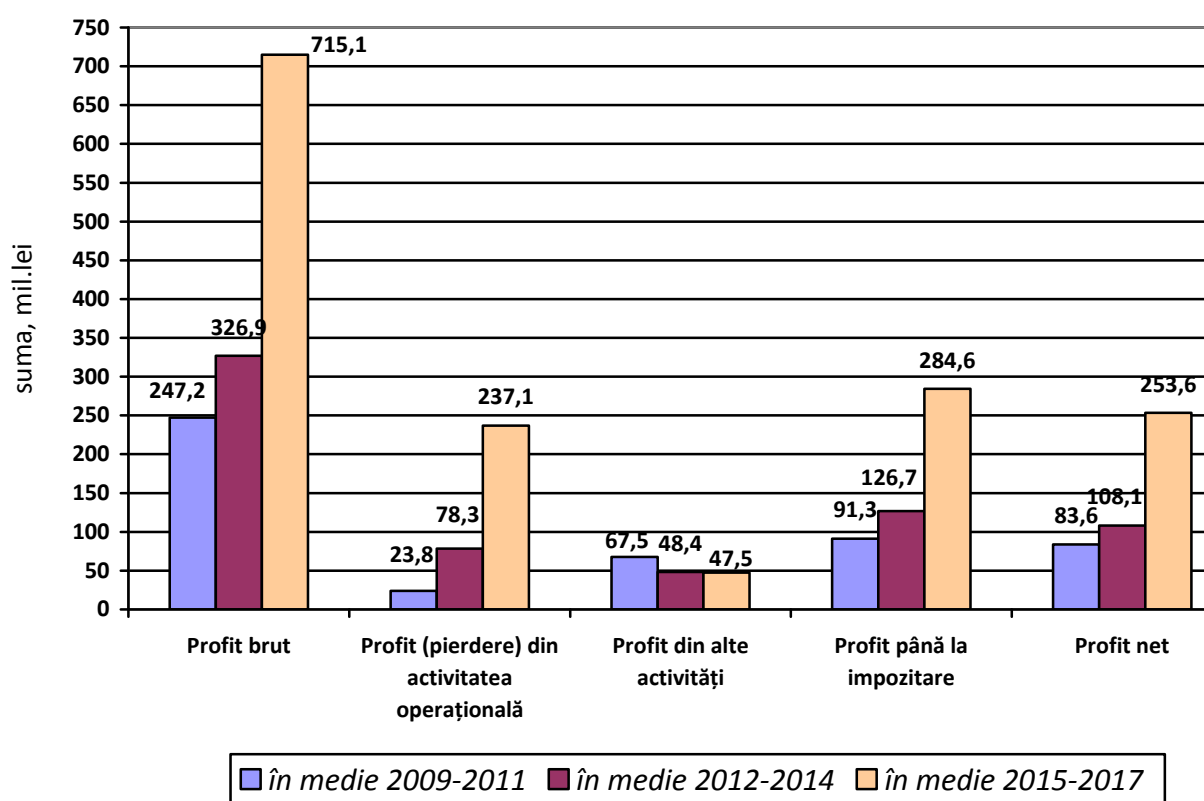

Figura 2.2. Dinamica indicatorilor de profit în întreprinderile agricole ale regiunii Centru
Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Astfel, în perioada 2015-2017 profitul brut s-a majorat față de media 2009-2011 cu 467,9 mil. lei sau de 1,89 ori. În comparație cu media 2012-2014 profitul brut a înregistrat o creștere mai lentă – cu 388,2 mil. lei sau de 1,19 ori. Datele prezentate pe fiecare an aparte ne atestă cele mai înalte valori ale profitului brut în 2014, 2016 și 2017, unde suma medie anuală a constituit 737,8 mil. lei. În perioada 2015-2017 suma medie anuală a profitului brut a alcătuit 715,1 mil. lei și poate fi luată ca nivel normativ, deoarece permite efectuarea reproducției lărgite în întreprinderile agricole ale regiunii Centru [141, p. 84].

Din activitatea operațională în perioadele de referință întreprinderile agricole a regiunii Centru deasemenea au obținut profit. Mai mult ca atât acesta are un trend accelerat de creștere de la 23,8 mil. lei până la 237,1 mil. lei sau aproape de 9,0 ori. O creștere puternică este caracteristică pentru profitul până la impozitare și profitul net. În media 2015-2017 față de media 2009-2011

acești indicatori de profit s-au majorat respectiv de 2,12 și 2,03 ori, iar față de 2012-2014 de 1,25 și 1,35 ori respectiv. În opinia noastră tendința de creștere accentuată a indicatorilor de profit este un rezultat al majorării volumului vânzărilor dar și o influență a ratei de inflație. În perioada 2015-2017 indicele de creștere a prețurilor la produsele agricole a constituit 5,7%.

Concomitent, un caracter instabil se observă în evoluția indicatorilor de profit în profilul raioanelor regiunii Centru. Conform datelor prezentate în anexa 4 constatăm că în anii 2015-2017 s-a înregistrat o creștere a profitului brut față de perioadele precedente în toate raioanele regiunii Centru cu excepția raionului Călărași, unde se atestă o diminuare cu 14,32% față de media 2012-2014.

Analizînd dinamica profitului activității operaționale (anexa 5) observăm că în anii 2012-2014 au suportat pierderi majoritatea raioanelor. De exemplu, în raionul Criuleni, pierderea anuală din activitatea de bază constituie 9064,3 mii lei. În perioada 2015-2017 se constată o ameliorare a situației, deoarece în 11 raioane din 13, activitatea operațională este profitabilă. Mai mult ca atît menționăm creșterea profitului operațional în raioanele Anenii Noi, Criuleni, Dubăsari, Hîncești, Orhei, Șoldănești, Ungheni, Telenești. O situație instabilă se observă în caracterul evolutiv al profitului, pînă la impozitare (anexa 6) și a profitului net (anexa 7). În anii 2016-2017 activitatea economico-financiară este profitabilă în toate raioanele regiunii Centru cu excepția raionului Nisporeni.

Pentru dimensionarea legăturii dintre rezultatele financiare și eforturile depuse la obținerea lor se calculează și se analizează ratele rentabilității. În accepțiunea Vâlcean Gh., Robu V., Georgescu N., rata rentabilității reflectă capacitatea unei întreprinderi de a obține profit prin utilizarea factorilor de producție și a capitalurilor indiferent de proveniența acestora [158, p. 236]. În literatura de specialitate se stipulează, că principalele rate de rentabilitate sunt: rata rentabilității resurselor consumate și utilizate, rata profitabilității vânzărilor, rata rentabilității produselor concrete, rata rentabilității comerciale, rata rentabilității activelor, rata rentabilității capitalului propriu. În opinia Țiriulnicova N., Paladi V., Gavriluc L., etc., toate aceste rate oglindesc multiple laturi ale eficienței activității întreprinderii în baza cărora se adoptă deciziile manageriale privind raționalitatea în optimizarea cheltuielilor, formarea prețurilor, atragerea creditelor etc [155, p. 90-91].

Sușinem părerea autorilor, însă considerăm, că pentru a estima eficiența activității operaționale per ansamblu este binevenit calculul și aprecierea **ratei profitului operational** (R_{POP}) după formula:

$$R_{POP} = \frac{R_{OP}}{ChAO} \times 100\% \quad (2.1)$$

unde: *ChAO* – cheltuielile activității operaționale care includ: costul vânzărilor, cheltuieli de distribuire, cheltuieli administrative și alte cheltuieli din activitatea operațională.

Această rată caracterizează câți bani ai profitului operational degajează fiecare leu a cheltuielilor din activitatea operațională (tab. 2.4.).

Studiul vizînd evoluția ratelor de rentabilitate în întreprinderile agricole din regiunea Centru ne-a demonstrat un caracter instabil (tab. 2.4.). Calculele efectuate în tabelul 2.4. demonstrează că cel mai scăzut nivel al ratelor de rentabilitate s-a înregistrat în anul 2009. Mai mult ca atât în acest an se constată valori negative la majoritatea ratelor, ceea ce confirmă că din activitatea economico-financiară întreprinderile agricole au suportat pierderi. Astfel, la fiecare leu a capitalului propriu pierdere netă a constituit 15,23 bani, iar un leu a veniturilor din vânzări a cauzat pierderi pînă la impozitare de 14,17 bani [141, p. 92]. Nivelul redus al ratelor de rentabilitate se atestă și în anul 2012 unde la fiecare leu a cheltuielilor operaționale s-a obținut profit doar de 0,37 bani. Aceste date reflectă influența nefavorabilă a factorilor climaterici care determină riscul și incertitudinea în obținerea rezultatelor financiare scontate de către entitățile agricole.

Tabelul 2.4. Evoluția ratelor de rentabilitate în întreprinderile agricole din regiunea Centru a Republicii Moldova (în procente)

Denumirea ratei	Anul								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1.Rata rentabilității resurselor consumate și utilizate	10,47	30,72	28,69	18,51	22,17	26,52	24,05	25,89	30,96
2.Rata profitului operational	-13,45	8,26	8,06	0,37	5,05	8,19	3,96	6,46	11,43
3.Rata rentabilității comerciale	9,47	23,5	22,29	15,62	18,15	20,96	19,39	20,56	23,64
4.Rata rentabilității activelor	-5,84	7,46	6,77	0,85	5,02	6,38	1,19	4,91	7,76
5.Rata rentabilității capitalului propriu	-15,23	17,19	14,57	0,89	8,97	11,37	2,31	13,4	21,81

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Concomitent, rezultatele calculelor prezentate în tabelul 2.4. denotă că în anii favorabili după condițiile climaterice cum ar fi 2010, 2011, 2014, 2016 și 2017 s-au obținut cele mai înalte rate ale rentabilității [141, p. 92]. De exemplu în anul 2017 la fiecare leu a resurselor consumate și utilizate s-a obținut profit brut în valoare de 30,96 bani sau cu 6,91 bani mai mult decît în anul 2015. Fiecare leu a cheltuielilor operaționale a generat profit în sumă de 11,43 bani sau cu 7,47 bani mai mult decît în anul 2015. Deasemenea în anul 2017 se constată o creștere a rentabilității activelor și a capitalului propriu față de 2015 respectiv cu 6,57 și 19,5 puncte procentuale.

Însă în ultimii trei ani 2015-2017 s-a accentuat o tendință de creștere a tuturor ratelor de rentabilitate, mai cu seama în anul 2017 ceea ce se datorează majorării profitului brut cu 11,2%, profitului până la impozitare cu 63,8% și profitului net cu 67,7% față de anul 2016.

Rezultatele obținute (tab. 2.4.) demonstrează, că între ratele rentabilității există o conexiune dat fiind faptul că creșterea sau diminuarea ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate implică aceleași tendințe în modificarea celorlalte rate. Astfel, în media 2015-2017 rata rentabilității resurselor consumate și utilizate a alcătuit 27,01% sau cu o majorare față de perioada 2012-2014 cu 5,03 puncte procentuale ce se consideră ca un punct forte pentru întreprinderile agricole. Creșterea acestei rate a condus la majorarea ratei profitului operațional, rentabilității comerciale și a rentabilității capitalului propriu respectiv cu 3,0; 3,69 și 5,04 puncte procentuale.

Existența conexiunii nominalizate ne-a permis să evidențiem din varietatea ratelor rentabilității cea mai semnificativă ce reflectă eficiența activității de bază a întreprinderilor agricole, aceasta fiind rata rentabilității resurselor consumate și utilizate. Semnificația acestei rate, în opinia noastră poate fi explicată de următoarele aspecte:

- capacitatea informațională, asigură reliefaarea eficienței investițiilor efectuate în activitatea de bază, deoarece mai mult de 90% din efectul obținut și efortul depus provin din vânzarea produselor agricole;
- rata profitului operațional implică paralel și alte venituri cât și cheltuieli ce nu permit reliefaarea eficienței producției agricole, deoarece includ plusurile și lipsurile activelor imobilizate și circulante constatate la inventariere, diferite sancțiuni, cheltuieli privind creanțele compromise etc. și din aceste motive ea are o relevanță informațională mai redusă;
- ratele rentabilității comerciale, economice, financiare reflectă eficiența activității comerciale mijloacelor plasate în circuitul economic și a activității financiare, analiza cărora trebuie efectuată prin comparația cu rata rentabilității resurselor consumate și utilizate.

Analizând dinamica ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate în profilul raioanelor regiunii Centru (anexa 8) deasemenea constatăm un caracter instabil. Însă în perioada 2015-2017 în majoritatea raioanelor s-a stabilit o tendință de creștere. De exemplu, în raioanele Criuleni, Orhei, Hâncești această rată s-a majorat față de media 2012-2014 respectiv cu 9,4; 11,0 și 11,1 puncte procentuale.

Validitatea ratelor ca instrumente de apreciere a eficienței economico-financiare se identifică comparând nivelul efectiv cu normativul stabilit.

În literatura de specialitate există opinii potrivit cărora valoarea normativă a ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate trebuie să constituie $\geq 25,0\%$ [59, pag.233].

Rezultatele analizei comparate a acestei rate (figura 2.3.) ne atestă că din ultimii nouă ani în patru (2009, 2012, 2013, 2015) valorile efective au fost mai mici decât normativul stabilit în medie cu 6,2 puncte procentuale.

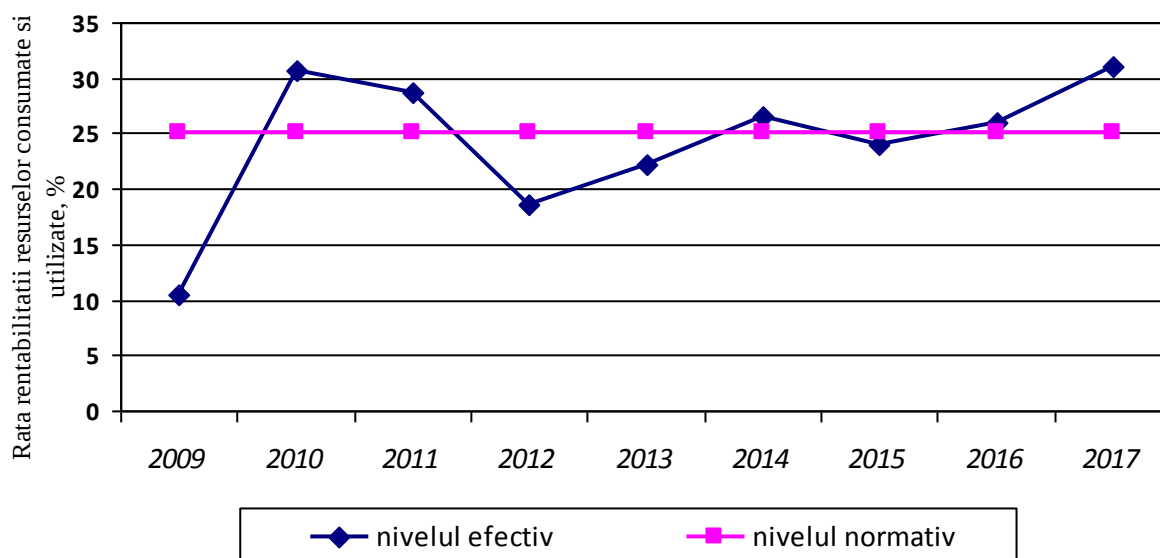

Figura 2.3. Dinamica ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate în întreprinderile agricole regiunii de Centru a Republicii Moldova

Sursa: Elaborată de autor în baza informației din tabelul 2.4.

Totodată se atestă o depășire considerabilă a ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate față de normativ în anii [141, p. 93]: 2010 - cu 5,72 puncte procentuale; în 2011 - cu 3,69 puncte procentuale; în 2014 - cu 1,52 puncte procentuale, iar în 2017 aproape cu 6,0 puncte procentuale.

Modificările constatate în evoluția ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate impun necesitatea identificării factorilor de influență. Modelul de analiză factorială care reflectă corelația dintre rezultatele financiare și valoarea resurselor consumate din activitatea de bază a entităților agricole poate fi prezentat [140]:

$$R_{rc} = \frac{\sum q_i P_i - \sum q_i C_i}{\sum q_i C_i} * 100\% \quad (2.2)$$

Conform modelului factorii ce influențează rata rentabilității resurselor consumate (costurilor) sunt:

- modificarea structurii și sortimentului produselor vândute (Δq);
- modificarea costurilor unitare la produsele vândute (Δc)
- modificarea prețurilor de vânzare a produselor vândute (Δp).

Metodologia de analiză factorială constă în cuantificarea influenței factorilor după următoarele relații [137, p. 279]:

$$2.2.1 \quad \Delta R_{rc}^q = \left[\left(\frac{\sum q_{i(1)}^{Pi(0)} - \sum q_{i(1)}^{Ci(0)}}{\sum q_{i(1)}^{Ci(0)}} \right) - \left(\frac{\sum q_{i(0)}^{Pi(0)} - \sum q_{i(0)}^{Ci(0)}}{\sum q_{i(0)}^{Ci(0)}} \right) \right];$$

$$2.2.2 \quad \Delta R_{rc}^c = \left[\left(\frac{\sum q_{i(1)}^{Pi(0)} - \sum q_{i(1)}^{Ci(1)}}{\sum q_{i(1)}^{Ci(1)}} \right) - \left(\frac{\sum q_{i(1)}^{Pi(0)} - \sum q_{i(1)}^{Ci(0)}}{\sum q_{i(1)}^{Ci(0)}} \right) \right];$$

$$2.2.3 \quad \Delta R_{rc}^p = \left[\left(\frac{\sum q_{i(1)}^{Pi(1)} - \sum q_{i(1)}^{Ci(1)}}{\sum q_{i(1)}^{Ci(1)}} \right) - \left(\frac{\sum q_{i(1)}^{Pi(0)} - \sum q_{i(1)}^{Ci(1)}}{\sum q_{i(1)}^{Ci(1)}} \right) \right].$$

Utilizând baza informațională din anexa 9 în tabelul 2.5. vom calcula influența acestor factori la modificarea ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate.

Tabelul 2.5. Calculul influenței factorilor la modificarea ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate în întreprinderile agricole din regiunea Centru.

Denumirea factorilor	Calculul influenței factorilor	Rezultatul influenței ± puncte procentuale
1.Modificarea structurii și sortimentului produselor vândute	$\left[\left(\frac{401701}{2542274} \times 100\% \right) - \left(\frac{326893}{1487527,9} \times 100\% \right) \right]$	-6,18
2. Modificarea costurilor unitare la produsele vândute	$\left[\left(\frac{296701,5}{2647273,5} \times 100\% \right) - \left(\frac{401701}{2542274} \times 100\% \right) \right]$	-4,59
3. Modificarea prețurilor de vânzare la produsele comercializate	$\left[\left(\frac{715096,1}{2647273,5} \times 100\% \right) - \left(\frac{296701,5}{2647273,5} \times 100\% \right) \right]$	+15,8
Total	X	+5,03

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din anexa 9.

Din calculele efectuate în tabelul 2.5. rezultă că creșterea ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate în perioada 2015-2017 a fost determinată de majorarea prețurilor la produsele vândute față de media 2012-2014. Sub influența acestui factor rata rentabilității s-a majorat cu 15,8 puncte procentuale. Considerăm că influența prețurilor de vânzare a fost determinată de: extinderea exportului de produse agricole în țările Uniunii Europene, calitatea înaltă a produselor (de exemplu calitățile gustative a fructelor, pomușoarelor, legumelor), dar și de rata de inflație. Influența pozitivă a prețurilor de vânzare a acoperit influența negativă a structurii sortimentale și costurilor unitare.

Ținem să menționăm, că reducerea ponderii produselor agricole cu o rentabilitate relativ înaltă în structura vânzărilor (legumele, fructele, strugurii) față de nivelul mediu al rentabilității resurselor consumate în perioada 2012-2014 (21,98%) a cauzat diminuarea ratei rentabilității cu 6,18 p.p., ce se consideră ca un punct slab în activitatea operațională a întreprinderilor agricole.

Concomitent, dinamica ascendentă a costurilor unitare în perioada 2015-2017 față de media 2012-2014 a influențat negativ cauzând diminuarea ratei rentabilității cu 4,59 puncte

procentuale. Acest rezultat este o consecință a majorării prețurilor la îngrășăminte minerale, semințe, pesticide, produse petroliere, dar și a ratei de inflație.

Caracterul evolutiv al ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate la nivelul regiunii Centru (tab. 2.4.) și în profilul raioanelor (anexa 8) a avut o amprentă și asupra situației financiare a întreprinderilor agricole.

Situația financiară este privită prin prisma unui complex de aspecte ce caracterizează structura patrimoniului, echilibrul financiar, gradul de îndatorare, autonomia financiară, solvabilitatea și lichiditatea agentului economic.

În acest context vom analiza dinamica capacității de autofinanțare, a gradului de îndatorare și a solvabilității generale în întreprinderile agricole din regiunea Centru (tab.2.6.).

Calculule efectuate în tabelul 2.6. ne atestă tendințe negative vizînd evoluția autonomiei financiare, atît în regiunea Centru per ansamblu cît și în raioanele Ialoveni, Orhei și Ungheni.

În ansamblu pe regiunea Centru autonomia financiară se află la un nivel critic. Astfel, ponderea surselor proprii a diminuat de la 48,9% în 2012-2014 pînă la 33,2% în media 2015-2017. Conform plafonului teoretic stabilit ponderea surselor proprii și împrumutate trebuie să constituie 50%:50%. Însă ținînd cont de necesitatea stringentă a unităților agricole în atragerea creditelor bancare pe termen scurt pentru efectuarea la timp a semănatului, lucrării solului, recoltării, etc., nivelul critic al ratei autonomiei financiare poate fi redus pînă la 30%.

Datele prezentate în tabelul 2.6. denotă un nivel înalt al gradului de îndatorare. Astfel, în perioada 2015-2017 ponderea surselor împrumutate în regiunea Centru constituie 66,8% din totalul pasivelor. Însă un grad și mai înalt de îndatorare se atestă în întreprinderile agricole din raionul Ialoveni – 68,2%. În raionul Orhei, unde rata rentabilității resurselor consumate în media 2015-2017 constituie 26,6% sau cu o depășire față de raionul Ialoveni cu 7,4 puncte procentuale se constată, că autonomia financiară este aproape de nivelul recomandat (50%) și constituie 46,5%, iar gradul de îndatorare 53,5%. În perioada de referință entitățile agricole din raionul Orhei dispuneau de un nivel majorat al ratei solvabilității generale – 1,871 puncte, care deasemenea se apropie de plafonul teoretic stabilit (2,0), ceea ce semnifică o situație financiară relativ favorabilă, deoarece sursele totale depășesc datoriile totale mai mult de 1,87 ori. Concluzia dată se argumentează și prin faptul că, rata de asigurare cu active circulante proprii în raionul Orhei în media 2015-2017 constituie 42,7%, sau cu o depășire față de nivelul recomandat și regiunea Centru respectiv cu 12,7 și 22,3 puncte procentuale.

În întreprinderile agricole din raionul Ungheni unde rata rentabilității resurselor consumate și utilizate în media 2015-2017 constituie 27,5% se atestă o situație financiară favorabilă (tab.2.6.) numai că gradul de acoperire a surselor împrumutate este mai redus decît în

Tabelul 2.6. Analiza dinamicii situației financiare în întreprinderile agricole din regiunea Centru

Indicatorul	Regiunea Centru			Raionul Ialoveni			Raionul Orhei			Raionul Ungheni		
	În medie		Ritmul de creștere, %	În medie		Ritmul de creștere, %	În medie		Ritmul de creștere, %	În medie		Ritmul de creștere, %
	2012-2014	2015-2017		2012-2014	2015-2017		2012-2014	2015-2017		2012-2014	2015-2017	
Rata autonomiei financiare	0,489	0,332	67,9	0,459	0,318	69,3	0,58	0,465	80,2	0,496	0,431	86,9
Rata atragerii surselor împrumutate	0,511	0,668	130,7	0,541	0,682	126,1	0,42	0,535	127,4	0,504	0,569	112,9
Rata corelației dintre sursele împrumutate și proprii	1,045	2,013	192,6	1,181	2,145	181,6	0,725	1,148	158,3	1,018	1,319	129,6
Rata solvabilității generale	1,957	1,5	76,6	1,847	1,466	79,4	2,38	1,871	78,6	1,982	1,758	88,7
Rata de acoperire a capitalului propriu	2,045	3,013	147,3	2,181	3,145	144,2	1,725	2,148	124,5	2,018	2,319	114,9
Rata de asigurare cu active circulante nete, %	38,7	20,4	-18,3	11,3	18,7	+7,2	40,2	42,7	+2,5	40,1	35,3	-4,8

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova.

raionul Orhei, doar cu 6%, iar nivelul de asigurare cu active circulante proprii în dinamică scade cu 4,8 p.p.

Din datele tabelului 2.6. observăm o situație critică a stabilității financiare în ansamblu pe regiunea Centru, unde în media 2015-2017 sursele totale depășesc datoriile totale doar de 1,5 ori. În aceste condiții rata de acoperire a capitalului propriu a depășit cu mult normativul stabilit, ceea ce reflectă o situație dificilă deoarece la fiecare leu a surselor proprii revin peste 2 lei de datorii.

Situația financiară nefavorabilă din raionul Ialoveni se explică prin faptul că în întreprinderile agricole s-a constatat un nivel foarte scăzut de asigurare cu active circulante proprii, constituind în media 2015-2017 doar 18,7% sau cu 11,3 p.p. mai puțin față de normativ. Mai mult ca atât, din suma totală a datoriilor curente la finele anului 2017 68,9% sunt cu termenul de plată expirat.

În scopul ameliorării situației financiare considerăm necesară gestionarea eficientă a resurselor disponibile astfel, încât să se asigure concordanță între trei criterii – obținerea nivelului scontat al rentabilității resurselor consumate, stabilității financiare și a solvabilității întreprinderilor agricole.

Pornind de la acest deziderat vom examina modificarea valorilor efective a ratelor lichidității în dinamică și în comparație cu plafonul teoretic stabilit (tab. 2.7.).

Datele prezentate în tabelul 2.7. ne constată o tendință de reducere în dinamică a tuturor ratelor de lichiditate atât la nivelul regiunii Centru cât și în raioanele Orhei și Ungheni, fapt ce atestă incapacitatea de plată a întreprinderilor agricole.

Analizând corespunderea valorilor efective a ratelor de lichiditate cu plafonul teoretic stabilit observăm, că doar rata lichidității intermediare se încadrează în granițele teoretice, având o situație mult mai stabilă în ansamblu pe regiunea Centru și în raionul Ungheni și Ialoveni. În raionul Ialoveni valorile efective a ratelor de lichiditate sunt cu mult mai mici decât plafonul teoretic. În raionul Orhei rata lichidității intermediare este aproape de granița de jos a plafonului teoretic, ceea ce se explică, că în perioadele de referință ponderea creditelor în componența mijloacelor de plată a constituit respectiv 37,8 și 40,1%.

Studiul vizînd rata lichidității absolute ne atestă că, întreprinderile agricole din regiunea Centru nu dispun de numerar pentru a-și onora obligațiile scadente. Astfel, la fiecare leu al datoriilor curente în media 2015-2017 întreprinderile agricole dispuneau doar de 7,36 bani mijloace bănești sau cu 63,2% mai puțin față de granița de jos (0,2).

Tabelul 2.7. Aprecierea capacității de plată și a solvabilității întreprinderilor agricole din regiunea Centru în dinamică

Denumirea ratei	Regiunea Centru			Raionul Ialoveni			Raionul Orhei			Raionul Ungheni		
	În medie		Ritmul de creștere, %	În medie		Ritmul de creștere, %	În medie		Ritmul de creștere, %	În medie		Ritmul de creștere, %
	2012-2014	2015-2017		2012-2014	2015-2017		2012-2014	2015-2017		2012-2014	2015-2017	
Rata lichidității absolute (0,2-0,25)	0,0975	0,0736	75,5	0,025	0,082	328,0	0,223	0,123	55,2	0,193	0,121	62,7
Rata lichidității intermediare (0,7-0,8)	0,837	0,729	87,1	0,498	0,595	119,5	0,677	0,681	100,6	0,837	0,695	83,0
Rata lichidității curente (2,0-2,5)	1,631	1,256	77,0	1,13	1,211	107,2	1,645	1,312	79,8	1,669	1,406	84,2
Rata suficienței cashflow-ului operațional	0,673	0,734	109,1	0,338	0,242	71,6	1,417	1,502	106,0	1,438	1,511	105,1
Rata de acoperire a datoriilor totale	0,048	0,089	185,4	0,015	0,04	266,7	0,118	0,217	183,9	0,145	0,223	153,8
Rata de reinvestire a numerarului	0,034	0,097	285,3	0,007	0,041	585,7	0,64	0,702	109,7	0,651	0,707	108,6

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova.

O situație relativ mai bună se constată în întreprinderile agricole din raioanele Orhei și Ungheni, unde la fiecare leu al datoriilor curente numerarul constituie 12,3 și 12,1 bani sau cu 65,8% mai mult față de regiunea Centru.

Calcululele efectuate în tabelul 2.7. denotă, că rata lichidității curente în medie pe regiunea Centru se încadrează în limitele 1,26-1,43, ceea ce semnifică o situație satisfăcătoare. În cazul când această rată este mai mică decât 1,0 poate fi un semnal de alarmă privind capacitatea de plată a întreprinderilor agricole. La nivelul regiunii Centru menționăm, că la fiecare leu al datoriilor curente în media 2015-2017 reveneau 1,43 lei de active circulante, ceea ce evidențiază existența unui fond de rulment pozitiv în valoare de 1657,9 mil.lei. Într-o situație mai puțin satisfăcătoare din punct de vedere al capacității de plată se află întreprinderile agricole din raionul Ialoveni, unde rata lichidității curente se află sub media pe regiune cu 3,6%.

Un nivel relativ favorabil din punct de vedere al capacității de plată și solvabilității se atestă în întreprinderile agricole din raionul Ungheni, unde în media 2015-2017 la fiecare leu al datoriilor curente întreprinderile agricole dispuneau de 12,1 bani de mijloace bănești, 70 bani creanțe, numerar și investiții și 1,84 lei de active circulante sau mai mult față de regiunea Centru cu 23,8%.

Analizând evoluția ratelor calculate în baza cashflow-ului operațional constatăm o poziție financiară mai bună (tab. 2.7.) în raioanele Ungheni și Orhei față de raionul Ialoveni și media pe regiunea Centru. Astfel, rata suficienței este supraunitară ceea ce semnifică o capacitate suficientă a întreprinderilor agricole în dezvoltarea potențialului de producție și în acoperirea datoriilor.

Rezultatele investigațiilor ne permit o apreciere, în general la limita admisibilă referitor la capacitatea întreprinderilor agricole din regiunea Centru de a-și onora obligațiile scadente, mobilizând activele circulante totale și respectiv la obținerea unui fond de rulment pozitiv.

2.2 Analiza structurală și factorială a rezultatelor financiare în întreprinderile agricole

În contextul actualului sistem contabil din Republica Moldova un rol semnificativ îi revine estimării și analizei coerente a rezultatelor financiare obținute de fiecare întreprindere, ținând cont de specificul ramural și alocările de resurse.

De regulă, analiza fiecărui tip de rezultat financiar al întreprinderii poartă un caracter concret, deoarece permite managerilor să determine posibilitățile și direcțiile principale de diversificare a activității de bază. Concomitent rezultatele analizei permit investitorilor potențiali să-și decidă strategia, îndreptată spre minimizarea pierderilor și a riscurilor în urma investițiilor alocate.

Ca orice fenomen economic rezultatele financiare pot fi examinate sub aspect dinamic, structural și factorial. Prin urmare, analiza trebuie să asigure incertitudine coerentă a acestor aspecte, ținând cont de posibilitățile reale de utilizare a unui set suplimentar de informație cu conținut sintetic și analitic.

Principalul indicator ce caracterizează rezultatul financiar al întreprinderii, altfel numit “profit contabil” se consideră profitul (pierdere) până la impozitare (P_{imp}), care se reflectă în “Situția de profit și pierdere” pe rândul 100. Acesta reprezintă suma rezultatelor financiare din toate tipurile de activități ale întreprinderii, inclusiv și rezultatul excepțional. Modelul structural al profitului până la impozitare se exprimă:

$$P_{imp} = R_{op} + R_{aa} \begin{cases} R_{inv} \\ R_f \\ R_{exp} \end{cases} \quad (2.3)$$

unde :

R_{op} - rezultatul din activitatea operațională;

R_{aa} – rezultatul din alte activități;

R_{inv} – rezultatul financiar din operațiuni cu active imobilizate;

R_f – rezultatul din activitatea financiară;

R_{exp} – rezultatul excepțional.

Conform standardelor noi ale contabilității în “Situția de profit și pierdere” se reflectă doar rezultatul din activitatea operațională și rezultatul din alte activități. Acesta din urmă include suma rezultatelor financiare din activitățile de investiții, financiară precum și rezultatul excepțional.

Examinînd componența și structura profitului până la impozitare în cadrul întreprinderilor agricole din regiunea Centru (tabelul 2.8.) menționăm o tendință instabilă în dinamică. Astfel, în perioada 2010-2017 ritmul mediu anual de creștere a profitului până la impozitare a constituit 20,49%, a profitului din activitatea operațională -11,5%, a rezultatului din alte activități – 6,7%. Asemenea caracter instabil s-a constatat și în perioada 2007-2009 [56, p. 423].

În medie pe anii 2015-2017 suma profitului până la impozitare a constituit 284,6 mil. lei ceea ce a înregistrat o creștere față de media 2012-2014 cu 157,9 mil. lei sau de 1,25 ori. Această creștere se datorează majorării profitului din activitatea operațională cu 158,8 mil. lei sau de 2,03 ori.

Concomitent, diminuarea profitului din alte activități a cauzat reducerea nesemnificativă a profitului până la impozitare în perioada de referință cu 902,5 mii lei sau cu 1,9%.

Tabelul 2.8. Analiza dinamicii și structurii profitului (pierderii) pînă la impozitare în întreprinderile agricole din regiunea Centru

Indicatorul	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		Ritmul mediu anual de creștere, %
	Suma, mii lei	Ponderea, %	Suma, mii lei	Ponderea, %	Suma, mii lei	Ponderea, %	Suma, mii lei	Ponderea, %	Suma, mii lei	Ponderea, %	Suma, mii lei	Ponderea, %	Suma, mii lei	Ponderea, %	Suma, mii lei	Ponderea, %	
Rezultatul financiar din activitatea operațională	105373,8	59,68	118703,3	66,89	5557,7	24,05	93946,1	65,65	165378,9	77,37	120781,8	180,3	222744,2	74,71	367904,2	75,29	111,5
Rezultatul (profit, pierdere) din alte activități	71186,1	40,32	58751,4	33,11	17549,4	75,95	49148,4	34,35	48384,4	22,63	(53782,5)	(80,3)	75415,6	25,29	120741,9	24,71	106,7
Profit (pierdere) pînă la impozitare	176559,9	100,00	177454,7	100,00	23107,1	100,00	143094,5	100,00	213763,3	100,00	66999,3	100,00	298159,8	100,00	488646,1	100,00	120,49

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Analizînd structura profitului pînă la impozitare constatăm că cota preponderentă revine profitului din activitatea operațională. În medie pe anii 2015-2017 ponderea acestuia a alcătuit 83,32% sau cu o majorare față de media 2012-2014 de 24,4 puncte procentuale. Această situație se datorează faptului, că ritmul de creștere a profitului din activitatea de bază a permis acoperirea pierderilor din alte activități și a contribuit la obținerea rezultatului financiar pozitiv ceea ce se explică din datele prezentării grafice (figura 2.4.).

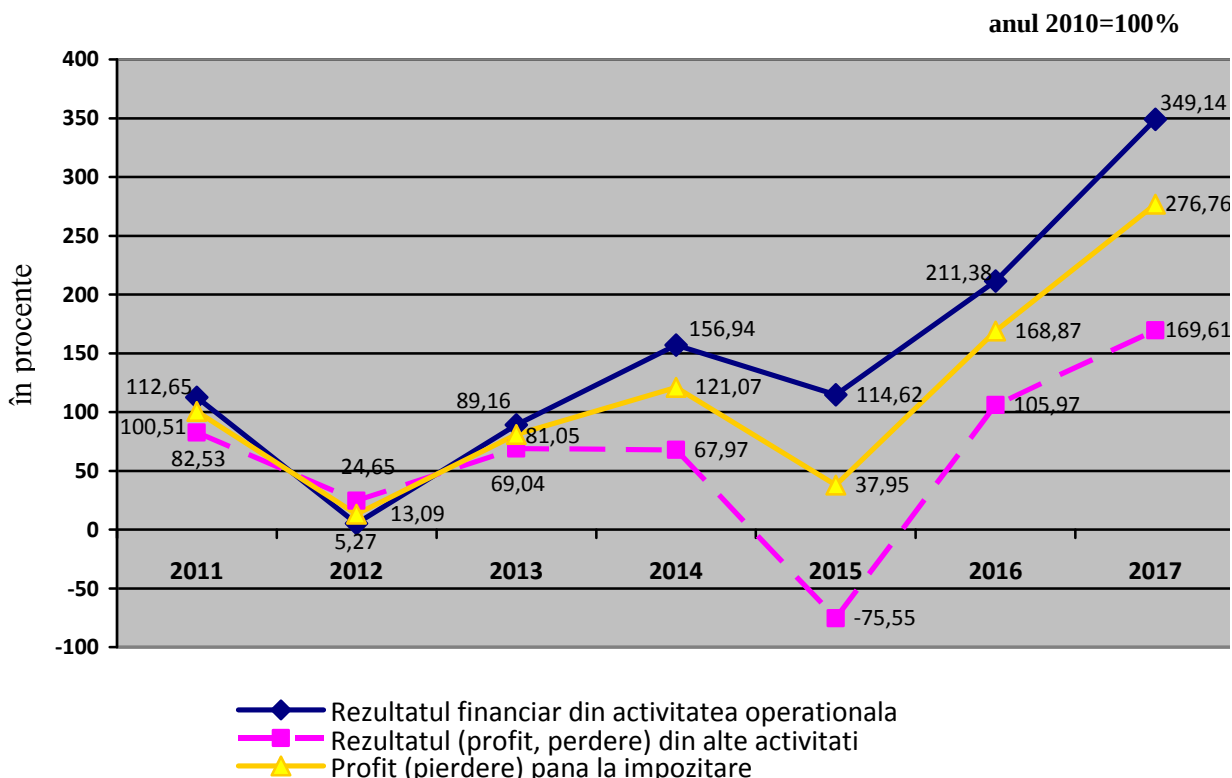

Figura 2.4. Dinamica indicilor de creștere (reducere) a rezultatelor financiare în întreprinderile agricole ale regiunii Centru în perioada 2010-2017

Sursa : Calculele autorului în baza datelor din tabelul 2.8.

Calculele efectuate în tabelul 2.8. și în figura 2.4. ne permit să constatăm, că principalul element formator al profitului pînă la impozitare este profitul din activitatea operațională (de bază) a întreprinderii.

Din datele prezentate în figura 2.4. observăm, că în perioadele cînd rezultatul din alte activități se află sub formă de pierderi (anul 2015) sau se obțin valori reduse a profitului operațional (anul 2012) indicii profitului pînă la impozitare au cele mai mici valori. Aceasta ne permite să deducem că profitul pînă la impozitare este afectat atît de cheltuielile activităților operaționale, investiționale, financiare cît și de pierderile excepționale.

Mărimea profitului pînă la impozitare determină suma profitului net, care rămîne la întreprindere. Profitul net este un rezultat final al întreprinderii calculat ca diferența dintre profitul pînă la impozitare și suma cheltuielilor privind impozitul pe venit. Anume acest aspect determină influența politicii fiscale asupra profitului net rămas la dispoziția întreprinderii.

Concomitent rezultatele investigațiilor ne constată o tendință apropiată a profitului net față de cea a profitului până la impozitare fapt confirmat și de datele din anexa 10. Calculele efectuate în anexa 10 ne atestă un caracter instabil în evoluția profitului net similar cu cel al profitului până la impozitare (tab. 2.8.).

Luînd în considerație specificul ramural al întreprinderilor agricole am analizat dinamica profitului din activitatea operațională și a profitului net în calcul la un hectar de teren agricol, ceea ce reprezintă rezultatul degajat la o unitate de factori de producție. Calculele efectuate în anexa 10 denotă, că în dinamică nu s-a conturat o tendință unică, vizând modificarea indicatorilor de profit. Astfel, în anul 2009 întreprinderile agricole din regiunea Centru au suportat pierderi. Pierdere netă la un hectar de teren agricol a constituit 769,53 lei. În anul 2012 față de 2011 se atestă diminuarea profitului operațional și a profitului net respectiv cu 95,24% și 93,25%. O scădere a profitului operațional și profitului net în calcul la un hectar de teren agricol s-a înregistrat și în anul 2015 față de 2014 respectiv cu 27,0% și 76,3%. Considerăm că aceste tendințe negative în evoluția indicatorilor de profit sunt cauzate în primul rînd de influențele nefavorabile a condițiilor climaterice (seceta îndelungată, înghețuri timpurii) la care este expusă producția agricolă în Republica Moldova.

Concomitent, rezultatele calculelor (anexa 10) ne permit să constatăm, că în anii cu condiții climaterice favorabile cum au fost 2014, 2016 și 2017 se atestă majorări esențiale a indicatorilor de profit. De exemplu, în anul 2017 profitul activității operaționale s-a majorat față de anul 2010 mai mult de 3,7 ori, iar față de 2016 de 1,7 ori. Deasemenea profitul net a înregistrat o creștere față de 2010 mai mult de 3,4 ori, iar față de 2016 – de 1,72 ori.

Pentru a evidenția tendința de ascensiune a indicatorilor de profit cînd evoluția acestora are caracter instabil am determinat trendul, efectuînd ajustarea analitică după funcția liniară de tipul:

$$y = a + bt \quad (2.4)$$

Parametrii a și b ai funcției liniare se determină după metoda celor mai mici pătrate, conform sistemului de ecuații [141, p. 86-87]:

$$\left\{ \begin{array}{l} \sum y = n \times a + b \times \sum t \\ \sum y \times t = a \times \sum t + b \times \sum t^2 \end{array} \right\} \quad (2.5)$$

Rezolvînd sistemul de ecuații obținem:

$$a = \frac{\sum y}{n} \quad (2.6)$$

$$b = \frac{\sum y * t}{\sum t^2} \quad (2.7)$$

unde :

t – notația variabilei timp pentru care s-au acordat valori convenționale încât să fie îndeplinite condițiile: $\Sigma t=0$; -numărul de unități dintre două valori succesive ale lui t să fie constante pentru întreaga perioadă;

y - profitul operațional (sau profitul net) în calcul la un hectar de terenuri agricole, lei;

n - numărul anilor seriei dinamicii luați în calcul;

a – coeficientul ecuației de tendință ce exprimă suma medie anuală a profitului operațional sau a profitului net la un hectar de terenuri agricole în perioada 2008-2018, lei;

b – coeficientul de regresie al ecuației care dimensionează modificarea profitului operațional (sau profitului net) la un hectar de terenuri agricole, de la un an la altul în perioada 2008-2018.

În tabelul 2.9. vom prezenta datele inițiale pentru calculul coeficienților a și b ai funcției liniare la fel și valorile ajustate ai profitului din activitatea operațională la un hectar de terenuri agricole.

În baza datelor din tabelul 2.9. prezentăm calculul coeficienților "a" și "b" aplicând formulele 2.6 și 2.7:

$$a = \frac{7704,04}{11} = 700,37 \text{ lei}; \quad b = \frac{15874,79}{110} = 144,32 \text{ lei}$$

Cunoscând coeficienții "a" și "b" vom exprima funcția liniară a profitului operațional în calcul la un hectar de teren agricol:

$$y = 700,37 + 144,32t \quad (2.8)$$

Tabelul 2.9. Trendul profitului din activitatea operațională la un hectar de terenuri agricole în întreprinderile regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada 2008-2018.

Anul	Profitul operațional în calcul la un hectar de teren agricol, lei (y)	t	$y \times t$	t^2	$y = a + bt$ $y = 700,37 + 144,32t$
2008	-53,66	-5	-268,3	25	-21,23
2009	-856,35	-4	-3425,4	16	123,09
2010	601,0	-3	-1803,0	9	267,41
2011	672,1	-2	-1344,2	4	411,73
2012	32,0	-1	-32,0	1	556,05
2013	532,0	0	0	0	700,37
2014	1013,48	1	1013,48	1	844,69
2015	739,67	2	1479,34	4	989,01
2016	1316,46	3	3949,38	9	1133,33
2017	2231,21	4	8924,84	16	1277,65
2018	1476,13	5	7380,65	25	1421,97
Total	7704,04	0	15874,79	110	7704,07

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din anexa 10

Astfel, valoarea coeficientului "a" al funcției ne constată, că în perioada 2008-2018 întreprinderile agricole din regiunea Centru au obținut profit din activitatea operațională în medie

pe an la hectar de teren agricol în sumă de 700,37 lei. Valoarea coeficientului “b” ne arată, că în această perioadă profitul operațional la un hectar de teren agricol s-a majorat în medie pe an cu 144,32 lei.

În tabelul 2.10. vom prezenta valorile efective și ajustate după funcția liniară a profitului net la un hectar de terenuri agricole.

Tabelul 2.10. Trendul profitului net la un hectar de terenuri agricole în întreprinderile regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada 2008-2018

Anul	Profitul net în calcul la un hectar de terenuri agricole, lei (y)	t	y × t	t ²	$y = a + bt$ $y = 920,65 + 134,38t$
2008	803,82	-5	-4019,1	25	248,75
2009	-769,53	-4	-3078,12	16	383,13
2010	788,25	-3	-2364,75	9	517,51
2011	1004,28	-2	-2008,56	4	651,89
2012	67,78	-1	-67,78	1	786,27
2013	713,29	0	0	0	920,65
2014	1143,86	1	1143,86	1	1055,03
2015	271,42	2	542,84	4	1189,41
2016	1582,24	3	4746,72	9	1323,79
2017	2722,21	4	10888,84	16	1458,17
2018	1799,52	5	8997,6	25	1592,55
Total	10127,14	0	14781,55	110	10127,15

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din anexa 10.

Utilizând informația din tabelul 2.10. și aplicând formulele 2.6 și 2.7 obținem coeficienții “a” și “b”:

$$a = \frac{10127,14}{11} = 920,65 \text{ lei}; \quad b = \frac{14781,55}{110} = 134,38 \text{ lei}$$

Astfel, funcția liniară a profitului net, la un hectar de terenuri agricole se exprimă:

$$y = 920,65 + 134,38t \quad (2.9)$$

Valoarea coeficientului “a” al funcției ne demonstrează că în perioada 2008-2018 în întreprinderile agricole din regiunea Centru suma medie anuală a profitului la un hectar de terenuri agricole constituie 920,65 lei. Parametrul “b” ne atestă, că în perioada 2008-2018 profitul net în calcul la un hectar de teren agricol s-a majorat în medie pe an cu 134,38 lei, sau de 1,3 ori mai mult decât în perioada 2010-2016 când acesta a constituit 71,15 lei [141, p. 87].

În aceste condiții am calculat ritmul mediu anual de creștere a profitului net la hectar după formula:

$$\bar{R}_c = \sqrt[n]{R_{c(1)} * R_{c(2)} * ... * R_{c(n)}} \quad (2.10)$$

În rezultatul calculelor am obținut, că ritmul mediu anual de creștere a profitului net la un hectar de terenuri agricole în perioada 2011-2018 a constituit 5,24%. Această creștere se

datorează majorării veniturilor din vânzări la un hectar de terenuri agricole cu 13,5 mii lei sau cu 12,9% în medie pe an.

În baza ecuației trendului și aplicînd metoda de extrapolare am efectuat pronosticul profitului operațional și profitului net la un hectar de terenuri agricole în perioada 2019-2025 (tabelul 2.11.).

Calcululele efectuate în tabelul 2.11. ne demonstrează, că în anii 2019-2025 profitul din activitatea operațională poate să înregistreze valori mai mici decât în 2017 în medie cu 231,96 lei sau cu 10,4%, ceea ce se explică că în 2017 se atestă cel mai înalt spor în ultimii 10 ani, dar și prin faptul că în 2009 pierderea operațională în calcul la un hectar a alcătuit 856,35 iar în 2012 și 2015 au fost obținute cele mai mici valori de profit. În perioada 2019-2025 ritmul mediu anual de creștere a acestuia va constitui 6,94%.

Deasemenea menționăm, că în perioada previzională valorile ajustate după funcția liniară a profitului net sunt mai mici decât cele obținute în 2017. Această situație se datorează faptului, că în anul 2017 se atestă cea mai mare creștere din perioada analizată care în comparație cu 2016 a alcătuit 72,05%, iar față de media 2010-2016 – de 2,42 ori.

Tabelul 2.11. Pronosticul profitului din activitatea operațională și a profitului net în calcul la un hectar de terenuri agricole în întreprinderile regiunii Centru

Anul	Profitul operațional la un hectar de teren agricol (lei) după funcția: $y = 700,37 + 144,32t$	Ritmul de creștere a trendului, %	Profitul net la un hectar de teren agricol (lei) după funcția: $y = 920,65 + 134,38t$	Ritmul de creștere a trendului, %
2019	1566,29	110,15	1726,93	108,44
2020	1710,61	109,21	1861,31	107,78
2021	1854,93	108,44	1996,05	107,24
2022	1999,25	107,78	2130,07	106,7
2023	2143,57	107,22	2264,45	106,3
2024	2287,89	106,73	2398,83	105,93
2025	2432,21	106,3	2533,21	105,6

Sursa: Calcululele autorului în baza tabelor 2.9 și 2.10

Conform pronosticului elaborat (tabelul 2.11.) constatăm o creștere lentă a profitului net la hectar de la 1726,93 lei în 2019 pînă la 2533,21 lei în anul 2025. În perioada 2019-2025 sporul mediu anual de creștere al profitului net a alcătuit aproape 6% (5,97%). Necătînd la faptul că datele pronosticului profitului net la un hectar de teren agricol sunt mai reduse decât cele efective obținute în 2017 considerăm că acestea sunt reale deoarece în 2009 pierderea netă fiind de 769,53 lei, iar în anii 2012 și 2015 profitul net la hectar constituie doar 67,78 lei și 271,42 lei respectiv [141, p. 87-88].

Mai mult ca atît, în condițiile regiunii Centru influența nefavorabilă a factorilor climaterici din an în an devine tot mai pronunțată și are un impact negativ asupra rezultatelor

financiare, fapt confirmat de prezentarea grafică a profitului din activitatea operațională la un hectar de teren agricol (figura 2.5.) și a profitului net (figura 2.6.).

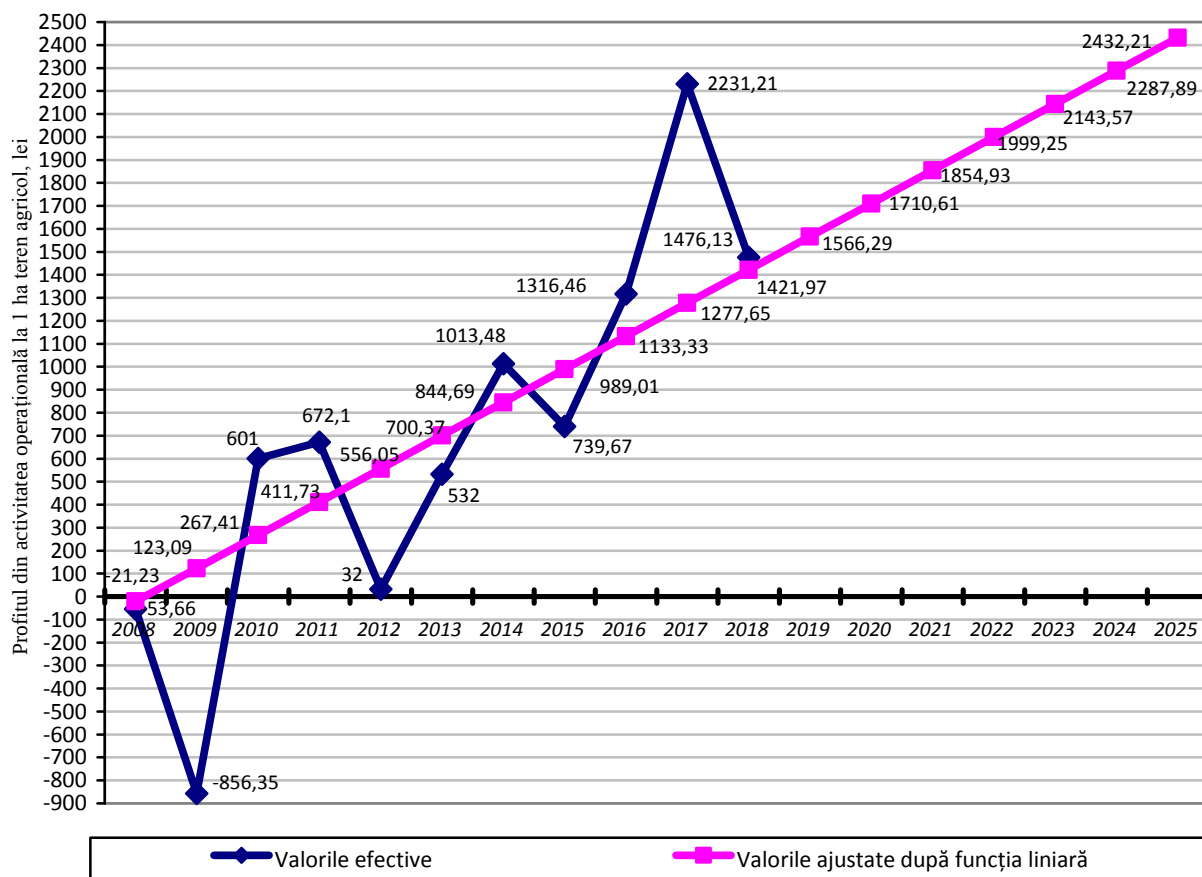

Figura 2.5. Dinamica profitului din activitatea operațională în calcul la un hectar de teren agricol în întreprinderile regiunii Centru

Sursa: Calculele autorului în baza informației din tabelele 2.9. și 2.11.

Datele prezentării grafice a profitului activității operaționale la un hectar de teren agricol (figura 2.5.) ne demonstrează, că valorile ajustate după funcția liniară au un caracter mult mai uniform în comparație cu valorile efective.

Comparînd aceste valori menționăm următoarele:

- în anii 2010, 2011, 2014, 2016 și 2017 valorile efective depășesc cele ajustate în medie cu 337,8 lei sau cu 8,91%;
- în anii 2012, 2013 și 2015 valorile ajustate depășesc cele efective în medie cu 313,9 lei sau cu 24,08%.

Din datele prezentate în figura 2.6. constatăm din an în an o variație destul de înaltă în modificarea valorilor efective a profitului net la un hectar de teren agricol. Comparînd nivelul efectiv cu cel ajustat menționăm, că din ultimii ani ai perioadei de referință în 2009, 2012, 2013

și 2015 valorile efective a profitului net sunt mai reduse decât cele ajustate în medie cu 614,6 lei la fiecare hectar de terenuri agricole [141, p. 89].

Analizînd caracterul evolutiv al valorilor efective din ambele grafice (fig.2.5., fig.2.6.) observăm aceeași tendință de modificare. În acest context considerăm, că pentru a asigura în următorii cinci ani corespunderea valorilor afective cu datele pronosticului este necesară implimentarea măsurilor ce vor diminua incertitudinea asupra producției agricole, dar și cuantificării factorilor ce contribuie la majorarea rezultatelor financiare.

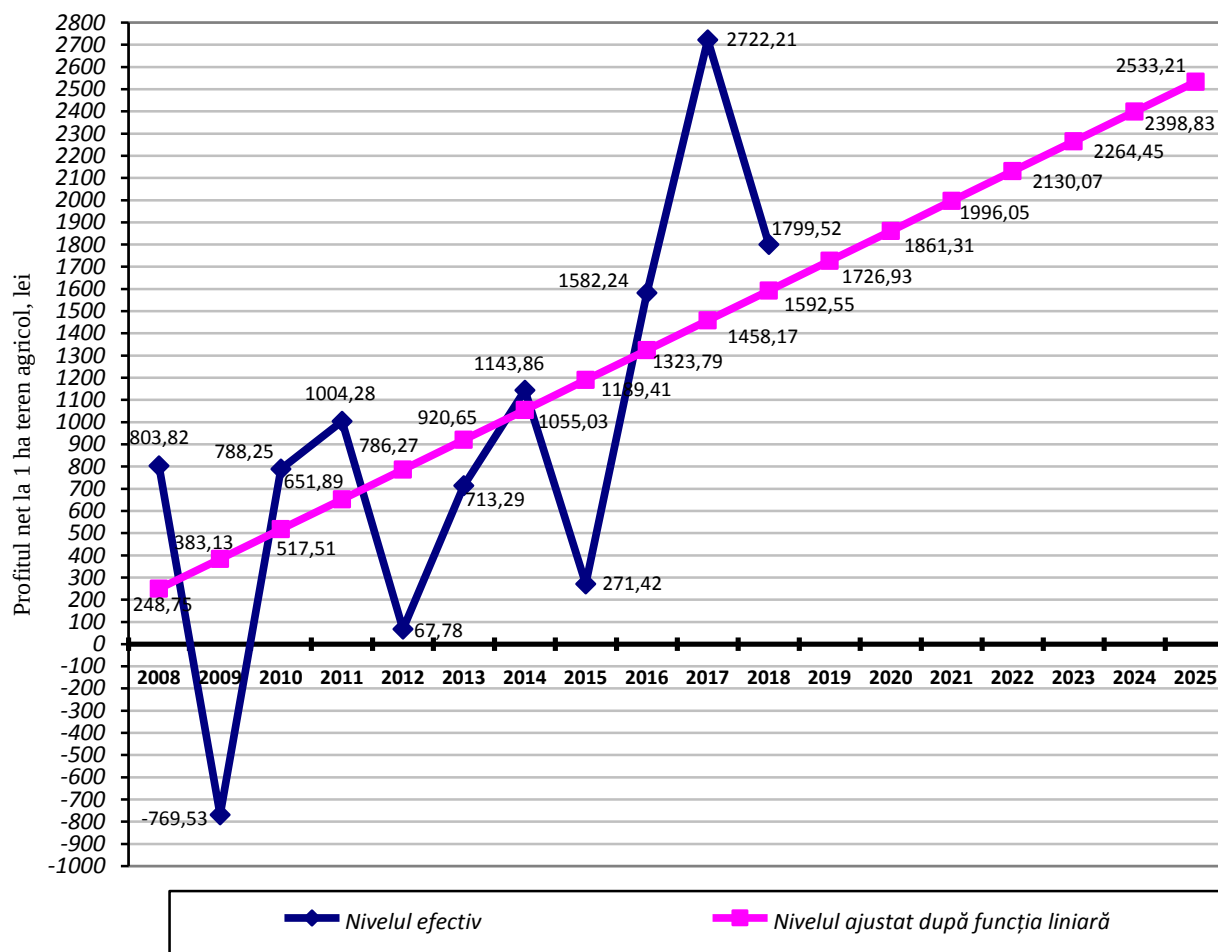

Figura 2.6. Evoluția profitului net la 1 ha terenuri agricole în întreprinderile Regiunii Centru din Republica Moldova (2009-2024)

Sursa: Calculele autorului în baza informației din tabelele 2.10. și 2.11.

După cum s-a menționat în acest paragraf al prezentei teze principalul element formator ce determină profitul pînă la impozitare și profitul net este profitul din activitatea operațională.

În medie pe anii 2015-2017 ponderea acestuia în formarea profitului pînă la impozitare constituie 87,9%, ceea ce impune cuantificarea influenței factorilor (tab. 2.12.).

Calculele efectuate în tabelul 2.12. ne demonstrează, că în perioada 2015-2017 în întreprinderile agricole din regiunea Centru profitul din activitatea operațională s-a majorat față

de media 2012-2014 cu 158846,0 mii lei sau de 2,03 ori. Creșterea a fost determinată de acțiunea pozitivă a următorilor factori:

- majorării profitului brut cu 388202,7 mii lei;
- creșterii altor venituri din activitatea operațională cu 41133,2 mii lei.

Tabelul 2.12. Analiza factorială a profitului din activitatea operațională în întreprinderile agricole din regiunea Centru, mii lei.

Denumirea factorilor	În medie		Abaterea absolută, ±	Rezultatul influenței factorilor, ±
	2012-2014	2015-2017		
1. Profitul brut	326893,4	715096,1	+388202,7	+388202,7
2. Alte venituri din activitatea operațională	71908,9	113042,1	+41133,2	+41133,2
3. Cheltuieli de distribuie	37477,6	105128,0	+67650,4	-67650,4
4. Cheltuieli administrative	140129,7	244929,0	+104799,3	-104799,3
5. Alte cheltuieli din activitatea operațională	142900,8	240941,0	+98040,2	-98040,2
Profitul din activitatea operațională	78294,2	237140,2	+158846,0	X

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Concomitent, o influență negativă au exercitat-o următorii factori:

- creșterea cheltuielilor de distribuie față de media 2012-2014 a cauzat diminuarea profitului cu 67650,4 mii lei;
- majorarea cheltuielilor administrative ce a cauzat reducerea profitului cu 104799,3 mii lei;
- creșterea altor cheltuieli din activitatea operațională a cauzat micșorarea profitului cu 98040,2 mii lei.

Rezultatele analizei factoriale ne permit să deducem, că principala rezervă de creștere a profitului activității operaționale este reducerea altor cheltuieli operaționale, deoarece acestea includ plata sancțiunilor, lipsurilor și pierderilor din deteriorarea activelor imobilizate și circulante etc. Considerăm că, dacă aceste cheltuieli se vor reduce cel puțin cu 29,2% în media 2015-2017 atunci profitul activității operaționale se va majora cu 70281 mii lei sau cu 38,3%.

Din datele tabelului 2.12. rezultă, că principala sursă care permite acoperirea cheltuielilor perioadei și are un impact preponderent asupra rezultatelor financiare din activitatea operațională este profitul brut.

Analiza dinamicii profitului brut în întreprinderile agricole din regiunea Centru ne-a demonstrat o creștere stabilă pe perioade multianuale (figura 2.2.), ceea ce constituie unul din punctele forte ale activității de bază.

Dat fiind faptul, că profitul brut reflectă rezultatul financiar obținut din vânzarea produselor finite, mărfurilor și prestării serviciilor factorii ce influențează modificarea acestuia în unitățile agricole sunt:

- modificarea volumului produselor și mărfurilor vândute, serviciilor prestate;
- modificarea structurii și sortimentului vânzărilor;
- modificarea costurilor unitare în profilul produselor, mărfurilor, serviciilor prestate;
- modificarea prețurilor de vânzare la produsele, mărfurile vândute și serviciile prestate.

Pentru a determina influența acestor factori la modificarea profitului brut vom utiliza informația din anexa 9.

Analiza factorială prevede calcularea abaterii procentuale vizînd creșterea sau reducerea volumului vânzărilor față de perioada precedentă conform formulei 1.9:

$$\Delta\%VVP = \left[\left(\frac{2542274}{1487527,9} \times 100\% \right) - 100\% \right] = +70,9\%$$

Acest calcul ne atestă, că în perioada 2015-2017 volumul vânzărilor de produse, mărfuri, servicii în întreprinderile agricole din regiunea Centru s-a majorat față de media 2012-2014 cu 70,9%. În tabelul 2.13 vom prezenta rezultatele influenței factorilor.

Din calculele efectuate în tabelul 2.13 rezultă, că creșterea profitului brut în perioada 2015-2017 față de media 2012-2014 se datorează influenței pozitive a următorilor factori:

- sporirii volumului vânzărilor față de perioada precedentă cu 70,9% ce a contribuit la majorarea profitului brut cu 231767,4 mii lei;
- majorării prețurilor de vânzare la produsele, mărfurile vândute și serviciile prestate ce a condiționat creșterea profitului brut cu 418394,6 mii lei.

Referitor la influența pozitivă a prețurilor, considerăm că această influență poate fi determinată nu numai de îmbunătățirea calității produselor vândute, dar și de la alți factori, cum ar fi rata de inflație, modificarea raportului cerere-ofertă, intrarea pe piețe noi de desfacere, creșterea capacității de cumpărare a consumatorilor etc.

Concomitent, datele tabelului 2.13. ne atestă o influență nefavorabilă a costurilor unitare ce a cauzat diminuarea profitului brut cu 104999,5 mii lei. Această influență poate fi efectul combinat al majorării prețurilor la materiale (semințe, îngrășăminte minerale, pesticide, produse petroliere), al dinamicii cheltuielilor pentru întreținerea forței de muncă, dar și consecința inflației.

Tabelul 2.13. Analiza factorială a profitului brut în întreprinderile agricole din regiunea Centru

Denumirea factorilor	Metoda de calcul	Calculul influenței factorilor	Rezultatul influenței, ± mii lei
1. Modificarea volumului produselor, mărfurilor vândute, serviciilor prestate	$\Delta PB^q = \frac{\Delta \% VV * PB_0}{100}$	$\left[\frac{(+70,9\%) \times 326893,4}{100} \right]$	+231767,4
2. Modificarea structurii și sortimentului vânzărilor	$\Delta PB^{st} = [(PB_{rec} - PB_0) - \Delta PB^q]$	$[(401701,0 - 326893,4) - 231767,4]$	-156959,8
3. Modificarea costurilor unitare de produse, mărfuri, servicii	$\Delta PB^c = -(CV_1 - CV_{rec})$	-(2647273,5-2542274)	-104999,5
4. Modificarea prețurilor de vânzare la produse, mărfuri, servicii	$\Delta PB^p = (VV_1 - VV_{rec})$	(3362369,6-2943975)	+418394,6
Total	X	X	+388202,7

Verificare: 715096,1-326893,4=+388202,7 mii lei

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din anexa 9.

Comparând intensitatea influenței prețurilor de vânzare și a costurilor unitare observăm (tab.2.13.) impactul mai accentuat al prețurilor asupra profitului brut ceea ce ne permite să concluzionăm că inflația reprezintă o cauză semnificativă ce afectează și creșterea costurilor unitare.

Rezultatele analizei factoriale ne permit să constatăm, că reducerea ponderii produselor cu o rentabilitate relativ înaltă în volumul vânzărilor a cauzat diminuarea profitului brut cu aproape 157 milioane lei. În acest context considerăm, că sunt necesare măsuri de susținere a producătorilor agricoli în producerea și comercializarea produselor cu o rentabilitate înaltă cum ar fi fructele, legumele, strugurii în stare proaspătă.

2.3 Cuantificarea factorilor ce influențează profitul și rata rentabilității produselor agricole

Profitul brut reprezintă unul din principalii indicatori de rezultate financiare, prin care se apreciază sub formă absolută rentabilitatea activității operaționale a întreprinderii. De regulă, în întreprinderile agricole mai mult de 90% din suma profitului brut se obține din vânzarea produselor agricole. Maximizarea valorii acestor indicatori constituie obiectivul de bază urmărit de către toate întreprinderile, reprezentând o necesitate obiectivă pentru existența lor.

În acest context studierea profitului aferent principalelor produse agricole este necesară să se efectueze în dinamică și sub aspect factorial, utilizând informația din următoarele surse:

- Cercetarea statistică anuală 21-Vînz „Vînzarea producției agricole”;
- Registrul de evidență a costurilor pe tipuri de produse agricole.

Ținem să menționăm, că prin natura lor indicatorii de profit exprimați în mărime absolută nu corelează cu volumul de resurse implicat în obținerea rezultatelor financiare. Pentru eliminarea acestui neajuns este necesar ca indicatorii de profit să fie analizați paralel cu rata rentabilității.

Studiul dinamicii indicatorilor de profit și al ratei rentabilității s-a efectuat în baza datelor din 68 întreprinderi agricole ale regiunii de Centru, rezultatele fiind prezentate în tabelul 2.14.

Tabelul 2.14. Evoluția indicatorilor de profit și a ratei rentabilității principalelor produse agricole din regiunea Centru

Indicatorul	Grâu		Orz		Porumb		Floarea soarelui	
	2014 - 2015	2016 - 2017	2014 - 2015	2016 - 2017	2014 - 2015	2016 - 2017	2014 - 2015	2016 - 2017
1.Profitul din vînzarea produselor agricole - total, mii lei, <i>inclusiv</i> :	6152,1	10559,1	756,4	1034,0	2042,3	1506,4	11934,7	14353,3
1.1 în calcul la 1 hectar, lei	1562,04	2608,46	1058,68	1374,13	1291,77	979,47	3516,41	3726,67
1.2 în calcul la 1q de produs, lei	50,85	38,8	49,61	67,06	26,74	24,89	180,08	210,09
2.Rata medie anuală a rentabilității,%	30,49	20,3	27,15	34,63	16,57	12,3	57,95	53,57

Sursa: Calculele autorului în baza Cercetării statistice anuale 21-Vînz „Vînzarea producției agricole” și a Registrului de evidență a costurilor

Din calculele efectuate în tabelul 2.14. rezultă următoarele:

- suma absolută a profitului din vînzarea produselor agricole în medie pe anii 2016-2017 s-a majorat față de media 2014-2015, cu excepția porumbului. O creștere înaltă se constată la grâu - cu 71,64%, iar la orz și floarea-soarelui se atestă un ritm mai redus, respectiv de 36,7% și 20,3%;
- un caracter mai lent de creștere se observă la profitul din vînzarea grâului, orzului, florii soarelui în calcul la hectar respectiv cu 17,2%; 29,8% și 6,0%, iar la porumb acesta a diminuat cu 24,2%;
- reducerea profitului în calcul la 1q de grâu cu 23,7% și la 1q de porumb cu 6,9%, concomitent cu creșterea acestuia la 1q de orz și floarea-soarelui respectiv cu 35,2% și 16,7%;
- diminuarea ratei rentabilității la grâu cu 10,19 puncte procentuale, porumb - cu 4,27 puncte procentuale și floarea-soarelui – cu 4,38 puncte procentuale, în același timp la orz această rată se află în creștere cu 7,48 puncte procentuale.

Deci rezultatele studiului ne atestă reducerea eficienței investițiilor la principalele produse agricole, cauza fiind creșterea costurilor la îngrășăminte și pesticide, a costurilor indirecte de producție și a altor costuri (energie electrică, servicii, etc).

Mărimea profitului influențează în mod direct capacitatea întreprinderii de a degaja suficiente lichidități pentru rambursarea împrumuturilor, reînnoirea utilajului agricol, plata impozitelor și a altor plăți. Din aceste considerente examinarea factorilor ce influențează modificarea profitului și depistarea rezervelor de majorare constituie o etapă esențială a investigațiilor. Identificarea factorilor care acționează asupra profitului la nivel de produs poate fi stabilită reieșind din conținutul economic al profitului care se determină ca diferența dintre venitul din vânzarea produsului (QP) și costul produsului vândut (QC), conform formulei:

$$B = QP - QC \quad (2.11)$$

Primul termen din formulă (QP) exprimă volumul produsului vândut (Q) evaluat după prețul mediu de vânzare (P). Cel de-al doilea termen (QC) caracterizează volumul produsului vândut (Q) exprimat după costul unitar al produsului (C). Dat fiind faptul, că Q este comun atât pentru venitul cât și pentru costul produsului, acesta poate fi scos înaintea parantezei. Astfel, obținem modelul factorial al profitului din vânzarea produselor concrete:

$$B = Q(P - C) \quad (2.12)$$

Modelul factorial 2.12 ne-a permis să constatăm că, la modificarea sumei totale a profitului din vânzarea produselor agricole influențează următorii factori:

- modificarea cantității vândute de produs (ΔQ);
- modificarea prețului mediu de vânzare pe unitate de produs (ΔP);
- modificarea costului pe unitate de produs (ΔC).

Pentru cuantificarea contribuției acestor factori la variația profitului se aplică următoarele relații:

$$2.12. 1) \Delta B^Q = (Q_1 - Q_0) \times (P_0 - C_0)$$

$$2.12. 2) \Delta B^P = Q_1 \times (P_1 - P_0)$$

$$2.12. 3) \Delta B^C = - [Q_1 \times (C_1 - C_0)]$$

Rezultatele calculelor după această metodologie sunt prezentate în tabelul 2.15.

Calculele efectuate în tabelul 2.15. ne atestă creșterea în dinamică a profitului din vânzarea grâului cu 4407 mii lei, orzului cu 277,6 mii lei și florii-soarelui cu 2418,6 mii lei. Concomitent se constată diminuarea profitului din vânzarea porumbului cu 535,9 mii lei.

Tabelul 2.15 Calculul influenței factorilor la modificarea profitului din vânzarea produselor agricole în întreprinderile regiunii Centru

Denumirea produselor	Cantitatea vândută (Q), q		Prețul mediu de vânzare (P), lei		Costul 1q (C), lei		Profitul total (B), mii lei		Abaterea absolută a profitului, $\pm (\Delta B)$, mii lei	Inclusiv sub influența		
	2014-2015	2016-2017	2014-2015	2016-2017	2014-2015	2016-2017	2014-2015	2016-2017		Cantității vândute (ΔQ)	Prețului de vânzare (ΔP)	Costului unitar (ΔC)
Grâu	120984,8	272140,8	217,65	229,94	166,8	191,14	6152,1	10559,1	+4407,0	+7686,3	+3344,6	-6623,9
Orz	15247,5	15419,5	232,31	260,68	182,7	193,62	756,4	1034,0	+277,6	+8,5	+437,5	-168,4
Porumb	76376,0	60523,5	188,12	227,29	161,38	202,4	2042,3	1506,4	-535,9	-423,9	+2370,7	-2482,7
Floarea soarelui	66274,5	68319,6	490,85	602,29	310,77	392,2	11934,7	14353,3	+2418,6	+368,3	+7613,5	-5563,3

Sursa: Calculele autorului în baza Cercetării statistice anuale 21-Vînz „Vînzarea producției agricole” și a Registrului de evidență a costurilor

Un impact pozitiv la modificarea profitului din vânzarea produselor agricole a fost exercitat de majorarea prețurilor de vânzare a unui chintal de produs. Astfel, majorarea prețului de vânzare a 1q de grâu în media 2016-2017 cu 5,65% față de media 2014-2015 a condiționat creșterea sumei profitului cu 3344,6 mii lei. Majorarea prețului de vânzare a 1q de porumb cu 20,8% și a 1q de floarea-soarelui cu 22,7% a contribuit la creșterea profitului respectiv cu 2370,7 și 7613,5 mii lei.

Datele tabelului 2.15. ne constată, că o influență considerabilă la creșterea profitului din vânzarea grâului a exercitat-o majorarea cantității vîndute față de media 2014-2015 cu 151156 q sau aproape de 1,25 ori fapt ce a condus la majorarea sumei totale a profitului cu 7686,3 mii lei. O influență pozitivă mai modestă a cantității vîndute se constată la floarea soarelui- cu 368,3 mii lei și la orz cu 8,5 mii lei. Reducerea cantității vîndute de porumb în perioada 2016-2017 față de media 2014-2015 cu 15852,5 q a cauzat diminuarea sumei totale a profitului cu 423,9 mii lei.

Datele tabelului 2.15. ne demonstrează că în perioada 2016-2017 a avut loc majorarea costurilor unitare la toate produsele agricole și sub influența acestui factor se atestă diminuări considerabile a profitului față de media 2014-2015.

Astfel, majorarea costului 1q de grâu cu 24,34 lei sau cu 14,6% a cauzat reducerea sumei totale a profitului cu 6623,9 mii lei. Deasemenea majorarea costului 1q de semințe de floarea soarelui cu 26,2% și a 1q de porumb cu 25,4% a cauzat diminuarea profitului respectiv cu 5563,3 și 2482,7 mii lei. În aceeași direcție a influențat și creșterea costului 1q de orz cu 6% ce a cauzat micșorarea profitului cu 168,4 mii lei.

Rezultatele investigațiilor ne permit să constatăm, că întreprinderile agricole din regiunea Centru dispun de rezerve de majorare a profitului din vânzarea produselor agricole. Astfel, reducerea costurilor unitare doar cu 10% față de media 2016-2015 ar permite majorarea profitului din vânzarea grâului, porumbului și florii soarelui cu 9105,1 mii lei sau cu 34,5%.

Ținem să menționăm, că aceste calcule ne-au demonstrat influența semnificativă a factorilor de gradul întâi la modificarea profitului din vânzarea produselor agricole, estimarea cărora s-a efectuat cu ajutorul metodei diferențelor absolute bazată pe legătura deterministă.

Însă în condițiile de producție orice fenomen economic este determinat de un complex de factori interdependenți, care identifică rezultatul doar prin interacțiunea lor. În acest studiu influența factorilor interdependenți care se află cu profitul în legătură stocastică de regulă se efectuează cu ajutorul metodei de corelație și regresie.

În cercetările noastre am aplicat această metodă pentru a exprima corelația dintre profitul din vânzarea produselor agricole la un hectar de suprafață productivă – indicator rezultativ cu costurile de producție la hectar și randamentul unui hectar – indicatori independenți (factoriali). Variabilele care formează structura modelului matematic la grâu, porumb, floarea soarelui sunt prezentate în anexa 27. Analiza reprezentării grafice care formalizează corelația dintre variabila Y_2 cu fiecare dintre cele două variabile independente x_1 și x_2 (anexele 12, 13, 14) ne-a permis să deducem că un model de regresie multiplu liniar poate să sintetizeze interdependența dintre variabila dependentă și factorii independenți, care are următoarea formă analitică:

$$Y_2 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 \quad (2.13)$$

În urma rezolvării modelului matematic utilizând informația din 67 întreprinderi agricole (anexele 12,13,14) am obținut următoarele ecuații de regresie (tabelul 2.16.).

Tabelul 2.16. Ecuațiile de regresie a profitului din vânzarea produselor agricole la un hectar în întreprinderile regiunii Centru

Denumirea culturii	Ecuația de regresie	Coeficientul corelației multiple(R)	Coeficientul de determinație (D)
Grâu	$Y_2 = -239,91 - 0,571x_1 + 148,57x_2$	R=0,7	D=0,49
Porumb	$Y_2 = -507,22 - 0,693x_1 + 158,07x_2$	R=0,663	D=0,44
Floarea soarelui	$Y_2 = -2800,73 - 0,18x_1 + 376,22x_2$	R=0,67	D=0,449

Sursa: Calculele autorului

Ecuațiile de regresie (tab.2.16.) exprimă dependența profitului din vânzarea produselor agricole la un hectar de suprafață productivă (Y_2) față de următorii factori:

x_1 - costuri de producție la un hectar, lei;

x_2 - producția medie la hectar, q.

Aprecierea statistică a ecuațiilor s-a efectuat în baza coeficienților corelației multiple și a coeficienților de determinație, care ne demonstrează, că între indicatorul rezultativ și factorii incluși în modelul matematic există o legătură strânsă de la 0,663 până la 0,7. Valoarea

coeficientului de determinație ne confirmă că factorii incluși în modelul matematic au determinat modificarea profitului la hectar în proporție de 44,0% - 49,0%.

Coeficienții de regresie din ecuațiile obținute ne permit să deducem că profitul la un hectar de suprafață productivă se reduce sub influența majorării costurilor de producție la hectar cu o mie lei - în sumă de 571 lei la grâu; 693 lei la porumb și 180 lei la floarea soarelui. Concomitent, sub influența creșterii productivității cu 1q la hectar profitul se majorează la grâu cu 148,57 lei; la porumb - cu 158,07 lei și la floarea soarelui cu 376,22 lei la hectar.

Această apreciere este motivată și de faptul, că valorile coeficienților de regresie sunt suficient de convingătoare, deoarece acestea se situează în limitele ce corespund modificării logice a profitului sub influența costurilor de producție și a randamentelor la hectar.

Utilizând ecuațiile de regresie din tabelul 2.16. vom determina pronosticul profitului la hectar, ținând cont de modificarea factorilor (tab. 2.17.)

Tabelul 2.17. Pronosticul profitului din vânzarea produselor agricole la hectar în întreprinderile regiunii Centru

Perioada	Grâu		Porumb		Floarea soarelui	
	Profitul la hectar, lei	Ritmul de creștere în lanț, %	Profitul la hectar, lei	Ritmul de creștere în lanț, %	Profitul la hectar, lei	Ritmul de creștere în lanț, %
În medie 2014-2017	1948,51	-	1200,72	-	3584,85	-
2018	1673,96	85,91	1156,41	96,31	2360,00	65,83
2019	2148,53	128,35	1538,84	133,07	3782,00	160,25
2020	2171,3	101,06	1554,23	101,0	4300,2	113,7
2021	2220,81	102,28	1604,43	103,23	4515,09	105,0
2022	2270,11	102,22	1659,62	103,44	4808,44	106,5
2023	2355,92	103,78	1803,35	108,66	5246,00	109,1
2024	2436,33	103,41	1972,00	109,35	5729,68	109,22

Sursa: Calculele autorului

Conform calculelor efectuate în tabelul 2.17. constatăm următoarele:

- 1) Valorile calculate a profitului la hectar după ecuația de regresie diferă de datele efective în media 2014-2017 la grâu cu 6,56%, la porumb cu 5,73%, la floarea soarelui cu 1,01%, ceea ce atestă încadrarea lor în limita normativului stabilit 5-8% [173, p.74].
- 2) În anul 2018 comparativ cu media 2014-2017, profitul la un hectar de suprafață productivă v-a diminua la grâu cu 14,09%, la porumb cu 3,69% și la floarea soarelui cu 34,17%, fapt explicat de influența secetei îndelungate asupra productivității tuturor culturilor agricole;

- 3) Cel mai înalt trend crescător al profitului la toate produsele agricole se estimează pentru anul 2019 - în care se preconizează că factorii climaterici v-or avea o influență favorabilă asupra producției agricole și în consecință se v-a obține creșterea profitului la hectar în comparație cu anul 2018: la grâu – cu 28,35%, la porumb – cu 33,07%, la floarea soarelui cu 60,25%;
- 4) În perioada 2021-2022 la grâu și porumb se preconizează un ritm lent de creștere a profitului, iar în anii 2023-2024 acest ritm devine mai pronunțat, de exemplu la porumb creșterea v-a constitui 8,66% și 9,35%;
- 5) La floarea soarelui, un ritm semnificativ de creștere a profitului la hectar se va atesta în anul 2020 - 13,7%; în 2023-2024 – de la 9,1 până la 9,22%, iar în 2021-2022 acest ritm v-a fi mai lent constituind 5,0-6,5%.

Rezultatele pronosticului (tab.2.17.) oferă concluzii fundamentale managementului întreprinderilor agricole în vederea inițierii măsurilor ce vor fortifica majorarea vânzărilor precum și aplicarea acelor tehnologii de cultivare care vor diminua efectele nefavorabile a secetei și a altor factori climaterici.

Situația rentabilității produselor agricole sub formă procentuală se caracterizează prin rata rentabilității - cel mai sintetic indicator de eficiență, deoarece reflectă rezultatele obținute ca urmare a trecerii prin toate stadiile circuitului economic: aprovizionare, producție și desfacere.

Rata rentabilității produselor agricole se calculează ca raportul dintre profitul pe unitate de produs și costul unitar al acestui produs, conform formulei 1.23 din capitolul 1 al tezei. Această rată exprimă câți bani ai profitului se obține la fiecare leu a costurilor suportate pentru fabricarea produsului concret. Ea caracterizează eficiența produselor obținute de întreprindere ca rezultat al raționalizării eforturilor entității la fabricarea produselor. Totodată rata poate servi ca bază a oportunităților de optimizare a consumurilor de resurse prin detalierea unor factori ce vizează structura costurilor și eficiența alocării acestora. Din formula 1.23 rezultă că nivelul ratei rentabilității produselor (ΔR_p) este determinat de acțiunea a doi factori:

- modificarea profitului pe unitate de produs, care reprezintă diferența dintre prețul de vânzare și costul unitar [$\Delta(P - C)$];
- modificarea costului pe unitate de produs (ΔC).

Metodologia de calcul a influenței acestor factori prevede aplicarea formulelor 1.24 și 1.25 din capitolul 1 al prezentei teze.

Rezultatele analizei factoriale a ratei rentabilității produselor agricole conform formulelor 1.24 și 1.25 se prezintă în tabelul 2.18.

Tabelul 2.18. Analiza factorială a ratei rentabilității principalelor produse agricole în întreprinderile regiunii Centru

Indicatorul	2014-2015	2016-2017	Calculul influenței factorilor	Rezultatul influenței ±, p.p.
<i>Grâu</i>				
<u>Factoriali</u> 1.Profitul în calcul la 1q de grâu (B), lei	50,85	38,80	$\left[\left(\frac{38,8}{191,14} \times 100\% \right) - \left(\frac{50,85}{191,14} \times 100\% \right) \right]$	-6,3
2.Costul 1q de produs (C), lei	166,80	191,14	$\left[\left(\frac{50,85}{191,14} \times 100\% \right) - \left(\frac{50,85}{166,80} \times 100\% \right) \right]$	-3,89
<u>Rezultativi</u> 3. Rata rentabilității grâului (R_p), %	30,49	20,30	20,30%-30,49%=-6,3+(-3,89) -10,19=-10,19 p.p.	X
<i>Orz</i>				
<u>Factoriali</u> 1.Profitul în calcul la 1q de orz (B), lei	49,61	67,06	$\left[\left(\frac{67,06}{193,62} \times 100\% \right) - \left(\frac{49,61}{193,62} \times 100\% \right) \right]$	+9,01
2.Costul 1q de orz (C), lei	182,70	193,62	$\left[\left(\frac{49,61}{193,62} \times 100\% \right) - \left(\frac{49,61}{182,70} \times 100\% \right) \right]$	-1,53
<u>Rezultativi</u> 3. Rata rentabilității orzului (R_p), %	27,15	34,63	34,63%-27,15%=9,01+(-1,53) +7,48=+7,48 p.p.	X
<i>Porumb</i>				
<u>Factoriali</u> 1.Profitul în calcul la 1q de porumb (B), lei	26,74	24,89	$\left[\left(\frac{24,89}{202,4} \times 100\% \right) - \left(\frac{26,74}{202,4} \times 100\% \right) \right]$	-0,91
2.Costul 1q de porumb (C), lei	161,38	202,40	$\left[\left(\frac{26,74}{202,4} \times 100\% \right) - \left(\frac{26,74}{161,38} \times 100\% \right) \right]$	-3,36
<u>Rezultativi</u> 3. Rata rentabilității porumbului (R_p), %	16,57	12,30	12,3%-16,57%= -0,91+(-3,36) -4,27= -4,27 p.p.	X
<i>Floarea soarelui</i>				
<u>Factoriali</u> 1.Profitul în calcul la 1q de semințe de floarea soarelui (B), lei	180,08	210,09	$\left[\left(\frac{210,09}{392,2} \times 100\% \right) - \left(\frac{180,08}{392,2} \times 100\% \right) \right]$	+7,65
2.Costul 1q de semințe de floarea soarelui (C), lei	310,77	392,2	$\left[\left(\frac{180,08}{392,2} \times 100\% \right) - \left(\frac{180,08}{310,77} \times 100\% \right) \right]$	-12,03
<u>Rezultativi</u> 3. Rata rentabilității semințelor de floarea soarelui (R_p), %	57,95	53,57	53,57%-57,95%=7,65+(-12,03) - 4,38 = - 4,38 p.p.	X

Sursa: Calculele autorului în baza Cercetării statistice anuale 21-Vînz „Vînzarea producției agricole” și a Registrului de evidență a costurilor

Conform calculelor efectuate în tabelul 2.18. putem constata următoarele:

1. Diminuarea ratei rentabilității la producția de grâu a fost determinată de reducerea profitului pe unitate de produs față de perioada de bază cu 6,3 puncte procentuale și de majorarea

costului 1q de grâu ce a cauzat reducerea rentabilității cu 3,89 puncte procentuale. În aceeași direcție au influențat factorii la diminuarea ratei rentabilității porumbului, doar că acțiunea decisivă a exercitat-o majorarea costului unitar cu 41,02 lei ce a cauzat reducerea rentabilității cu 3,36 puncte procentuale.

2. La producția de orz și a semințelor de floarea soarelui creșterea profitului pe unitate de produs a influențat pozitiv majorând rata rentabilității respectiv cu 9,01 și 7,65 puncte procentuale. Concomitent, majorarea costului unitar la aceste produse a avut o influență nefavorabilă cauzând diminuarea ratei rentabilității respectiv cu 1,53 și 12,03 puncte procentuale. Mai mult ca atât la semințele de floarea soarelui influența negativă a costului unitar a depășit cu mult influența pozitivă a profitului pe unitate de produs și în consecință rata rentabilității acestui produs a diminuat în perioada 2016-2017 față de media 2014-2015 cu 4,38 puncte procentuale.

Calculule efectuate în tabelul 2.18. ne demonstrează influența negativă a costului unitar asupra modificării ratei rentabilității la principalele produse agricole, o situație similară cu rezultatele analizei factoriale a profitului (tab.2.15.).

Studiul vizînd structura costului de producție pe articole de calculație în întreprinderile agricole din regiunea Centru ne-a permis să constatăm următoarele:

a. În medie pe anii 2016-2017 cota preponderentă revine articolului îngrășămintă și pesticide de la 26,27% la orz pînă la 34,93% la grâu (figura A.11.2) iar la porumb și floarea soarelui ponderea acestora constituie respectiv 28,06% (figura 2.7) și 32,12% (figura 2.8.);

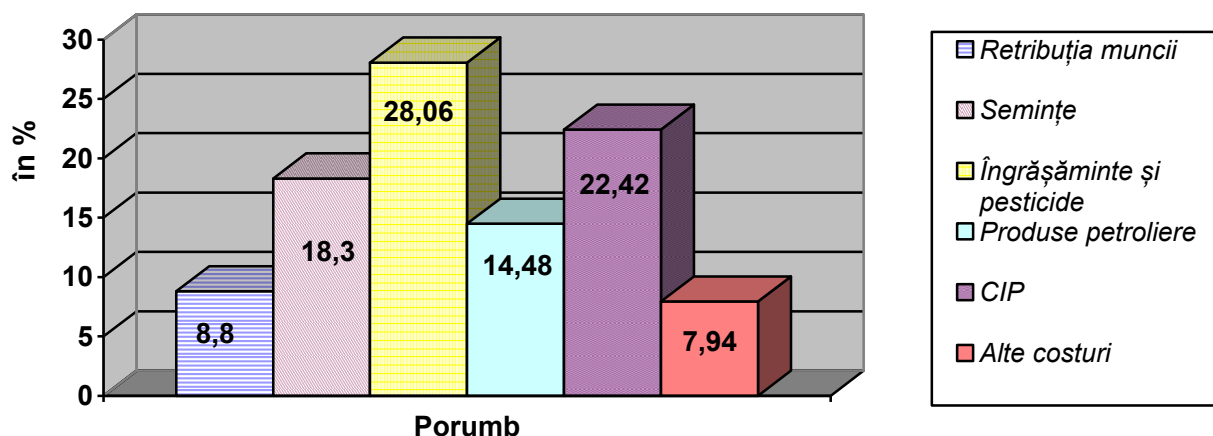

Figura 2.7. Structura costului de producție pe articole de calculație la porumb în medie pe anii 2016-2017

Sursa: Elaborată de autor în baza Registrului de evidență a costurilor

b. O cotă majoră revine costurilor indirecte de producție, care ocupă la produsele cerealiere 19,4% (figura A.11.1), la porumb - 22,42% (figura 2.7.) și la floarea soarelui - 17,73% (figura 2.8.);

c. La porumb și la floarea soarelui, în perioada de referință o cota destul de înaltă o dețin costurile de semințe, respectiv 18,3% (figura 2.7.) și 19,3% (figura 2.8.);

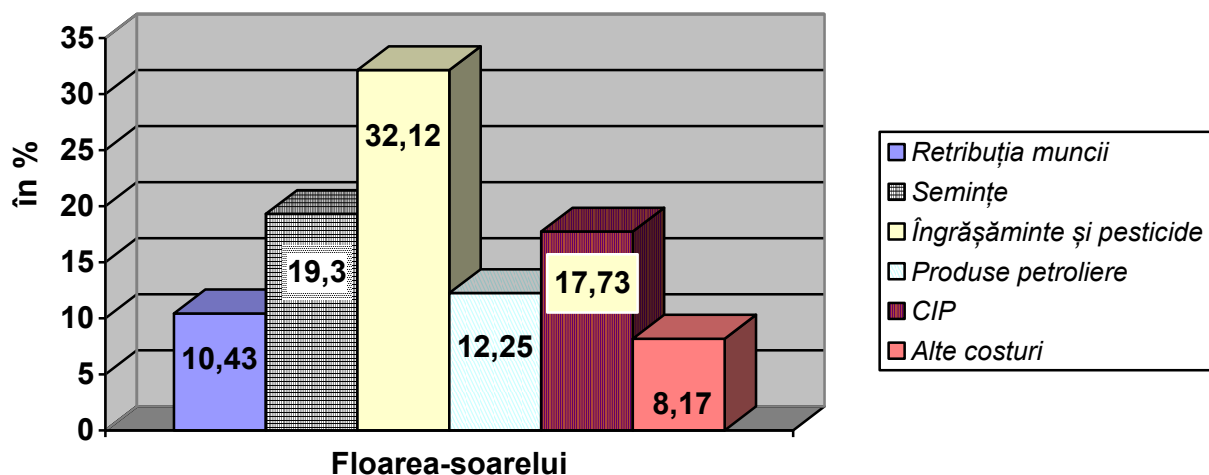

Figura 2.8. Structura costului de producție pe articole de calculație la floarea-soarelui în medie pe anii 2016-2017

Sursa: Elaborată de autor în baza Registrului de evidență a costurilor

d. Costurile pe articolul "Produse petroliere" ocupă o pondere semnificativă de la 14,12% la grâu până la 17,42% la orz (figura A.11.2), iar la floarea soarelui și porumb, respectiv 12,25% și 14,48%;

e. Costurile cu personalul ocupă o pondere redusă pentru toate culturile agricole de la 8,41% la grâu până la 10,43% la floarea soarelui.

Dat fiind faptul că în perioada 2016-2017 costul unitar la principalele produse agricole a avut un trend crescător și acesta a influențat la diminuarea considerabilă a profitului și a ratei rentabilității, în continuare v-am cuantifica influența costului în profilul articolelor de calculație la modificarea ratei rentabilității (tab. 2.19.).

Calcululele efectuate în tabelul 2.19. ne demonstrează ca rata rentabilității a scăzut sub influența tuturor articolelor de costuri. Însă se constată o contribuție diferită a articolelor de costuri la reducerea ratei rentabilității. Astfel, la grâu creșterea costului 1q pe articolul îngrășăminte și pesticide cu 11,46 lei sau cu 47,08% față de perioada precedentă a determinat diminuarea rentabilității cu 1,831 puncte procentuale. Deasemenea, majorarea costului 1q de grâu pe seama creșterii costurilor produselor petroliere și semințe cu 18,53% și 16,11% a cauzat reducerea ratei rentabilității respectiv cu 0,721 și 0,627 puncte procentuale.

La porumb și floarea soarelui principalele articole care au influențat majorarea costului unitar și reducerea ratei rentabilității sunt: costurile indirecte de producție, îngrășăminte și pesticide. Astfel, creșterea costurilor indirecte de producție în calculul la 1q de porumb cu 14,56 lei a cauzat diminuarea rentabilității cu 1,192 puncte procentuale.

Tabelul 2.19. Calculul influenței costurilor pe articole la modificarea ratei rentabilității produselor agricole în întreprinderile regiunii Centru

Articole de costuri	Grâu		Porumb		Floarea soarelui	
	Abaterea absolută a costului 1q, ± lei	Modificarea rentabilității, ± p.p.	Abaterea absolută a costului 1q, ± lei	Modificarea rentabilității, ± p.p.	Abaterea absolută a costului 1q, ± lei	Modificarea rentabilității, ± p.p.
1. Costuri directe cu personalul (retribuția muncii)	+1,59	-0,254	+4,46	-0,365	+2,83	-0,419
2. Semințe	+3,92	-0,627	+6,03	-0,494	+19,46	-2,875
3. Îngrășăminte și pesticide	+11,46	-1,831	+10,17	-0,834	+18,26	-2,697
4. Produse petroliere	+4,51	-0,721	+3,54	-0,29	+6,31	-0,932
5. Costuri indirecte de producție	+1,99	-0,318	+14,56	-1,192	+33,46	-4,943
6. Alte costuri	+0,87	-0,139	+2,26	-0,185	+1,11	-0,164
7. Total costul 1q	+24,34	-3,89	+41,02	-3,36	+81,43	-12,03

Sursa: Calculele autorului în baza Cercetării statistice anuale 21-Vînz „Vînzarea producției agricole” și a Registrului de evidență a costurilor

La floarea soarelui costurile indirecte de producție au majorat costul unitar cu 33,46 lei și în consecință au dus la scăderea ratei rentabilității cu 4,943 puncte procentuale. Creșterea costului unui chintal de porumb și floarea soarelui pe articolul îngrășăminte respectiv cu 10,17 lei și 18,26 lei a cauzat diminuarea rentabilității acestora respectiv cu 0,834 și 2,697 puncte procentuale. Costurile pe articolul semințe la 1q de floarea soarelui s-au majorat cu 19,46 lei ce a condus la scăderea ratei rentabilității cu 2,875 puncte procentuale. În contextul eforturilor complexe pentru creșterea rentabilității se impun măsuri ce vizează pe de o parte diagnosticarea costurilor de producție, iar pe de alta – politica comercială a întreprinderii cu referire la prețurile de vînzare a produselor agricole. Stabilirea prețurilor de vînzare trebuie să atragă un segment cît mai larg de cumpărători, după care în funcție de evoluția raportului cerere-ofertă entitatea poate alege strategia cea mai potrivită

Din aceste considerente am studiat corelația dintre rata rentabilității la nivel de produs (y_3) ca variabilă dependentă și variabilele independente (factorii): costul unui chintal de produs (x_1), prețul mediu de vînzare a 1q de produs (x_2). Variabilele care formează structura modelului matematic a rentabilității grâului, porumbului, floarii soarelui sunt prezentate în anexa 27.

Analiza reprezentării grafice (anexele 15,16,17) ne-a permis să conchidem, că modelul de regresie liniar poate să sintetizeze în mod corespunzător interdependența dintre rata rentabilității cu factorii independenți după următoarea formulă:

$$Y_3 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 \quad (2.14)$$

În rezultatul calculelor s-au obținut următoarele ecuații de regresie (tab. 2.20.).

Tabelul 2.20. Ecuatiile de regresie a ratei rentabilității la nivel de produs în întreprinderile agricole din regiunea Centru

Denumirea produselor	Ecuatia de regresie	Coeficientul corelației multiple (R)	Coeficientul de determinație (D)
Grâu	$y_3 = 45,65 - 1,023x_1 + 0,77x_2$	R=0,883	D=0,78
Porumb	$y_3 = 51,84 - 0,99x_1 + 0,775x_2$	R=0,827	D=0,684
Floarea soarelui	$y_3 = 65,04 - 0,475x_1 + 0,3x_2$	R=0,95	D=0,9

Sursa: Calculele autorului

Coeficienții de regresie a ecuațiilor prezentate în tabelul 2.20. demonstrează următoarele:

- Creșterea costului unui chintal de produs cu un leu cauzează diminuarea ratei rentabilității la grâu cu 1,02%, la porumb cu 0,99% și la floarea soarelui cu 0,48%;
- Majorarea prețului de vânzare a unui chintal de produs cu un leu contribuie la creșterea ratei rentabilității la grâu cu 0,77%, la porumb cu 0,78% și la floarea soarelui cu 0,3%.

Testarea semnificației parametrilor ecuațiilor de regresie cu ajutorul coeficientului corelației multiple (R) ne atestă că între variabilele sistemului studiat există o legătură puternică (0,827-0,95). Această concluzie este confirmată și de valorile coeficientului de determinație (D) în baza cărora deducem, că rata rentabilității produselor agricole este determinată de factorii incluși în modelul matematic în proporție de 68,4%-90%.

Astfel, ecuațiile de regresie obținute (tab. 2.20.) formalizează corect, din punct de vedere analitic, legitatea statistică a corelației dintre rata rentabilității (y_3) cu factorii x_1 , x_2 și acestea pot fi utilizate pentru estimarea pronosticului în condițiile adoptării unor variante reale vizînd modificarea costurilor unitare și a prețurilor de vânzare la produsele agricole.

2.4 Concluzii la capitolul 2

În capitolul doi se analizează tendințele de dezvoltare a agriculturii în regiunea de Centru. În acest context s-a studiat ponderea agriculturii în formarea produsului intern brut care denotă o creștere a cotei agriculturii de la 11,95% în media 2010-2013 pînă la 12,38% în media 2014-2017. Analizînd situația veniturilor din vânzări am constatat că regiunile de dezvoltare dețin o contribuție diferită în obținerea veniturilor ceea ce se explică, că acestea dispun de un potențial de resurse neomogen. Astfel, regiunea Centru dispune de un potențial de resurse mai mic decît în regiunea Nord de 1,6-1,8 ori și contribuie la obținerea veniturilor în proporție de 30,1%.

În media 2015-2017 am constatat, că depășirea veniturilor asupra dinamicii cheltuielilor a determinat creșterea profitului net față de media 2012-2014 de 1,35 ori. Deasemenea se atestă o creștere a cotei profitului net de la 5,98% pînă la 7,54%, fapt ce semnifică, că fiecare leu al veniturilor din vânzări a generat majorarea profitului net cu 1,56 lei.

În acest capitol al tezei s-a efectuat analiza rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole sub aspect dinamic, structural și factorial. Calculele ne-au demonstrat că în medie pe perioade multianuale toți indicatorii de profit au o tendință stabilă de creștere în dinamică. Considerăm, că pentru păstrarea ritmurilor obținute de creștere a rezultatelor financiare în perioada 2015-2017 față de cele precedente sunt necesare măsuri de susținere a producătorilor agricoli de către stat inclusiv și reducerea poverii fiscale.

Dimensionarea legăturii dintre rezultatele financiare și eforturile depuse prin prisma rentabilității constituie un criteriu de bază în adoptarea deciziilor manageriale privind raționalitatea costurilor, formarea prețurilor și atragerea creditelor. În acest context propunem formula de calcul și aplicarea **ratei profitului operațional** pentru aprecierea eficienței activității operaționale care exprimă gradul în care cheltuielile activității operaționale pot să genereze profit.

Analiza dinamicii ratelor de rentabilitate în întreprinderile agricole din regiunea Centru, ne-a constatat un caracter instabil. Totodată rezultatele investigațiilor demonstrează că proporțiile de modificare a ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate se reflectă în mod direct asupra celorlalte rate de rentabilitate. Aceasta se explică prin relevanța informațională înaltă a acestei rate dar și de specificul întreprinderilor agricole.

Rezultatele analizei factoriale a ratei resurselor consumate și utilizate denotă creșterea acesteia sub influența pozitivă a prețurilor de vânzare cu 15,8 puncte procentuale. Concomitent, dinamica ascendentă a costurilor unitare a avut un impact negativ cauzând diminuarea acestei rate cu 4,59 puncte procentuale, fiind o consecință a majorării prețurilor la îngrășăminte, pesticide, semințe, carburanți, etc. Reducerea ponderii produselor de o rentabilitate înaltă în structura vânzărilor (legumelor, fructelor, strugurilor) a determinat scăderea ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate cu 6,18 puncte procentuale, ce se consideră un punct slab în activitatea operațională a întreprinderilor agricole.

În rezultatul cercetărilor am constatat, că capacitatea de autofinanțare a întreprinderilor agricole din regiunea Centru se află la un nivel critic – 33,2%. Totodată se atestă un nivel înalt al gradului de îndatorare - 66,8% și o situație nefavorabilă a stabilității financiare. Astfel, în media 2015-2017 sursele de finanțare a întreprinderilor agricole au depășit datoriile doar de 1,5 ori ceea ce este un nivel scăzut față de normativ cu 25,0%. Pentru ameliorarea situației financiare în entitățile agricole din regiunea Centru considerăm necesară asigurarea concordanței între rata rentabilității resurselor, stabilitatea financiară și solvabilitatea întreprinderilor.

Analizând dinamica profitului din activitatea operațională în calcul la un hectar de terenuri agricole am constatat un caracter instabil și am efectuat ajustarea analitică după funcția liniară. În rezultatul calculelor am determinat că în perioada 2008-2018 profitul activității

operaționale în calcul la un hectar de terenuri agricole s-a majorat în medie pe an cu 144,32 lei. Aplicînd ecuația trendului am elaborat pronosticul profitului în perioada 2019-2025, obținînd sporul mediu anual de creștere în proporție de 6,94%.

Calcululele efectuate în acest capitol ne-a permis să deducem, că principala rezervă de creștere a profitului activității operaționale este optimizarea altor cheltuieli operaționale. Astfel, reducerea acestora cu 29,2% față de ritmul creșterii în perioada 2015-2017 poate să asigure majorarea profitului activității operaționale cu 38,3%. Însă această majorare poate fi obținută dacă pe viitor se va păstra ritmul de creștere a profitului brut în perioada 2015-2017.

Rezultatele analizei factoriale ne atestă că în perioada 2015-2017 profitul brut s-a majorat sub influența pozitivă a prețurilor de vânzare la produsele agricole cu 418399,6 mii lei. Totodată s-a înregistrat o scădere sub influența negativă a structurii sortimentale cu 156959,8 mii lei și a costurilor unitare cu 104999,5 mii lei. În scopul diminuării influenței negative a costurilor unitare considerăm oportună ajustarea prețurilor la produsele agricole cu cele de la îngrășăminte, pesticide, carburanți și alte materiale de origine industrială folosite în agricultură.

Conform calcululelor efectuate în acest capitol s-a constatat un ritm impunător de creștere a sumei totale a profitului la principalele produse agricole cu excepția porumbului. În același timp ritmul de creștere a profitului în calcul la hectar, are un caracter lent, iar rata rentabilității se reduce de la 4,27 puncte procentuale la porumb pînă la 10,19 puncte procentuale la grâu.

Rezultatele analizei factoriale ne atestă, că datorită creșterii volumului fizic al produselor vîndute (cu excepția porumbului) profitul s-a majorat în media 2016-2017 față de perioada precedentă cu 8063,1 mii lei. Majorarea prețurilor pe unitatea de produs a determinat sporirea cumulativă a profitului din vânzarea principalelor produse agricole cu 13766,3 mii lei.

Concomitent, majorarea costurilor unitare la toate produsele agricole a cauzat diminuarea profitului cu 14838,3 mii lei, precum și a ratei rentabilității cu 21,81 puncte procentuale, ceea ce semnifică o proporționare nejustificată a eforturilor în obținerea producției agricole.

În rezultatul aplicării metodei de corelație și regresie am obținut ecuațiile legăturii factoriale a profitului din vânzarea produselor agricole în calculul la hectar cu următorii factori: costurile de producție la hectar și randamentul culturilor agricole.

Cercetările efectuate ne-au permis să identificăm interdependența ratei rentabilității produselor agricole cu costul unui chintal de produs și prețul mediu de vânzare. În baza ecuațiilor de regresie a fost elaborat pronosticul profitului în calculul la hectar de suprafață productivă.

3. DIRECȚII PRIORITARE VIZÎND SPORIREA REZULTATELOR FINANCIARE DIN ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ A ÎNȚREPRINDERILOR AGRICOLE

3.1 Diminuarea pragului rentabilității – premisă de majorare a profitului

Fluctuațiile rezultatelor financiare din activitatea operațională depind de evoluția nivelului de activitate al întreprinderii agricole măsurat prin volumul vânzărilor și de evoluția costurilor de producție. Desfășurarea activității profitabile implică obținerea profitului suficient pentru acoperirea cheltuielilor, rambursarea datoriilor și reinvestirea tehnologică în scopul dezvoltării întreprinderii.

Pentru a formaliza sensibilitatea profitului la variația costurilor și a nivelului de activitate se aplică metoda pragului de rentabilitate care este cunoscută și sub denumirea “punct critic”, “punct mort”.

Pragul de rentabilitate reprezintă acel volum al vânzărilor la care veniturile acoperă cu exactitate costurile și cheltuielile, profitul fiind nul. El evidențiază nivelul de activitate la care trebuie să se situeze întreprinderea pentru a nu lucra în pierderi.

Metodologia de calcul al pragului rentabilității este reflectată în primul capitol al prezentei teze. Modelul pornește de la ipoteza că întreprinderea nu poate influența nici prețurile cu care se cumpără factorii de producție și nici prețurile bunurilor pe care le produce și le vinde. Singura variabilă asupra căreia poate să acționeze pentru ca veniturile să depășească cheltuielile rămâne a fi volumul producției vândute.

Volumul producției vândute în unități naturale corespunzător pragului rentabilității (*qcr*) se determină după formula 1.55. Conform formulelor elementul formator al pragului rentabilității îl constituie divizarea costurilor de producție în variabile și constante. În componența costurilor variabile la produsele vegetale au fost incluse următoarele articole: costuri directe cu personalul, contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii și primele de asistență medicală obligatorie, semințe și material săditor, îngrășăminte și pesticide, produse petroliere. Costurile constante după natura lor nu se modifică în funcție de volumul produselor obținute, fapt ce a determinat următoarele componente: amortizarea mijloacelor fixe cu destinație de producție, întreținerea și reparația mijloacelor fixe cu destinație de producție, serviciile activităților auxiliare aferente fabricării produselor (energie electrică și termică, servicii tractoare), costurile aferente perfecționării tehnologiilor de cultivare și îmbunătățirii calității produselor, costurile serviciilor de pază a subdiviziunilor de producție și de delegare a lucrătorilor încadrați în procesul de producție, costuri legate de gestiunea și deservirea subdiviziunilor de producție.

Rezultatele investigațiilor efectuate de către Tcaci N., Tcaci A. în perioada 2008-2010 au demonstrat, ca în întreprinderile agricole din raioanele Ungheni și Orhei la producția de grâu, porumb și floarea soarelui unde procesele tehnologice au un grad înalt de mecanizare proporția dintre costurile variabile și constante constituie aproximativ 40%:60% [144, pag.104-111].

Calcululele autorilor au, constatat, că pentru culturile agricole care necesită un volum sporit de muncă vie cum ar fi sfecla pentru zahăr, tutunul, legumele ponderea costurilor variabile în componența costurilor de producție constituie 56-63%, iar a celor constante – 44-37%. [144, pag.108].

La producția de fructe și struguri costurile variabile ocupă o cotă de 42% și 48%, pe când cele constante – 58% și 52% respectiv. Investigațiile acestor autori au demonstrat, că la producția de spor în masă vie la bovine, porcine și păsări costurile constante alcătuiesc doar 15-25% din totalul costurilor de producție, iar cele variabile – 90-92% [144, pag.109].

Structura costurilor, din punctul de vedere al ponderii deținute de costurile variabile și constante necesită a fi corelată cu volumul vânzărilor. În acest sens volumul producției realizate trebuie să permită obținerea marjei de contribuție care să acopere și să depășească costurile constante.

Marja de contribuție după cum s-a menționat în primul capitol al tezei reprezintă diferența dintre prețul mediu de vânzare unitar și costurile variabile pe unitate de produs. Aceasta exprimă contribuția fiecărei unități de produs la acoperirea costurilor constante și obținerea profitului.

Calcululele prezentate în anexele 18 și 19 ne atestă o variație semnificativă a contribuției produselor agricole în acoperirea costurilor fixe și obținerea profitului. Cele mai mari contribuții în absorbția costurilor constante și în obținerea veniturilor din vânzări în raioanele Ungheni și Orhei o dețin: -floarea soarelui: 78,33-80,5%; - porumbul: 70,61-72,42%; - grâul: 66,22-71,64%; - sfecla pentru zahăr: 67,93-66,36%.

Din calcululele efectuate în anexele 18 și 19 rezultă, că suma profitului este mai mare la produsele cu o pondere majorată a marjei de contribuție în formarea veniturilor din vânzări.

Astfel, la floarea soarelui unde rata marjei de contribuție depășește 78% în raionul Orhei și 80,5% în raionul Ungheni suma medie anuală a profitului în perioada 2008-2010 a alcătuit respectiv 4435,3 și 9725,7 mii lei sau 44,4% și 44,5% din profitul obținut din vânzarea produselor agricole. Creșterea ratei marjei de contribuție cu 1% a condus la majorarea profitului la 1q de grâu cu 3,07 lei, reieșind din situația când în medie la 1q de grâu în raionul Orhei s-a obținut 20 lei profit, iar în raionul Ungheni 36,64 lei. În raioanele Ungheni și Orhei rata marjei de contribuție la sfecla pentru zahăr este practic de aceeași mărime cu o diferență nesemnificativă de 1,57 puncte procentuale. În rezultat profitul la 1q a alcătuit respectiv 8,29 lei

și 8,00 lei. La porumb unde rata marjei de contribuție în raionul Ungheni este mai ridicată decât în raionul Orhei cu 1,81 puncte procentuale la fiecare chintal profitul a constituit respectiv 42,43 lei și 31,81 lei.

Însă ținem să menționăm, că această legitate nu este caracteristică pentru celelalte produse agricole. De exemplu, legumele, fructele și strugurii deținând o cotă semnificativă a marjei de contribuție în formarea veniturilor din vânzări care oscilează de la 35,27% până la 56,12% au cauzat pierderi în raionul Orhei în sumă de 1275,3 mii lei și în raionul Ungheni - 470,3 mii lei.

Datele prezentate în anexele 18 și 19 ne atestă o situație diferită la produsele animaliere. De exemplu, ponderea ratei marjei de contribuție la porcine în masa vie constituie 38-41,1% iar profitul la o unitate de produs a alcătuit în raionul Orhei 679,6 lei și în raionul Ungheni 454,3 lei. Aceiași situație este caracteristică și pentru produsul “păsări în masă vie” unde cota redusă a marjei de contribuție a condiționat obținerea profitului la 1q de masă vie în raionul Orhei de 335,2 lei și în raionul Ungheni -387,3 lei.

Din datele anexelor 18 și 19 rezultă că pragul rentabilității în profilul produselor agricole este diferit. Cel mai înalt prag de rentabilitate se atestă la grâu, floarea soarelui, porumb, sfecla pentru zahăr, fructe unde ponderea costurilor constante în componența costurilor de producție este ridicată și oscilează de la 56,6% până la 66,2%.

Utilizând informația din anexele nominalizate s-a calculat pragul rentabilității în unități valorice (formula 1.54) pentru volumul total al produselor vândute de către întreprinderile agricole din raioanele Orhei și Ungheni. Rezultatele calculelor ne atestă, că pentru a recupera toate costurile aferente produselor agricole entitățile agricole din raionul Orhei trebuie să obțină cel puțin venituri în sumă de 46029,55mii lei $\left(\frac{24786,91}{0,5385}\right)$, iar întreprinderile agricole din raionul Ungheni – 54511,2 mii lei $\left(\frac{37585,46}{0,6895}\right)$.

Dat fiind faptul, că începând cu anul 2013 au fost scoase din circulație ”Formularele specializate pe activitatea întreprinderilor agricole” ceea ce nu permite determinarea pragului rentabilității la nivel de regiune, raion, entitate, am recurs la datele evidenței contabile a unor întreprinderi agricole din regiunea Centru. Aceasta ne-a permis să determinăm în primul rând structura costului de producție pe articole de calculație (prezentată în paragraful 2.3 al prezentei teze) și să calculăm suma costurilor variabile și constante la producția de grâu, orz, porumb și floarea soarelui. Calculele efectuate ne-au permis să constatăm, că în medie pe anii 2015-2017 cota preponderentă revine costurilor variabile.

Tabelul 3.1 Poziționarea întreprinderilor agricole în raport cu pragul rentabilității și profitul obținut din vânzarea grâului în medie 2015-2017

Denumirea întreprinderii	Volumul mediu anual al producției vândute, chintale	Prețul mediu de vânzare a 1q, lei	Costuri variabile la 1 q de grâu vândut, lei	Costuri constante totale, mii lei	Marja de contribuție la 1q de grâu, lei	Rata marjei de contribuție, %	Pragul rentabilității, q	Marja de securitate $\pm\%$	Profit (pierdere), mii lei	Profitul în calcul la 1q, lei
1. SRL,,Faunus Vladnic,,	9818,7	250,76	132,43	809,85	118,33	47,2	6844,0	+30,3	352,3	35,88
2. SRL,,Faunus Prim,,	14802,6	236,97	122,02	635,86	114,95	48,51	5531,6	+62,6	1065,7	72,0
3. SRL,,Cidonia,,	16103,0	259,52	124,38	1321,46	135,11	52,07	9778,5	+39,3	854,8	53,08
4. SRL,,Avantaj Agroteh,,	3820,0	209,52	117,38	242,05	92,14	44,0	2627,0	+31,2	109,9	28,78
5. SRL,,Bitic Agro,,	4198,0	225,6	137,63	442,8	87,97	39,0	5033,5	-19,9	-73,5	-17,5
6. SRL,,Fratii Secieru,,	811,0	193,03	140,83	28,1	52,2	27,04	538,3	+33,6	4,5	5,55
7. SRL,,Marineanca Agro,,	2212,0	196,54	111,61	117,0	84,93	43,21	1377,6	+37,7	70,84	32,0
8. SRL,,Giurgesti Agro,,	2907,0	226,42	127,35	132,6	99,07	43,75	1338,4	+54,0	155,3	53,42
9. CAP,,Camincenii,,	5271,0	223,96	92,52	241,23	131,44	58,7	1835,3	+70,1	451,62	85,68
10. SRL,,Agroveact,,	2380,0	196,63	118,67	123,0	77,96	39,65	1577,7	+33,7	62,48	26,25
11. SRL,,Calex Agro,,	7055,0	224,52	101,36	198,8	123,16	54,85	1614,2	+77,1	670,2	95,00
12. SRL,,Amorilis Agro,,	4873,0	213,17	118,31	238,5	94,86	44,5	2514,2	+48,4	223,7	45,9
13. SRL,,Miturix Agro,,	22454,0	232,59	105,37	2433,14	127,22	54,7	19125,5	+14,8	423,36	18,85
14. SRL,,Cioara,,	7737,0	230,48	177,25	935,0	53,23	23,1	17565,3	-127,0	-52,31	-6,76
15. CAP,,Roada Dumbravei,,	13525,0	221,1	88,84	980,3	132,26	59,82	7411,9	+45,2	808,5	59,78
16. SRL,,Ghertcom Agro,,	1727,0	219,01	119,8	108,4	99,21	45,3	1092,6	+36,7	63,0	36,48
17. IS STE,,Pascani,,	10834,0	223,41	191,74	435,4	31,67	14,18	13748,0	-26,9	-92,25	-8,51

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Cercetării statistice anuale 21- Vânz „Vânzarea producției agricole”

Astfel acestea au constituit: la grâu - 63,2%, la porumb - 63,5%, la orz - 63,6%, la floarea soarelui -70,07%.

Datele prezentate în tabelul 3.1., anexele 20 și 21 ne atestă, că în majoritatea întreprinderilor agricole volumul efectiv al vânzărilor depășește considerabil pragul rentabilității ceea ce confirmă, că activitatea lor este profitabilă. Însă în STE “Pașcani” din raionul Criuleni, SRL “Cioara” din raionul Hîncești, SRL “Bitic Agro” din raionul Orhei cantitatea vîndută de grâu este mai mică decît pragul rentabilității respectiv cu 26,9%, 127% și 19,9%. În consecință constatăm, că la producția de grâu aceste întreprinderi au suferit pierderi respectiv de 92,25; 52,31 și 73,5 mii lei (tab.3.1.).

Mai mult ca atît, SRL “Bitic Agro” a suportat pierderi din vânzarea orzului -58,4 mii lei (anexa 20) și a porumbului – 10,3 mii lei (anexa 21).

Rezultatele calculelor efectuate în tabelul 3.1 și anexele 20 și 21 ne demonstrează, că cu cît mai departe se situează volumul vânzărilor față de pragul rentabilității cu atît este mai mare suma profitului. De exemplu în SRL “Faunus-Prim” raionul Ungheni cantitatea vîndută de grâu este mai mare față de pragul rentabilității cu 9271 q, marja de securitate constituind 62,6%. Aceasta înseamnă, că această întreprindere poate să reducă volumul vânzării grîului cu 62,6% și ea nu va avea pierderi. Anume SRL ”Faunus-Prim” are cea mai îndepărtată poziție față de pragul rentabilității și a obținut suma cea mai mare de profit - 1065,7 mii lei sau cu 20,9% din suma totală a profitului la grâu în întreprinderile selectate. O poziție destul de confortabilă în raport cu pragul rentabilității la grâu o dețin SRL “Cidonia” din raionul Ungheni, CAP “Roada Dumbravei” din raionul Orhei, SRL “Calex Agro” din raionul Orhei, care au obținut profit din vânzarea grîului în sumă de 854,8 mii lei, 808,5 și 670,2 mii lei.

La producția de orz SRL “Cidonia” a obținut profit în sumă de 363,8 mii lei sau 53,2% din suma totală a profitului obținută pe totalitate (anexa 20).

Analizînd poziționarea vânzărilor efective în raport cu pragul rentabilității la porumb putem constata, că în cea mai favorabilă situație se află SRL ”Faunus-Vladnic” din raionul Ungheni, care a vîndut mai mult peste pragul rentabilității cu 3139,5 q, ceea ce i-a permis să obțină profit în sumă de 743,1 mii lei sau 36,5% din suma totală a profitului pe totalitate. O poziție îndepărtată față de pragul rentabilității se atestă la SRL “Miturix Agro” și CAP „Roada Dumbravei” care au obținut din vânzarea porumbului profit în sumă de 452,4 și 232,8 mii lei (anexa 21).

Rezultatele analizei pragului rentabilității la floarea soarelui ne permit să constatăm, că la toate întreprinderile volumul efectiv al vânzărilor a depășit cu mult pragul rentabilității (tab.3.2.). Aceasta se explică prin faptul că prețul mediu de vânzare la floarea soarelui este mai mare decît la produsele cerealiere de 2,41-2,85 ori, fapt ce asigură o marjă înaltă de contribuție și respectiv

Tabelul 3.2. Poziționarea întreprinderilor agricole în raport cu pragul rentabilității și profitul din vânzarea semințelor de floarea-soarelui în medie 2015-2017

Denumirea întreprinderii	Volumul mediu anual al producției vândute, chintale	Prețul mediu de vânzare a 1q, lei	Costuri variabile la 1 q de floarea soarelui, lei	Costuri constante totale, mii lei	Marja de contribuție la 1q, lei	Rata marjei de contribuție, %	Pragul rentabilității, q	Marja de securitate ±%	Profit (pierdere), mii lei	Profitul în calcul la 1q, lei
1. SRL,,Faunus Vladnic,,	7033	569,26	195,57	765,1	373,69	65,64	2047,4	+70,9	1863,1	264,91
2. SRL,,Faunus Prim,,	6630	569,57	193,5	538,85	376,07	66,03	1432,8	+78,4	1954,4	294,78
3. SRL,,Cidonia,,	7230	600,42	189,95	686,26	410,47	68,36	1671,9	+76,9	2281,3	315,53
4. SRL,,Avantaj Agroteh,,	3178	453,59	248,45	264,7	205,14	45,23	1290,3	+59,4	387,3	121,87
5. SRL,,Bitic Agro,,	2204	509,02	169,34	339,9	339,68	66,73	1000,6	+54,6	408,6	185,39
6. SRL,,Fratii Secieru,,	782	584,09	291,15	92,6	292,94	50,15	316,1	+59,6	136,4	174,42
7. SRL,,Marineanca Agro,,	1752	579,57	282,78	151,3	296,79	51,21	509,8	+70,9	368,6	210,39
8. SRL,,Giurgesti Agro,,	609	548,14	339,44	65,6	208,7	38,07	314,3	+48,4	61,6	101,15
9. CAP,,Camincenii,,	1967	531,42	291,85	220,4	239,57	45,08	920,0	+53,2	250,9	127,55
10. SRL,,Agroveact,,	865	481,14	265,33	77,7	215,81	44,85	360,0	+58,4	109,0	126,01
11. SRL,,Calex Agro,,	3816	569,48	310,05	297,6	259,43	45,56	1147,1	+69,9	692,4	181,45
12. SRL,,Amorilis Agro,,	1678	606,23	345,6	270,0	260,63	43,00	1036,0	+38,3	167,4	99,76
13. SRL,,Miturix Agro,,	11202	601,05	288,52	2088,3	312,53	52,00	6681,9	+40,4	1412,7	126,11
14. SRL,,Cioara,,	2797	484,51	295,51	379,3	189,0	39,00	2006,9	+28,2	149,4	53,41
15. CAP,,Roada Dumbravei,,	7417	422,68	182,9	317,1	239,78	56,73	1322,5	+82,2	1461,3	197,02
16. SRL,,Ghertcom Agro,,	1096	462,66	190,63	58,3	272,03	58,80	214,3	+80,4	239,9	218,89
17. IS STE,,Pascani,,	7382	537,41	381,29	703,8	156,12	29,05	4508,1	+38,9	448,7	60,78

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Cercetării statistice anuale 21- Vânz "Vânzarea producției agricole,,

și suma profitului este mai mare. Totuși ținem să menționăm, că din întreprinderile selectate cea mai bună poziție financiară o dețin: SRL “Cidonia”, SRL “Faunus-Prim”, SRL “Faunus-Vladnic” din raionul Ungheni care în medie pe anii 2015-2017 au obținut profit în sumă de 2281,3; 1954,4 și 1863,1 mii lei respectiv.

Deasemenea menționăm o poziție destul de confortabilă la SRL “Miturix-Agro” și CAP “Roada Dumbravei” care au obținut în perioada de referință profit în sumă de 1412,7 și 1461,3 mii lei respectiv.

Analiza prin prisma punctului critic se bazează pe indentificarea legăturii care există între volumul vânzărilor, costurile variabile și fixe, rezultatele financiare.

Datele tabelelor 3.1. și 3.2. ne demonstrează că cu cât este mai înaltă marja de contribuție cu atât este mai stabilă poziția întreprinderii în recuperarea costurilor și în obținerea profitului. În contextul raționamentelor implicate de analiza pragului rentabilității se are în vedere cuantificarea rezultatelor financiare, care pot fi obținute în cazul aplicării unei decizii care vizează dezvoltarea activității operaționale prin creșterea costurilor la nivelul celor variabile și constante dar și prin creșterea randamentelor culturilor agricole.

În condițiile Republicii Moldova, rezultatele financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole se modifică direct proporțional cu modificarea producției medii la hectar. În investigațiile noastre această corelație este confirmată și de rezultatele grupării întreprinderilor agricole după producția medie la hectar (tab. 3.3., 3.4., 3.5.).

Tabelul 3.3. Influența producției medii la hectar la modificarea profitului și ratei rentabilității grâului în întreprinderile agricole regiunii Centru în medie 2015-2017

Indicatorul	Grupele de întreprinderi după producția medie la hectar			Total în medie
	Până la 30,0	30,1-37,0	Mai mult de 37,0	
1. Numărul de întreprinderi în grupă	19	27	22	68
2. Productivitatea la hectar în medie pe grupă, q	26,25	33,28	41,34	33,93
3. Venitul din vânzarea grâului în calcul la hectar, lei	5619,32	6347,42	8583,11	6867,29
4. Prețul mediu de vânzare a 1q de grâu , lei	214,5	215,98	228,28	219,55
5. Costul 1q de grâu, lei	180,42	169,21	168,71	172,18
6. Profitul în calcul:				
- la 1 hectar de suprafață productivă, lei	888,26	1332,3	2031,25	1434,36
- la 1q de produs vândut, lei	34,08	46,77	59,57	47,37
7. Rata rentabilității grâului, %	18,89	27,64	35,31	27,51

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Cercetării statistice anuale 21- Vânz , Vânzarea producției agricole”

Din calculele efectuate în tabelul 3.3. rezultă că creșterea productivității unui hectar de grâu de la 26,25 chintale până la 33,28 chintale a influențat pozitiv atât la reducerea costului unitar cât și la majorarea venitului la hectar, profitului la hectar și la o unitate de produs. În acest

interval creșterea productivității cu un chintal contribuie la majorarea profitului la hectar cu 63,16 lei, profitului la 1q cu 1,81 lei și ratei rentabilității – cu 1,24 puncte procentuale.

Calculule efectuate în tabelul 3.3 ne demonstrează că întreprinderile agricole din grupa a treia au obținut la hectar 41,34q de grâu sau mai mult decât în entitățile din prima și a doua grupă respectiv cu 15,09 și 8,06 chintale. Creșterea producției medii la hectar a condiționat majorarea profitului față de prima și a doua grupă respectiv cu 1142,99 și 698,25 lei. La fiecare chintal de grâu întreprinderile grupei a treia au obținut profit suplimentar față de primele două grupe în sumă de 25,49 și 12,8 lei respectiv. Rata rentabilității grâului în întreprinderile grupei a treia este mai mare decât în cele din prima și a doua grupă respectiv cu 16,42 și 7,67 puncte procentuale.

Astfel, întreprinderile agricole din prima și a doua grupă dispun de rezerve de majorare a profitului. Dacă întreprinderile agricole din primele două grupe ce alcătuiesc 67,65% din totalitatea studiată v-or obține la hectar 41,34q sau mai mult față de productivitatea efectivă cu 57,5% și 24,22% aceasta ar permite majorarea profitului la hectar respectiv cu 128,7% și 52,4%.

Concomitent datele tabelului 3.3 ne constată, că creșterea productivității grâului cu un chintal în intervalul 33,28 - 41,34 q asigură obținerea profitului la hectar cu 86,72 lei sau mai mult față de intervalul precedent cu 23,56 lei sau cu 37,3%.

Însă ținem să menționăm că în acest interval creșterea productivității cu 1q a determinat obținerea profitului la o unitate de produs în valoare de 1,59 lei sau mai puțin cu 12,2% decât în intervalul 26,25-33,28q și a ratei rentabilității cu 0,95 puncte procentuale sau mai puțin cu 0,29 puncte procentuale.

Rezultatele grupării productivității porumbului sunt prezentate în tabelul 3.4, care atestă o creștere considerabilă a producției medii la hectar de la 22,51q la 62,45q sau mai mult de 1,77 ori.

Calculule efectuate (tab. 3.4.) ne demonstrează că în totalitatea studiată 23 întreprinderi agricole sau 35,94% în perioada 2015-2017 au obținut la hectar doar 22,51 q de porumb, adică o productivitate mai redusă decât media (36,91q) cu 14,4q sau cu 39%. Dat fiind faptul că în această grupă prețul mediu de vânzare a devansat costul cu 16,05% a fost obținut profit la hectar de 709,61 lei și la 1q de produs – 29,4 lei. Acești indicatori sunt cu mult mai mici față de datele medii pe totalitate și anume cu 93% și 28% respectiv. Rata rentabilității porumbului în prima grupă este mai mică decât media pe totalitate cu 7,13 puncte procentuale.

În grupa a doua de întreprinderi care ocupă 40,63% din numărul total, producția medie la hectar a alcătuit 34,91q sau cu 12,4q mai mult decât în prima grupă, dar cu 2,0q mai puțin decât în medie pe totalitate. În această grupă s-a obținut profit la hectar mai mult decât în prima grupă de 1,57 ori, iar față de media pe totalitate cu 33,26%. În calcul la 1q de porumb întreprinderile agricole din grupa a doua au obținut profit cu 17,41 lei mai mult decât în prima grupă și cu 9,19

lei mai mult față de media pe totalitate. La fiecare leu de resurse consumate aici s-a obținut 30,79 bani de profit sau cu 14,74 bani mai mult față de prima grupă. Aceste rezultate se datorează faptului că în grupa a doua coeficientul de devansare a prețului de vânzare față de costul unitar a constituit 1,3079.

Tabelul 3.4. Influența productivității porumbului asupra modificării profitului și a ratei rentabilității în întreprinderile agricole din regiunea Centru în medie 2015-2017

Indicatorul	Grupele de întreprinderi după producția medie la hectar, chintale			Total în medie
	Până la 25,0	25,1-50,0	Mai mult de 50,0	
1. Numărul de întreprinderi în grupă	23	26	15	64
2. Productivitatea la hectar în medie pe grupă, q	22,51	34,91	62,45	36,91
3. Venitul din vânzarea porumbului în calcul la hectar, lei	5187,57	7186,65	11927,47	7579,36
4. Prețul mediu de vânzare a 1q de porumb, lei	212,6	198,85	202,33	199,91
5. Costul 1q de porumb, lei	183,2	152,04	148,00	162,29
6. Profitul în calcul:				
- la 1 hectar de suprafață productivă, lei	709,61	1824,92	2084,95	1369,43
- la 1q de produs vândut, lei	29,4	46,81	54,33	37,62
7. Rata rentabilității porumbului, %	16,05	30,79	36,71	23,18

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Cercetării statistice anuale 21- Vânz „Vânzarea producției agricole”

Datele tabelului 3.4. ne atestă că cele mai înalte randamente la un hectar de porumb au obținut întreprinderile agricole din grupa a treia – 62,45q sau cu 69,2% mai mult față de media pe totalitate.

În această grupă veniturile la hectar sunt mai mari față de datele medii cu 57,37%. La fiecare hectar de porumb s-a obținut profit mai mult decât în medie pe totalitate cu 715,52 lei și la 1q de 16,71 lei. Fiecare leu investit la producția de porumb a permis obținerea a 36,71 bani de profit.

Din rezultatele obținute deducem, că întreprinderile din prima și a doua grupă care alcătuiesc 76,6% din totalitatea studiată dispun de rezerve vizînd majorarea profitului pe seama creșterii producției medii la hectar pînă la nivelul grupei a treia. Astfel în prima și a doua grupă rezervele de sporire constituie respectiv:

- a productivității -39,94 și 27,54 q/ha;
- a profitului la hectar -1375,34 și 260,03 lei;
- a profitului la 1 q de porumb – 24,93 și 7,52 lei;
- a ratei rentabilității -20,66 și 5,92 puncte procentuale.

Efectuînd gruparea întreprinderilor agricole după producția medie la hectar a semințelor de floarea soarelui am constatat, că pe măsura creșterii productivității de la 14,74q pînă la 27,23q (tab. 3.5.) profitul la hectar se majorează de la 2049,21 pînă la 6616,23 lei sau de 2,23 ori iar rata

rentabilității de la 41,12% până la 86,03% sau cu 44,91 puncte procentuale. Totuși, menționăm că întreprinderile din prima grupă care alcătuiesc 27,94% din numărul total în medie pe anii 2015-2017 au obținut la hectar cele mai mici randamente – 14,74q sau cu 37,65% mai puțin decât în media pe totalitate. Datorită faptului, că coeficientul de devansare a prețului de vânzare în raport cu costul unitar a depășit 1,4 profitul în calcul la hectar și la 1q a constituit respectiv 2049,21 și 155,38 lei sau mai puțin decât media pe totalitate respectiv cu 1540,89 și 22,34 lei.

Tabelul 3.5. Influența productivității florii soarelui asupra modificării profitului și a ratei rentabilității în întreprinderile agricole din regiunea Centru în medie 2015-2017

Indicatorul	Grupele de întreprinderi după producția medie la hectar			Total în medie
	Până la 17,0	17,1-23,0	Mai mult de 23,0	
1. Numărul de întreprinderi în grupă	19	31	18	68
2. Productivitatea la hectar în medie pe grupă, q	14,74	19,66	27,23	20,29
3. Venitul din vânzarea semințelor de floarea soarelui în calcul la hectar, lei	7130,33	10095,09	14570,59	10451,39
4. Prețul mediu de vânzare a 1q semințe de floarea soarelui, lei	533,21	517,32	547,61	529,78
5. Costul 1q de grâu, lei	377,83	369,77	294,37	352,06
6. Profitul în calcul:				
- la 1 hectar suprafață productivă, lei	2049,21	2777,4	6616,23	3590,1
- la 1q de produs vândut, lei	155,38	147,55	253,24	177,72
7. Rata rentabilității semințelor de floarea soarelui, %	41,12	39,9	86,03	50,48

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Cercetării statistice anuale 21- Vânz "Vânzarea producției agricole,,

Calculele efectuate în tabelul 3.5. ne atestă că întreprinderile agricole din grupa a doua au obținut la hectar 19,66q semințe de floarea soarelui sau cu 4,92q mai mult față de prima grupă. Sporirea randamentului în această grupă a condiționat majorarea profitului la hectar cu 728,19 lei față de prima grupă. Însă din cauza unui coeficient mai redus de devansare a prețului în raport cu costul unitar profitul la 1 q de semințe și rata rentabilității au valori mai mici decât în prima grupă.

În același timp datele prezentate în tabelul 3.5 ne demonstrează că în întreprinderile grupei a treia productivitatea florii soarelui este mai mare decât în prima și a doua grupă respectiv cu 12,49 și 7,57 chintale. Aceasta a permis obținerea veniturilor la hectar în sumă de aproape 14,6 mii lei sau cu o depășire față de primele două grupe respectiv de 2,14 ori și 44,33%.

În întreprinderile grupei a treia profitul în calcul la hectar este mai mare față de prima și a doua grupă respectiv de 3,23 ori și 2,38 ori. Profitul la 1q de floarea soarelui în grupa a treia depășește primele două grupe cu 63,0 și 71,63%. Rata rentabilității în această grupă are cel mai

majorat nivel și depășește nivelul primelor două grupe de întreprinderi respectiv cu 44,91 și 46,13 puncte procentuale. Aceste rezultate constituie rezerve interne de majorare a profitului și a ratei rentabilității pentru întreprinderile agricole din prima și a doua grupă.

Mai mult ca atât **rezultatele calculelor efectuate în tabelele 3.3.-3.5. constituie argumente convingătoare care confirmă necesitatea determinării pragului rentabilității în întreprinderile agricole după producția medie la hectar de rînd cu volumul producției vîndute.**

Considerăm că productivitatea minimă ($q_{\min}$) sub nivelul, căreia întreprinderea agricolă suportă pierderi poate fi determinată după formula [136, p. 204]:

$$q_{\min} = \frac{CF_h}{P - CV_p} \quad (3.1)$$

unde: CF_h – costuri constante în calcul la hectar, lei;

P – prețul mediu de vînzare pe unitate de produs, lei;

CV_p – costuri variabile pe unitate de produs, lei.

De rînd cu productivitatea minimă $q_{\min}$ considerăm oportună determinarea:

- productivității critice ce poate să recupereze doar costurile constante;
- productivității optime, nivelul căreia poate să asigure reproducția simplă;
- productivitatea maximă ce asigură reproducția lărgită.

Din cele expuse, propunem exprimarea productivității critice (q_{cr}) după formula [136, p. 204]:

$$q_{cr} = \frac{CF_h}{P} \quad (3.2)$$

Investigațiile noastre efectuate în baza datelor din întreprinderile regiunii Centru ne constată, că dat nivelul minim al ratei rentabilității producției vegetale pentru asigurarea reproducției simple constituie 19-23%. Aceasta înseamnă, că atât costurile variabile cît și cele fixe trebuie majorate la nivelul dat pentru a obține productivitatea optimă (q_{opt}). Astfel, formula 3.1 se va transforma [136, p. 204]:

$$q_{opt} = \frac{(1+R) \cdot CF_h}{P - (1+R) \cdot CV_p} = \frac{1,23 \cdot CF_h}{P - 1,23 \cdot CV_p} \quad (3.3)$$

unde: R - rata rentabilității, coeficient.

La determinarea productivității maxime am pornit de la divizarea costurilor în variabile și constante. În funcție de acest aspect costul pe unitate de produs se v-a calcula [136, p. 204]:

$$C = CV_p + \frac{CF_h}{q} \quad (3.4)$$

În asemenea mod de abordare profitul la 1q de produs (B_p) și la un hectar (B_h) v-a fi calculate [136, p. 204]:

$$B_p = P - C = P - (CV_p + \frac{CF_h}{q}) \quad (3.5)$$

$$B_h = q * (P - CV_p) - CF_h \quad (3.6)$$

unde: q – productivitatea medie la hectar, chintale.

Modificarea profitului la hectar sub influența creșterii productivității și reducerii costului unitar se determină în mod tradițional [136, p. 205]:

$$\Delta B_h^q = (q_1 - q_0) * (P_0 - C_0) \quad (3.7)$$

$$\Delta B_h^c = -(C_1 - C_0) * q_1 \quad (3.8)$$

Lucrările savanților autohtoni T. Bajura, V. Doga, D. Parmacli, A. Stratan au demonstrat că pentru a asigura reproducția lărgită în agricultură creșterea profitului sub influența sporirii productivității trebuie să depășească sau să fie egală cu creșterea profitului sub influența reducerii costului unitar, adică trebuie să se respecte inegalitatea $\Delta B_q \geq \Delta B_c$. În cazul egalității obținem:

$$(q_1 - q_0) * (P_0 - C_0) = -(C_1 - C_0) * q_1 \quad (3.9)$$

Înlocuind costul unitar (C) deducem:

$$(q_1 - q_0) * \left[P_0 - \left(CV_{p(0)} + \frac{CF_h}{q} (0) \right) \right] = - \left[\left(CV_{p(1)} + \frac{CF_h}{q} (1) \right) - \left(CV_{p(0)} + \frac{CF_h}{q} (0) \right) \right] * q_1 \quad (3.10)$$

Dacă q este considerat qmax atunci efectuînd transformările respective obținem formula:

$$q_{max} = \frac{2CF_h}{P - CV_p} \quad (3.11)$$

Astfel, productivitatea maximă presupune situația în care costurile constante la hectar depășesc mai mult de două ori marja de contribuție pe unitate de produs ceea ce se explică de costurile implementării tehnologiilor inovaționale.

Rezultatele calculelor sunt prezentate în tabelele 3.6. și 3.7.

Calculele efectuate în tabelul 3.6. ne permit să constatăm, că la principalele produse agricole pragul rentabilității a fost depășit.

**Tabelul 3.6. Depășirea pragului rentabilității după productivitatea minimă în întreprinderile agricole din regiunea Centru în medie
2015-2017**

Denumirea întreprinderii	Grâu			Orz			Porumb			Floarea soarelui		
	Productivitatea, q/ha		Depășirea q_{min} , coeficient	Productivitatea, q/ha		Depășirea q_{min} , coeficient	Productivitatea, q/ha		Depășirea q_{min} , coeficient	Productivitatea, q/ha		Depășirea q_{min} , coeficient
	efectivă(q)	minimă (q_{min})		efectivă(q)	minimă (q_{min})		efectivă(q)	minimă (q_{min})		efectivă(q)	minimă (q_{min})	
1.SRL,,Faunus Vladmic,,	41,08	24,14	1,71	-	-	-	61,04	48,39	1,75	26,34	7,91	3,33
2. SRL,,Faunus Prim,,	41,44	14,7	2,82	-	-	-	67,17	36,33	1,85	28,49	6,15	4,63
3. SRL,,Cidonia,	42,49	31,87	1,33	24,43	8,21	2,98	50,93	43,57	1,17	25,15	5,85	4,3
4. SRL,,Avantaj Agroteh,,	28,93	22,06	1,31	25,41	31,9	0,8	50,03	45,59	1,1	22,65	9,55	2,37
5. SRL,,Bitic Agro,,	38,95	43,28	0,9	32,38	41,02	0,8	29,9	34,5	0,87	26,32	12,5	2,1
6. SRL,,Fratii Secieru,,	26,86	14,11	1,9	19,72	11,3	1,74	34,23	18,62	1,84	16,4	6,63	2,47
7. SRL,,Marineanca Agro,,	26,67	12,00	2,22	-	-	-	27,66	16,13	1,71	19,35	5,14	3,76
8. SRL,,Giurgesti Agro,,	26,36	15,42	1,71	19,29	14,74	1,31	24,93	26,57	0,34	16,71	5,82	2,87
9.CAP,,Camincenii,,	33,21	9,84	3,37	19,32	11,0	1,76	-	-	-	17,04	6,42	2,75
10. SRL,,Agroveact,,	29,48	20,0	1,47	16,11	5,48	2,94	22,21	7,32	3,03	19,61	6,29	3,12
11.SRL,,Calex Agro,,	37,02	15,75	2,35	19,41	5,07	3,83	22,8	8,54	2,7	20,0	5,44	3,68
12. SRL,,Amorilis Agro,,	31,57	15,05	2,1	22,11	14,5	1,52	24,2	16,46	1,47	18,28	9,34	1,96
13.SRL,,Miturix Agro,,	36,18	24,03	1,51	27,58	23,65	1,17	30,38	25,37	1,2	17,09	7,87	2,17
14. SRL,,Cioara,,	30,95	32,27	0,96	23,93	12,76	1,9	24,93	23,47	1,06	15,1	8,66	1,74
15. CAP,,Roada Dumbravei,,	34,45	16,17	2,13	-	-	-	40,46	14,18	2,85	15,89	5,15	3,09
16. SRL,,Ghertcom Agro,,	37,96	12,7	3,0	-	-	-	42,65	16,59	2,57	22,08	5,13	4,3
17. IS STE,,Pascani,,	35,24	39,16	0,9	-	-	-	21,92	14,51	1,51	19,88	12,14	1,64
În medie	34,05	22,35	1,52	22,41	16,54	1,35	39,33	24,58	1,6	20,05	7,85	2,55

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Cercetări statistice anuale 21- Vânz "Vânzarea producției agricole,,

În medie pe anii 2015-2017 întreprinderile agricole pentru a-și recupera costurile fără a obține profit trebuiau să producă 22,35 q de grâu la hectar. Dat fiind faptul, că productivitatea efectivă a constituit 34,05 q, rezerva (marja) securității financiare a constituit 11,7 chintale sau 34,4%. La porumb productivitatea efectivă a depășit nivelul minim cu 14,75 q sau cu 37,5%. La orz pragul rentabilității a fost depășit cu 5,87 q sau cu 26,2%. Dacă în medie pe întreprinderile selectate situația este stabilă apoi în unele pragul rentabilității n-a fost atins. De exemplu, în SRL "Bitic Agro,, productivitatea efectivă la toate produsele cerealiere este mai mică decât pragul rentabilității: la grâu - cu 11,12%; la orz - cu 25,54% și la porumb - cu 15,38%.

Deasemenea n-a fost atins pragul rentabilității de către SRL "Avantaj-Agroteh" la orz cu 25,54%, STE "Pașcani" și SRL "Cioara" la grâu respectiv cu 11,12% și 4,26%, SRL "Giurgești Agro" la porumb cu 6,58%. Acest fapt semnifică că aceste întreprinderi activează în pierderi, fapt confirmat și de datele prezentate în tabelele 3.1. și 3.2. și anexele 20 și 21.

O situație destul de favorabilă se atestă la floarea soarelui unde în medie pragul rentabilității a fost depășit cu 12,2 q sau cu 60,85%. În profilul întreprinderilor la fel sa constatat un nivel înalt de depășire a productivității minime care variază de la 42,65% până la 78,41%.

De rînd cu productivitatea minimă un interes deosebit prezintă delimitarea după productivitatea critică, optimă, efectivă (tab.3.7.).

Tabelul 3.7. Indicatorii productivității principalelor culturi agricole în SRL "Faunus-Vladnic" în medie 2015-2017, q/ha

Indicatorul productivității	Grâu	Porumb	Floarea soarelui
Critică	12,42	20,88	5,14
Minimă	24,14	34,8	7,91
Optimă	36,44	81,0	15,31
Efectivă	41,08	61,04	26,34

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din tabelele 3.1, 3.2, anexa 21

Din calculele efectuate în tabelul 3.7. rezultă că la SRL "Faunus-Vladnic" productivitatea efectivă depășește nu numai nivelul minim, dar și cel optim. Astfel, față de nivelul optim productivitatea efectivă este mai înaltă: la grâu cu 4,64q sau cu 12,7%; la floarea soarelui cu 11,03q sau cu 72,04%. Însă la porumb productivitatea efectivă este mai redusă decât cea optimă cu aproape 20q sau cu 24,64%, ceea ce se explică prin nivelul mai majorat al costurilor constante la hectar în proporție de 37,8% comparativ cu grâul și cu 46,8% față de floarea soarelui [136, p. 205].

Din datele tabelului 3.6 constatăm, că cu cît este mai mică ponderea productivității minime și optime față de productivitatea efectivă cu atît este mai înaltă eficiența producției. Această cotă constituie: la grâu 58,76% și 88,7%; la porumb – 57,0% și 132,7% la floarea soarelui – 30,0% și 58,12%.

Rezultatele investigațiilor ne-au permis să deducem că factorul determinant ce asigură creșterea profitului este productivitatea culturilor agricole deoarece aceasta depinde de efortul propriu al întreprinderii pe când prețul de vânzare și costul unitar în mare măsură se modifică în funcție de conjunctura pieței și de prețurile achiziționării resurselor materiale.

Mai mult ca atât calculele ne constată, că pe măsura îndepărtării randamentelor efective față de pragul rentabilității are loc majorarea profitului la hectar, cât și la o unitate de produs.

Din calculele efectuate în tabelul 3.6. constatăm, că pragul rentabilității după producția medie la hectar a fost depășit aproape la toate entitățile cu excepția SRL „Cioara”. Întreprinderea în cauză trebuia să producă grâu la hectar cel puțin 32,27 q pentru a-și acoperi costurile. Însă de fapt a obținut 30,95 q sau cu 1,32 q mai puțin, ceea ce demonstrează că la fiecare chintal de grâu, pierderea a constituit 6,76 lei [136, p. 205].

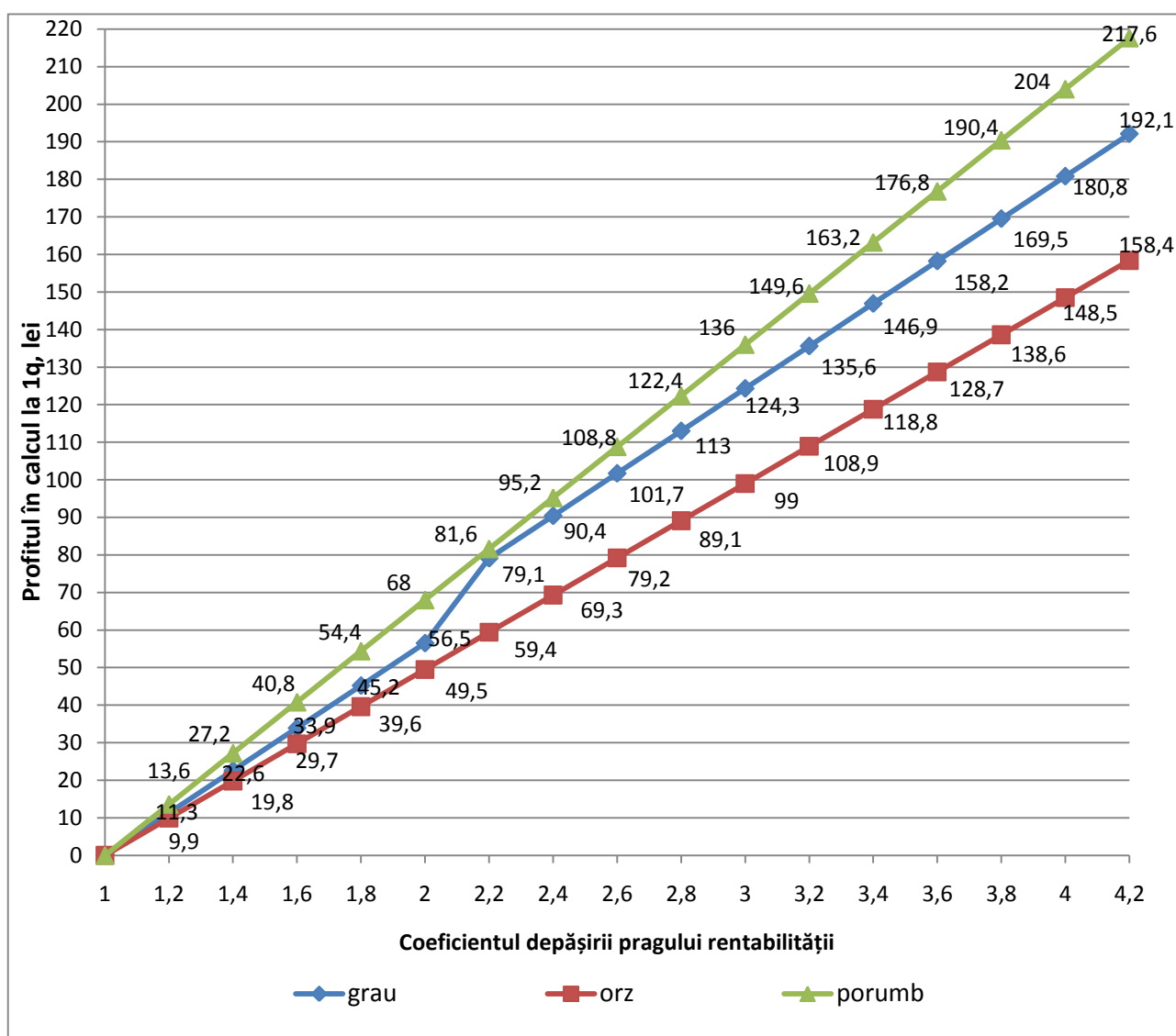

Figura 3.1. Interdependența dintre coeficientul depășirii pragului rentabilității și profitul în calcul la 1q de cerealiere (în medie 2015-2017)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din tab. 3.6.; Registrului de evidență a costurilor; Cercetării statistice anuale 21- Vânz „Vânzarea producției agricole”

Din datele tabelului 3.6. rezultă, că creșterea gradului de îndepărtare a producției medii la hectar față de pragul rentabilității condiționează un caracter stabil de majorare a profitului unitar la toate produsele agricole. De exemplu, creșterea coeficientului de depășire a pragului rentabilității la porumb de la 1,06 până la 2,85 a condus la majorarea profitului în calcul la 1 q de boabe cu 76,48 lei sau aproape de 3,5 ori.

La producerea semințelor de floarea soarelui în entitățile regiunii Centru s-a constatat, că valorile acestui coeficient au fost mai ridicate decât la grâu și porumb în medie cu 50,8% și 65,9% respectiv. Situația creată cât și alți factori au determinat obținerea profitului la 1 q semințe de floarea soarelui în sumă de 172,7 lei, sau de 2,03 ori și 2,76 ori mai mult decât la 1 q de grâu și porumb respectiv.

Rezultatele calculelor ne atestă despre existența legăturii dintre coeficientul de depășire a pragului rentabilității și profitul la o unitate de produs, fapt vizualizat în figura 3.1.

Din prezentarea grafică (fig. 3.1.), remarcăm o majorare considerabilă a profitului la 1 q de produs în funcție de creșterea coeficientului de depășire a pragului rentabilității. Astfel, când acest coeficient se situează în pozițiile 2,0; 3,0 și 4,0 profitul la 1 q de porumb constituie 68,0; 136,0 și 204,0 lei respectiv. Același trend crescător al profitului pe unitate de produs este caracteristic pentru grâu și orz.

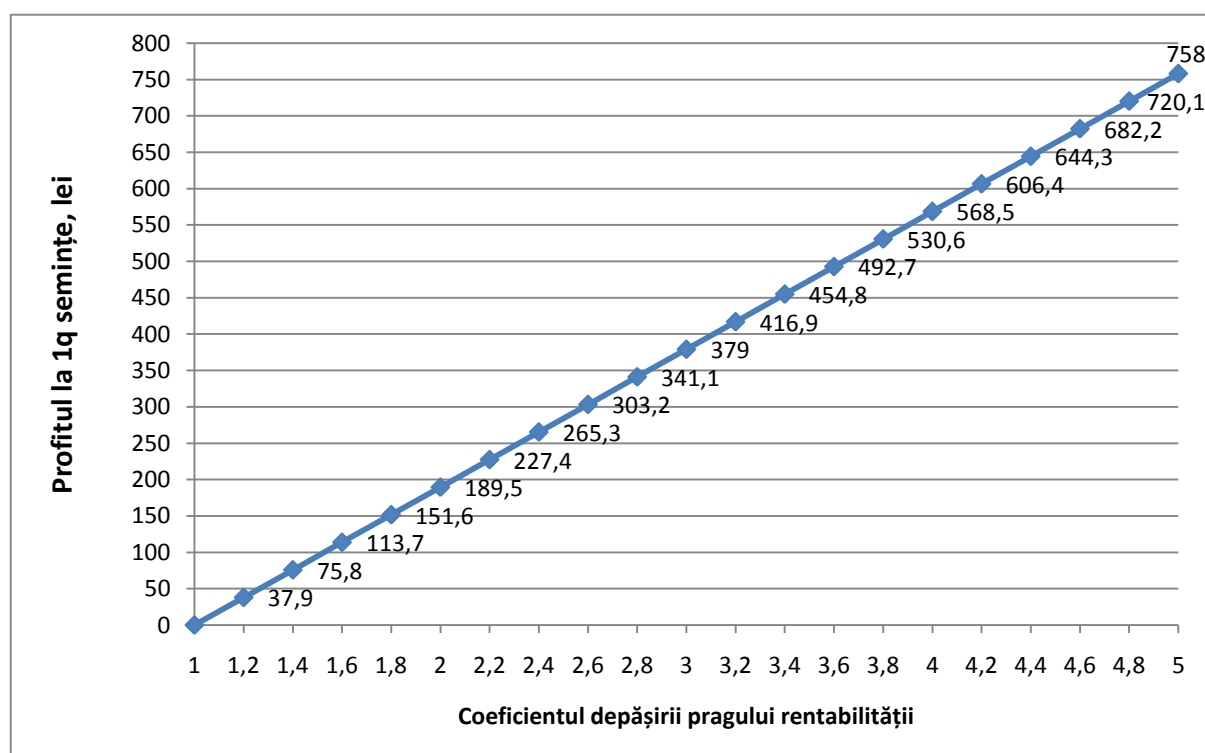

Figura 3.2. Interdependența dintre coeficientul depășirii pragului rentabilității și profitul la 1q semințe de floarea soarelui (în medie 2015-2017)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din tab. 3.6.; Registrului de evidență a costurilor; Cercetării statistice anuale 21- Vânz "Vânzarea producției agricole.,

Prezența legăturii directe dintre creșterea coeficientului de depășire a pragului rentabilității și modificarea profitului pe unitate de produs este confirmată și de calculele efectuate la semințele de floarea soarelui (fig. 3.2.).

Din figura 3.2. observăm o majorare puternică a profitului la 1 q de semințe de floarea soarelui în funcție de creșterea coeficientului depășirii pragului rentabilității. La depășirea pragului rentabilității de 2,0; 3,0 și 4,0 ori, profitul la 1 q constituie respectiv 189,5; 379,0 și 568,5 lei sau o majorare de 2 ori [136, p. 206, 207].

Este cunoscut faptul că profitul pe unitate de produs exprimă diferența dintre prețul de vânzare (P) și costul unitar (C). Efectuând transformările respective în formula 3.5 obținem:

$$B_p = P - CV_p - \frac{CF_h}{q} \quad (3.12)$$

Din experiența multor întreprinderi agricole s-a demonstrat, că doar pe seama îmbunătățirii calității de cultivare și recoltare fără costuri suplimentare este posibilă creșterea productivității și respectiv a profitului. În acest caz modificarea profitului ca rezultat al creșterii productivității se propune de a calcula, transformînd $B_{p(0)}$ și $B'_p: \Delta B_p^q$

$$\begin{aligned} \Delta B_p^q &= B'_p - B_{p(0)} = \left[P_0 - CV_{p(0)} - \frac{CF_{h(0)}}{q'} \right] - \left[P_0 - CV_{p(0)} - \frac{CF_h}{q} (0) \right] = CF_h \left(\frac{1}{q_0} - \frac{1}{q'} \right) = \\ &= \frac{CF_h}{q_0^2 + q'} = \frac{CF_h}{[q_0^2 + (q_0 + 1)]} \end{aligned} \quad (3.13)$$

unde: q' – productivitatea obținută în urma îmbunătățirii calității lucrărilor agricole sau $q' = q_0 + 1$, adică creșterea cu o unitate;

B'_p – profitul obținut în rezultatul creșterii productivității q' .

Utilizînd formulele 3.4, 3.5 și 3.13 paralel cu informația în medie pe totalitatea selectată în perioada 2015-2017 v-om determina modificarea profitului la 1q de porumb în funcție de creșterea productivității (figura 3.3).

În baza formulei 3.13 calculăm sporul profitului la 1q de porumb ca rezultat al creșterii randamentului la hectar cu 1q în diapazonul:

- 20-21 q/ha

$$\Delta B_p = \frac{2208,55}{20^2 + 20} = +5,26 \text{ lei}$$
- 30-31 q/ha

$$\Delta B_p = \frac{2208,55}{30^2 + 30} = +2,37 \text{ lei}$$
- 40-41 q/ha

$$\Delta B_p = \frac{2208,55}{40^2 + 40} = +1,35 \text{ lei}$$

- 50-51 q/ha

$$\Delta B_p = \frac{2208,55}{50^2 + 50} = +0,87 \text{ lei}$$

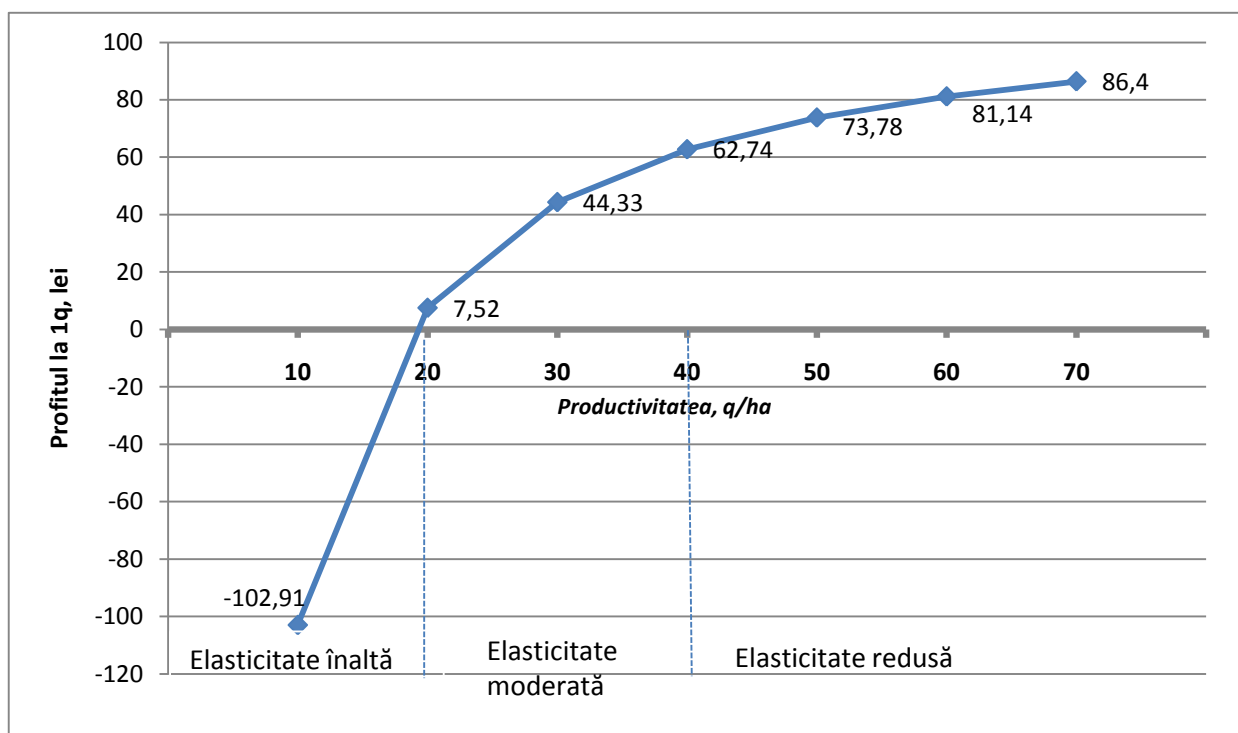

Figura 3.3. Elasticitatea profitului la 1q de porumb în funcție de creșterea productivității (în medie 2015-2017)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din anexa 21

Din calculele efectuate și din figura 3.3. considerăm oportună delimitarea a 3 zone de elasticitatea profitului. Astfel constatăm, că cel mai înalt spor al profitului se obține în condițiile productivității reduse a porumbului și anume pînă la 20 q/ha. Această zonă în opinia noastră, se consideră de elasticitate înaltă, deoarece creșterea productivității porumbului cu 1q condiționează majorarea profitului la 1q cu 5,26 lei. A doua zonă include productivitatea de la 20 pînă la 40q și poartă denumirea de elasticitate moderată, fiindcă creșterea randamentului cu 1q/ha conduce la majorarea profitului cu 1,35 lei/q. A treia zonă – elasticitate redusă cu productivitatea mai mare de 40q/ha, care atestă, că creșterea productivității cu 1q de la 50 pînă la 51q favorizează majorarea profitului cu 0,87 lei/q, iar în diapazonul 60-61q/ha sporul profitului alcătuiește doar 0,6 lei/q.

Investigațiile autorilor Onofrei A., Parmacli D., Tcaci N., au demonstrat efectul multiplicativ al productivității culturilor agricole asupra modificării profitului. Paralel cu influența directă a randamentului asupra profitului, creșterea acestuia contribuie și la reducerea costului unitar. Acești autori au indentificat că majorarea profitului pe seama reducerii costului unitar devansează sporul profitului obținut din creșterea volumului vânzărilor respectiv productivității la hectar [168; 170, p. 116-123].

În argumentarea acestei concluzii am efectuat calculele după metoda propusă (formulele 3.4-3.8), unde am determinat sporul profitului sub acțiunea creșterii productivității și reducerii costului unitar.

În medie pe anii 2015-2017 în totalitatea selectată costul 1q de grâu a constituit:

$$C_0 = \frac{1976,83}{34,05} + 118,09 = 176,15 \text{ lei}$$

Creșterea productivității cu 3,2% adică pînă la 35,15 q/ha v-a conduce la diminuarea costului de la 176,15 pînă la 174,33 lei:

$$C_1 = \frac{1976,83}{35,15} + 118,09 = 174,33 \text{ lei}$$

Profitul în calcul la hectar în perioada de bază și după creșterea productivității v-a constitui:

$$Bh(0) = 34,05 (224,35 - 118,09) - 1976,83 = 1641,32 \text{ lei}$$

$$Bh(1) = 35,15 (224,35 - 118,09) - 1976,83 = 1758,21 \text{ lei}$$

Astfel, $\Delta Bh = +116,89$ lei.

Pe seama creșterii productivității sporul profitului la hectar a constituit 53,02 lei:

$$\Delta B^q = (q_1 - q_0) \times (P_0 - C_0) = (35,15 - 34,05) \times (224,35 - 176,15) = +53,02 \text{ lei.}$$

Din contul reducerii costului unitar, profitul la hectar s-a majorat cu 63,87 lei:

$$\Delta B^c = q_1 \times [-(C_1 - C_0)] = 35,15 \times [-(174,33 - 176,15)] = +63,87 \text{ lei.}$$

Din calculele efectuate rezultă, că pe seama creșterii productivității la hectar, adică a efectului direct, profitul la hectar s-a majorat cu 53,02 lei sau cu 45,4 %. Reducerea costului unitar – a efectului complementar a condiționat majorarea profitului cu 63,87 lei sau cu 54,6 %. Aceste date confirmă rezultatele investigațiilor autorilor nominalizați, precum că efectul complementar ocupă o pondere mai mare în sporirea profitului în raport cu efectul direct. În tabelul 3.8. vom demonstra mai detaliat contribuția **efectului direct și complementar**.

Din calculele efectuate în tabelul 3.8. constatăm că în diapazonul productivității de la 5 pînă la 15q/ha întreprinderile agricole suportă pierderi la hectar în sumă de 382,95 – 1445,55 lei. Producția de grâu este rentabilă cînd randamentul la hectar atinge 20q. Creșterea randamentului de la 25q/ha pînă la 50q/ha, asigură majorarea profitului la hectar mai mult de 3,9 ori. Însă cel mai înalt nivel al rentabilității se constată cînd randamentul se situează în diapazonul 40-50 q/ha. La acest nivel rata rentabilității grîului constituie de la 33,93% pînă la 42,33%. Cînd productivitatea atinge 40q/ha se constată egalitatea între cota efectului direct (50,16%) și efectului complementar (49,84%). Creșterea productivității peste 40q/ha conduce la majorarea ponderii efectului direct (55,78% - 60,31%) în formarea profitului.

Tabelul 3.8. Modificarea profitului sub influența productivității și a costului unitar la producția de grâu în întreprinderile agricole din regiunea Centru în medie 2015-2017.

Productivitatea, q/ha	Costul 1q, lei	Profitul (pierdere) în calcul:		Modificarea profitului, ±				
		la 1 ha, lei	la 1q, lei	În calcul la ha – total, lei	inclusiv sub influența			
					creșterii productivității		reducerii costului unitar	
					lei/ha	ponderea, %	lei/ha	ponderea, %
5	513,46	-1445,55	-289,11	-	-	-	-	-
10	315,77	-914,2	-91,42	1519,8	-457,1	-30,08	+1976,9	+130,08
15	249,88	-382,95	-25,53	860,7	-127,65	-14,83	+988,35	+114,83
20	216,93	+148,4	+7,42	696,1	+37,1	+5,33	+659,0	+94,67
25	197,16	+679,75	+27,19	630,2	+135,95	+21,57	+494,25	+78,43
30	183,98	+1211,1	+40,37	597,25	+201,85	+33,8	+395,4	+66,2
35	174,57	+1742,3	+49,78	578,25	+248,9	+43,04	+329,35	+56,96
40	167,51	+2273,6	+56,84	566,6	+284,2	+50,16	+282,4	+49,84
45	162,02	+2804,85	+62,33	558,7	+311,65	+55,78	+247,05	+44,22
50	157,63	+3336,0	+66,72	553,1	+333,6	+60,31	+219,5	+39,69

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Raportului statistic 21- Vânz "Vânzarea producției agricole,,

Datele tabelului 3.8. ne atestă faptul, că sub nivelul productivității de 40q/ha cota preponderentă în formarea profitului revine efectului complementar care variază de la 57% pînă la 94,7%. Structura efectului în formarea profitului este prezentată în figura 3.4.

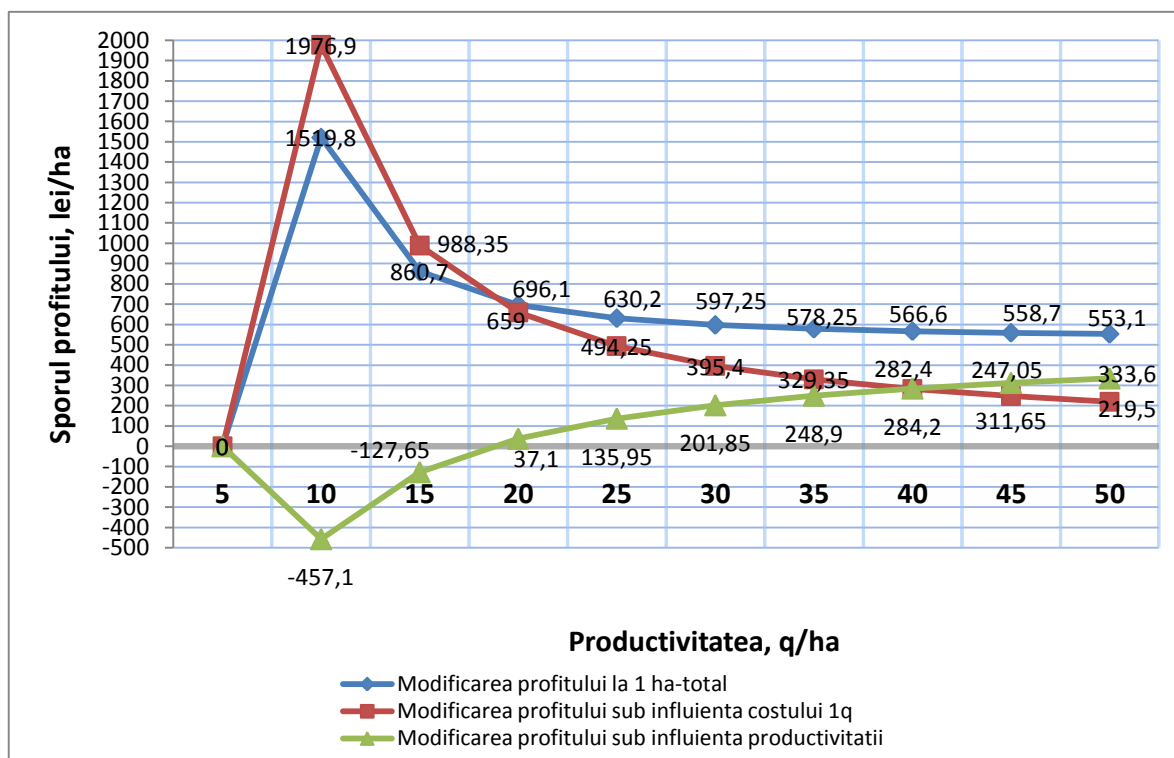

Figura 3.4. Modificarea profitului la un hectară de grâu sub influența efectului direct și complementar în medie 2015-2017

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor tab. 3.8.

Din prezentarea grafică (fig. 3.4.) putem deduce că creșterea randamentului la hectar de la 20 pînă la 50q condiționează reducerea costului unitar cu 59,3 lei și respectiv reducerea ponderii efectului complementar în formarea profitului la hectar cu aproape 55 puncte procentuale.

Calcululele noastre ne atestă că în întreprinderile agricole din regiunea Centru în media 2012 – 2014 mai mult de 91,2% din profitul brut se obține din vânzarea produselor finite. Mai mult de 75% din suma acestuia revine din vânzarea cerealelor și florii soarelui. În acest context este necesară determinarea quantumului profitului minim în calcul la hectar ce permite efectuarea reproducției simple și lărgite.

După cum s-a menționat mai sus, valoarea ratei rentabilității producției vegetale pentru asigurarea reproducției simple în întreprinderile agricole a regiunii Centru constituie 19,0–23,0%, iar pentru reproducția lărgită 30,0-33,0%. Aceste cifre, noi le-am luat ca bază în determinarea quantumului profitului minim din vânzarea produselor concrete în calcul la hectar cu aplicarea formulei:

$$B_{h(min)} = R \times \frac{CP}{S} \quad (3.14)$$

unde: R - rata rentabilității, coeficient;

CP – costuri de producție;

S – suprafața, ha.

Cuquantumul profitului minim pentru toate culturile agricole în accepțiunea Parmacli D. poate fi calculat după formula [171, pag. 151] :

$$B_{h(min)} = 0,205 \sum_{i=1}^n a_i \frac{Z_i}{S_i} \quad (3.15)$$

unde : 0,205 – coeficientul rentabilității;

Z_i - costul efectiv al produsului „i”;

S_i - suprafața culturii „i”;

a_i - ponderea suprafeței culturii „i” în suprafața terenului arabil, coeficient.

Aplicînd formula 3.14 v-om calcula cuquantumul minim al profitului la hectar în profilul culturilor agricole în totalitatea întreprinderilor selectate (tab.3.9.).

Din calcululele efectuate în tabelul 3.9. rezultă, că în perioadele de referință a fost obținut profit suficient pentru efectuarea reproducției simple și lărgite doar la orz și floarea soarelui. În media 2016-2017 suma efectivă a profitului din vânzarea florii soarelui a depășit cuquantumul minim respectiv cu 57,06 și 44,00%. Această depășire a determinat suficiența profitului pentru

asigurarea reproducției simple în medie pe toate culturile agricole. În situația dată, cuantumul minim a fost depășit cu 21,21%.

Tabelul 3.9. Determinarea cuantumului profitului minim la un hectar de suprafață productivă în profilul culturilor agricole din întreprinderile regiunii Centru

Denumirea culturii	Profitul efectiv, lei/ha		Cuantumul profitului minim în calcul la hectar (lei) vizând asigurarea				Rezerva securității financiare în 2016-2017, ±%	
	în medie 2014-2015	în medie 2016-2017	reproducției simple		reproducției lărgite		pentru asigurarea reproducției simple	pentru asigurarea reproducției lărgite
			în medie 2014-2015	în medie 2016-2017	în medie 2014-2015	în medie 2016-2017		
Grâu	1562,04	2608,46	1178,5	2955,5	1537,15	3855,0	-13,3	-47,79
Orz	1058,68	1374,13	896,7	912,5	1169,65	1190,24	+33,6	+13,38
Porumb	1291,77	979,47	1793,1	1831,9	2338,82	2389,46	-87,03	-143,95
Floarea soarelui	3516,41	3726,67	1395,7	1600,1	1820,52	2087,1	+57,06	+44,00
În medie	2169,25	2694,09	1335,08	2122,76	1741,41	2768,82	+21,21	-2,77

Sursa: Calculele autorului

Concomitent, din datele prezentate în tabelul 3.9 constatăm, că profitul efectiv obținut din vânzarea grâului și porumbului nu este suficient măcar pentru efectuarea reproducției simple. În media 2016-2017 s-a obținut mai puțin profit decât cuantumul minim pentru reproducția simplă la grâu cu 347,04 lei/ha sau cu 11,74%. O situație agravantă se constată la porumb, unde insuficiența profitului pentru efectuarea reproducției simple constituie 87,03%, iar a reproducției lărgite - aproape 144%. Calculele (tab. 3.9.) ne atestă că pentru a atinge rata rentabilității de 20-23% întreprinderile agricole din regiunea Centru trebuie să obțină profit la un hectar de suprafață înșămîntată cu grâu și porumb nu mai puțin de 2955,5 lei și 1831,9 lei respectiv. Evident este faptul, că aceste rezultate pot fi obținute dacă întreprinderile agricole cu eforturile proprii dar și cu sprijinul din partea statului v-or asigura creșterea randamentelor la hectar.

3.2 Implementarea tehnologiilor avansate și atragerea investițiilor

Dezvoltarea agriculturii în Republica Moldova se confruntă cu un șir de probleme legate de lipsa surselor de finanțare. Necesitatea de finanțare din an în an devine tot mai acută pe seama creșterii alocărilor de resurse și în primul rând, procurării semințelor de calitate, îngrășămintelor, pesticidelor, echipamentului tehnic. Toate acestea condiționează majorarea costurilor și a necesarului de finanțare.

În întreprinderile agricole din regiunea Centru necesarul de finanțare în 2016 s-a majorat față de anul 2014 cu 324,7 mil. lei sau cu 21,2%. Dar totodată, se constată și creșterea surselor pentru acoperirea necesarului de finanțare. Astfel, suma creditelor bancare și a împrumuturilor în

această perioadă s-a majorat cu 231,1 mil. lei sau de 1,15 ori, iar a creditelor – furnizori cu 306,6 mil. lei sau cu 61,2%.

Sursele de finanțare în cauză au contribuit la scăderea deficitului de finanțare de la 40,58% la 21,55% (figura 3.5.). Aproape 44% din necesarul de finanțare în 2016 este acoperit de creditele – furnizor și mai mult de 23% de creditele bancare. Ponderea creditelor bancare s-a majorat de la 13,1% până la 23,25%. În aceeași proporție au crescut și creditele-furnizor de la 32,68% până la 43,47%. În anul 2014 ponderea subvențiilor a alcătuit 13,64%, apoi în 2015 - doar 1,01%, din cauza reducerii sumei acestora cu 192,6 mil. lei. O creștere a sumei subvențiilor și respectiv a ponderii acestora în finanțarea întreprinderilor agricole se atestă în 2016.

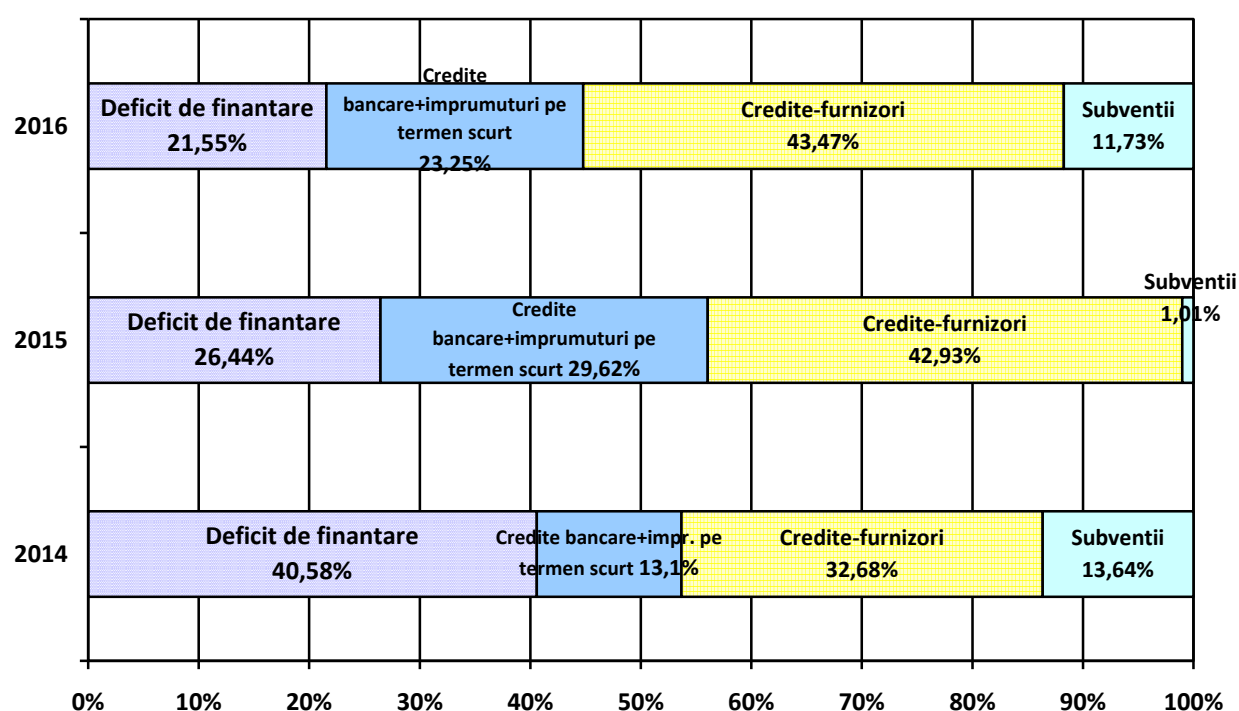

Figura 3.5. Ponderea surselor de finanțare a întreprinderilor agricole din regiunea Centru

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

De rând cu ponderea majoră a surselor nominalizate la finanțarea sectorului agrar contribuie și creditele obținute prin atragerea proiectelor de finanțare.

Unul din creditele de finanțare a sectorului agricol se consideră proiectul ”Suport pentru procesul național de planificare a adaptării la schimbările climatice în Republica Moldova” susținut de către Agenția Austriacă de Cooperare pentru Dezvoltare (ADC) cu finanțare de la Ministerul Federal al Agriculturii, Silviculturii, Mediului și Gospodăriei Apelor din Republica Austria.

Impactul schimbărilor climatice asupra agriculturii din țara noastră prezintă o preocupare deosebită, dat fiind faptul, că condițiile climaterice se caracterizează de un deficit sporit de

umiditate în sol, secete frecvente, inundații, grindină, înghețuri. De exemplu, secetele din anii 2007 și 2012 au cauzat pierderi economiei naționale în sumă de 1,0 – 1,25 miliarde dolari SUA. Se preconizează, că schimbările climatice vor conduce la creșterea temperaturilor și la variabilitatea precipitațiilor pe viitor, reducând și mai mult recoltele și efectivul de animale [16].

Unul din obiectivele de bază a proiectului constituie intervențiile de adaptare în sectoarele prioritare prin promovarea proiectelor pilot la nivel local.

În baza indicelui de vulnerabilitate a existenței (IVE) (calculat după resursele de apă, agricultură, silvicultură, sănătate etc) s-a constatat, că cele mai vulnerabile raioane din regiunile de dezvoltare a Moldovei sunt: Nord – Sîngerei și Fălești; Centru – Călărași și Nisporeni; Sud – Basarabeasca și Leova. Respectiv în aceste regiuni și raioane s-au implementat următoarele proiecte pilot:

1. ”Dezvoltarea capacității de rezistență la efectele schimbărilor climatice folosind tehnologii noi de prelucrare a solului”;
2. ”Sporirea capacității adaptive la schimbările climatice prin promovarea noilor tehnologii agricole”;
3. ”Utilizarea sistemului conservativ de lucrare a solului”.

În cadrul acestor proiecte pilot întreprinderile agricole au primit credite pentru procurarea echipamentelor tehnice: scarificatoare, grable cu discuri, tăvălugi inelari, semănători de precizie No-Till.

Toate proiectele finanțate de Republica Austria sunt implementate de PNUD Moldova și se axează pe tehnologiile conservative de lucrare a solului Mini-Till și No-Till.

Totodată, menționăm, că marea majoritate a întreprinderilor agricole din țara noastră aplică metoda tradițională de lucrare a solului, fapt explicat de condițiile pedo-climaterice a diferitor microzone, dar și de lipsa mijloacelor bănești pentru procurarea erbicidelor și echipamentului tehnic specific tehnologiei conservative. În figura 3.6. sunt prezentate sistemele de lucrare a solului după tehnologia tradițională și tehnologiile conservative.

Din prezentarea grafică (figura 3.6.) putem menționa că tehnologia tradițională în varianta clasică constă în afânarea solului prin aratul tradițional cu plugul cu întoarcerea brazdei. Varianta raționalizată a acestei tehnologii prevede efectuarea mai multor operațiuni la o trecere a agregatului (de exemplu, aratul, cultivarea, nivelarea etc.).

Tehnologia conservativă Mini-Till constă în afânarea solului pe verticală cu ajutorul scarificatorului, sau cu grapa de discuri, lucrarea solului în benzi, cu mulci etc.

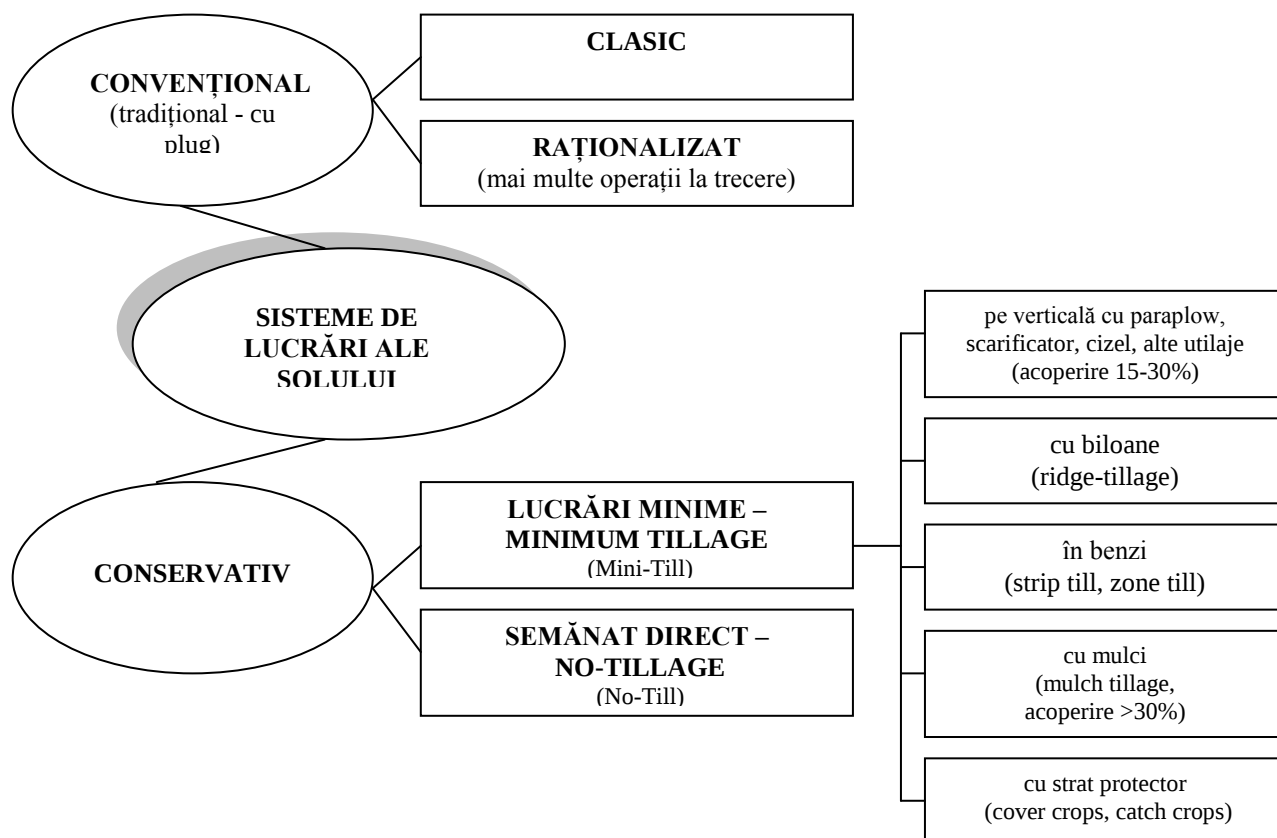

Figura 3.6. Sisteme de lucrare a solului după tehnologia tradițională și conservativă [16, p.8].

Tehnologia No-Till – prevede semănatul direct fără lucrarea solului, dar poate implica și prelucrarea controlată în care se afânează nu mai mult de 20-25% din suprafața solului. Se consideră, că tehnologiile conservative Mini-Till și No-Till sunt cele mai avansate deoarece [16, p.8]:

1. reduc distrugerea structurii solului;
2. stopează eroziunea solului;
3. îmbunătățesc rata de infiltrare a apei în sol;
4. sporesc fertilitatea solului și utilizează eficient resursele naturale.

Aceste beneficii pot fi realizate prin aplicarea a trei principii-cheie:

- lucrarea minimă a solului;
- respectarea asolamentelor;
- acoperirea permanentă a solului prin reținerea resturilor culturilor anterioare.

Tehnologiile de lucrare a solului au un impact diferit asupra productivității culturilor agricole, profitului și a ratei rentabilității (tab.3.10.).

Din datele prezentate în tabelul 3.10 rezultă, că cea mai eficientă tehnologie de producere a grâului și porumbului este tehnologia conservativă No-Till, fapt argumentat de următoarele:

1. nivelul mai sporit al productivității față de tehnologiile tradițională și Mini-Till în proporție de 15-30%;
2. reducerea costului unei tone la grâu de la 20,93% până la 27,84%; la porumb de la 18,68% până la 25,37%;
3. majorarea profitului la o tona de grâu cu 389,8-577,4 lei, iar la o tona de porumb cu 315,0-473,0 lei;
4. creșterea ratei rentabilității la grâu cu 34,2-45,95 puncte procentuale, la porumb cu 27,44-37,62 puncte procentuale.

Datele tabelului 3.10. deasemenea ne atestă o eficiență sporită a tehnologiei Mini-Till în comparație cu cea tradițională. Astfel, productivitatea la aplicarea Mini-Till este mai ridicată față de tehnologia tradițională respectiv la grâu cu 12,5% iar la porumb cu 8,3%. Profitul la un hectar este mai mare la grâu cu 1030 lei și la porumb cu 1147 lei. Rata rentabilității este mai înaltă la grâu cu 11,75 puncte procentuale, iar la porumb cu 10,18 puncte procentuale.

Tabelul 3.10. Eficiența aplicării tehnologiei conservative la producția de grâu și porumb

Indicatorul	Grâu			Porumb		
	Tehnologia			Tehnologia		
	Tradițională	Mini-till	No-till	Tradițională	Mini-till	No-till
1.Productivitatea, t/ha	4,0	4,5	5,2	6,0	6,5	7,5
2.Venituri din vânzări la hectar, lei	9700	10950	12640	12840	13920	15980
3.Costuri de producție la hectar, lei	8213	8433	7705	11404	11337	10638
inclusiv:						
3.1 Semințe	920	1000	880	1380	1380	1380
3.2 Îngrășăminte	1040	1220	1220	1460	1460	2500
3.3 Pesticide	743	913	923	900	900	1230
3.4 Operații tehnologice	4340	4060	3344	5414	4477	3468
3.5 Lucrări manuale	200	200	200	1000	1800	600
3.6 Operații post-recoltare	560	630	728	840	910	1050
3.7 Alte costuri	410	410	410	410	410	410
4. Costul de producție a unei tone, lei	2053,3	1874,0	1481,7	1900,7	1744,2	1418,4
5. Profitul în calcul:						
- la hectar, lei	1487,0	2517,0	4935,0	1436,0	2583,0	5342,0
- la 1q, lei	371,7	559,3	949,1	239,3	397,3	712,3
6. Rata rentabilității %	18,1	29,85	64,05	12,6	22,78	50,22

Sursa: Calculele autorului în baza: Cainarean Gh, Jigău Gh, Galupa D. Managementul durabil al terenurilor. Chișinău, 2015, p. 118.

Astfel deducem, că aplicarea tehnologiilor conservative de rând cu sporirea productivității, permite economisirea necesarului de mașini agricole pe unitate de suprafață, reducerea consumului de combustibil cu 35-50%, majorarea rentabilității în medie cu 23,9-28,8 puncte procentuale.

Valorificarea noilor soluții tehnologice de lucrare a solului poate să asigure rezultate scontate doar atunci când se respectă recomandările științifice a tuturor proceselor tehnologice. O componentă inovațională a procesului tehnologic se consideră selecția culturilor agricole care constă în obținerea soiurilor noi de calitate înaltă față de cele precedente, și respectiv cu o rezistență sporită la secetă, boli și dăunători.

Tabelul 3.11. Rezultatele testării în producere ale diferitor soiuri de grâu de toamnă în Republica Moldova (anul 2017)

Soiurile autohtone	Producția medie, t/ha	Gluten, % / IDK	Soiurile străine	Producția medie, t/ha	Gluten, % / IDK
Meleag	5,00	25,0/90	Kuialnic (Odesa)	5,60	18,4/55
Vestitor	5,00	22,8/110	Эпоха odeskaia	5,73	18,0/62
Creator	5,40	-/-	Зыск (Odesa)	5,73	22,6/77
Căpriana	5,33	26,4/91	Ватажок (Odesa)	4,00	20,2/82
Căpriana Plus	4,93	25,2/120	Таня (Krasnodar)	3,06	27,6/82
Lăutar	4,67	22,2/87	Autan (Franța)	3,87	16,2/78
Talisman	5,13	27,2/78	GK-Békés (Ungaria)	4,93	21,3/106
Rod	5,50	24,0/92	Tranzitor (România)	5,60	28,4/72
Fenix	5,60	21,1/62	Hyti(F1) (Germania)	5,27	27,6/90
Acord	5,47	17,1/72	Muean (Germania)	4,80	24,4/112
Numitor	5,60	21,0/88	Hystar (F1) (Germania)	4,87	25,7/142
Amor	5,27	26,0/86	Hyberi (F1) (Germania)	4,00	18,6/98
Media	5,24	X	Media	4,79	X

Sursa: Datele Comisiei de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante (www.cstsp.md)

În țara noastră lucrările de selecție se efectuează la toate culturile agricole de către instituțiile de cercetări științifice. Testarea soiurilor noi se efectuează de către Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante. În Catalogul soiurilor de plante sunt prezentate soiuri și hibrizi autohtone cât și străine. Rezultatele testării soiurilor de grâu au demonstrat, că după producția medie la hectar (tab.3.11.) soiurile autohtone se află la același nivel cu soiurile românești și cele ucrainene selectate la Odesa, adică sunt obținute în condiții climaterice similare. Concomitent productivitatea medie a soiurilor autohtone este mai înaltă decât a celor selectate în Franța, Germania, Rusia, Ungaria. De exemplu, în comparație cu soiul Autan (Franța) productivitatea medie a soiurilor autohtone este mai înaltă cu 35,4%, iar față de soiul GK-Békés (Ungaria) - cu 6,29%.

Experiențele efectuate în anii 2014-2016 în loturile experimentale din diferite regiuni ale

Moldovei au demonstrat că productivitatea unuia și aceluiași soi de grâu variază considerabil în dependență de zona pedo-climaterică (tab. 3.12.). În regiunea de Nord cea mai înaltă productivitate se constată la soiul Numitor care în media 2014-2016 constituie 6,84 tone la hectar, sau mai mult cu 34,1 % față de regiunea Centru și cu 9,6% față de regiunea Sud. Datele prezentate în tabelul 3.12 ne atestă că cele mai înalte randamente medii s-au obținut în regiunea Nord iar cele mai reduse în regiunea Centru, fapt explicat și de condițiile pedo-climaterice diferite. Însă, la soiurile Acord și Căpriană Plus cele mai înalte randamente se constată în regiunea Sud. Aceste date ne demonstrează că întreprinderile agricole vor procura semințele acelor soiuri care în regiunea respectivă au cele mai înalte randamente.

Tabelul 3.12. Rezultatele testării soiurilor de grâu de toamnă la centrele/sectoarele de Stat ale Republicii Moldova pentru anii 2014-2016 (pe baza datelor CSTSP)

Soiurile autohtone	Producția medie, t/ha		
	Regiunea de Nord	Regiunea de Centru	Regiunea de Sud
Meleag	6,15	5,57	5,48
Căpriană	6,19	5,11	5,44
Talisman	5,94	5,37	5,74
BT-19-07	5,97	5,48	5,90
Lăutar	6,24	5,55	5,55
Vestitor	6,12	5,48	5,83
Creator	6,27	5,54	5,45
Fenix	6,29	5,65	5,90
Rod	6,07	5,94	5,71
Acord	5,09	5,71	6,39
Numitor	6,84	5,10	6,24
Căpriană Plus	6,30	5,28	6,36
Media	6,12	5,48	5,83

Sursa: Datele Comisiei de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante (www.cstsp.md)

Referitor la rezultatele testărilor de stat privind calitatea boabelor grâului de toamnă ținem să menționăm un nivel înalt de gluten și proteină practic la toate soiurilor testate (tab. 3.13.). Totodată, observăm cel mai înalt conținut de gluten și proteină la soiurile Meleag și Căpriană respectiv 30,2% și 13,1%. Un nivel mai scăzut de gluten și proteină se atestă la soiurile cu cea mai înaltă productivitate Numitor și Căpriană Plus. Astfel, conținutul de gluten la aceste soiuri este mai mic față de Meleag și Căpriană respectiv cu 22,3% și 27,4%. Soiurile Rod, Fenix, Acord au un conținut mediu de gluten și proteină.

Concomitent, menționăm, că soiurile prezentate în tabelul 3.13, în condițiile de producție au o calitate mult mai joasă a boabelor. Considerăm că factorii principali care cauzează calitatea joasă a boabelor de grâu sunt:

- nivelul scăzut al culturii agrotehnice;
- atacul de boli și îmburuienirea semănăturilor de grâu;
- nerespectarea asolamentelor (lipsa celor mai buni predecesori).

Tabelul 3.13. Nivelul de producție și calitatea boabelor soiurilor de grâu de toamnă la centrele/sectoarele de Stat ale Republicii Moldova pentru anii 2014-2016 (pe baza datelor CSTSP)

Soiul	Producția medie, t/ha	Calitatea boabelor, %	
		proteină	gluten
Meleag	5,73	13,1	30,2
Căpriana	5,58	13,1	30,2
Talisman	5,68	12,5	28,9
BT-19-07	5,78	12,8	29,1
Lăutar	5,78	12,9	29,5
Vestitor	5,81	13,0	30,6
Creator	5,75	12,9	29,9
Fenix	5,95	12,3	27,7
Rod	5,91	12,5	26,9
Acord	5,73	12,6	28,2
Numitor	6,06	12,7	24,7
Căpriana Plus	5,98	12,7	23,7
Media	5,81	12,76	28,3

Sursa: Datele Comisiei de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante (www.cstsp.md)

Cele expuse ne permit sa constatăm, că soiurile selectate la instituțiile de cercetări științifice revaleaza la un nivel înalt în comparație cu soiurile străine. Soiurile străine au același nivel de productivitate și calitate iar în unele cazuri un nivel mai redus față de soiurile autohtone. Mai mult ca atât semințele soiurilor autohtone sunt mai ieftine decât a celor străine. Din aceste considerente producătorii agricoli trebuie să utilizeze mult mai larg soiurile autohtone.

Cercetarile științifice vizând selecția culturilor agricole s-au efectuat în diferite zone pedo-climaterice a țării noastre, unde seceta se manifestă destul de frecvent, deaceia soiurile autohtone au o rezistență sporită la secetă și la alți factori nefavorabili ai mediului.

În vederea reducerii impactului negativ al secetii, renovarea sistemelor centralizate de irigare și susținerii producătorilor agricoli, a fost semnat acordul privind implementarea Programului Compact pentru Republica Moldova.

Programul prevede acordarea unui credit în valoare de 262 milioane dolari (nerambursabil) oferit de guvernul SUA și preconizat pentru implementare în termen de 5 ani. Implementarea Programului Compact este asigurată de instituția publică Fondul Provocările Mileniului Moldova.

Tranziția la agricultura performantă este unul dintre cele două proiecte ale Programului Compact, care are scopul să contribuie la sporirea veniturilor în mediul rural prin stimularea creșterii producției agricole și să catalizeze investițiile în producerea cu valoare adăugată înaltă prin stabilirea unui model durabil al sistemului de irigare și al managementului resurselor de apă, precum și a unui mediu instituțional și de politici favorabil pentru agricultura irigată. Totodată, datorită creșterii producției agricole vor fi create condiții pentru a spori veniturile în localitățile rurale. Proiectul „Tranziția la Agricultura Performantă” constă din

activitățile ce vizează consolidarea și integrarea capacităților, care, aplicate împreună, permit soluționarea impedimentelor principale cu care se confruntă producătorii agricoli din Republica Moldova: lipsa surselor sigure de apă, lipsa surselor de finanțare, accesul limitat la piețe de desfacere, la tehnologii performante și transferul de know-how. Proiectul în cauză va spori capacitatea agricultorilor de a fortifica tranziția la agricultura bazată pe producerea culturilor cu valoare adăugată înaltă, sporirea calității produselor, implementarea soiurilor noi de culturi, excluderea constrângerilor existente pe piață, prin soluționarea problemelor instituționale și lipsei infrastructurii adecvate.

Activitățile majore pentru a facilita tranziția la agricultura performantă țin de:

- Reabilitarea Sistemelor Centralizate de Irigare (RSCI), care prevede reabilitarea a până la 11 sisteme de irigare ce acoperă o suprafață de cca. 15.500 ha;
- Reforma Sectorului de Irigare (RSI), prin acordarea asistenței tehnice și consolidarea capacităților pentru a sprijini transferul legal al managementului de la Guvern către Asociațiile Utilizatorilor de Apă la Irigare (AUAI) al sistemelor de irigare, ce vor fi reabilitate în cadrul Programului Compact și îmbunătățirea managementului resurselor de apă;
- Accesul la Finanțare pentru Agricultură (AFA), prin crearea unor facilități financiare care vor sprijini investițiile în agricultura performantă ale fermierilor și ale antreprenorilor rurali;
- Sporirea vânzărilor culturilor cu valoare adăugată înaltă (CVAI), prin asigurarea accesului la piețe de desfacere.

Activitatea Reformei Sectorului de Irigare (ARSI) constă în asigurarea accesului pe termen lung la surse sigure de apă pentru irigare, în scopul de a sprijini tranziția la cultivarea culturilor cu valoare adăugată înaltă, prin implementarea tehnologiilor intensive. La sfârșitul implementării Programului Compact, se anticipează că proiectul va dezvolta un model durabil de tranziție la agricultura performantă, care poate fi replicat pentru reabilitarea și atragerea de investiții suplimentare la alte sisteme centralizate de irigare.

Activitatea Reformei Sectorului de Irigare are două sub-activități: Transferul Managementului în Irigare (TMI) și Managementul Bazinelor Hidrografice (MBH).

La prima etapă, proiectul Agricultura Performantă va acorda sprijin antreprenorilor care activează în patru lanțuri valorice: mere, strugurii de masă, fructele sâmburoase și legumele produse în spațiu protejat. Ulterior, asistența va fi extinsă și pentru alte lanțuri valorice.

Conform estimărilor, de rezultatele proiectului Tranziția la Agricultura Performantă vor beneficia circa 29 000 de gospodării agricole sau peste 112 mii de persoane, în special fermierii și proprietarii de terenuri agricole, întreprinderile agricole și acționarii acestora, lucrătorii

întreprinderilor agricole din zonele sistemelor centralizate de irigare reabilite, producătorii care practică sau intenționează să practice agricultura performantă.

Rezultatele scontate ale programului: Proiectul va genera o rată de rentabilitate economică de 12,7% și creșterea veniturilor pentru aproximativ 32 000 de gospodării cu un beneficiu mediu total peste 20 de ani egal cu 170% din venitul mediu anual obținut actualmente de către beneficiari. Conform estimărilor, profitul anual al producției vegetale va crește pînă în 2018 de aproape două ori, de la 180 dolari SUA anual pînă la circa 390 dolari SUA.

Circa 80 de milioane de dolari SUA sunt investiți de Guvernul SUA în reabilitarea a 10 sisteme de irigare care va permite irigarea a mai bine de 15 mii de hectare de teren agricol, prelucrat de circa 9 mii de fermieri.

Primele sisteme de irigare Criuleni și Lopatna au fost date în exploatare, iar fermierii din aria acestor sisteme au început irigarea în sezonul agricol 2015. Pentru reabilitarea sistemului de irigare Criuleni au fost investite circa 4,7 milioane \$ SUA, și acest sistem renovat asigură accesul la apă pentru 778 hectare de teren agricol. Reconstrucția și modernizarea sistemului de irigare Lopatna a necesitat investiții de circa 3,6 milioane \$ SUA. Noul sistem va permite irigarea a peste 500 de hectare de teren agricol, prelucrate de fermieri din satele Lopatna, Jora de Jos, Jora de Sus și Jora de Mijloc.

Sistemele Centralizate de Irigare au fost reabilite și date în exploatare în lunile iunie-august 2016 și respectiv lucrările de irigare s-au început în 2017. De exemplu, Sistemul Centralizat de Irigare Jora de Jos din raionul Orhei include satele Vîșcauți și Jora de Jos cu o suprafață a ariei de irigare de 1270 ha. Potențialul de extindere a ariei de irigare constituie 333 ha. Acest sistem dispune de 4 stații de pompare reabilite, pompe instalate - 17 unități. Lungimea rețelei de conducte reabilitată constituie 58,29 km. Beneficiarii acestui sistem sunt gospodăriile țărănești situate în localitățile respective.

În cadrul GȚ “Petru Vasile Maler” în anul 2017 au fost irigate 103 hectare de teren agricol. Analiza comparativă a rezultatelor implementării proiectului este prezentată în tabelul 3.14.

Analizând rezultatele implementării proiectului *”Tranziția la Agricultura Performantă”* în cadrul GȚ “Petru Vasile Maler”, am constatat că reabilitarea sistemului de irigare a contribuit la creșterea productivității livezilor de mere, pere și gutui cu 179,27q sau aproape de 2,8 ori față de media 2015-2016 (tab.3.14.).

Productivitatea livezilor de cireșe, caise, piersici s-a majorat în anul 2017 cu 52,8q sau cu 71,06%. Creșterea productivității a condus la reducerea costului 1q de fructe sămânțoase cu 126,33 lei sau cu 34,09%. Costul unui chintal de fructe sâmburoase s-a micșorat cu 48,91 lei sau

cu 10,38%. În același timp se constată majorarea prețului 1q de fructe sâmânțoase cu 38,75 lei, iar la fructe sâmburoase cu 351,15 lei sau cu 83,55%.

Tabelul 3.14. Analiza comparativă a rezultatelor implementării proiectului ”Tranziția la Agricultură Performantă” în GT ”Petru Vasile Maler”

Indicatorul	Până la implementarea proiectului (2015-2016)	După implementarea proiectului (a. 2017)	Abaterea absolută, ±
Fructe sâmânțoase – 54 hectare			
1. Productivitatea, q/ha	64,8	244,07	+179,27
2. Costul 1q, lei	370,5	244,17	-126,33
3. Prețul 1 q, lei	330,44	369,19	+38,75
4. Profitul în calcul:			
- la 1 ha, lei	-2448,1	27363,17	+29811,27
- la 1 q, lei	-40,06	125,02	+165,08
5. Rata rentabilității, %	-10,81	51,22	+62,03
Fructe sâmburoase – 49 hectare			
1. Productivitatea, q/ha	74,3	127,1	+52,8
2. Costul 1q, lei	471,37	422,46	-48,91
3. Prețul 1 q, lei	420,31	771,46	+351,15
4. Profitul în calcul:			
- la 1 ha, lei	-3647,1	26894,37	+30541,47
- la 1 q, lei	-51,06	349,0	+400,06
5. Rata rentabilității, %	-10,83	82,61	+93,44

Sursa: Calculele autorului

Datele tabelului 3.14. ne constată că în media 2015-2016 producerea fructelor sâmânțoase și sâmburoase a fost nerentabilă. La fiecare chintal de fructe pierderile au constituit 40,06 lei și 51,06 lei respectiv. Datorită irigației producerea fructelor este rentabilă. Astfel, la fiecare hectar de fructe sâmânțoase și sâmburoase entitatea a obținut în anul 2017 profit în sumă de 27363,17 lei și 26894,37 lei. La fiecare leu investit la producerea fructelor sâmânțoase și sâmburoase GT ”Petru Vasile Maler” a obținut 51,22 și 82,61 bani de profit.

3.3 Eficientizarea utilizării mijloacelor de subvenționare

Obiectivul major al întreprinderilor agricole este determinat de cerințele mereu crescânde ale populației și industriei de procesare la produsele agricole, dar și de rezultatele economico-financiare. Realizarea obiectivului în cauză este condiționată de desfășurarea unei activități profitabile bazată pe un sistem argumentat al susținerii de către stat. Acest sistem de susținere se manifestă prin alocarea subvențiilor din bugetul statului pentru stimularea investițiilor în sectorul agrar. Subvenționarea este o formă de suport guvernamental acordat întreprinderilor agricole și gospodariilor țărănești pentru a suplimenta veniturile lor, a stimula producerea produselor agricole și pentru a influența costul acestor produse.

Cel mai înalt nivel de subvenționare dintre țările europene s-a constatat în Norvegia, Elveția și Islanda, unde subvențiile alcatuiesc în proporție de 65-75% din valoarea producției agricole. Rata medie a subvențiilor în Uniunea Europeană (UE) constituie 35% din valoarea producției agricole.

Subvenționarea sectorului agricol în Republica Moldova a devenit subiectul cel mai discutabil, dat fiind faptul că ritmul de creștere a economiei naționale în mod direct depinde de creșterea economică în agricultură, ramura care acoperă mai mult de 30% din locurile de muncă a republicii.

În aceste condiții pentru a trece agricultura și spațiul rural pe o cale mai dinamică de dezvoltare este necesar ca prin subvenții să fie promovate:

- Măsurile ce vin să stabilizeze producția agricolă prin protecția activităților în agricultură de factorii climaterici nefavorabili cum ar fi seceta îndelungată care are un caracter frecvent;
- Măsurile pentru stimularea activităților agricole de substituire a unor importuri cu produse autohtone competitive care pot concura cu produsele de import;
- Măsuri de modificare a structurii agricole pe produsele cu valoare adăugată înaltă având la bază lista elaborată de produse și activități care sunt considerate că ofera valoare adăugată înaltă și să fie alocate resurse speciale în această direcție;
- Măsuri ce vin să protejeze mediul rural, în primul rând solul în toate activitățile din spațiul rural, nu doar cele agricole;
- Măsurile de subvenție trebuie să fie focusate atât pe producția agricolă cu potențial de export, dar mai ales pe acele produse cu valoare adăugată înaltă ce nu acoperă necesitățile interne de consum cum ar fi cartofii, legumele, fructele, carnea și laptele;
- Măsuri ce vin să dezvolte și să susțină afacerile complexe cu implicarea mai multor activități ale lanțului valoric.

Implementarea măsurilor de subvenționare va avea un impact la sporirea veniturilor producătorilor agricoli, va crea condiții favorabile pentru gospodăriile țărănești. Concomitent, aceste măsuri de subvenționare vor contribui la creșterea oportunităților vizând dezvoltarea afacerilor în turismul rural.

Un nivel înalt de mobilizare a resurselor financiare destinate subvenționării sectorului agricol este caracteristic pentru ultimii 7 ani. Astfel, în perioada 2012-2018 fondul de subvenționare cu contribuția partenerilor externi de dezvoltare a înregistrat o creștere înaltă de la 400 mil. lei în 2012 până la 900 mil. lei în 2018 (fig.3.7.).

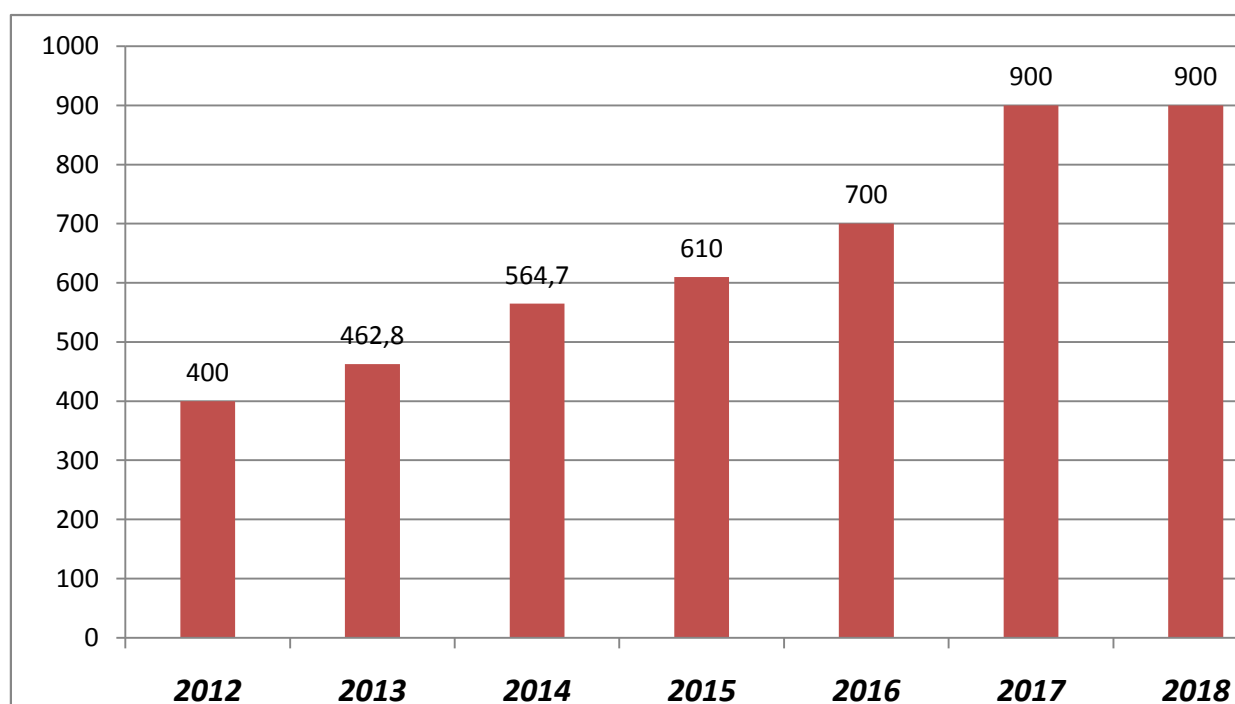

Figura 3.7. Evoluția fondului de subvenționare a producătorilor agricoli din Republica Moldova, mil. lei

Sursa: Elaborat de autor în baza informațiilor AIPA

Datele prezentate în figura 3.7. ne atestă o creștere a fondului de subvenționare în 2018 față de 2012 cu 500 mil. lei sau de 1,25 ori. Ritmul mediu anual de creștere în perioada de referință a alcătuit 10,66%.

Mijloacele fondului de subvenționare sunt repartizate producătorilor agricoli de către Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA) – subordonată Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM). AIPA este responsabilă de gestionarea resurselor financiare pentru susținerea producătorilor agricoli și monitorizează eficiența utilizării acestora [71].

Ținem să menționăm, că una din cele mai mari provocări rămâne imposibilitatea AIPA de a-și onora obligațiile financiare față de toți beneficiarii de subvenții, fiindcă agenția achită în medie aproape 70% din suma totală a subvențiilor autorizate pentru anul de gestiune, restul fiind transferate pentru anul bugetar următor (fig. 3.8.).

Din prezentarea grafică observăm, că din fondul de subvenționare a anului 2018 producătorii agricoli au fost finanțați în proporție de 70,2%. O pondere esențială constituie restanțele pentru anul 2017 ce alcătuiesc 24,6% din suma autorizată. Contribuția pentru Fondul Național al Viei și Vinului și cheltuielile vizând administrarea FNDAMR au constituit respectiv 3,2% și 2,0%.

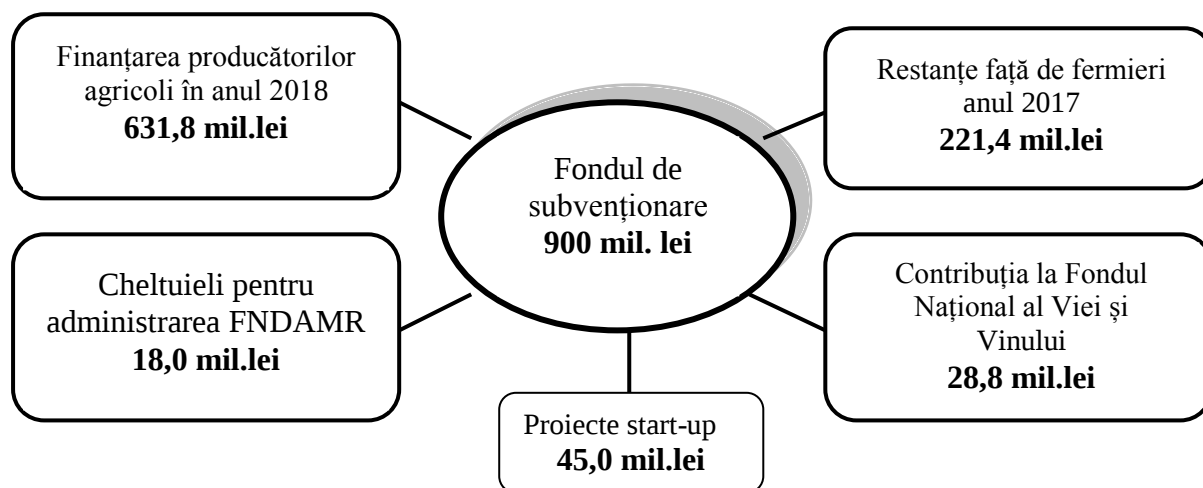

Figura 3.8. Repartizarea fondului FNDAMR în anul 2018.

Sursa: Elaborat de autor în baza informațiilor AIPA

Astfel, o problemă majoră este întârzierea plăților către beneficiari. Rezolvarea acestei probleme necesită ca fondul de subvenționare să aibă o sumă stabilă pe mai mulți ani ce ar permite finanțarea în proporții de 100% indiferent de încasările curente la buget.

Volumul și structura subvențiilor trebuie să corespundă obiectivelor de dezvoltare stipulate în Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020 și să contribuie la eficientizarea utilizării mijloacelor de subvenționare. Utilitatea și relevanța mecanismului de subvenționare poate fi apreciată din perspectiva suportului acordat implementării acestei strategii, care se rezumă la asigurarea a trei obiective:

1. Securitatea alimentară a țării;
2. Producerea produselor agricole cu valoare adăugată înaltă;
3. Utilizarea durabilă a resurselor financiare.

În contextul asigurării securității alimentare a țării, subvenționarea producătorilor agricoli poate să fie orientată spre susținerea a trei direcții principale:

1. Cercetările privind noile tehnologii de producție;
2. Promovarea și implementarea măsurilor de adaptare și atenuare a efectelor schimbărilor climatice asupra producției agricole;
3. Sprijinirea eforturilor de diversificare a balanței alimentare (în cazul țării noastre, asigurarea din resursele interne a necesarului de legume, produse din carne și lapte).

Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020 preconizează diversificarea beneficiarilor de subvenții și o creștere a investițiilor de la 3 miliarde de lei pe an (în 2012) până la circa 4 miliarde în 2020 [131, p.86].

Drept argumentare a implementării obiectivelor strategice putem constata diversificarea beneficiarilor conform formei de organizare juridică (tab. 3.15.).

Tabelul 3.15. Repartizarea fondului de subvenționare după formele de organizare a întreprinderilor agricole în anul 2017.

Tipul organizatoric	Numărul beneficiarilor	Ponderea, %	Suma solicitată de subvenții, mil. lei	Ponderea, %
1. Gospodării țărănești și întreprinderi individuale	2142	59,29	208,65	25,13
2. S.R.L și S.A.	1347	37,28	547,33	65,92
3. C.A.P. și grupuri de producători	92	2,55	67,2	8,09
4. Asociații de producători	25	0,69	3,3	0,4
5. Societăți și întreprinderi de stat	6	0,16	3,6	0,43
6. Întreprinderi municipale	1	0,03	0,22	0,03
Total	3613	100,00	830,3	100,00

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor AIPA.

Datele prezentate în tabelul 3.15. demonstrează că în structura beneficiarilor de subvenții în anul 2017 cota preponderentă revine gospodăriilor țărănești și întreprinderilor individuale - 59,29%. Mai mult de 37% din numărul beneficiarilor ocupă S.R.L. și S.A. Aceasta reflectă o modificare față de media 2012-2015 când S.R.L. și S.A. dețineau 44% iar gospodăriile țărănești și întreprinderile individuale 52%. Totodată structura sumelor solicitate de subvenții ne atestă, că mai mult de 547 mil. lei sau aproape 66% revine S.R.L.-urilor și societăților pe acțiuni, pe când gospodăriilor țărănești - 25,13 %.

Evoluțiile pozitive a politicilor de subvenționare din ultimii ani s-au soldat cu includerea agriculturii ca sector prioritar în strategiile naționale de dezvoltare și elaborarea următoarelor acte legislative:

- Regulamentul de subvenționare pentru anii 2017-2021;
- Hotărârea Guvernului cu privire la modul de repartizare a mijloacelor FNDAMR nr.455 din 21.06.2017, nr 201-213.

În regulamentul de subvenționare pentru anii 2017-2021 sunt stipulate criteriile de eligibilitate la subvenționarea producătorilor agricoli și plafonul (suma maximă) a subvențiilor în profilul măsurilor și submăsurilor.

Considerăm că stabilirea plafoanelor de subvenționare pentru fiecare măsură v-a asigura o utilizare eficientă a mijloacelor bănești. Sumele dedicate pentru subvenționarea măsurilor este cel mai important mijloc prin care se pot direcționa banii, astfel încât să fie atinse obiectivele de dezvoltare a agriculturii și a spațiului rural.

Cercetările efectuate vizînd modul de alocare a subvențiilor a demonstrat că cea mai importantă constrîngere tehnică se referă la faptul că alocarea se produce în bază anuală. Această modalitate are următoarele dezavantaje:

- lipsește încrederea agricultorului că măsura va rămîne și în anul următor;
- nu permite implementarea afacerilor în proiecte de dezvoltare, deoarece implementarea acestora durează mai mult de un an;
- lasă spațiu pentru corupție, fiindcă există frica că mai tîrziu subvențiile nu se vor achita.

Luînd în considerație aceste dezavantaje și necesitatea de perfecționare a sistemului de subvenționare Guvernul a hotărît schimbarea modului de acordare a subvențiilor din 2017 în baza programelor multianuale, în care obiectivele și măsurile de subvenționare rămîn stabile. Astfel, începînd cu anul 2017 a fost introdusă măsura de sprijin “*Stimularea investițiilor pentru procurarea echipamentului No-till și Mini-till*” cu o sumă de 54,4 mil. lei (anexa 22). În profilul măsurilor de sprijin cota preponderentă în anul 2018 revine următoarelor măsuri (anexa 22):

- stimulării investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare 27,68%;
- stimulării investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol – 27,08%;
- stimulării investițiilor pentru înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale (inclusiv pomicole și viticole) – 20,36% .

Prin hotărîrea Guvernului măsurile de sprijin începînd cu 2017 vor rămîne stabile ce va permite ajustarea la practicile europene asigurînd:

1. planificarea și stabilirea măsurilor de sprijin posibile de subvenționare conform Strategiei naționale de dezvoltare agricolă și rurală *pentru o perioadă de cel puțin 5 ani*, asigurînd astfel, o continuitate în susținerea producătorilor agricoli.
2. activitățile de recepționare, examinare, inspectare, autorizare a cererilor de solicitare a subvențiilor și executare a plăților au la bază următoarele *principii*:
 - a. eficiența bazată pe argumente economico-financiare;
 - b. transparența decizională;
 - c. continuitatea proceselor de susținere a producătorilor agricoli.
3. clasificarea producătorilor agricoli în *producători agricoli mici, mijlocii și mari*, criterii caracteristice definițiilor prevăzute în Legea nr. 206-XVI din 07.07.2006 privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, adaptate la specificul sectorului agricol, fiind definite în dependență de suprafețele de teren prelucrate de producătorii agricoli.
4. implementarea unui *sistem nou de monitorizare a rezonabilității costurilor investițiilor*, în vederea neadmiterii majorării artificiale a valorii investițiilor cu scopul beneficierii de

subvenții mai mari, nejustificat, în condițiile în care subvenția pentru investiții se calculează din cheltuielile realizate, confirmate prin facturi, plăți, etc.

5. *mărimea subvențiilor nu vor depăși 50% din costul investițiilor*, iar producătorul agricol în cadrul unei măsuri va avea dreptul la subvenție doar o dată pe an.

De asemenea Regulamentul prevede includerea a două măsuri noi de sprijin și anume *stimularea activităților de promovare pe piețele externe* – constă în alocarea mijloacelor financiare pentru susținerea producătorilor prin asociațiile profesionale din domeniul agricol în participarea și organizarea de expoziții, târguri, concursuri, cu profil agroalimentar, inclusiv în rețele de comercializare pe piața externă, în scopul sporirii competitivității și promovării produselor agricole și agroalimentare autohtone.

În afară de aceasta, în vederea încurajării producției agroalimentare ecologice, susținerii business-ului mic și mijlociu și atragerea tineretului în agricultură, a femeilor din mediul rural, subvenții în cuantumurile majorate, pentru:

- a). producătorii agricoli *tineri și femeilor* -15%;
- b). producătorii agricoli *preocupați de cultivarea culturilor ecologice sau creșterea șeptelului animalelor ecologice* -20%.

Conform regulamentului de subvenționare pentru anii 2017-2021 femeile-fermier și tinerii fermieri în cadrul submăsurilor 1.1, 1.2, 1.4, 1.5, 1.6 beneficiază de o majorare cu 15 % din suma subvenției calculate (tab. 3.16.).

Din datele tabelului 3.16. rezultă, că cea mai solicitată măsură de sprijin pentru femei și tineri-fermieri rămâne submăsura 1.2 “*Stimularea investițiilor pentru înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale și a plantațiilor pomicole*”. Ponderea subvențiilor autorizate la această submăsură constituie 48,72% pentru femeii-fermieri și 61,07% pentru tinerii fermieri.

Pentru femeile-fermier, o pondere majoră revine submăsurii 1.6 “*Stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare*” - 33,2% ceea ce în opinia noastră se explică prin delimitarea mai exactă a instrumentelor utilizate în acest domeniu, de exemplu, organizarea grupurilor de marketing care ar putea concentra cantități mari de produse agricole, conform anumitor standarde, fapt ce ar permite extinderea bazei de clienți și negocierea unor prețuri de vânzare mai avantajoase.

Tabelul 3.16. Alocarea subvențiilor majorate femeilor-fermieri și tinerilor fermieri în anul 2017

Măsura de sprijin	Femei-fermieri				Tineri-fermieri			
	Numărul solicitanților	Suma subvenției, mii lei		Subvenție majorată cu 15%, mii lei	Numărul solicitanților	Suma subvenției, mii lei		Subvenție majorată cu 15%, mii lei
		solicitate	autorizate			solicitate	autorizate	
Submăsura 1.1 Stimularea investițiilor pentru producerea legumelor și a fructelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii, tuneluri)	3	1381,6	1379,06	344,94	2	118,0	118,0	27,23
Submăsura 1.2 Stimularea investițiilor pentru înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale și a plantațiilor pomicole	157	21098,8	20228,6	2697,07	147	15418,55	14866,9	1941,2
Submăsura 1.4 Stimularea investițiilor pentru utilarea și renovarea tehnologică a fermelor zootehnice	24	5973,5	5117,4	1259,3	30	3649,2	3512,4	883,06
Submăsura 1.5 Stimularea procurării animalelor de prăsilă și menținerii fondului genetic al acestora	12	1038,0	1022,4	235,94	9	1842,55	1597,0	411,3
Submăsura 1.6 Stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare	41	14282,3	13769,84	3503,86	9	4251,8	4249,34	1115,76
TOTAL	237	43774,2	41517,3	8041,11	197	25280,1	24343,64	4378,55

Sursa: Raportul de activitate AIPA în 2017

Din perspectiva dezvoltării avantajelor competitive ale sectorului agrar și integrării acestuia în comerțul european și internațional, submăsura 1.6 corespunde în cea mai mare parte primului obiectiv al Strategiei naționale de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020 care presupune creșterea competitivității sectorului agroalimentar prin restructurare și modernizare. Mai mult ca atât, nivelul de concentrare a cererilor de subvenționare este aproape de 35%, iar ponderea alocării sumelor subvenționate variază de la 22,6% în 2013 până la 27,68% în anul 2018. În figura 3.9. prezentăm caracterul evolutiv al mijloacelor subvenționate pentru submăsura 1.6 .

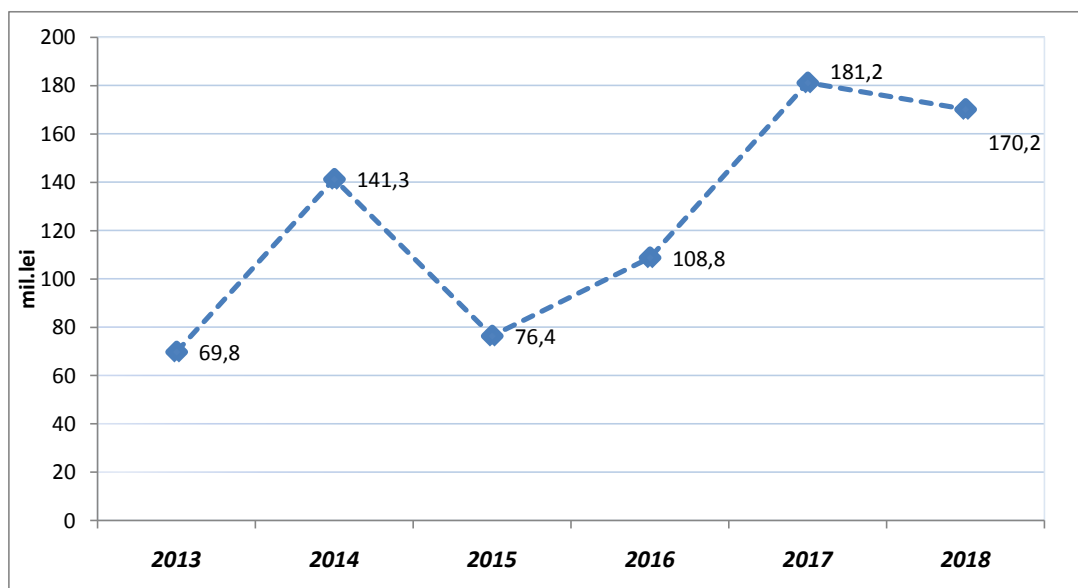

Figura 3.9. Dinamica sumelor subvenționate vizând stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare, mil.lei

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor AIPA

Datele prezentate în figura 3.9. ne permit să constatăm că necătând la diminuarea sumelor alocate de la 141,3 mil.lei în 2014 până la 76,4 mil.lei în 2015 totuși în perioada 2013-2017 se menține un trend crescător. Astfel, în 2017 față de 2015 suma subvențiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare-procesare s-a mărit cu 104,8 mil.lei sau aproape de 1,37 ori.

Una din cele mai stabile măsuri de subvenționare pe parcursul anilor este „*Stimularea creditării producătorilor agricoli de către instituțiile financiare*”. Impactul acestei măsuri la creșterea competitivității agriculturii se manifestă prin:

- dinamizarea utilizării creditelor de către un număr larg de producători agricoli;
- majorarea rentabilității activității operaționale;
- sporirea veniturilor producătorilor agricoli și diminuarea sărăciei în mediul rural.

Regulamentul de subvenționare pentru anii 2017-2021 prevede acordarea creditelor producătorilor agricoli pentru următoarele bunuri și servicii [2]:

- semințe și material săditor;
- combustibil;
- îngrășăminte;
- mijloace de protecție a plantelor și animalelor;
- furaje;
- module de seră, solarii, tuneluri, peliculă pentru sere;
- tehnică, utilaj agricol, sisteme de irigare, echipamente antigrindină etc;
- echipamente tehnologice pentru postrecoltare, păstrare, procesare.

Suma maximă a creditului pentru un beneficiar constituie 100 mii lei, iar pentru grupuri de producători plafonul de creditare v-a alcătui 300 mii lei.

Subvenția pentru procurarea depozitelor frigorifice pentru păstrarea fructelor, legumelor, strugurilor va constitui:

- ✓ pentru un beneficiar – 3 mil.lei;
- ✓ pentru grupuri de producători – 4,5 mil. lei.

Reieșind din faptul, că nivelul de dotare tehnică a agriculturii în Republica Moldova este scăzut, drept una din direcțiile prioritare de subvenționare se consideră „*Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și a utilajului agricol*” ponderea căreia în medie pe perioada 2013-2018 constituie 23,87%. Conform datelor AIPA în perioada 2012-2016 au fost procurate anual peste 1500 mii unități de tractoare de capacitate înaltă, semănătoare de precizie înaltă, combine multioperaționale de recoltare a cerealelor. Mai mult de 20% din totalul resurselor acordate sunt destinate procurării combinelor multifuncționale pentru recoltarea cerealelor, mazării, iar alte 10% au fost alocate pentru tehnica de balotare, presare a resturilor vegetale. Din valoarea subvențiilor pentru această măsură 10% au fost destinate achiziționării tehnicii No-Till și Mini-Till.

Analiza măsurilor de sprijin și a sumelor alocate atestă că aproape 80% din valoarea totală a subvențiilor au contribuit într-un mod efectiv la realizarea obiectivelor strategice. Prin urmare pentru a spori eficiența măsurilor de sprijin este necesară concretizarea mai detaliată a instrumentelor de subvenționare încât acestea să fie ținute pe obiectiv.

Studiul vizând alocarea subvențiilor în profil teritorial ne-a permis să identificăm unele discrepanțe între regiuni de dezvoltare și raioane administrative după volumul total al subvențiilor, structura acestora și suma alocată în calculul la un hectar de teren agricol. Din datele prezentate în anexa 23 denotă că raioanele care au primit cele mai multe subvenții sunt:

Cahul, Comrat, Căușeni, Briceni, Hîncești, Ștefan-Vodă. Cele mai puține subvenții au fost alocate raioanelor: Basarabeasca, Vulcănești, Leova, Dubăsari. În perioada 2015-2018 raportul dintre raioanele cu cele mai mari sume de subvenții față de cele mai mici a constituit de la 3,9:1,0 pînă la 5,2:1,0. După cum observăm cei mai mari beneficiari de subvenții sunt raioanele în care nivelul economic de dezvoltare este înalt, dar și nivelul de consultanță și informare a producătorilor agricoli deasemenea a fost înalt.

Totodată calculele efectuate în anexa 24 ne atestă despre existența unor discrepante a sumei subvențiilor la hectar de teren agricol în profilul raioanelor regiunii Centru. Astfel, în medie pe anii 2015-2017 cele mai mari sume de subvenții la hectar de teren agricol au primit raioanele Ialoveni - 441,8 lei, Strășeni - 413,0 lei și Criuleni - 395,6 lei. Iar raioanele cu cele mai mici sume de subvenții în calcul la hectar sunt: Rezina – 190,9 lei, Călărași -202,6 lei și Telenești -206,6 lei.

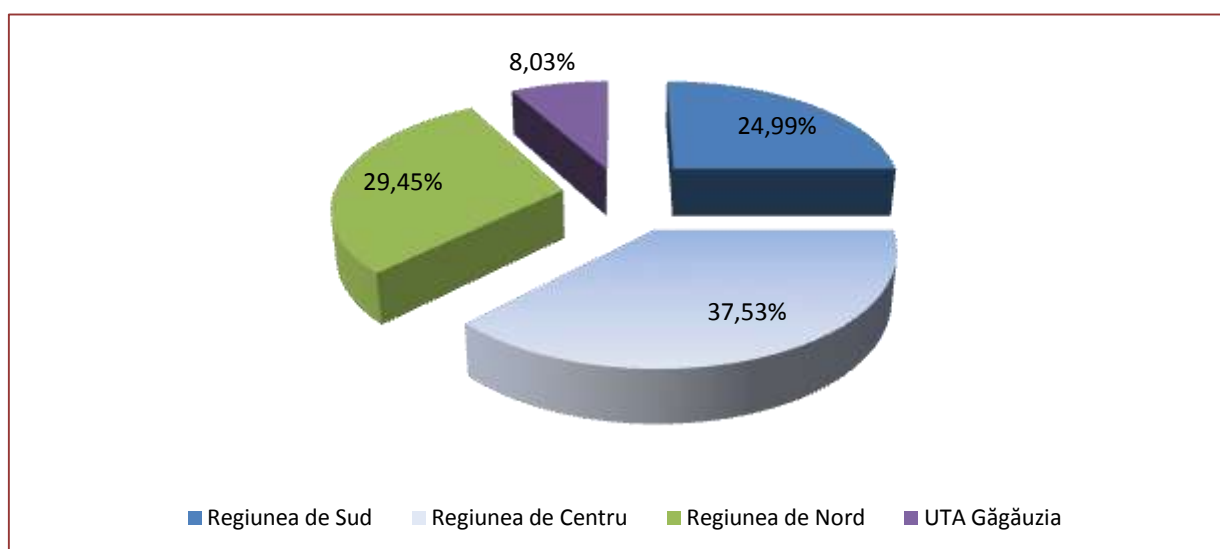

Figura 3.10. Repartizarea mijloacelor de subvenționare în profilul regiunilor de dezvoltare în perioada 2015-2018 (în procente)

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor din anexa 23

Analizând repartizarea subvențiilor pe regiunile de dezvoltare în medie pe perioada 2015-2018 (figura 3.10) putem constata că cota preponderentă a mijloacelor fondului de subvenționare îi revine regiunii Centru-37,53% ceea ce se explică prin majorarea sumelor subvenționate în calcul la un hectar de teren agricol în anul 2018 în comparație cu media 2015-2017 aproape cu 37%. Regiunea de Nord în perioada de referință a utilizat 29,45% din suma totală a subvențiilor sau cu 8,08% mai puțin decât în regiunea Centru. Producătorii agricoli din regiunea Sud și UTA Găgăuzia au primit respectiv 24,99% și 8,03% din mijloacele fondului de subvenționare.

Calcule efectuate ne demonstrează că la fiecare hectar de teren agricol în perioada 2015-2017 suma subvențiilor în mediu pe republică constituie 261,2 lei ceea ce este insuficientă pentru dezvoltarea agriculturii competitive (figura 3.11.).

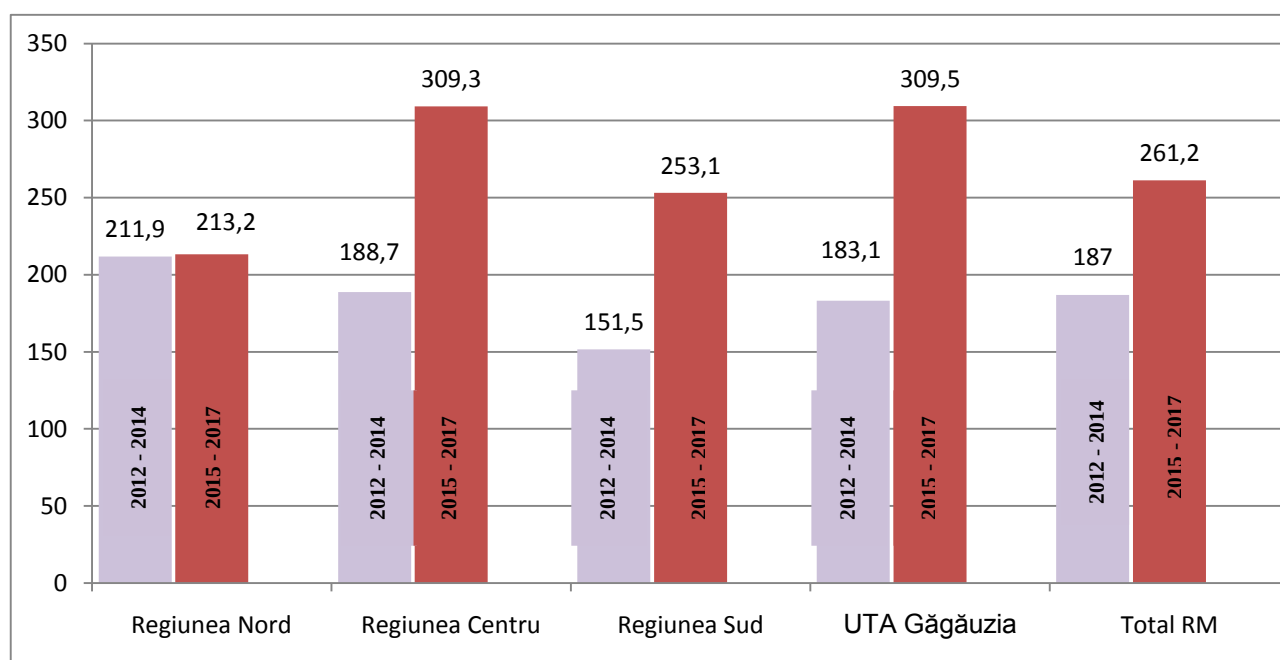

Figura 3.11. Dinamica subvențiilor în calcul la un hectar de teren agricol în profilul regiunilor de dezvoltare (lei/ha)

Sursa: Calculele autorului în baza informației AIPA și Agenției Relații Funciare și Cadastru.

Un nivel ce depășește media subvenționării pe republică se atestă în UTA Găgăuzia - 309,5 lei/ha și regiunea Centru - 309,3 lei/ha. În regiunea Sud se atestă că la fiecare hectar de teren agricol în 2015-2017 au fost alocate 253,1 lei sau cu 7,9 lei mai puțin decât în medie pe republică. În regiunea de Nord s-a constatat cel mai scăzut nivel de subvenționare - 213,2 lei/ha sau cu 48 lei mai puțin decât în mediu pe republică.

Datele prezentate în figura 3.11. ne atestă creșterea în dinamică a nivelului subvenționării ceea ce este un rezultat al majorării considerabile a fondului de subvenționare în perioada 2015-2017 față de perioada 2012-2014.

Creșterea nivelului de subvenționare este cel mai important mijloc prin care se pot direcționa banii astfel încât să poată fi atinse obiectivele de dezvoltare a agriculturii și a spațiului rural. În acest context menționăm, că măsurile de sprijin trebuie să asigure o utilizare eficientă a mijloacelor de subvenționare.

Dat fiind faptul, că până în prezent nu există o metodologie clară vizînd aprecierea eficienței economice a mijloacelor subvenționării ne vom exprima propria opinie. Considerăm, că criteriul de bază în determinarea eficienței economice constă în depășirea ritmului de creștere a veniturilor din vânzări față de ritmul de creștere a sumelor alocate de subvenții, adică $Rc\%VV > Rc\%Subv$. Totodată menționăm că principalii indicatori ce exprimă eficiența utilizării mijloacelor de subvenționare trebuie să fie:

- veniturile din vânzări în calcul la un leu de subvenții;

- profilul brut la un leu de subvenții.

Dinamica acestor indicatori este prezentată în tabelul 3.17.

Tabelul 3.17. Eficiența utilizării mijloacelor de subvenționare în întreprinderile agricole ale regiunii Centru în dinamică

Indicatorul	2015	2016	2017
1. Suma subvențiilor autorizate, mii lei	218403,0	198154,9	269358,9
2. Ritmul de creștere a sumelor de subvenții față de anul 2015, %	X	90,73	123,33
3. Veniturile din vânzări, mii lei	3030984,8	3586191,7	3469941,9
4. Ritmul de creștere a veniturilor din vânzări față de anul 2015, %	X	118,32	114,48
5. Profitul brut, mii lei	587583,8	737408,5	820305,4
6. Ritmul de creștere a profitului brut față de anul 2015, %	X	125,5	139,61
7. Revine la un leu de subvenții autorizate, lei:			
- Venituri din vânzări	13,88	18,1	12,88
- Profit brut	2,69	3,72	3,05

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor AIPA și BNS.

Calcululele efectuate în tabelul 3.17. denotă o creștere semnificativă în dinamică a sumei subvențiilor. În comparație cu anii 2015-2016 creșterea subvențiilor în întreprinderile agricole a regiunii Centru a alcătuit respectiv 23,33% și 35,93%. Paralel se constată creșterea veniturilor din vânzări față de anul 2015 cu 14,48%, iar în comparație cu anul 2016 se atestă o scădere de 3,24%. Concomitent, profitul brut are un caracter descendent de creștere. În anul 2017 față de anul 2015 profitul brut s-a majorat cu 39,61% iar față de anul 2016 cu 11,24% .

Comparând ritmul de creștere a subvențiilor și veniturilor observăm, că ritmul de creștere a veniturilor este mai mic decât cel al subvențiilor, ceea ce atestă că are loc reducerea eficienței utilizării subvențiilor. Aceasta se confirmă și de reducerea veniturilor la un leu de subvenții în anul 2017 față de anul 2015 cu 7,2% , iar față de anul 2016 cu 28,84%.

O situație instabilă se atestă și în cazul aprecierii eficienței economice a subvențiilor după profitul brut. În anul 2017 față de anul 2015 are loc creșterea profitului brut la un leu de subvenție cu 13,4%, însă în comparație cu anul 2016 acesta a scăzut cu 18%.

Deci, putem concluziona că odata cu creșterea nivelului de subvenționare are loc reducerea eficienței economice ceea ce se manifestă prin diminuarea veniturilor din vânzări și a profitului brut la un leu de subvenții. În situația creată considerăm că sunt necesare măsuri de monitorizare a structurii subvențiilor în profilul măsurilor de sprijin și folosirea lor concretă ținută pe obiectiv.

Pentru a identifica impactul mijloacelor de subvenționare asupra rezultatelor financiare și a rentabilității am efectuat gruparea întreprinderilor agricole din regiunea Centru după suma subvențiilor la un hectar de teren agricol utilizând informația din anexa 25.

Tabelul 3.18. Influența nivelului de subvenționare la modificarea profitului din vânzarea produselor agricole (în medie 2015-2017)

Indicatorul	Grupele de întreprinderi agricole după suma subvențiilor la un hectar de teren agricol, lei				Total, în medie
	fără subvenții	mai puțin de 200,0	200,1-600,0	mai mult de 600,0	
1. Numărul de întreprinderi în grupă	10	25	20	13	68
2. Suma subvențiilor la un hectar de teren agricol în medie pe grupă, lei	0	83,1	325,9	1182,7	352,53
3. Suprafața terenului agricol în medie pe întreprindere, hectare	281,2	465,6	455,7	445,6	368,0
4. Costuri de producție la un hectar de teren agricol, lei	3445,64	5376,25	6325,08	8576,53	6141,15
5. Revine la un hectar de teren agricol, lei:					
- venit din vânzarea produselor agricole	3748,46	6456,83	8067,72	11740,78	7309,79
- profit din vânzarea produselor agricole	302,82	1080,58	1742,63	3164,25	1168,64
6. Rata rentabilității produselor agricole, %	8,79	21,11	27,55	36,89	19,03

Sursa: Calculele autorului în baza informației din întreprinderile agricole selectate

Rezultatele grupării după acest criteriu (tab. 3.18.) ne-au permis să constatăm că 14,7% de întreprinderi agricole în perioada 2015-2017 n-au beneficiat de subvenții necâtând la faptul că acestea dispun de cele mai mici suprafețe de terenuri agricole – 281,2 ha în medie pe entitate. Concomitent cu nivelul redus al costurilor de producție la hectar, profitul din vânzarea produselor agricole în această grupă constituie doar 302,82 lei. Rata rentabilității are un nivel scăzut – 8,79% ceea ce nu permite efectuarea reproducției simple.

Datele tabelului 3.18. denotă că din numărul total de întreprinderi agricole în 36,8% (grupa a doua) suma subvențiilor constituie doar 83,1 lei la un hectar de teren agricol ceea ce este o mărime insuficientă. Totuși în această grupă se constată că la fiecare hectar de teren agricol s-au investit aproape 5,4 mii lei și în rezultat s-a obținut profit în sumă de 1080,58 lei sau cu 777,76 lei mai mult decât în prima grupă. Rata rentabilității producției agricole a constituit 21,11% ceea ce permite efectuarea reproducției simple.

Întreprinderile grupei a treia unde suma subvențiilor la 1 ha de teren agricol constituie 325,9 lei costurile de producție s-au mărit față de primele două grupe respectiv cu 83,6% și 17,6% s-a obținut profit în sumă de 1742,63 lei la hectar sau mai mult decât în primele două

grupe respectiv cu 1439,81 și 662,05 lei/ha. Rata rentabilității producției agricole în grupa a treia constituie 27,55% ceea ce permite efectuarea reproduției lărgite.

Din calculele efectuate în tabelul 3.18 rezultă că în perioada 2015-2017 19,1% din numărul total de întreprinderi au alocat subvenții la fiecare hectar de teren agricol în sumă de 1182,7 lei sau mai mult de 2,35 ori față de media pe totalitate. În această grupă se constată cel mai înalt nivel de investiții – circa 8,6 mii lei la hectar și respectiv cele mai majorate sume de venituri și profit. Astfel, suma profitului constituie 3164,25 lei/ha sau mai mult de 1,7 ori decât în medie pe totalitate. Rata rentabilității producției agricole este cea mai înaltă și constituie 36,89% ceea ce atestă că la fiecare leu de mijloace investite la producția agricolă întreprinderile grupei a patra au obținut aproape 37 bani de profit, fapt ce permite acestor entități să efectueze reproducția lărgită.

Rezultatele investigațiilor (tab.3.18.) ne atestă că creșterea nivelului de subvenționare a contribuit la majorarea:

- investițiilor la un hectar de teren agricol cu 5,1 mii lei sau aproape de 1,5 ori;
- veniturilor din vânzări cu 8,0 mii lei/ha sau de 2,13 ori;
- profitului din vânzarea produselor agricole cu 2,9 mii lei/ha sau cu 9,45 ori;
- ratei rentabilității producției agricole cu 28,1 puncte procentuale.

În cadrul cercetărilor efectuate am încercat să argumentăm nivelul optim al mijloacelor subvenționate. Calculele noastre ne demonstrează (tab.3.18.) că în întreprinderile agricole selectate nivelul optim al subvenționării constituie circa 1200 lei la hectar (1182,7 lei în medie pe grupa a 4 a).

În pofida faptului că acest nivel de subvenționare este scăzut, totuși există rezerve de majorare a veniturilor din vânzare și a profitului din vânzarea produselor agricole. Din calculele efectuate (tab.3.18.) am constatat că dacă întreprinderile agricole din grupele I, II și III ar aloca la fiecare hectar de teren agricol 1200 lei de subvenții și majorând costurile de producție până la 8500-8600 lei/ha atunci ar obține suplimentar:

- venituri din vânzări în sumă de 100,4 mil.lei $[(11740,78 \text{ lei/ha} - 6091,00 \text{ lei/ha}) \times (23566 \text{ ha} - 5792,8 \text{ ha})]$;

- profit din vânzarea produselor agricole în sumă de 37,7 mil.lei $[(3164,25 \text{ lei/ha} - 1042,01 \text{ lei/ha}) \times (23566 \text{ ha} - 5792,8 \text{ ha})]$.

Rezervele relevate ne argumentează că subvențiile alocate de către stat în susținerea producătorilor agricoli asigură creșterea considerabilă a veniturilor și a rezultatelor financiare.

Pentru determinarea influenței cantitative a nivelului de subvenționare și a investițiilor alocate la hectar asupra rezultatelor financiare am aplicat modelul de corelație și regresie care

exprimă legătura dintre profitul din vânzarea produselor agricole la un hectar de teren agricol (Y_5) și următorii factori:

X_1 - suma subvențiilor la un hectar de teren agricol;

X_2 - costuri de producție la un hectar de teren agricol.

Rezultatele rezolvării modelului matematic ne-au permis să obținem următoarea ecuație de regresie:

$$Y_5 = -460,08 + 0,842 x_1 + 0,288 x_2 \quad (3.16)$$

Coeficientul corelației multiple $R=0,716$ (anexa 26) ne atestă despre existența legăturii strânse dintre indicatorul rezultativ și factorii incluși în modelul matematic. Coeficientul de determinare multiplă $D=0,513$ demonstrează că 51,3% din variația profitului la hectar este determinată de factorii incluși în model.

Analizând parametrii ecuației de regresie 3.16 constatăm următoarele:

- creșterea nivelului de subvenționare cu 1000 lei la hectar contribuie la majorarea profitului cu 842 lei/ha;
- creșterea costurilor de producție la hectar cu 1000 lei condiționează majorarea profitului cu 288 lei/ha.

Rezultatele grupării cât și a analizei regresionale ne permit să deducem că subvenționarea este unul din factorii principali ce asigură sporirea veniturilor din vânzări, rezultatelor financiare și a rentabilității producției agricole.

3.4 Concluzii la capitolul 3

Desfășurarea activității profitabile a întreprinderii agricole implică cuantificarea sensibilității rezultatelor financiare la variația volumului vânzărilor și a costurilor prin prisma pragului de rentabilitate. Aplicarea metodologiei de analiză a permis identificarea legăturii dintre volumul vânzărilor, costurile variabile, costurile constante și rezultatele financiare. Calculele efectuate ne atestă că, în medie pe anii 2015-2017 cota preponderentă în structura costului produselor agricole revine costurilor variabile de la 63,2% până la 70,07%.

Rezultatele investigațiilor ne-au permis să deducem că cu cât mai departe se situează volumul vânzărilor față de pragul rentabilității cu atât este mai majorată suma profitului.

Calculele efectuate în acest capitol ne-au demonstrat, că factorul determinant ce asigură creșterea profitului este productivitatea culturilor agricole (tab. 3.3.; tab. 3.4.; tab.3.5.), deoarece aceasta depinde de efortul propriu al întreprinderii agricole. În acest context am obținut argumente convingătoare ce confirmă necesitatea determinării pragului rentabilității în întreprinderile agricole după randamentul la hectar. Din calculele efectuate (tab.3.6.) s-a constatat că la principalele produse agricole pragul rentabilității a fost depășit. În medie pe anii

2015-2017, întreprinderile agricole din regiunea Centru, pentru a-și recupera costurile trebuiau să producă 22,35 q de grâu la hectar. De fapt productivitatea efectivă a alcătuit 34,05 q/ha, depășind pragul rentabilității cu 11,7 q/ha și obținând marja de securitate la un nivel de 34,4%. Aceeași situație este caracteristică pentru orz, porumb și floarea-soarelui.

Rezultatele investigațiilor ne-au permis determinarea elasticității profitului în funcție de creșterea productivității culturilor agricole cu 1q la hectar. În consecință au fost delimitate trei zone a elasticității profitului la 1q de porumb: înaltă, moderată, redusă. Zona elasticității înalte se situează în diapazonul productivității până la 20 q/ha. În această zonă creșterea productivității cu 1 q/ha asigură cel mai înalt spor al profitului – cu 5,26 lei la 1q. Zona elasticității moderate se situează în diapazonul productivității 20-40 q/ha și creșterea cu 1q a randamentului condiționează majorarea profitului cu 1,35 lei la 1q. Zona elasticității reduse are un nivel înalt al productivității – mai mult de 40 q/ha. În această zonă creșterea cu 1q/ha a productivității contribuie la majorarea profitului pe unitate de produs doar cu 60 bani.

În acest capitol al tezei a fost determinată modificarea profitului la un hectar de grâu sub influența efectului direct și complementar. Totodată s-a calculat cuantumul minim al profitului la un hectar de suprafață productivă în profilul culturilor agricole (tab.3.9.). Rezultatele obținute au demonstrat că în perioada 2016-2017 suma efectivă a profitului la hectar a depășit cuantumul minim doar la orz și floarea-soarelui. Concomitent la grâu și porumb cuantumul minim al profitului n-a fost atins, ceea ce nu permite întreprinderilor agricole să efectueze reproducția simplă. În situația creată pentru a majora rata rentabilității până la 20-23% întreprinderile agricole din regiunea Centru trebuie să obțină profit la 1 hectar de grâu în sumă de 2955,5 lei iar la un hectar de porumb – 1831,9 lei.

În rezultatul cercetărilor s-a constatat că în întreprinderile agricole din regiunea Centru necesarul de finanțare s-a majorat cu 21,2%. Aproape 44% din necesarul de finanțare a fost acoperit de credite-furnizor și peste 23% de creditele bancare. La finanțarea sectorului agrar contribuie și creditele obținute prin atragerea proiectelor de finanțare. Astfel, în proiectul „Suport pentru procesul național de planificare a adaptării la schimbările climatice în Republica Moldova” susținut de Austria, obiectivul de bază constă în sporirea capacității de adaptare la schimbările climatice prin utilizarea sistemului conservativ de lucrare a solului. În cadrul acestui proiect întreprinderile agricole au primit credite pentru procurarea echipamentelor tehnice în tehnologiile de lucrare a solului Mini-Till și No-Till.

S-a constatat că aplicarea tehnologiilor conservative Mini-Till și No-Till este mai eficientă decât cea tradițională deoarece contribuie la sporirea productivității grâului cu 12,5% și a porumbului cu 8,3%, reducerea consumului de combustibil cu 35-50% și majorarea ratei rentabilității în medie cu 23,9 puncte procentuale.

Rezultatele cercetărilor ne-au permis să deducem că implementarea tehnologiilor inovatoare trebuie să contribuie la asigurarea întreprinderilor agricole cu soiuri autohtone rezistente la secetă, boli și dăunători. S-a constatat, că productivitatea medie a soiurilor autohtone de grâu este mai înaltă decât cele din Franța cu 35,4% și cele din Ungaria cu 6,29%.

În acest capitol am efectuat analiza comparativă a rezultatelor implementării proiectului „Tranziția la Agricultură performantă”. Am constatat că reabilitarea sistemului de irigare în GT „Petru Vasile Maler” a contribuit la creșterea productivității fructelor cu 179,3q. Datorită irigației producția de fructe sămânțoase constituie 27363,17 lei, iar rata rentabilității – 51,22%.

În vederea dezvoltării agriculturii și a spațiului rural pe o cale mai dinamică este necesară subvenționarea producătorilor agricoli, care poate să promoveze un spectru larg al măsurilor de sprijin și mai cu seamă cele ce țin de protecția activităților în agricultură de factorii climaterici nefavorabili cum ar fi seceta îndelungată care are un caracter frecvent pentru țara noastră. S-a constatat că în ultimii șase ani trendul subvenționării sectorului agricol are un caracter ascendent. Astfel, în anul 2017 față de anul 2012 fondul de subvenționare s-a majorat cu 500 mil.lei sau de 1,25 ori. În această perioadă ritmul mediu anual de creștere a constituit 10,66%. În structura beneficiarilor de subvenții în anul 2017 cota preponderentă revine gospodăriilor țărănești și întreprinderilor individuale –59,29%. Analizând repartizarea subvențiilor pe regiuni de dezvoltare am constatat că în perioada 2015-2017 cota preponderentă o dețin întreprinderile agricole din regiunea Centru -38,9% din mijloacele fondului de subvenționare.

Calculule efectuate ne-au demonstrat că în perioada de referință suma subvențiilor la hectar de teren agricol în mediu pe republică constituie 261,2 lei, UTA Găgăuzia – 309,5 lei/ha, regiunea Centru -309,3 lei/ha, regiunea Nord și Sud respectiv 213,3 și 253,1 lei/ha.

Rezultatele cercetărilor ne constată creșterea în dinamică a eficienței utilizării mijloacelor de subvenționare în ansamblu pe întreprinderile agricole ale regiunii Centru.

Rezultatele grupării întreprinderilor agricole după suma subvențiilor la un hectar de teren agricol ne-a demonstrat, că creșterea nivelului de subvenționare a contribuit la majorarea veniturilor din vânzări de 2,13 ori, a profitului la hectar de 9,45 ori și a ratei rentabilității cu 28,1 puncte procentuale.

Aplicând metoda de corelație și regresie am constatat că creșterea nivelului de subvenționare cu o mie lei la hectar contribuie la majorarea profitului cu 842 lei la un hectar de teren agricol.

În vederea eficientizării mijloacelor de subvenționare considerăm necesară monitorizarea structurii în profilul măsurilor de sprijin și regiunilor de dezvoltare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Investigațiile efectuate în teză privind estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole ne-au permis formularea următoarelor concluzii:

1. Desfășurarea unei activități de producție eficiente necesită estimarea și analiza rezultatelor financiare pentru menținerea unui nivel corespunzător al autofinanțării și a capacității întreprinderii în rambursarea datoriilor și reinvestirii tehnologice. Autorul a aprofundat conținutul conceptului de rezultate financiare prin delimitarea noțiunilor de profit, rata rentabilității, pragul rentabilității [136, p. 204, 205].

A fost elaborat modelul structural ce exprimă conexiunea dintre potențialul de producție factorii de reglare și formarea rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole.

2. În rezultatul cercetărilor s-a constatat, că capacitatea de autofinanțare a întreprinderilor agricole din regiunea Centru se află la un nivel critic – 33,2% pe când normativul prevede $\geq 50\%$.

Deasemenea se atestă un nivel înalt al gradului de îndatorare – 66,8% și o situație nefavorabilă a solvabilității generale. Astfel, în media 2015-2017 sursele de finanțare a întreprinderilor agricole au depășit suma datoriilor doar de 1,5 ori (nivelul recomandat fiind de $\geq 2,0$), ceea ce semnifică, că entitățile agricole nu dispun de surse proprii suficiente pentru finanțarea activității. Pentru redresarea situației financiare considerăm oportună relevarea rezervelor de majorare a veniturilor și a profitului care în consecință va determina creșterea surselor proprii de finanțare.

3. S-au argumentat tendințele în evoluția veniturilor din vânzări și în profilul regiunilor de dezvoltare s-a constatat că contribuția regiunilor de dezvoltare în obținerea veniturilor din vânzări este determinată de faptul, că acestea dispun de un potențial de resurse neomogen. Astfel, regiunea Centru dispune de un potențial de resurse mai mic decât în regiunea Nord de 1,6-1,8 ori și totodată contribuie la obținerea veniturilor în proporție de 30,1% [141, p. 84, 90].

4. Rezultatele analizei au demonstrat o tendință stabilă de creștere în dinamică a indicatorilor de rezultate financiare în întreprinderile agricole din regiunea Centru. Astfel, în perioada 2009-2011 profitul din activitatea operațională a constituit 23,8 mil.lei. În media 2015-2017 întreprinderile agricole din regiunea de Centru au obținut o majorare a profitului operațional față de perioada 2012-2014 de la 78,3 mil. lei pînă la 237,1 mil.lei sau de 2,03 ori. O creștere puternică este caracteristică și pentru profitul brut care în perioada 2015-2017 s-a majorat aproape de 1,9 ori față de media 2009-2011 [141, p. 84, 85].

5. S-a constatat un caracter instabil în evoluția ratelor rentabilității în întreprinderile agricole din regiunea Centru. Totodată proporțiile de modificare a ratei resurselor consumate și utilizate implică aceleași tendințe asupra modificării celorlalte rate de rentabilitate, ceea ce în

opinia noastră se datorează relevanței informaționale înalte a acestei rate dar și a specificului ramural al întreprinderilor agricole. Rezultatele analizei factoriale ne atestă că creșterea acestei rate în dinamică cu 5,03 puncte procentuale este un rezultat al majorării prețurilor de vânzare (cu 15,08 puncte procentuale). Concomitent dinamica ascendentă a costurilor unitare a avut un impact negativ cauzând diminuarea ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate cu 4,59 puncte procentuale fiind consecința majorării prețurilor la carburanți, îngrășăminte, pesticide, semințe etc. Reducerea ponderii produselor agricole cu o rentabilitate înaltă în structura vânzărilor (legume, fructe, struguri) a influențat la scăderea acestei rate cu 6,18 puncte procentuale [141, p. 92].

6. Analiza trendului profitului operațional și al profitului net în calcul la un hectar de teren agricol după funcția liniară ne-a permis să constatăm că în perioada 2008-2018 profitul operațional s-a majorat în medie pe an cu 144,32 lei, iar profitul net – cu 134,38 lei. Efectuând ajustarea analitică după ecuația trendului am elaborat pronosticul profitului operațional și a profitului net în calcul la un hectar de teren agricol până în anul 2025. Ritmul mediu anual de creștere în perioada 2019-2025 v-a constitui în cazul profitului operațional 6,94%, iar profitul net -5,97%. Considerăm că pentru a asigura în următorii cinci ani corespunderea valorilor efective cu datele pronosticului este necesară implementarea măsurilor ce vor determina incertitudinea asupra producției agricole și vor contribui la indentificarea piețelor de desfacere a produselor autohtone [141, p. 83].

7. Aplicarea metodei de corelație și regresie a permis obținerea ecuațiilor de regresie a profitului din vânzarea produselor la un hectar de suprafață productivă cu următorii factori: costuri de producție la hectar, productivitatea culturilor agricole. Coeficienții de regresie ne-au permis să deducem că pe seama majorării costurilor de producție la hectar cu o mie lei profitul la 1 ha scade: la grâu cu 571 lei; la porumb cu 693 lei, iar la floarea soarelui cu 180 lei. Concomitent creșterea productivității cu 1q la hectar contribuie la majorarea profitului: la grâu cu 148,57 lei la porumb cu 158,07 lei și la floarea soarelui cu 376,22 lei. Deasemenea au fost obținute ecuațiile de regresie a ratei rentabilității produselor agricole cu costul unui chintal de produs și prețul mediu de vânzare. În baza ecuațiilor de regresie a fost elaborat pronosticul profitului din vânzarea produselor agricole.

8. Rezultatele analizei factoriale au constatat că în perioada 2016-2017 față de perioada 2014-2015 costul unitar la principalele produse agricole a avut un impact negativ la modificarea profitului și a ratei rentabilității. Astfel, s-a cuantificat influența costului unitar în profilul articolelor de calculație la reducerea ratei rentabilității. S-a constatat că cota preponderentă la majorarea costului unitar și respectiv la reducerea ratei rentabilității la grâu o dețin articolele îngrășăminte și pesticide – 47,08%, produsele petroliere -18,53% și semintele -16,1% la porumb

și floarea soarelui cota preponderentă revine: costurilor indirecte de producție (35,5%-41,09%), îngrășămintelor și pesticidelor (24,8%-22,42%), semințelor (14,7%-23,9%) [137, p. 279].

9. În urma cercetărilor efectuate s-a precizat sistemul de indicatori și metodologia de calcul a rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole. Considerăm că principalul indicator al acestui sistem este pragul rentabilității calculul căruia propunem după productivitatea minimă a culturilor agricole. S-a constatat că în media 2015-2017 la întreprinderile selectate productivitatea minimă a constituit: la grâu 22,35 q/ha; orz - 16,54 q/ha; porumb -24,58q/ha; floarea soarelui - 7,85 q/ha. Calculele efectuate demonstrează depășirea pragului rentabilității la grâu cu 34,4%, orz cu 26,2%, porumb cu 37,5% și floarea soarelui cu 60,85%, fapt ce atestă că aceste produse sunt profitabile [136, p. 204, 205].

10. A fost determinată suficiența profitului pentru efectuarea reproducției simple și lărgite. Astfel, s-a calculat quantumul minim al profitului la hectar pe perioade multianuale care ne constată că în media 2016-2017 s-a obținut profit la hectar suficient pentru efectuarea reproducției simple și lărgite doar la floarea soarelui și orz deoarece suma efectivă depășește quantumul minim pentru reproducția lărgită respectiv cu 15,45% și 78,56%. Concomitent, la grâu și porumb suma efectivă a profitului la hectar este insuficientă pentru efectuarea atât a reproducției simple cât și lărgite, deoarece suma efectivă a profitului la hectar la aceste culturi este mai mică decât quantumul minim la reproducția simplă respectiv cu 11,74% și 46,53%.

11. În rezultatul cercetărilor am stabilit că pe măsura îndepărtării productivității efective față de pragul rentabilității profitul în calcul la hectar și la o unitate de produs are un trend crescător. Delimitarea zonelor de elasticitate a profitului ne-a permis să constatăm că cel mai înalt nivel de majorare a profitului se obține în diapazonul productivității reduse a porumbului—până la 20q/ha, deoarece creșterea productivității cu un q/ha asigură majorarea profitului cu 5,26 lei. În baza calculelor efectuate a fost determinată cota efectului direct și complementar în formarea profitului la hectar care constituie la grâu 45,4% și 54,6% [146, p. 75-77]; [136, p. 206-208].

12. Dezvoltarea agriculturii pe cale dinamică poate fi realizată în baza unui sistem eficient de subvenționare. Rezultatele grupării întreprinderilor agricole după suma subvențiilor la un hectar de teren agricol ne-a demonstrat, că creșterea nivelului de subvenționare contribuie la majorarea profitului la hectar de 9,45 ori și a ratei rentabilității cu 28,1 puncte procentuale. Parametrii ecuației de regresie ne constată că creșterea nivelului de subvenționare cu o mie lei la hectar asigură majorarea profitului cu 842 lei.

Soluționarea problemei științifice la tema tezei care constă în precizarea metodei de estimare a rezultatelor financiare și în elaborarea recomandărilor de sporire a acestora în

activitatea operațională a întreprinderilor agricole ne-a permis formularea următoarelor recomandări:

1. Se propune definirea profitului ca fiind principalul criteriu de apreciere a eficienței economice și a performanțelor întreprinderii ce exprimă rezultatele utilizării factorilor de producție și legătura cu strategia de dezvoltare a întreprinderii.

2. Pentru estimarea rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole propunem următorii indicatori: marja de contribuție, productivitatea minimă (pragul rentabilității), costul unitar variabil, costuri constante în calcul la hectar, profitul efectiv în calcul la hectar și la un chintal de produs, profitul minim în calcul la hectar, marja de securitate, rata rentabilității. Totodată propunem algoritmul de calcul bazat pe aplicarea pragului rentabilității și analizei marginale. Aplicarea acestor indicatori în procesul didactic și în practica întreprinderilor agricole va permite estimarea și analiza rezultatelor financiare în funcție de efortul entității și strategia de dezvoltare a acesteia.

3. Drept criteriu de bază în adoptarea deciziilor manageriale autorul consideră dimensionarea legăturii dintre rezultatul financiar și eforturile depuse pe ansamblul activității operaționale. În acest context propunem formula de calcul și aplicarea în procesul didactic și activitatea practică a **ratei profitului operațional** ce exprimă gradul în care cheltuielile activității operaționale generează profit.

4. Pentru sporirea rezultatelor financiare în întreprinderile agricole din regiunea Centru propunem realizarea următoarelor măsuri:

- monitorizarea evoluției pragului de rentabilitate în scopul evitării creșterii acestuia;
- implementării tehnologiilor conservative de lucrare a solului Mini-Till și No-Till ce contribuie la creșterea productivității cu 10,4%, reducerea consumului de combustibil cu 35% și majorarea ratei rentabilității cu 23,9 puncte procentuale.
- asigurarea întreprinderilor agricole cu soiuri de culturi autohtone rezistente la secetă, boli și dăunători având și o productivitate mai înaltă față de soiurile străine.

5. În scopul relevării rezervelor de majorare a profitului la nivel de produs propunem aplicarea în procesul didactic și în adoptarea deciziilor manageriale a algoritmului de calcul și analiză a elasticității profitului la o unitate de produs și a cuantumului minim al profitului pentru efectuarea reproducției simple și lărgite.

6. Pentru a asigura obiectivitate, transparența și eficientizarea subvențiilor se propune AIPA metoda de calcul a eficienței economice a subvențiilor și nivelul optim al alocării mijloacelor de subvenționare la un hectar de teren agricol, argumentat în teză și recomandăm în primul rând, repartizarea acestora către măsurile ce diminuează impactul secetei și a altor factori climaterici asupra producției agricole.

BIBLIOGRAFIE

În limba română

1. ADOCHIȚEI, M. Finanțele întreprinderii / Universitatea Româno-Americană, București, 2002.
2. AIPA (Agenția de Intervenții și Plăți pentru Agricultură). Regulamentele de subventionare 2017-2021 (accesat 01.06.2018). Disponibil: <http://aipa.gov.md/ro/content/regulamentele-de-subventionare-2017-2021>.
3. AIPA. Măsurile de sprijin aferente Regulamentului de subvenționare 2017-2021 (accesat 14.07.2018). Disponibil: <http://aipa.gov.md/ro/www.aipa.gov.md/sites/default/files/Masuri2017-2020.pdf>.
4. AIPA. Posibilități de finanțare (accesat 09.09.2018). <http://aipa.gov.md/ro/content/posibilit%C4%83%C8%9Bi-de-finan%C8%9Bare>.
5. AIPA. Rapoarte, date statistice (accesat 03.09.2018). Disponibil: <http://aipa.gov.md/ro/rapoarte>.
6. AIPA. Statistica online pentru anul de subvenționare selectat (accesat 10.09.2018). Disponibil: https://aipa.cia.md/aipa/f?p=140:9999:9327469365151::NO::P9999_YEAR:6.
7. ANA, Gh. I. Profitul: concept, norme, politici. București: Ed. Economică, 1998. 184 p. ISBN 973-590-129-3.
8. Analiza activității de creditare a bancilor comerciale din Republica Moldova în trimestrul II 2010 (accesat 15.09.2018). Disponibil: <http://www.bank.md/analiza/Analiza%20activitatii%20de%20creditare%20a%20bancilor%20comerciale%20din%20Republica%20Moldova%20in%20trimestrul%20II%202010-476.html>.
9. ANTONIU, N. și alții. Finanțele întreprinderilor, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993, p.114.
10. ANUARUL statistic al Republicii Moldova pentru anul 2017, Chișinău, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2017. 486 p. ISBN 978 9975-53-928-9.
11. BAJURA, T. Economia agrară și dezvoltarea spațiului rural: monografie. Chișinău: USM, 2007. 155 p. ISBN 978-9975-70-164-8.
12. BAJURA, T. și alții. Tarife de costuri în agricultură (Ghid practic). Chișinău: IEFS, 2017, 161 p. ISBN 978-9975-3171-3-9.
13. BALANUȚĂ, V. Analiza rentabilității venitului din vânzări ale întreprinderilor prin prisma aportului propriu al colectivului de muncă. In: Analele științifice ale ASEM. 2010, p. 310-312. ISSN 1857-1433.

14. BALTAG, G. Analiza cost-beneficiu (ACB), instrument de optimizare a alocării de resurse în proiectele investiționale. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, 2015, vol. 43: Economie, p. 50-53. ISBN 978-9975-64-275-0.
15. BALTAG, G., BARANOV, E. Studiul rentabilității producției cărnii de porc. In: Akademos. 2015, nr. 2(37), p. 122-126. ISSN 1857-0461.
16. BATÎRU, Gr. Agricultura conservativă. Măsurile de adaptare la schimbările climatice în agricultură. Chișinău, 2015.
17. BĂDICU, G. De la rezultatul financiar la rezultatul global. O nouă abordare contabilă. In: Republica Moldova: 20 de ani de reforme economice: materialele conferinței științifice internaționale, Chișinău: ASEM, 2011, vol. 2, p. 322-325.
18. BĂDICU, G. Profitul-etalon de evaluare a performanțelor financiare. In: Economica. 2012, nr. 4, p.114-120. ISSN 1810-9136.
19. BĂTRÂNCEA, M. Analiza economică și financiară. Studii de caz. Cluj Napoca: Dacia, 2002.
20. BISTRICEANU, Gh. și alții. Lexicon de finanțe- Credit, Contabilitate și Informatică Financiar- Contabilă. vol.I. București: Ed.Didactică și Pedagogică, 1981.
21. BNS (Biroul Național de Statistică). Indicatorii principali în agricultură (accesat 22.02.2017). Disponibil: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=315&id=2278>
22. BNS. Anuarul statistic "Chișinău în cifre" (accesat 18.01.2017). Disponibil: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=2726>.
23. BNS. Cultura plantelor (accesat 25.12.2016). Disponibil: <http://www.statistica.md/pagewiew.php?l=ro&idc=315&id=2279>.
24. BNS. Generarea bazelor de date a Biroului Național de Statistică privind cultura plantelor (accesat 06.07.2017). Disponibil: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=315&id=2282>.
25. BNS. Statistica Economică (accesat 16.05.2018). Disponibil <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>
26. BUJOR, T., GRINCIUC, L. Dezvoltarea rurală durabilă și indicatorii de evaluare a ei. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2012, vol. 31: Economie, p. 261-266. ISBN 978-9975-64-194-4.
27. BUGAIAN, L. Managementul strategic al costurilor. Chișinău: CEP USM, 2007, 300 p. ISBN 978-9975-70-169-3.
28. BUGAIAN, L., CATANOI, V., COTELNIC, A. Antreprenoriat: inițierea afacerii. Chișinău: UTM, Ed.Elena-V.I. SRL, 2010, 344 p. ISBN978-9975-9649-4-4.

29. BURBULEA, R. MELNIC, V. Tendințe de dezvoltare a strategiilor de poziționare pe piață a întreprinderilor agroalimentare. In: *Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova*. 2018, vol. 50: Economie, p.151-154. ISBN 978-9975-64-271-2.
30. BUȘE, L. *Analiza economico-financiară*. București: Ed. Economică, 2005. 423 p. ISBN 973-709-185-X.
31. CAINAREAN, Gh, JIGĂU, Gh, GALUPA, D. *Managementul durabil al terenurilor*. Chișinău, 2015. 192 p. ISBN 978-9975-53-493-2.
32. CAPRON, M., *Contabilitatea în perspectivă*. București: Ed. Humanitas, 1994. 167 p. ISBN 973-28-0484-X.
33. *CATALOGUL soiurilor de plante ale Republicii Moldova pentru anul 2017 (ediție oficială)*, Chișinău, 2017, 132 p.
34. CATAN, P. *Managementul sporirii eficienței economice a potențialului de producție în sectorul agrar (în baza materialelor unităților agricole ale RM): autoreferatul tezei de doctor habilitat în științe economice*. Chișinău, 2010. 39 p.
35. CERBARI, V. No Till - sistem de agricultură care protejează solul. In: *Agricultura Moldovei*. 2011, nr. 8-9, p. 9-14. ISSN 0582-5229.
36. CERTAN, S., CERTAN, I. Perspective și provocări privind dezvoltarea agriculturii prin prisma integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. In: *Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova*. 2013, vol. 37: Economie, pp. 125-130. ISBN 978-9975-64-252-1.
37. CHIRILOV, N. Utilitatea analizei relației cost-volum-profit în metoda direct-costing pentru procesul decizional. In: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe exacte și economice*. 2016, nr. 7(97), p. 91-96. ISSN 1857-2073.
38. CIMPOIEȘ, D. O clasificare internațională a exploatațiilor agricole: repere conceptuale. In: *Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova*. 2013, vol. 37: Economie, p. 77-82. ISBN 978-9975-64-252-1.
39. CIMPOIEȘ, L. Eficiența alocării subvențiilor în sectorul agricol din Republica Moldova. In: *Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova*. 2013, vol. 37: Economie, p. 266-271. ISBN 978-9975-64-252-1.
40. CIORNÂI, N., BLAJ, I. *Economia firmelor contemporane*. Chișinău: Ed. Prut Internațional, 2003. 311 p. ISBN 9975-69-462-4.
41. COJOCARI, A. *Aprecierea generală și factorială a profitului brut și eficiența utilizării acestuia*. In: *Dezvoltarea economică în contextul aspirației de integrare europeană: perspective și realizări. Conferința științifică internațională, 23-24 octombrie*. Chișinău: ASEM, 2009, p. 465-469. ISBN 978-9975-70-915-6.

42. COJOCARI, A. Profitul - un indicator financiar de bază al evaluării întreprinderii. In: Materialele simpozionului internațional al tinerilor cercetători, (29-30 aprilie 2004). Chișinău: ASEM, 2004, vol 1, p. 339-341. ISBN 9975-75-239-X.
43. COJOCARU, C. Analiza economico-financiară a exploataților agricole și silvice. București: Ed. Economica, 2000. 560 p. ISBN 973-590-285-0.
44. COJOCARU, M. Argumentarea eficienței afacerilor prin analizarea pragului de rentabilitate. In: Economica. 2007, nr. 2(33), p. 84-91. ISSN 1810-9136.
45. CRECANĂ, C. Analiza afacerilor. București: Ed. Economică, 2002. 286 p. ISBN973-590-700-3.
46. CRECANĂ, C. Analiza economico-financiară (Industrie, Agricultură). București: Ed. Economică, 2006. 208 p. ISBN973-709-128-0.
47. CRECANĂ, C. Rentabilitatea întreprinderilor mici și mijlocii. București: Ed. Economica, 2000. 224 p. ISBN 973-590-332-6.
48. CREȚOIU, Gh., CORNESCU, V., BUCUR, I. Economie. București: ALL Beck, 2003. 665 p. ISBN 973-6552-54-3.
49. DICȚIONAR de economie. București: Ed. Economica, 2001. 520 p. ISBN973-590-540-X.
50. DINCĂ, M. Sistemul de indicatori ai rezultatelor economico-financiare ale firmei. Craiova: Ed. Scrisul Românesc, 2001, 228 p.
51. DOBROTĂ, N. Economia politică. București: Ed. Economică, 1997. 591 p.
52. DOBROTĂ, N., CIUCUR, D., COSEA. M. și alții. Economie politică. București: Ed. Economică, 1995.
53. DOGA, V., BAJURA, T. și alții. Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015. In: Economie și dezvoltare rurală. 2007, 74 p.
54. DOGA, V., BURBULEA R. Considerații generale privind activități agricole și neagricole în spațiul rural. In: Economica. 2008, p. 14. ISSN 1582-6260.
55. DOGA, V., GANGAN, S., BANCIVANJI, L. Activitatea neagricolă a businessului mic în economia rurală. In: Buletinul Științific al Universității de Stat „B.P. Hasdeu”, Cahul. 2013, nr 2(10), p. 32-39. ISSN 1875-2723.
56. DOMBROVSCHI, I. Estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole sub aspect dinamic. In: Studii Economice. 2011, nr. 3-4, p. 420-426. ISSN 1857-226X.
57. DORNEANU, E. Diagnosticul financiar al firmei cotate pe piața de capital. Iași: Ed. TIPO MOLDOVA, 2008, 226 p. ISBN 978-973-168-016-3.
58. DUCĂ, I., GHERGHINA, R. Performanța financiară a întreprinderii, între realitate și cash-flow. In: Studia Universitatis ”Vasile Goldiș”. Arad, Științe Economice, 2008, p.518-523.

59. EROS-STARK, L., PANTEA, I. M.. Analiza situației financiare a firmei. Elemente teoretice, studii de caz. București: Ed. Economică, 2001, 302 p. ISBN 973-590-477-2.
60. FELEAGĂ, N., MALCIU, L., BUNEA, S. Bazele contabilității. O abordare europeană și internațională. București: Ed. Economică, 2002. 280 p. ISBN 973-5907-15-1.
61. FONDUL Provocările Mileniului Moldova. Tranziția la agricultura performantă (accesat 25.05.2018). Disponibil: http://www.mca.gov.md/ro/aim_and_objectives_Tr.html.
62. GANGAN, S., BURBULEA, R., DOMBROVSCHI, I. Metode de determinare a factorilor de influență asupra dezvoltării pieței agroalimentare. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2008, vol. 22: Economie, p. 211-213. ISBN 978-9975-64-133-3.
63. GANGAN, S., IGNAT, A. Evoluția drepturilor de proprietate în sectorul agricol al Republicii Moldova. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2013, vol. 37: Economie, p. 112-116, ISBN 978-9975-64-252-1.
64. GHEORGHIU, A. Analiza economico-financiară la nivel microeconomic. București: Ed. Economică, 2004. 320 p. ISBN 973-709-029-2.
65. GHEORGHIU, A. Analiza rentabilității firmei. In: Tribuna Economică. 2002, nr. 13, p. 25-30. ISSN 1018-0451.
66. GORTOLOMEI, V. Modalități de analiză a rezultatelor financiare în unitățile comerciale. In: Republica Moldova 20 ani de reforme economice: materialele conferinței științifice internaționale, 23-24 septembrie. Chișinău: ASEM, 2011, vol. II, pp. 145-147. ISBN 978-9975-75-586-3.
67. GUST, M. Evaluări ale riscului de exploatare cu ajutorul pragului de rentabilitate. In: Finanțe, Credit, Contabilitate. 1999, nr. 1, pp. 6-15; nr. 2, pp. 9-18.
68. GUST, M., coordonator. Analiza economico-financiară. București: Ed. Independența Economică, 2003. 344 p. ISBN 973-8112-49-4.
69. HELFERT, Erich A. Tehnici de analiză financiară: ghid pentru crearea valorii. Ed. a 11-a. București: BMT Publishing House, 2006. 560 p. ISBN 978-973-87371-3-3.
70. HEYNE, P. Modul economic de gândire: mersul economiei de piață liberă. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1991. 476 p.
71. HOTĂRÂRE nr. 60 din 04.02.2010 cu privire la crearea Agenției de Intervenții și Plăți pentru Agricultură. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2010, nr. 20-22, art. 98.
72. HOTĂRÂRE nr. 135 din 24.02.2014 cu privire la modul de repartizare a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli: (accesat 23.10.2018). Disponibil: <http://lex.justice.md/md/351872/>

73. HOTĂRÎRE nr. 455 din 21.06.2017 cu privire la modul de repartizare a mijloacelor Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2017, nr. 201-213, art. 537.
74. INCE (Institutul Național de Cercetări Economice). Tendințe în Economia Moldovei. nr.30 (trim.II) 2018, Chișinău. ISSN 1857-3126. (accesat 14.11.2018). Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1540287999_met_30_ro_site.pdf
75. INDICAȚIILE metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor (accesat 14.11.2018). Disponibil: https://monitorul.fisc.md/NAS/standardele_nationale_de_contabilitate.html.
76. IORDACHE, S., LAZĂR, C. Curs de economie politică. București: Ed. Economică, 1999. 656 p. ISBN973-590-103-X.
77. IOSIF, Gh.W. Analiza profitului brut și a ratei profitabilității. In: Tribuna Economică. 2002, nr. 33, pp. 33-35. ISSN 1018-0451.
78. IȘFANESCU, A., STĂNESCU, C., BĂICUȘI, A. Analiza economico-financiară (cu aplicații în societățile comerciale, industriale, de construcții și transporturi). București: Ed. Economică. 1999. 320 p. ISBN 973-590-145-5.
79. KEYNES, J.M. Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor. București: Ed. Științifică, 1970. 749 p.
80. LEGEA Republicii Moldova nr. 177 din 22.10.2015 pentru ratificarea Acordului de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană privind implementarea Programului ENPARD Moldova – suport pentru agricultură și dezvoltare rurală. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2015, nr. 317-323, art. 576.
81. LEGEA Republicii Moldova nr. 257-XVI din 27.07.2006 privind organizarea și funcționarea piețelor produselor agricole și agroalimentare. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2006, nr. 142-145 din 08.09.2006.
82. LEGEA Republicii Moldova nr. 276 din 16.12.2016 cu privire la principiile de subvenționare a producătorilor agricoli. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2017, nr. 67-71, art. 93.
83. LEGEA Republicii Moldova nr. 312 din 20.12.2013 privind grupurile de producători agricoli și asociațiile acestora. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2014, nr. 47-48, pp. 3-7.
84. LEGEA Republicii Moldova nr. 78-XV din 18.03.2004 privind produsele alimentare. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2004, nr. 83-87, art.431.

85. LEGEA Republicii Moldova nr. 854-XII din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi (acesat 14.11.18). Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311735>
86. LITVIN, A., DELIU, N. Rolul subvențiilor în susținerea producătorilor agricoli. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2013, vol. 37: Economie, p. 240-243. ISBN 978-9975-64-252-1.
87. LITVIN, A., DOBROVOLSCHI, L. Subvenționarea - ca modalitate de susținere și promovare a antreprenoriatului rural în Republica Moldova. In: Lucrări științifice, Uniersitatea Agrară de Stat din Moldova. 2013, vol. 37: Economie, pp. 227-231. ISBN 978-9975-64-252-1.
88. MARX, K. Capitalul. Vol. VII. Chișinău: Cartea Moldovenească. 610 p.
89. MOCANU, N., ȚURCANU, P., SPIVACENCO, A. Restructurare, dezvoltare și creștere economică în sectorul agrar. Monografie. Bălți, 2009, 228 p. ISBN 978-9975-64-166-1.
90. MOCANU, N. Managementul reformărilor în sectorul agrar al Republicii Moldova. Monografie. Chișinău, UASM, 2010, 214 p. ISBN 978-9975-4152-2-4.
91. MOLDOVANU, D. Curs de teorie economică. Chișinău: Ed. Arc, 2007.432 p. ISBN 978-9975-61-208-1.
92. MOROȘAN, I. Analiza economico-financiară (Metode și tehnici). București: Ed. Fundația România de Măine, 2004. 284 p. ISBN973-582-888-X.
93. MOROI, E., COREȚCHI, B. Rolul întreprinderilor mici și mijlocii în ocuparea forței de muncă în Republica Moldova. In: Conferința științifică internațională „Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale”. Chișinău, USM, 2018, p. 314-319.
94. MOVILEANU, P. Metodologia cercetării științifice și rolul ei în dezvoltarea și perfecționarea cadrelor din comunitățile rurale. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2012, vol. 31: Economie, p. 735-748. ISBN 978-9975-64-235-4.
95. MOVILEANU, V. Abordări teoretice privind eficientizarea producției legumicole. In: Tribuna economică, București, 2010, nr. 4, p. 69-71.
96. MUNTENAU, G. I., ASKAR, M.M. Relația rentabilitate-risc economic la nivelul întreprinderilor. Metode utilizate pentru determinarea pragului de rentabilitate. In: Revista română de statistică. 2008, nr. 4, p. 37-44.
97. NAZAR, N. Rolul și sistematizarea investițiilor în economia Republicii Moldova. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2013, vol. 32: Contabilitate, p. 181-184. ISBN 978-9975-64-244-6.

98. NĂSTASE, M. Analiza factorială a rentabilității aferente producției-marfă totale. Studiu de caz S.C. Tohani S.A. In: Conferința științifică internațională "Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii", (28-29 septembrie 2012), Chișinău, 2012. Vol. 1. p. 81-86.
99. NICOLESCU, O. Profitul și decizia managerială. In: Tribuna Economică, București, 1998. 192 p. ISBN973-9348-17-3.
100. NICULESCU, M. Diagnostic financiar. Vol. 2. București: Ed. Economică, 2005. 384 p. ISBN 973-590-722-4.
101. NICULESCU, M. Diagnostic global strategic. București: Ed. Economică, 1997. 455 p. ISBN973-9198-85-6.
102. OSMATESCU, M. Economia agrară: concepții metodologice. Chișinău: UASM, 2000. 70 p.
103. PALADI, V., PRODAN, N. Analiza evoluției consumurilor și cheltuielilor. In: Analele Științifice ale ASEM. 2010, p. 298-304. ISSN 1857-1433.
104. PANĂ, I., PANĂ, V. Costurile, veniturile și rentabilitatea în exploatațile agricole. Craiova, 2000. 197 p.
105. PARMACLI, D., STRATAN, A. Concepția calculelor indicatorilor eficienței utilizării mijloacelor fixe. In: Buletinul Științific al Universității de Stat „B.P. Hasdeu”, Cahul. Seria Științe Economice. 2011, nr. 1(5), pp. 61-72. ISSN 1857-2723.
106. PARMACLI, D., STRATAN, A. Eficiența economică a producției agricole. Chișinău: IEFS, 2010. 112 p. ISBN 978-9975-4087-1-4.
107. Pentru ce au fost cheltuiți banii din subvenții (accesat 10.09.2018). Disponibil : <http://www.budgetstories.md/bani-subventii-2014/>
108. PETCU, M. Analiza economico-financiară a întreprinderii. Probleme, abordări, metode, aplicații. București: Ed. Economică, 2003. 496 p. ISBN 973-590-902-2.
109. Politicile de subvenționare și eficiența fondului de subvenționare a agriculturii. (accesat 07.10.2017). Disponibil: <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1379-politicile-de-subventionare-si-eficienta-fondului-de-subventionare-a-agriculturii>.
110. POPA, A. Determinarea și măsurarea performanței entităților economice prin intermediul ratelor de rentabilitate. In: Dezvoltarea economică în contextul aspirației de integrare europeană: perspective și realizări: conferința științifică internațională, 23-24 octombrie. 2009. Chișinău, USM, 2009, p. 270-275. ISBN 978-9975-70-915-6.
111. PORTARESCU, S., SÂRBU, I. Informația – element de valoare în sistemul de management al economiei de piață. In: Economie și Sociologie, 2015, nr. 4, p. 39-42. ISSN 1857-4130.
112. PRISĂCARU, V., CARADJA, A. Dezvoltarea durabilă a agriculturii ca componentă și factor al dezvoltării durabile a mediului rural în Republica Moldova. In: Simpozion științific

- internațional „Dezvoltarea durabilă a mediului rural-realizări și perspective”. Chișinău, UASM, Cadastru și Drept, p. 46-51. ISBN 978-9975-64-297-2.
- 113.PRODAN, N. Analiza punctului critic (pragului) de rentabilitate. In: Economica. 1995, nr. 1 p. 121-127. ISSN 1810-9136.
- 114.PRODAN, N. Analiza factorială a pragului de rentabilitate (aspect valoric). In: Problemele contabilității și auditul în condițiile globalizării: conf. intern., (15-16 aprilie 2005), p. 142-145. ISBN 9975-75-289-6.
- 115.PRODAN, N. Pronosticul vânzărilor în condițiile aplicării metodei punctului critic de rentabilitate. In: Strategii și modalități de intensificare a colaborării dintre Moldova și România în condițiile extinderii Uniunii Europene spre Est: materialele simp. șt. intern., Chișinău, 28-29 sept. 2000, p. 308-309.
- 116.Programul ENPARD Moldova – ratificat de Parlamentul Republicii Moldova (accesat 05.11.2018). Disponibil: <http://maia.gov.md/ro/comunicate-de-presa/programul-enpard-moldova-ratificat-de-parlamentul-republicii-moldova>.
- 117.RAIU, M. Pragul de rentabilitate. In: Tribuna Economică. 2009, nr. 12, p. 73. ISSN 1018-0451.
- 118.REGULAMENTUL privind condițiile și procedura de acordare a subvențiilor în avans pentru proiectele start-up din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2018, nr. 176-180, art. 558.
- 119.RICARDO, D. Principiile economiei politice și ale impunerii. București: ANTET, 2001. 564 p. ISBN 973-8203-77-5.
- 120.RIZEA, A. Geneza și genetica profitului. In: Economistul. 2015, nr. 8. p. 4-7.
- 121.ROBU, V., ANGHEL, I., ȘERBAN, E. Analiza economico-financiară a firmei. București: Ed. Economică, 2014. 510 p. ISBN 978-973-709-683-8.
- 122.SLOBODEANU, N., BALANUȚĂ, V. Analiza riscului economic pe baza metodei pragului de rentabilitate. In: Problemele contabilității și auditului în condițiile globalizării: conferința științifică internațională, (15-16 aprilie), Chișinău, ASEM, 2005, p. 159-161. ISBN 9975-75-289-6.
- 123.SMITH, A. Avuția națiunilor: cercetare asupra naturii și cauzele ei. Chișinău: Universitas, 1992. 344 p. ISBN 5362009869.
- 124.SPĂTARU, L. Analiza economico-financiară (Instrument al managementului întreprinderilor). București: Ed. Economică, 2004. 520 p. ISBN 973-590-926-X.
- 125.Standardul Național de Contabilitate „Cheltuieli”. In: Monitorul Oficial al RM, nr. 233-237 din 22.10.2013.

- 126.Standardul Național de Contabilitate „Particularitățile contabilității în agricultură”. In: Monitorul Oficial al RM, nr. 233-237 din 22.10.2013.
- 127.Standardul Național de Contabilitate „Prezentarea situațiilor financiare”. In: Monitorul Oficial al RM, nr. 233-237 din 22.10.2013.
- 128.Standardul Național de Contabilitate „Venitul”. In: Monitorul Oficial al RM, nr. 233-237 din 22.10.2013.
- 129.STRATAN, A. Eficientizarea funcționării sectorului agrar al RM: reflecții, probleme, sugestii. Chișinău, 2007. 272 p. ISBN 978-9975-62-187-8.
- 130.STRATAN, A. Evoluția economiei agriculturii RM: reflecții, probleme, mecanisme economice. Chișinău, 2007. 380 p. ISBN 978-9975-62-190-8.
- 131.STRATEGIA națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2014, nr. 152, art. 451.
- 132.Subvențiile pentru agricultură în 2012: pentru ce, cui și unde au fost alocate? (accesat 07.11.2018). Disponibil : <http://www.budgetstories.md/subventiile-pentru-agricultura-in-2012-pentru-ce-cui-si-unde-au-fost-alocate/>.
- 133.SÂRBU, O., NIREAN, E. Economia Moldovei. Chișinău: UASM, 2015, 164 p.
- 134.ȘTEFEA, P. Analiza rezultatelor întreprinderii. Timișoara: Ed. Mirton, 2002, 183 p.
- 135.TABĂRĂ, N. Relevanța indicatorilor în măsurarea performanțelor întreprinderii. In: Economica, 2013, nr.1, p. 81-93. ISSN 1810-9136.
- 136.TCACI, N., TCACI, A., DOMBROVSCHI, I. Diagnosticul rezultatelor financiare prin intermediul pragului de rentabilitate. In: Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale: conferința științifică internațională jubiliară, USM, 2018, p.203-208.
- 137.TCACI, A., DOMBROVSCHI, I. Estimarea rezultatelor activității operaționale în contextul analizei factoriale. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2010, vol. 27: Contabilitate, p. 227-280. ISBN 978-9975-64-196-8.
- 138.TCACI, A., TCACI, N. Problemele stabilității financiare a întreprinderilor agricole din Republica Moldova. In: Modalități de eficientizare a sistemului economico-financiar în scopul dezvoltării economice durabile a Republicii Moldova: conferința științifică internațională, USM, 2013, p. 248-253.
- 139.TCACI, A., TCACI, N., COJOCARU, V. Aspectele analizei factoriale a rentabilității în întreprinderile agricole. In: Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial: conferința științifică internațională, Ed. a X-a, 30-31 octombrie 2015. Chișinău: USM, 2015, p. 81-88. ISBN 978-9975-71-711-3.

- 140.TCACI, N., TCACI, A. Particularitățile analizei rentabilității producției în întreprinderile agricole. In: *Economica*. 2009, nr. 4, p. 52-58. ISSN 1810-9136.
- 141.TCACI, N., DOMBROVSCHI, I. Analiza rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderilor agricole din Republica Moldova. In: *Economica*. 2017, nr. 4 (102), p. 83-95. ISSN 1810-9136.
- 142.TCACI, N., TCACI, A. Analiza gestionară: curs universitar. Chișinău: USM, 2013, 242 p. ISBN 978-9975-71-481-5.
- 143.TCACI, N., TCACI, A. Aplicarea metodei marjei de contribuție în diagnosticul profitului. In: *Politici și mecanisme de inovare și dezvoltare a proceselor economico-financiare și sociale în plan național și internațional: conferința științifică internațională*, ed. a IX-a, 31 octombrie - 01 noiembrie 2014. Chișinău: USM, 2014, p. 286-292. ISBN 978-9975-71-574-4.
- 144.TCACI, N., TCACI, A. Metodologia diagnosticării pragului rentabilității în întreprinderile agricole. In: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe exacte și economice*. 2012, nr. 2(52), p. 104-111. ISSN 1857-2073.
- 145.TCACI, N., TCACI, A. Unele aspecte ale diagnosticului pragului rentabilității. In: *Contabilitatea și auditul în contextul Integrării Economice Europene: tezele conferinței științifice internaționale*, 5 aprilie 2013. Chișinău: ASEM, 2013, p. 272-276. ISBN 978-9975-4242-7-1.
- 146.TCACI, N., TCACI, A., DOMBROVSCHI, I. Diagnosticul riscului operațional și al elasticității profitului. In: *Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial: conferința științifică internațională*, Ed. a X-a, 30-31 octombrie 2015. Chișinău: USM, 2015, p. 74-81. ISBN 978-9975-71-711-3.
- 147.TIMOFTI, E. Eficiență și competitivitate în agricultură. Monografie. Chișinău: Complexul Editorial al IEFS, 2009, 296 p.
- 148.TIMOFTI, E. Analiza tendinței în evoluția rezultatelor financiare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova. In: *Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova*. 2013, vol. 32: Contabilitate, p. 118-122. ISBN 978-9975-64-244-6.
- 149.TOBĂ, A., MALAI, A., TOBĂ, D. Teorie economică generală: manual. Chișinău: UASM, 2001. 288 p.
- 150.TOBĂ, D. Posibilitățile de creștere a profitului. In: *Tribuna Economică*. 2006, nr. 30, pp. 76-77. ISSN 1018-0451.

- 151.TOLMAȚCHI, S. Analiza rentabilității veniturilor din vânzări. In: Dezvoltarea economică în contextul aspirației de integrare europeană: perspective și realizări: conf. șt. intern., 23-24 oct. 2009. Chișinău, 2009, pp. 459-464. ISBN 978-9975-70-915-6.
- 152.TOMA, E. coordonator. Metodologie de estimare și evaluare a activităților de producție. București: Ed. Cartea Universitară, 2008. 177 p.
- 153.TOMIȚA, P. Metodele manageriale în întreprinderile agricole în condițiile economiei concurențiale. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2012, vol. 31: Economie, p. 20-25. ISBN 978-9975-64-235-4.
- 154.TOMIȚA, P. Subvenționarea producției agricole în Republica Moldova și în unele țări ale UE. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2013, vol. 37: Economie, p. 72-77. ISBN 978-9975-64-252-1.
- 155.ȚIRIULNICOVA, N. ș.a. Analiza rapoartelor financiare. Instrumente, metode, procedee și tehnici de aplicare a informației contabil-financiare în procesul decisional. Ed. a II-a, rev. Chișinău: ACAP RM, 2011. 400 p. ISBN978-9975-78-995-0.
- 156.ȚURCANU, P., NIREAN, E. Asigurarea subvenționată a riscurilor în agricultura Republicii Moldova. In: Știința agricolă. 2012, nr. 1, p. 87-91. ISSN 1857-0003.
- 157.ȚURCANU, P., NIREAN, E. Riscurile și gestiunea lor în agricultură. In: Lucrări științifice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. 2012, vol. 31: Economie, p. 292-298. ISBN 978-9975-64-235-4.
- 158.VÂLCEANU, G., ROBU, V., GEORGESCU, N. Analiza economico-financiară. Ed. a II-a. București: Ed. Economică, 2005. 447 p. ISBN973-709-174-4.
- 159.ZAHARCO, S. Evaluarea eficienței economice a întreprinderilor de procesare a legumelor și fructelor din Republica Moldova. In: Economica. 2016, nr. 3(97), p. 18-29. ISSN 1810-9136.
- 160.ZAHARCO, S., TCACI, A. Analiza pragului de rentabilitate în unitățile agricole. In: Problemele contabilității și auditului în condițiile globalizării. Tezele conferinței științifice internaționale (15-16 aprilie). Chișinău: ASEM, 2005, p. 161-164. ISBN 9975-75-289-6.

În limba rusă

- 161.АЛТУХОВ, А.И. Совершенствование организационно-экономического механизма устойчивого развития агропромышленного производства. В: журнале Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий, 2016, No7, стр. 2-11.
- 162.ВРОНСКИХ, М.Д. Изменение климата и риски сельскохозяйственного производства Молдовы. Кишинэу: „Grafema Libris” SRL, 2011, 560 с.

- 163.ВЛАДИМИРОВА, А.В. Направления развития системы управления финансовыми результатами сельскохозяйственных организаций. В: сборнике научных трудов „Научное обеспечение развития АПК в современных условиях”. Ижевск, 2011, т. 2, с. 265-268.
- 164.ГЛАДКАЯ, Л.В. Оценка финансовых результатов деятельности агропредприятий. В: сборнике научных трудов „Экономика, организация и управление в АПК”. Вып. 2. Зерноград, 2004, с. 245-253.
- 165.КОВАЛЁВ, В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика. М., Изд.: «Проспект», 2007, 532 с.
- 166.КОВАЛЕВИЧ, А.А., КОВАЛЕВИЧ, Ю.В. Формирование финансовых результатов деятельности организаций. В: сборнике научных трудов „Аграрный рынок: состояние и перспективы его развития”. Мичуринск, 2012, с. 90-96. ISBN 978-5-94664-257-6.
- 167.МАКЕЕВА, Т.Ю. Оценка и пути улучшения финансовых результатов деятельности предприятия. В: сборнике научных трудов „Агропромышленный комплекс: проблемные аспекты и перспективные направления”. Москва, 2014, с. 111-116.
- 168.ОНОФРЕЙ, А. ДУДОГЛО, Т. Исследование структуры экономического эффекта прироста урожайности. Международная научно-практическая конференция «Инновационная экономика и устойчивое экономическое развитие: анализ проблем и перспективы». Universitatea Slavonă, 17-18 noiembrie 2016. Chişinău: Tipografia Asociației lucrătorilor instituțiilor de învățământ slavone din Republica Moldova, 2017.
169. ПАРМАКЛИ, Д.М., СТРАТАН, А.Н. Трактат о земле: значение, состояние, эффективность использования в сельском хозяйстве (монография). Кишинэу: INCE, 2016, 351с.
170. ПАРМАКЛИ, Д. М., ТКАЧ, Н. М. Влияние структуры эффекта на экономическую эффективность сельскохозяйственного производства. In: revista „Studia Universitatis Moldaviae”. Chişinău, CEP USM, 2016, nr.7 (97), p. 116-123.
171. ПАРМАКЛИ, Д. М., ТОДОРИЧ, Л.П. Проблемы экономической устойчивости сельскохозяйственных предприятий Республики Молдова. Комрат, Типография „Centrografic”, 2013, 207 с.
172. САВИЦКАЯ, Г. В. Анализ эффективности и рисков предпринимательской деятельности: методические аспекты. (монография). Москва: ИНФРА-М, 2017, 290 с.
173. САВИЦКАЯ, Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Учебник. 5-е изд., перераб. и доп. Москва: ИНФРА-М, 2009, 536 с. ISBN 978-5-16-003428-7.
- 174.САВИЦКАЯ, Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Учебник. 6-е изд., перераб. и доп. Москва: ИНФРА-М, 2018, 378 с. ISBN 978-5-16-006707-0.

- 175.ТОЛМАЧЕВА, И.В. Анализ показателей финансового сектора-приоритетны для определения основных направлений обеспечения финансовой безопасности Республики Молдова. Conferința științifică internațională jubiliară" Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale", Chișinău, USM, 2018, pag.48-55.
- 176.ТЮКАВКИН, Н.М Методический аппарат анализа и оценки эффективности инновационной деятельности предприятия. В интернет-журнале: "Науковедение", 2016, Том,8, No1, http://naucovedenue.ru/PDF/12EVN_116.pdf(доступ свободный). Загл. с экрана. Яз.рус,англ. DOI:10.15862/12 EVN116.
- 177.ЧЕРНОВА, Ю.В. Анализ качества финансовых результатов деятельности сельскохозяйственных предприятий. В: Организационно-экономические условия модернизации АПК России: материалы междун. науч.-практич. конф. Москва, 2012, с. 535-538. ISBN 978-5-93055-320-8 .
- 178.ШЛЯПНИКОВА, Е.А. Классификация доходов, расходов и финансовых результатов в сельском хозяйстве. В: сборнике научных трудов „Инновационному развитию АПК и аграрному образованию - научное обеспечение”. Ижевск, 2012, т. 3, с. 204-208.
- 179.ШЕРЕМЕТ, А.Д., САЙФУЛИН, Р.С. Методика финансового анализа. Москва, ИНФРА-М, 2002, 212 с.
- 180.ШЕРЕМЕТ, А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. Учебник. М.: ИНФРА-М, 2006, 278 с.

În limba engleză

- 181.BOTTAZZI, G. Productivity, profitability and financial performance Author. In: Industrial and corporate change. 2008, vol. 17, Issue 4, p. 711-751.
- 182.CIMPOIEȘ, L. Agricultural subsidizing system and its efficiency: evidence from Moldova. In: Scientific Papers. Series Management, economic engineering in agriculture and rural development / UASVM Bucharest. - 2012. - Vol. 12(3). p. 29-32. ISSN 2284-7995.
- 183.HEYNE, P. The Economic Way of Thinking. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1991.
- 184.McCONNELL, C.R. Economics. San Francisco: Mc Graw-Hill, 1987. 905 p.
- 185.MOCANU, N. Identification of restructuring main directions of agrarian sector. In: Lucrări științifice, USAMV BT. Seria I. 2012, vol. 14(1), pp. 127-132. ISSN 1453-1410.
- 186.PINTEA, M.O., ACHIM, M.-V. Performance-en evolving concept. In: Analele Universității din Craiova, Seria Științe Economice, nr.2 (38), 2012, p.12.
- 187.RACU, A., CIMPOIEȘ, D. Some of the financial aspects of agricultural policy in the context of the farm efficiency in the Republic of Moldova. In: Scientific Papers, UASVM

- Bucharest. Series Management, economic engineering in agriculture and rural development. 2012, vol. 12(3), pp. 157-162. ISSN 2284-7995.
- 188.SÂRBU, O., NIREAN, E. Correlative aspects sustainable development of the agriculture and food security. In: Scientific papers, UASVM, Bucharest. Series Management, economic engineering in agriculture and rural development. 2012, vol. 12(1), pp. 215-220. ISSN 2284-7995.
- 189.SOANE, B.D. et al. No Till in northern, western and south-western Europe: A review of problems and opportunities for crop production and the environment. In: Soil and Tillage Research. 2012, vol. 118, pp. 66-87. [DOI 10.1016/j.still.2011.10.015](https://doi.org/10.1016/j.still.2011.10.015)
- 190.SUSTAINET, Ea. Technical Manual for farmers and Field Extension Service Providers: Conservation Agriculture. Sustainable Agriculture Information Initiative, Nairobi, 2010.

Evoluția indicilor și structurii producției agricole, pe categorii de gospodării în perioada 2010-2017

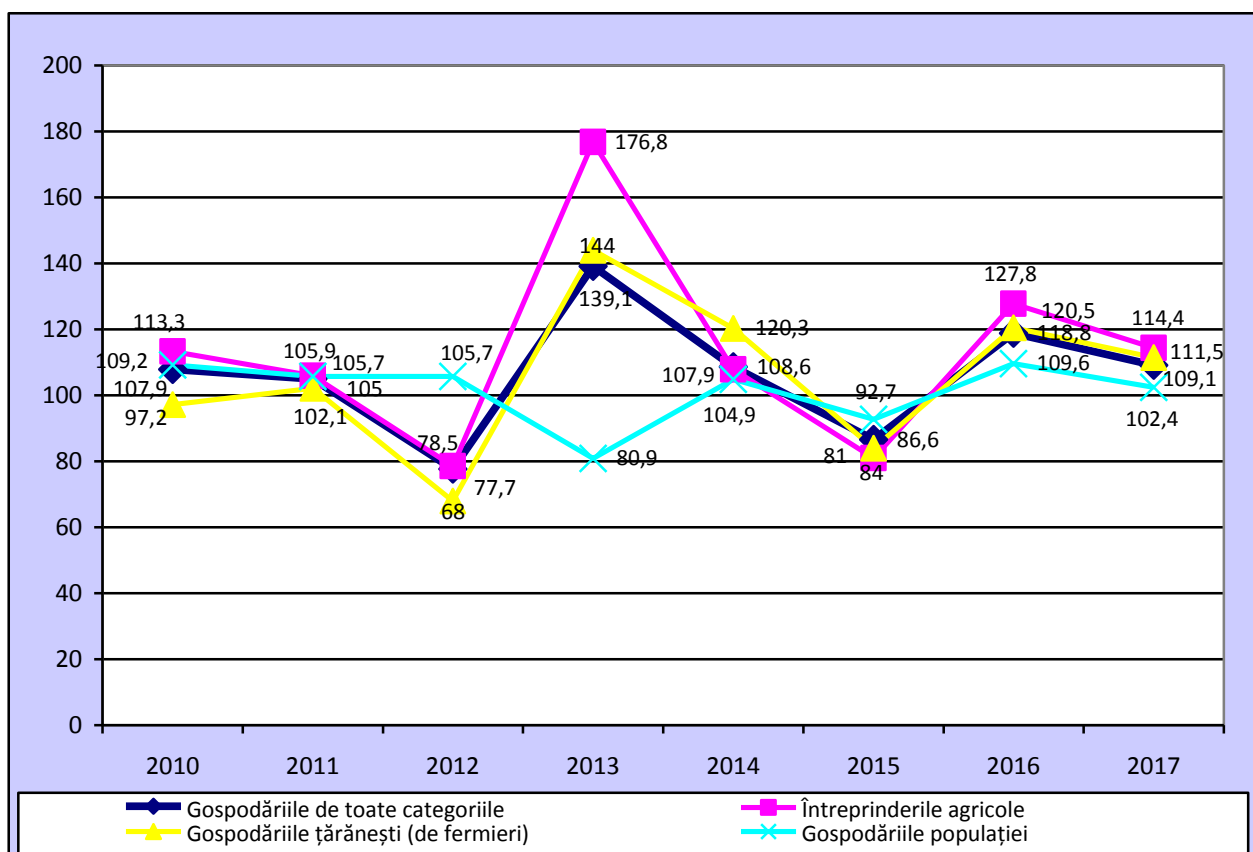

Figura A.1.1 Evoluția indicilor volumului producției agricole, pe categorii de gospodării în perioada 2010-2017 (în procente)

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Anuarului Statistic al Republicii Moldova, 2018, p.275

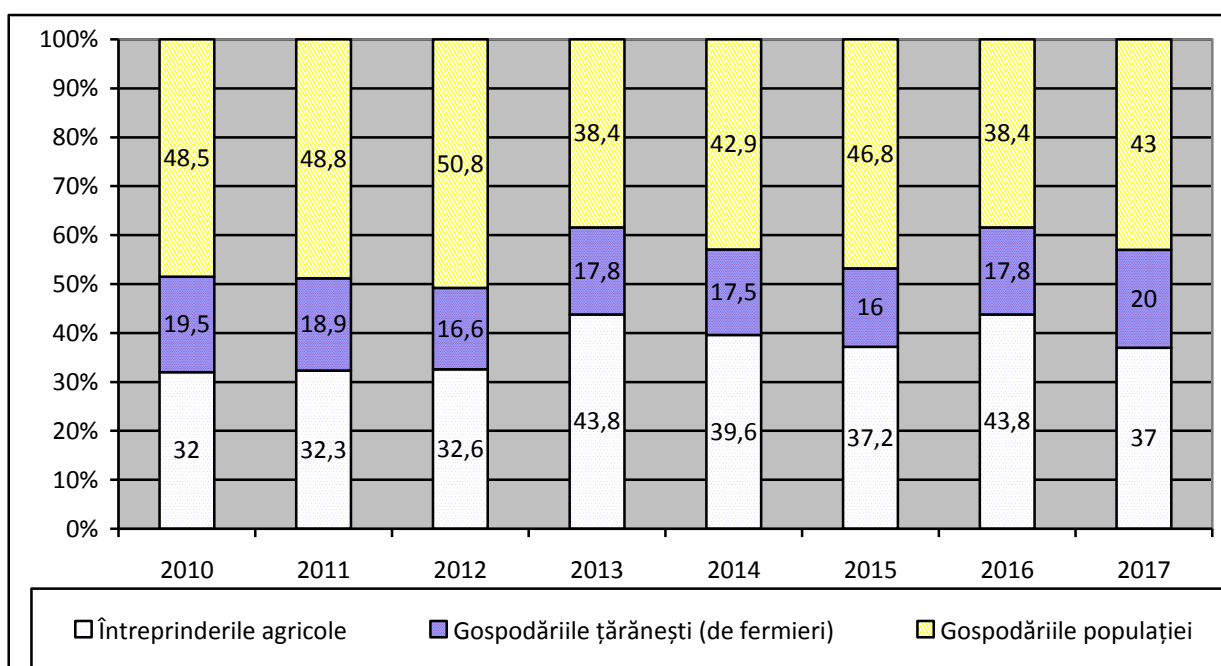

Figura A.1.2 Structura producției agricole, pe categorii de gospodării (în procente față de volumul total al producției)

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, 2017, p. 284; Moldova în cifre, 2018, p. 81

Tabelul A.2.1 Dinamica veniturilor din vânzarea produselor agricole în calcul la un hectar de teren agricol în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017, lei

Raionul	ANUL					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Anenii Noi	33091,46	41215,8	54736,70	60329,51	69080,54	74106,50
Călărași	1856,08	2432,19	3287,93	2785,19	2481,34	2965,52
Criuleni	4690,99	7671,16	8955,00	10211,84	11004,00	12400,90
Dubăsari	4576,51	6786,60	5973,24	10350,64	10875,31	12510,89
Hincesti	3779,20	4136,84	5070,93	7237,37	13330,46	14735,50
Ialoveni	1893,29	3638,80	6551,58	8631,17	6836,41	6436,62
Nisporeni	30,62	297,0	86,05	456,19	790,92	592,76
Orhei	4617,86	6668,52	7117,31	6918,36	8728,02	10697,41
Rezina	4212,32	5589,41	5772,70	6137,05	9350,09	9813,27
Straseni	3991,83	6328,31	6279,29	21883,39	13713,71	10233,64
Soldanesti	5763,03	7949,10	8159,23	10176,61	18346,53	19243,38
Telenesti	3751,81	6263,68	6140,46	6043,44	7584,01	7292,63
Ungheni	6532,96	7859,18	12023,20	12361,05	14054,53	16241,40

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Tabelul A.3.1 Evoluția structurii veniturilor din vânzarea produselor agricole în entitățile regiunii Centru a Republicii Moldova

în procente

Produse, ramuri	Anul					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
I. Producția vegetală						
Grâu	12,85	15,03	14,73	13,35	13,65	12,73
Porumb	5,39	6,80	8,01	11,72	7,98	8,65
Floarea soarelui	20,82	21,08	18,63	18,34	18,60	17,69
Sfeclă pentru zahăr	0,78	1,61	1,11	0,51	0,38	0,22
Legume	1,69	1,41	1,20	1,27	0,63	0,59
Fructe și pomusoare	5,17	6,05	4,10	5,97	4,85	6,61
Struguri	3,26	2,96	2,53	3,18	1,92	3,23
Total producție vegetală	49,96	54,94	50,31	54,34	48,01	49,72
II. Producția animalieră						
Animale și păsări în masă vie	46,26	42,33	46,89	43,90	48,34	46,05
Lapte	0,93	1,14	1,40	0,95	0,67	0,86
Ouă	2,85	1,59	1,40	0,81	2,98	3,37
Total producție animalieră	50,04	45,06	49,69	45,66	51,99	50,28
Total producție agricolă	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Tabelul A.4.1 Dinamica profitului brut (pierderii brute) în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017, mii lei

Raionul	ANUL					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Anenii Noi	107627,2	147251,6	217939,7	193927,2	219326,8	165947,2
Călărași	2971,3	3817,7	4638,1	3276,3	3181,1	3333,4
Criuleni	10855,8	13040,6	17863,6	35924,0	53703,5	64282,1
Dubăsari	1630,9	3570,9	9185,9	15826,5	19404,1	21940,9
Hincesti	14691,2	15710,2	19665,9	28158,1	53459,3	63735,7
Ialoveni	4421,6	7914,9	12549,5	25758,9	32241,3	48913,8
Nisporeni	656,1	-245,5	-295,2	2616,0	2520,2	2015,5
Orhei	12853,4	15986,9	19307,0	33918,0	55855,4	73078,0
Rezina	6939,7	10730,3	9383,8	11306,5	34724,4	24629,3
Straseni	28954,9	40133,9	32642,5	114612,1	55233,8	124180,7
Soldanesti	13943,7	20252,7	21733,7	40658,9	109987,5	111342,5
Telenesti	6633,3	19884,1	22850,1	19969,0	38405,4	34166,4
Ungheni	14057,1	43228,1	55702,9	61632,2	59365,7	82739,9

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Tabelul A.5.1 Dinamica profitului (pierderii) din activitatea operațională în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017, mii lei

Raionul	ANUL					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Anenii Noi	34678,9	54823,9	126579,6	33897,8	40476,4	81075,1
Călărași	3098,6	4331,0	1594,1	618,9	-226,0	1847,1
Criuleni	-8393,9	-8298,3	-10500,6	5836,9	9155,0	7911,4
Dubăsari	-5802,8	-3535,8	-266,6	4460,9	5389,5	8921,2
Hincesti	-656,7	-76,6	-1409,1	833,1	22625,7	29135,5
Ialoveni	-1215,1	1658,2	-2881,2	-3545,1	5459,1	13482,0
Nisporeni	-2601,4	-3615,0	-3599,2	-3695,4	-4659,5	-4110,6
Orhei	-7523,7	-1504,4	3395,9	4941,2	22177,60	24713,2
Rezina	-1808,6	2810,5	1327,9	-3782,8	19131,1	8154,4
Straseni	4887,2	14941,8	11220,4	48447,4	19785,0	87420,8
Soldanesti	3220,2	7118,9	5176,3	2486,5	36544,4	51892,5
Telenesti	-7050,4	3524,0	6223,7	2024,8	18218,3	14343,1
Ungheni	-5274,5	21768,0	28517,6	28258,1	28667,7	43118,5

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Tabelul A.6.1 Dinamica profitului până la impozitare în profilul raioanelor din regiunea Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017, mii lei

Raionul	ANUL					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Anenii Noi	58570,3	50830,0	124478,5	-14499,7	60152,3	92894,0
Călărași	3457,8	4458,7	1891,7	516,9	-180,7	2481,0
Criuleni	-16355,2	-3217,0	-5916,21	7639,3	14796,2	17688,6
Dubăsari	-12315,0	1599,3	5959,8	3608,0	8812,6	14162,6
Hincesti	2692,6	6221,0	1225,1	-14267,6	32767,1	40899,0
Ialoveni	684,3	3129,9	1162,6	176,8	7613,2	25514,8
Nisporeni	-2279,9	-1384,8	-3604,4	-3581,5	-3225,5	-2186,8
Orhei	-5671,2	4328,0	16415,0	8498,1	31052,4	42851,5
Rezina	-276,7	5304,9	3317,6	-8631,7	23034,4	18463,8
Straseni	5750,1	22875,4	14401,0	62807,6	22358,5	86642,2
Soldanesti	6438,8	9654,2	11980,4	-1088,2	41445,9	73990,8
Telenesti	-12061,6	8853,0	5930,0	-3116,4	22259,1	21856,9
Ungheni	-5527,2	30439,9	36522,1	28937,8	37274,3	53387,7

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Tabelul A.7.1 Dinamica profitului net (pierderii nete) în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017, mii lei

Raionul	ANUL					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Anenii Noi	49995,5	41234,8	107721,8	-20267,0	49547,0	85089,7
Călărași	3395,3	4305,6	1635,6	435,2	-255,0	2055,6
Criuleni	-16555,3	-3382,6	-6301,9	6453,6	13112,8	15705,5
Dubăsari	-12384,1	1397,1	5543,6	2759,0	8027,9	13104,6
Hincesti	2303,0	5408,9	489,6	-15285,9	30106,6	37861,3
Ialoveni	674,9	2990,9	830,6	-622,0	6538,5	24231,3
Nisporeni	-2284,0	-1396,3	-3604,9	-3592,3	-3281,6	-2330,0
Orhei	-5929,1	3696,2	15441,7	7742,6	29160,8	38981,8
Rezina	-314,9	5028,8	3271,5	-8944,7	21539,2	17431,2
Straseni	4393,1	20658,3	12002,6	55309,6	19121,9	76802,3
Soldanesti	6130,4	9269,9	11255,7	-1671,8	39200,1	71183,4
Telenesti	-12087,9	8352,1	5174,1	-3776,1	20738,4	20046,5
Ungheni	-5569,8	28403,9	33194,7	25624,1	34158,4	48701,7

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Tabelul A.8.1 Dinamica ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate în profilul raioanelor regiunii Centru a Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2017 în procente

Raionul	ANUL					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Anenii Noi	21,86	23,13	33,43	20,28	20,80	35,95
Călărași	19,85	18,78	16,57	13,74	14,72	13,41
Criuleni	15,86	12,94	15,35	22,44	26,73	29,84
Dubăsari	4,35	7,69	19,01	25,65	23,07	25,95
Hincesti	14,49	13,58	13,79	17,69	28,30	24,94
Ialoveni	10,99	19,37	17,19	14,70	18,24	24,62
Nisporeni	21,43	-5,25	-21,99	55,53	48,48	24,02
Orhei	12,38	14,57	17,91	19,78	28,12	31,45
Rezina	17,29	19,02	17,75	14,91	29,00	21,02
Strășeni	43,24	42,09	41,40	83,50	40,34	75,61
Șoldanesti	25,21	25,03	26,40	26,10	44,14	35,75
Telenesti	10,65	25,49	23,96	18,44	27,98	19,67
Ungheni	10,36	28,16	28,96	24,30	27,60	30,59

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Tabelul A.9.1 Baza informațională pentru efectuarea analizei factoriale a profitului brut și a ratei rentabilității resurselor consumate și utilizate în întreprinderile agricole din regiunea Centru

Indicatorul	În medie 2012-2014	În medie 2015-2017	
		recalculate	efectiv
1. Venituri din vânzări, mii lei	1814421,3	2943975	3362369,6
2. Costul vânzărilor mii lei	1487527,9	2542274	2647273,5
3. Profit brut(pierdere brută), mii lei	326893,4	401701	715096,1
4.Rata rentabilității resurselor consumate și utilizare %	21,98	15,8	27,01

Surse:1. Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova;

2.Valorile recalculate s-au determinat după sursa 142, pag. 189-191.

Tabelul A.10.1 Analiza dinamicii profitului din activitatea operațională și a profitului net în întreprinderile agricole din regiunea de Centru

Anul	Profit (pierdere) din activitatea operațională, mii lei	inclusiv în calcul		Ritmul de creștere a profitului activității operaționale în calcul la un hectar de teren agricol, %		Profitul net (pierdere netă), mii lei	inclusiv în calcul		Ritmul de creștere a profitului net la un hectar de teren agricol, %	
		la o întreprindere, mii lei	la un hectar de teren agricol, lei	cu bază fixă	cu bază mobilă		la o întreprindere, mii lei	la un hectar de teren agricol, lei	cu bază fixă	cu bază mobilă
2008	-9622,4	-18,26	-53,66	x	x	144144,1	696,35	803,82	268,2	268,2
2009	-152684,0	-328,35	-856,35	x	x	-137205,0	-295,06	-769,53	x	x
2010	105373,8	230,07	601,0	100,00	-	138210,0	305,77	788,25	100,00	-
2011	118703,3	266,75	672,1	111,83	111,83	177371,0	398,59	1004,28	127,41	127,41
2012	5557,7	12,43	32,0	5,32	4,76	11766,9	26,32	67,78	8,6	6,75
2013	93946,1	204,68	532,0	88,52	1662,5	125967,8	274,44	713,29	90,49	1052,36
2014	165378,9	357,19	1013,48	168,63	190,5	186654,7	403,14	1143,86	145,11	160,36
2015	120781,8	248,01	739,67	123,07	73,0	44048,4	90,45	271,42	34,43	23,73
2016	222744,2	458,32	1316,46	219,04	178,0	267715,1	550,85	1582,24	200,73	582,95
2017	367904,2	796,33	2231,21	371,25	169,5	448864,9	971,57	2722,21	345,35	172,05
2018	283000,0	612,55	1476,13	245,61	66,16	345000,0	746,75	1799,52	228,29	66,10

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

Anexa 10 a

Tabelul A.10a.1 Analiza dinamicii situației financiare a întreprinderilor agricole în profilul raioanelor din Regiunea de Centru

Indicatorul	Raionul Anenii Noi			Raionul Călărași			Raionul Criuleni			Raionul Dubăsari			Raionul Hâncești		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Rata autonomiei financiare	0,323	0,313	0,212	0,499	0,464	0,481	0,123	0,175	0,221	0,453	0,327	0,367	0,335	0,366	0,361
Rata atragerii surselor împrumutate	0,677	0,687	0,788	0,501	0,536	0,519	0,877	0,825	0,779	0,547	0,673	0,633	0,665	0,634	0,639
Rata solvabilității generale	1,476	1,455	1,270	1,995	1,865	1,926	1,140	1,212	1,284	1,827	1,485	1,581	1,504	1,578	1,565
Rata lichidității absolute	0,011	0,036	0,034	0,064	0,054	0,317	0,036	0,031	0,033	0,099	0,193	0,087	0,069	0,129	0,153
Rata lichidității intermediare	0,844	0,721	0,598	1,394	0,869	1,276	0,582	0,485	0,409	0,585	0,698	0,650	0,587	0,651	0,713
Rata lichidității curente	1,408	1,328	1,250	1,960	1,564	2,012	1,271	1,045	0,940	1,650	1,616	1,503	1,050	1,144	1,341

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova.

Continuarea Tabelul A.10a.1

Indicatorul	Raionul Nisporeni			Raionul Rezina			Raionul Strășeni			Raionul Șoldănești			Raionul Telenеști		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Rata autonomiei financiare	0,430	-0,035	-0,003	0,229	0,279	0,248	0,478	0,462	0,498	0,226	0,259	0,293	0,250	0,282	0,319
Rata atragerii surselor împrumutate	0,570	1,035	1,003	0,771	0,721	0,752	0,522	0,538	0,502	0,774	0,741	0,707	0,750	0,718	0,681
Rata solvabilității generale	1,756	0,966	0,997	1,298	1,387	1,330	1,914	1,857	1,993	1,292	1,349	1,414	1,334	1,392	1,468
Rata lichidității absolute	0,007	0,025	0,049	0,055	0,141	0,080	0,043	0,077	0,090	0,071	0,115	0,104	0,040	0,116	0,149
Rata lichidității intermediare	0,159	0,094	0,141	0,541	0,884	0,538	1,185	0,825	0,967	0,555	0,673	0,647	0,398	0,528	0,749
Rata lichidității curente	0,314	0,200	0,281	1,399	1,873	1,229	1,729	1,456	1,650	1,107	1,082	1,024	1,068	1,125	1,358

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova.

Structura costului de producție pe articole de calculație la produsele cerealiere în medie pe anii 2016-2017

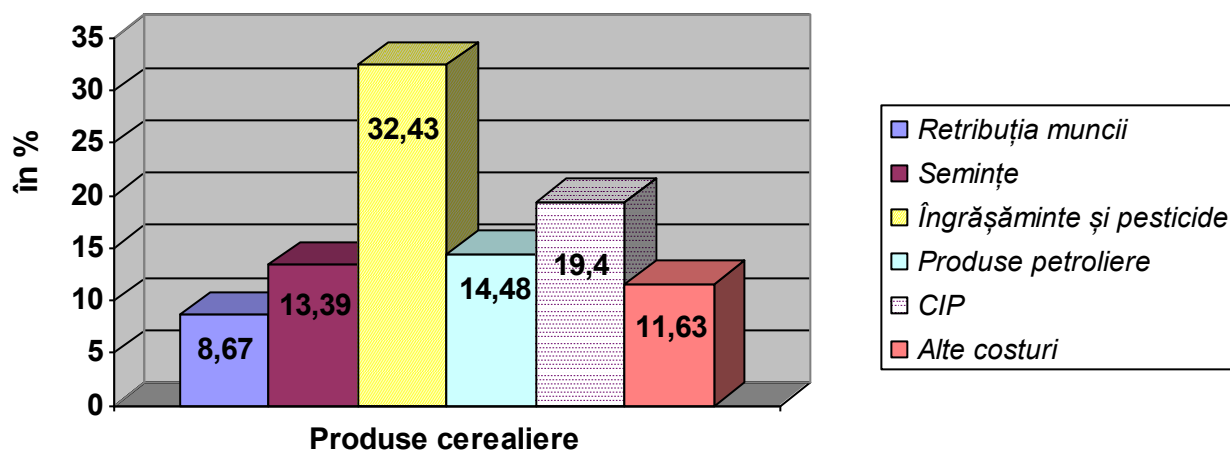

Figura A.11.1 Structura costului de producție pe articole de calculație la produsele cerealiere (inclusiv porumb) în medie pe anii 2016-2017

Sursa: Elaborată de autor în baza Registrului de evidență a costurilor

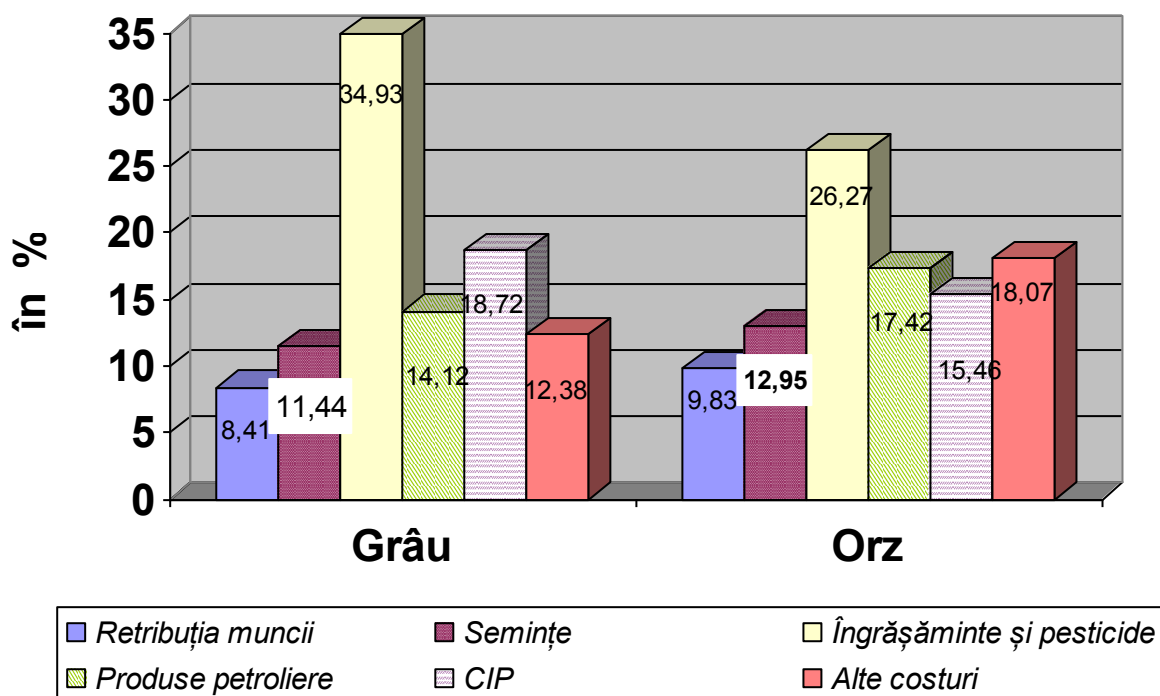

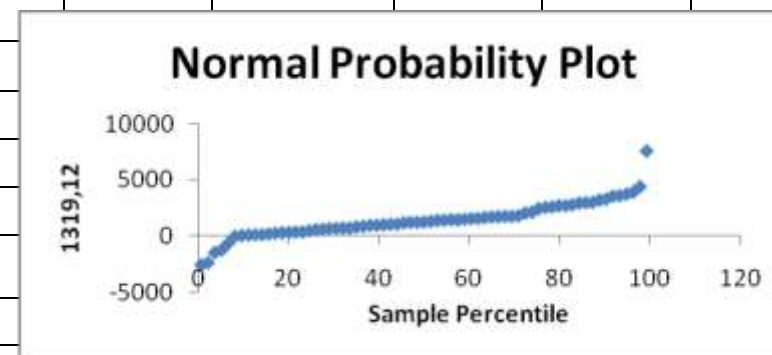
Figura A.11.2 Structura costului de producție pe articole de calculație la grâu și orz în medie pe anii 2016-2017

Sursa: Elaborată de autor în baza Registrului de evidență a costurilor

Ecuatia de regresie a profitului din vânzarea grâului la un hectar de suprafață productivă

$$y_2 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$$

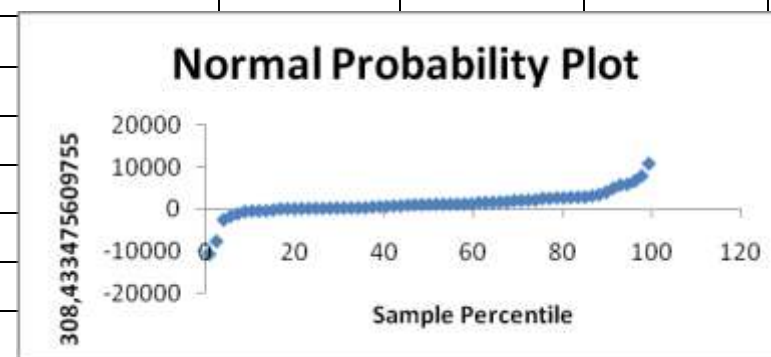
SUMMARY OUTPUT								
<i>Regression Statistics</i>								
Multiple R	0,699624							
R Square	0,489474							
Adjusted R Square	0,47352							
Standard Error	1142,565							
Observations	67							
ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	2	80103960	40051980	30,6805	4,53E-10			
Residual	64	83549052	1305454					
Total	66	1,64E+08						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	-239,911	758,0548	-0,31648	0,752667	-1754,3	1274,478	-1754,3	1274,478
6608,469	-0,57051	0,075436	-7,56278	1,9E-10	-0,72121	-0,41981	-0,72121	-0,41981
43,29286	148,5658	25,95272	5,72448	2,98E-07	96,71931	200,4123	96,71931	200,4123

Ecuatia de regresie a profitului din vânzarea porumbului la un hectar de suprafață productivă

$$y_2 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$$

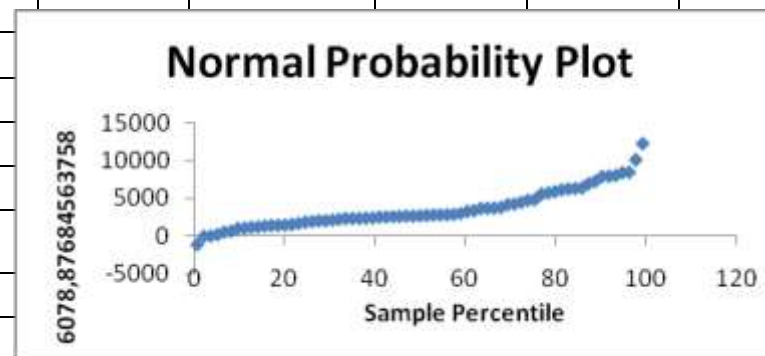
SUMMARY OUTPUT								
<i>Regression Statistics</i>								
Multiple R	0,662687							
R Square	0,439154							
Adjusted R Square	0,420459							
Standard Error	2223,898							
Observations	63							
ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	2	2,32E+08	1,16E+08	23,49065	2,92E-08			
Residual	60	2,97E+08	4945720					
Total	62	5,29E+08						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	-507,215	691,3691	-0,73364	0,466027	-1890,16	875,7296	-1890,16	875,7296
10139,93	-0,69287	0,117854	-5,879	1,95E-07	-0,92861	-0,45712	-0,92861	-0,45712
67,95122	158,0743	23,90216	6,613391	1,14E-08	110,2629	205,8858	110,2629	205,8858

Ecuția de regresie a profitului din vânzarea semințelor de floarea soarelui la un hectar de suprafață productivă

$$y_2 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$$

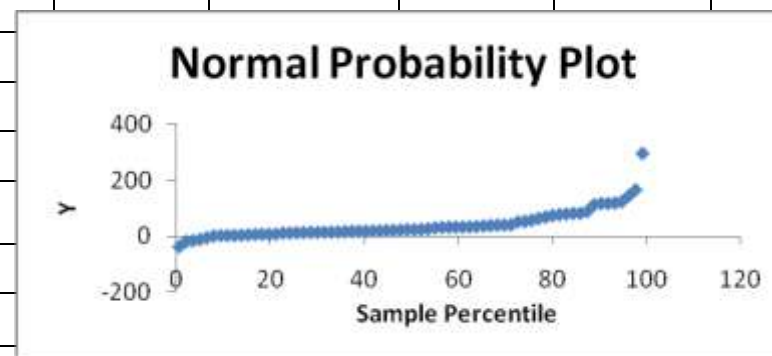
SUMMARY OUTPUT								
<i>Regression Statistics</i>								
Multiple R	0,669701							
R Square	0,4485							
Adjusted R Square	0,431265							
Standard Error	1967,148							
Observations	67							
ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	2	201405214,1	1,01E+08	26,02356	5,36E-09			
Residual	64	247658943,6	3869671					
Total	66	449064157,7						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	-2800,73	1016,808917	-2,75443	0,007646	-4832,04	-769,419	-4832,04	-769,419
4497,682	-0,18017	0,146990715	-1,22571	0,224799	-0,47382	0,11348	-0,47382	0,11348
24,52349	376,2202	59,08332497	6,367621	2,36E-08	258,1877	494,2527	258,1877	494,2527

Ecuția de regresie a ratei rentabilității grâului

$$y_3 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$$

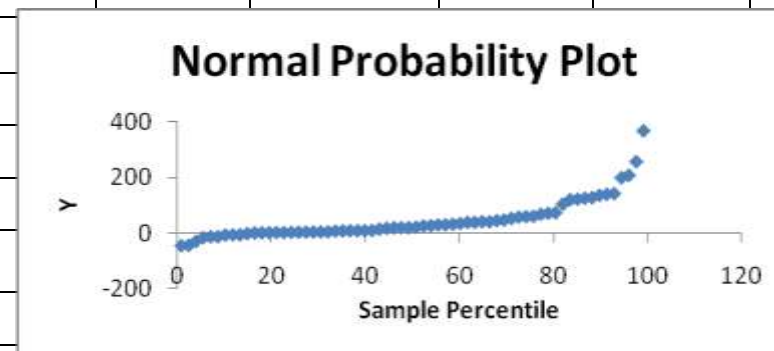
SUMMARY OUTPUT								
<i>Regression Statistics</i>								
Multiple R	0,88308							
R Square	0,779831							
Adjusted R Square	0,773057							
Standard Error	24,46793							
Observations	68							
ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	2	137832,8	68916,39	115,1139	4,36E-22			
Residual	65	38914,19	598,6798					
Total	67	176747						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	45,65158	25,46413	1,79278	0,077661	-5,2038	96,50696	-5,2038	96,50696
X Variable 1	-1,02299	0,068176	-15,005	8,54E-23	-1,15915	-0,88683	-1,15915	-0,88683
X Variable 2	0,770392	0,132423	5,817678	1,99E-07	0,505926	1,034858	0,505926	1,034858

Ecuția de regresie a ratei rentabilității porumbului

$$y_3 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$$

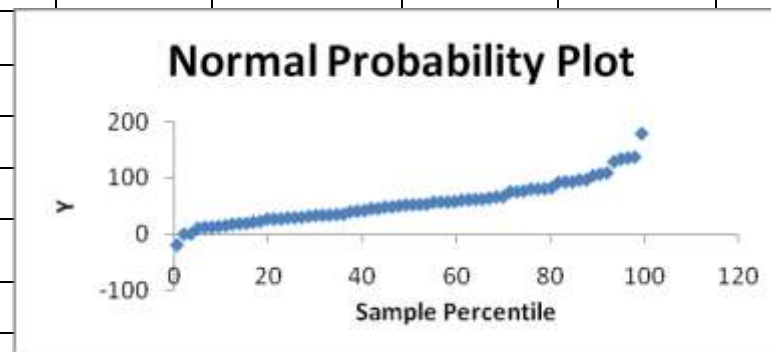
SUMMARY OUTPUT								
<i>Regression Statistics</i>								
Multiple R	0,826735							
R Square	0,68349							
Adjusted R Square	0,673113							
Standard Error	41,50713							
Observations	64							
ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	2	226944,6	113472,3	65,86345	5,78E-16			
Residual	61	105093,3	1722,842					
Total	63	332037,9						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	51,84058	29,44949	1,760322	0,083366	-7,04731	110,7285	-7,04731	110,7285
X Variable 1	-0,99025	0,08659	-11,4361	8,21E-17	-1,16339	-0,8171	-1,16339	-0,8171
X Variable 2	0,775268	0,165359	4,688378	1,59E-05	0,444611	1,105924	0,444611	1,105924

Ecuția de regresie a ratei rentabilității semințelor de floarea soarelui

$$y_3 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$$

SUMMARY OUTPUT								
<i>Regression Statistics</i>								
Multiple R	0,950624							
R Square	0,903686							
Adjusted R Square	0,900722							
Standard Error	11,8928							
Observations	68							
ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	2	86259,59	43129,79	304,9365	9,33E-34			
Residual	65	9193,509	141,4386					
Total	67	95453,1						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	65,03832	8,06006	8,06921	2,2E-11	48,94126	81,13537	48,94126	81,13537
X Variable 1	-0,47522	0,019632	-24,206	3,13E-34	-0,51443	-0,43601	-0,51443	-0,43601
X Variable 2	0,300262	0,017345	17,3111	4,93E-26	0,265622	0,334903	0,265622	0,334903

Tabelul A.18.1 Determinarea pragului rentabilității în profilul produselor agricole din raionul Orhei în medie pe anii 2008-2010

Denumirea produselor	Prețul mediu de vânzare, lei	Costul unitar, lei	Costuri variabile		Costuri constante, totale, mii lei	Marja de contribuție pe unitate de produs, lei	Rata marjei de contribuție, %	Pragul rentabilității, chintale	Profit (pierdere) – total, mii lei
			totale, mii lei	pe unitate de produs, lei					
1. Grâu	118,39	98,38	3089,81	39,99	4511,19	78,40	66,22	57540,7	1545,7
2. Leguminoase-boabe	225,71	259,34	64,65	142,09	53,35	83,62	37,05	638,0	(15,3)
3. Porumb	179,66	137,23	340,66	52,81	544,64	126,85	70,61	4293,6	273,7
4. Floarea sorelui	329,79	206,23	2565,78	71,48	4836,92	258,31	78,33	18725,3	4435,3
5. Tutun	1859,61	1514,42	5130,21	921,37	3302,09	938,24	50,45	3519,5	1922,0
6. Sfeclă pentru zahăr	32,43	24,33	251,80	10,40	337,20	22,03	67,93	15306,4	196,0
7. Legume	164,26	170,40	1629,26	106,33	981,74	57,93	35,27	16947,0	(94)
8. Fructe și pomușoare	143,86	154,51	3854,32	63,12	5580,98	80,74	56,12	69122,9	(650,6)
9. Struguri	208,01	254,49	1364,66	119,51	1541,34	88,5	42,55	17416,3	(530,7)
10. Bovine în masă vie	1273,97	1522,95	386,00	1321,92	58,70	-47,95	-3,76	1224,2	(44,7)
11. Porcine în masă vie	3613,96	2934,37	7400,69	2241,27	2288,61	1372,69	37,98	1667,2	2244,0
12. Păsări în masă vie	2188,37	1853,19	2449,04	1475,33	627,26	713,04	32,58	880,0	556,4
13. Lapte integral	376,06	339,38	1259,41	309,21	122,89	66,85	17,78	1838,3	154,4
Total	X	X	29786,29	X	24786,91	X	53,85	X	9992,2

Sursa: Tcaci N., Tcaci A. Metodologia diagnosticării pragului rentabilității în întreprinderile agricole. În: Revista "Studia Universitatis,, Chișinău, USM, 2012. pag.107.

Tabelul A.19.1 Determinarea pragului rentabilității în profilul produselor agricole din raionul Ungheni în medie pe anii 2008-2010

Denumirea produselor	Prețul mediu de vânzare, lei	Costul unitar, lei	Costuri variabile		Costuri constante, totale, mii lei	Marja de contribuție pe unitate de produs, lei	Rata marjei de contribuție, %	Pragul rentabilității, chintale	Profit (pierdere) – total, mii lei
			totale, mii lei	pe unitate de produs, lei					
1. Grâu	159,19	122,55	7971,85	45,14	13673,15	114,05	71,64	119887,3	6471,0
2. Leguminoase-boabe	476,13	284,34	215,67	137,28	231,03	338,85	71,17	681,8	301,3
3. Porumb	141,9	110,09	2170,79	39,14	3935,51	102,76	72,42	38298,1	1764,4
4. Floarea soarelui	318,29	183,87	4491,43	62,07	8812,57	256,22	80,5	34394,5	9725,7
5. Tutun	1664,0	1144,0	176,86	707,45	109,14	956,55	57,48	114,1	130,0
6. Sfeclă pentru zahăr	36,89	28,60	4657,38	12,41	6073,92	24,48	66,36	248117,6	3111,0
7. Legume	198,44	206,19	1486,36	114,00	1201,94	84,44	42,55	14234,2	(101)
8. Fructe și pomezi	137,75	153,37	1145,6	64,38	1583,55	73,37	53,26	21583,1	(278)
9. Struguri	157,96	218,31	132,15	87,34	198,17	70,62	44,71	2806,1	(91,3)
10. Bovine în masă vie	2138,24	1823,53	59,14	1739,46	2,86	398,78	18,65	7,2	10,7
11. Porcine în masă vie	3200,59	2746,27	1287,48	1885,04	588,22	1315,55	41,10	447,1	310,3
12. Păsări în masă vie	2456,42	2069,09	2025,53	1584,92	618,8	871,5	35,48	710,0	495,0
13. Lapte integral	330,0	247,5	9,26	231,5	0,64	98,5	29,95	6,5	3,3
Total	X	X	26296,04	X	37585,46	X	68,95	X	21852,4

Sursa: Tcaci N., Tcaci A. Metodologia diagnosticării pragului rentabilității în întreprinderile agricole. În: Revista "Studia Universitatis,, Chișinău, USM, 2012. pag.108.

Tabelul A.20.1 Marja de contribuție, pragul rentabilității și profitul obținut din vânzarea orzului în întreprinderile agricole din regiunea Centru în medie 2015-2017

Denumirea întreprinderii	Volumul mediu anual al producției vândute, chintale	Prețul mediu de vânzare a 1q, lei	Costuri variabile la 1 q de orz, lei	Costuri constante totale, mii lei	Marja de contribuție la 1q de orz, lei	Rata marjei de contribuție, %	Pragul rentabilității, q	Marja de securitate $\pm\%$	Profit (pierdere), mii lei
1. SRL,,Cidonia,,	1685	582,1	256,94	184,2	325,16	55,9	566,5	+66,4	363,8
2. SRL,,Avantaj Agroteh,,	712	233,41	161,91	58,9	71,5	30,63	823,8	-15,7	-10,9
3. SRL,,Bitic Agro,,	836	179,68	121,62	87,4	58,06	32,31	1505,3	-80,1	-58,4
4. SRL,,Fratii Secieru,,	327	186,19	121,06	15,2	65,13	35,0	233,4	+28,6	5,5
5. SRL,,Giurgesti Agro,,	330	258,18	201,24	33,0	56,94	22,05	579,6	-75,6	-22,7
6. CAP,,Camincentii,,	962	167,32	71,15	60,3	96,17	57,48	627,0	+34,8	32,2
7. SRL,,Agroveact,,	1194	162,35	83,4	37,3	78,95	48,63	472,5	+60,4	57,0
8. SRL,,Calex Agro,,	2038	218,27	94,15	71,6	124,12	56,87	576,9	+71,7	201,6
9. SRL,,Amorilis Agro,,	2689	170,58	93,78	155,8	76,8	45,02	2028,6	+24,6	50,8
10. SRL,,Miturix Agro,,	2515	246,28	130,37	277,0	115,91	47,06	2390,0	+5,0	14,5
11. SRL,,Cioara,,	2046	226,09	131,33	143,3	94,76	41,91	1512,2	+26,1	50,5

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor;

2. Cercetări statistice anuale 21- Vânz „Vânzarea producției agricole”.

Tabelul A.21.1 Marja de contribuție, pragul rentabilității și profitul obținut din vânzarea porumbului în întreprinderile agricole din regiunea Centru în medie 2015-2017

Denumirea întreprinderii	Volumul mediu anual al producției vândute, chintale	Prețul mediu de vânzare a 1q, lei	Costuri variabile la 1 q de porumb, lei	Costuri constante totale, mii lei	Marja de contribuție la 1q de porumb, lei	Rata marjei de contribuție, %	Pragul rentabilității, q	Marja de securitate $\pm\%$	Profit (pierdere), mii lei	Profitul în calcul la 1q, lei
1. SRL,,Faunus Vladmic,,	10654	205,6	110,97	711,1	94,63	46,03	7514,5	+29,5	743,1	69,75
2. SRL,,Faunus Prim,,	7859	227,1	139,6	594,6	87,5	38,53	6795,7	+13,5	93,7	71,92
3. SRL,,Cidonia,,	8759	229,62	141,98	737,0	87,64	38,17	8409,4	+4,0	30,7	35,05
4. SRL,,Avantaj Agroteh,,	4431	173,8	113,83	258,8	59,97	34,51	4315,5	+2,6	7,0	15,8
5. SRL,,Bitic Agro,,	2855	177,46	88,62	263,85	88,84	50,06	2970,0	-4,0	-10,3	-3,61
6. SRL,,Fratii Secrieru,,	896	172,91	94,85	39,5	78,06	45,14	506,0	+43,5	32,3	36,05
7. SRL,,Marineanca Agro,,	1539	203,42	123,43	34,0	79,99	39,32	425,0	+72,4	89,1	57,89
8. SRL,,Giurgesti Agro,,	618	165,91	139,9	19,6	26,01	15,68	753,6	-21,9	-2,0	-3,23
9. SRL,,Agroveact,,	1414	237,79	160,46	47,0	77,33	32,52	607,8	+57,0	62,4	44,13
10. SRL,,Calex Agro,,	756,7	210,81	81,93	12,0	128,88	61,14	93,1	+88,7	85,5	112,99
11. SRL,,Amorilis Agro,,	1533	224,43	108,11	107,8	116,32	51,83	926,8	+39,5	70,5	46,0
12. SRL,,Miturix Agro,,	13781	227,71	110,6	1161,5	117,11	51,43	9918,0	+28,0	452,4	32,83
13. SRL,,Cioara,,	1291	193,32	104,27	86,5	89,05	46,06	971,4	+24,8	28,4	22,00
14. CAP,,Roada Dumbravei,,	2364	165,23	56,0	25,4	109,23	66,11	232,5	+90,2	232,8	98,48
15. SRL,,Ghertcom Agro,,	725	187,36	35,92	14,9	151,44	80,83	98,4	+86,4	84,4	116,41
16. IS STE,,Pascani,,	1348	203,47	165,8	25,3	37,67	18,51	671,6	+50,2	35,9	26,63

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Cercetării statistice anuale 21- Vânz „Vânzarea producției agricole”.

Tabelul A.22.1 Dinamica sumelor autorizate de subvenții a producătorilor agricoli din Republica Moldova în profilul măsurilor de sprijin, lei

Măsurile de sprijin	Anii					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și a utilajului agricol	141 732 966 (+ sisteme de irigare)	82 857 510	61923000	110 622 950	168 482 495	166489394
Stimularea investițiilor pentru procurarea echipamentului No-Till și Mini-Till	-	-	-	-	54 406 269	49675854
Stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare	69 817 023	141 272 153	76360000	108767920	181 227 979	170 197 145
Stimularea investițiilor pentru înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale, inclusiv a plantațiilor viticole și a plantațiilor pomicole	87743876	93948409	61 485000	136402924	153 892 548	125226737
Creditarea producătorilor agricoli	39 294 523	15 840 871	26934000	76 397 250	72 032 554	37850275
Stimularea investițiilor pentru utilizarea și renovarea tehnologică a fermelor zootehnice	27 290 948	47 228 417	20889000	34 845 311	38 540 018	25555951
Stimularea procurării animalelor de prăsilă și menținerii fondului genetic al acestora	29 233 711	47 412 547	23967000	22 884 532	10 041 702	5191546
Stimularea producătorilor agricoli pentru compensarea cheltuielilor la irigare și a procurării echipamentelor	2 105 530 (numai irigarea fara procurarea echipamentelor)	35075359	9286000	24991795	34 779 872	23843648
Stimularea investițiilor pentru producerea legumelor și a fructelor pe teren protejat	14 491 801	50 917 451	19 486000	14 589 683	10 926 436	5588205
Stimularea mecanismului de asigurare a riscurilor în agricultură	41 288 237	29 362 715	30858000	9 092 308	4 474 949	5190727
Total	309160119	543 915 432	331188000	538 594 673	728 804 822	614809482

Sursa: Elaborată de autor în baza informației AIPA

Tabelul A.23.1 Repartizarea subvențiilor în profilul raioanelor Republicii Moldova în perioada 2015-2018

Raioanele	2015		2016		2017		2018		Total 2015-2018	
	Suma autorizată, lei	Pondere, %	Suma autorizată, lei	Pondere, %	Suma autorizată, lei	Pondere, %	Suma autorizată, lei	Pondere, %	Suma autorizată, lei	Pondere, %
Anenii Noi	19606307	4,28	16142273	2,87	26553018	3,57	35386908	3,66	97688506	3,58
Basarabeasca	3165271	0,69	5509520	0,98	8916870	1,20	11567577	1,20	29159238	1,07
Bălți	1961197	0,43	3205772	0,57	646402	0,09	935825	0,10	6749196	0,25
Briceni	22992904	5,02	21411213	3,81	23413675	3,15	41836091	4,33	109653883	4,02
Cahul	15542826	3,39	30019806	5,34	44240803	5,96	57859419	5,98	147662854	5,41
Cantemir	12662329	2,76	28650026	5,10	28176055	3,79	29695028	3,07	99183438	3,63
Călărași	4824071	1,05	5680343	1,01	14058881	1,89	16122549	1,67	40685844	1,49
Căușeni	8272385	1,81	29893403	5,32	38160356	5,14	39484742	4,08	115810886	4,24
Ceadir-Lunga	4872780	1,06	9866311	1,76	14432385	1,94	21058047	2,18	50229523	1,84
Chișinău	65388948	14,28	5700130	1,01	20517500	2,76	14623726	1,51	106230304	3,89
Cimișlia	15098116	3,30	16860996	3,00	20788499	2,80	26542160	2,75	79289771	2,90
Comrat	14062563	3,07	40701535	7,24	36617364	4,93	47394364	4,90	138775826	5,08
Criuleni	7850222	1,71	27861333	4,96	26202384	3,53	28926020	2,99	90839959	3,33
Dondușeni	7163051	1,56	6778898	1,21	10123756	1,36	17283739	1,79	41349444	1,51
Drochia	7976947	1,74	10790587	1,92	16625796	2,24	24058838	2,49	59452168	2,18
Dubăsari	2515731	0,55	7919306	1,41	6930157	0,93	11564955	1,20	28930149	1,06
Edineț	16378626	3,58	18721675	3,33	22138572	2,98	39147256	4,05	96386129	3,53
Fălești	10296052	2,25	12628874	2,25	15312397	2,06	21242384	2,20	59479707	2,18
Florești	12244684	2,67	11658214	2,07	22081023	2,97	25466716	2,63	71450637	2,62
Glodeni	14069950	3,07	14386204	2,56	14978720	2,02	18789487	1,94	62224361	2,28
Hîncești	20101833	4,39	22893648	4,07	30301518	4,08	41842816	4,33	115139815	4,22
Ialoveni	16385094	3,58	25363032	4,51	27685082	3,73	34627803	3,58	104061011	3,81
Leova	3553808	0,78	8540334	1,52	10859781	1,46	14804609	1,53	37758532	1,38
Nisporeni	19216584	4,20	9387480	1,67	14224307	1,91	17288158	1,79	60116529	2,20
Ocnîța	6766220	1,48	7886296	1,40	15663604	2,11	22968367	2,38	53284487	1,95
Orhei	18123103	3,96	20072954	3,57	26379166	3,55	35020759	3,62	99595982	3,65
Rezina	3830796	0,84	8296509	1,48	12578673	1,69	14946892	1,55	39652870	1,45
Rîșcani	13209929	2,88	18452534	3,28	18387390	2,48	28851648	2,98	78901501	2,89
Sîngerei	12360216	2,70	18144844	3,23	17528136	2,36	22869431	2,37	70902627	2,60
Soroca	16370793	3,57	13930114	2,48	30461023	4,10	33242787	3,44	94004717	3,44
Strășeni	14558128	3,18	14187668	2,52	13662162	1,84	30346159	3,14	72754117	2,67
Șoldănești	9905573	2,16	11460263	2,04	21903628	2,95	26332241	2,72	69601705	2,55
Ștefan Vodă	12858085	2,81	21224317	3,78	33687839	4,54	45657709	4,72	113427950	4,15
Taraclia	5507156	1,20	10472128	1,86	20800511	2,80	23246705	2,40	60026500	2,20
Telenești	10435878	2,28	13787819	2,45	14746336	1,99	17900240	1,85	56870273	2,08
Ungheni	5660682	1,24	9402169	1,67	13616068	1,83	13594690	1,41	42273609	1,55
Vulcănești	2266852	0,49	4262706	0,76	9395926	1,26	14397811	1,49	30323295	1,11
Total	458055690	100,00	562151234	100,00	742795763	100,00	966924656	100,00	2729927343	100,00

Sursa: Calculele autorului în baza informației AIPA

Tabelul A.24.1 Dinamica subvențiilor în calcul la 1 ha teren agricol în profilul raioanelor regiunii Centru, lei

Raioanele	2015	2016	2017	În medie 2015-2017
Anenii Noi	297,46	244,91	402,86	315,1
Călărași	119,44	140,51	347,74	202,6
Criuleni	150,50	534,06	502,28	395,6
Dubăsari	111,06	350,33	306,70	256,0
Hîncești	216,82	245,45	326,13	262,8
Ialoveni	312,67	483,99	528,76	441,8
Nisporeni	497,04	243,32	368,69	369,7
Orhei	221,03	244,81	321,30	262,4
Rezina	88,96	192,43	291,40	190,9
Strășeni	422,54	416,02	400,34	413,0
Șoldănești	242,54	280,61	536,32	353,2
Telenești	166,44	220,04	233,30	206,6
Ungheni	177,53	228,82	386,72	264,4
Total	232,62	294,25	380,97	309,3

Sursa: Calculele autorului în baza informației AIPA și Agenției Relații Funciare și Cadastru.

Tabelul A.25.1 Date inițiale pentru gruparea întreprinderilor agricole din Regiunea Centru după suma subvențiilor la hectar de teren agricol

Codul întreprinderii agricole	Suma subvențiilor la un hectar de teren agricol, lei	Suprafața terenului agricol pe întreprindere, hectare	Costuri de producție la un hectar de teren agricol, lei	Revine la un hectar de teren agricol:		Rata rentabilității produselor agricole, %
				Venit din vânzarea produselor agricole, lei	Profit din vânzarea produselor agricole, lei	
A	1	2	3	4	5	6
0001	596,74	732	6627,32	11174,2	2922,27	44,09
0002	760,3	732	9229,68	12294,3	3485,54	37,76
0003	721,82	732	9951,7	14560,6	4881,84	49,06
0004	1476,5	732	8602,9	12623,5	3762,72	43,74
0005	1228,41	715	6216,85	9852,8	4461,49	71,76
0006	683,7	696	9086,09	11888,9	3183,83	35,04
0007	788,49	695	10212,72	17103,2	5433,7	53,21
0008	1139,75	702	8483,76	12918,4	4360,08	51,88
0009	1408,88	1065	8028,37	11372,1	2532,27	31,54
0010	746,94	1065	9593,29	11710,8	3480,58	36,28
0011	1778,04	1065	11791,36	14823,7	3032,34	25,72
0012	1311,28	1065	10615,03	12619,9	2702,3	25,46
0013	62,8	447	5190,27	5659,4	1466,4	28,25
0014	0	249	3411,86	3610,2	198,34	5,81
0015	39,71	452	6597,27	8384,8	-600,46	-9,1
0016	38,76	450	5969,02	7073,2	555,83	9,31
0017	113,47	478	4577,8	6361,5	1137,14	24,84
0018	130,73	481	5347,84	4807,5	661,56	12,37
0019	86,79	486	5263,39	5809,3	456,06	8,66
0020	110,24	482	4803,04	5450,9	749,76	15,61
0021	44	529	2123,88	2673,6	495,2	23,32
0022	417,54	594	5568,81	7379,6	1810,79	32,52
0023	347,2	600	5821,21	7492,6	1671,39	28,71
0024	427,1	604	5286,53	6962,7	1676,17	31,71
0025	430,6	599	5558,21	7277,2	1719	30,93
0026	560,07	460	4715,75	5894,2	1556,17	33
0027	70,2	466	4838,46	5946,4	1496,27	30,92
0028	395,28	469	5577,34	6597,6	462,28	8,34
0029	490,07	465	5046,41	6148,1	1235,35	24,48
0030	60,14	1015	3704,13	5037,8	1254	33,85
0031	76,62	1015	5079,42	6742,3	1662,88	32,73
0032	121,82	1020	5958,6	7442,4	1483,8	24,9
0033	98,39	1017	5647,57	6409,2	1500,1	26,56
0034	246,7	130	4057,38	5545,9	1906,9	47
0035	275	137	2472,5	4457,4	1030,3	41,67
...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...
0067	223,4	138	4692,62	12325,5	1407,35	30
0068	232	135	3737,71	7487,8	1520,41	40,68

Ecuția de regresie a profitului la un hectar de terenuri agricole sub influența nivelului subvențiilor și costurilor de producție

$$y_5 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$$

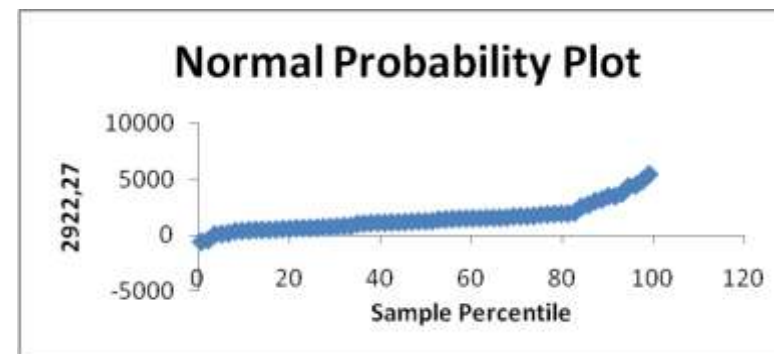
SUMMARY OUTPUT

Regression Statistics	
Multiple R	0,716408
R Square	0,513241
Adjusted R Square	0,49803
Standard Error	858,3845
Observations	67

ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	2	49722252	24861126	33,74093	9,86E-11
Residual	64	47156733	736824		
Total	66	96878985			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	-460,082	341,3967	-1,34765	0,182524	-1142,1	221,9367	-1142,1	221,9367
596,74	0,84238	0,260376	3,235238	0,001925	0,322218	1,362542	0,322218	1,362542
6627,32	0,287516	0,063943	4,496453	2,97E-05	0,159776	0,415257	0,159776	0,415257

Tabelul A. 27.1 Variabilele ce formează structura modelelor matematice a profitului la un hectar de suprafață productivă (Y_2) și a ratei rentabilității (Y_3)

Codul întreprinderii agricole	Grâu						Porumb						Floarea soarelui					
	Profitul la 1 ha de suprafață productivă, lei (Y_2)	Costuri de producție la 1 ha, lei (X_1)	Producția medie la 1 ha, q (X_2)	Rata rentabilității, % (Y_3)	Costul 1q, lei (X_1)	Prețul de vânzare a 1q, lei (X_2)	Profitul la 1 ha de suprafață productivă, lei (Y_2)	Costuri de producție la 1 ha, lei (X_1)	Producția medie la 1 ha, q (X_2)	Rata rentabilității, % (Y_3)	Costul 1q, lei (X_1)	Prețul de vânzare a 1q, lei (X_2)	Profitul la 1 ha de suprafață productivă, lei (Y_2)	Costuri de producție la 1 ha, lei (X_1)	Producția medie la 1 ha, q (X_2)	Rata rentabilității, % (Y_3)	Costul 1q, lei (X_1)	Prețul de vânzare a 1q, lei (X_2)
0001	1319,12	6608,47	43,29	39,28	152,65	212,61	308,43	10139,9	67,95	1,49	149,22	151,45	6078,88	4497,68	24,52	134,62	183,4	430,3
0002	1220,75	8521,23	34,22	12,41	249,00	279,9	339,80	11792,17	42,52	4,54	277,32	289,92	8457,21	9665,86	26,63	80,95	362,96	656,77
0003	1786,08	8776,55	44,49	31,76	197,25	259,89	10770,09	12422,06	77,73	59,65	159,82	255,16	6321,80	11313,42	28,37	57,34	398,72	627,34
0004	2736,37	5681,42	41,60	52,54	136,57	208,33	2553,57	8359,17	75,40	47,34	110,86	163,34	7280,94	5962,45	29,80	129,87	200,2	460,2
0005	1285,20	7868,53	35,50	16,15	221,65	257,45	-160,74	12328,15	48,70	-1,52	253,14	249,29	8019,63	8690,47	26,80	93,85	324,27	628,61
0006	3002,07	9255,87	47,23	23,88	196,00	242,8	4984,11	13517,35	77,74	41,11	173,88	245,37	10094,6	9425,71	28,62	97,16	329,33	649,3
0007	1446,80	8289,87	40,78	13,41	203,28	230,55	1135,61	7512,36	48,55	7,59	154,75	166,49	5584,94	5986,26	25,25	92,95	237,12	457,52
0008	3329,66	9266,31	39,57	22,69	234,17	287,3	86,88	10142,70	40,94	0,93	247,74	250,05	7906,82	7709,04	23,53	104,99	327,56	671,48
0009	-1435,82	13136,69	45,89	-12,16	286,24	251,44	304,30	15969,96	63,74	1,96	250,57	255,48	12216,4	8508,02	27,48	138,01	309,67	737,04
0010	991,20	3676,97	24,26	34,18	151,6	203,42	766,70	8525,97	64,08	21,47	133,04	161,6	2617,35	6558,03	26,35	40,33	248,91	349,3
0011	397,88	6216,81	34,58	6,22	179,8	190,98	1575,55	8098,31	59,67	17,85	135,72	159,95	1100,10	7698,64	22,11	12,99	349,27	394,63
0012	-604,06	6970,92	27,51	-6,15	254,4	238,75	-7554,36	8805,56	22,99	-44,82	383,05	211,36	3673,66	8792,78	18,93	41,78	464,54	658,63
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
0060	1729,62	4318,97	33,14	57,24	130,31	204,9	2887,66	2967,68	52,00	142,26	57,07	138,26	2366,72	3982,62	19,36	58,54	205,74	326,19
0061	3235,03	4885,34	40,10	76,80	121,83	215,4	5688,51	1936,77	35,70	207,98	54,25	167,08	26,69	3483,54	9,32	0,46	373,87	375,6
0062	2619,02	3493,02	30,50	111,67	114,51	242,38	3144,99	3581,96	32,34	73,45	110,76	192,11	6137,84	4650,41	19,05	136,43	244,17	577,29
0063	2079,16	3603,51	32,97	68,22	109,29	183,85	2024,71	4077,29	52,35	58,08	77,88	123,11	1887,22	5719,44	22,89	33,89	246,88	330,55
0064	1089,25	1944,71	43,00	295,91	45,23	179,07	7885,57	2182,00	40,20	257,28	54,28	193,93	4265,39	3388,62	25,11	179,96	134,93	377,75
0065	7582,68	3970,17	38,38	143,83	103,45	252,24	6626,53	1488,00	33,50	367,69	44,42	207,75	5902,44	6308,03	19,05	76,08	331,21	583,19
0066	991,19	5550,55	34,55	20,40	160,67	193,45	132,01	3526,36	22,59	3,88	156,07	162,13	60,68	7109,87	18,64	0,85	381,48	384,74
0067	328,14	6417,23	25,34	6,14	253,29	268,84	-412,12	4886,52	19,53	-5,87	250,15	235,46	2157,45	11158,10	21,13	19,61	520,01	621,99
0068	153,69	9354,21	43,91	1,71	213,05	216,69	203,45	4448,26	23,70	5,11	187,69	197,28	582,43	3649,77	7,05	15,96	517,74	600,36

Sursa: Calculele autorului în baza: 1. Registrului de evidență a costurilor; 2. Cercetării statistice anuale 21- Vânz "Vânzarea producției agricole,,.

Act de implementare a a rezultatelor cercetării eliberat de SRL „Amorilis Agro” r. Orhei, s. Zahoreni.

03 septembrie 2018

Act

**de implementare a tezelor principale din lucrarea de doctorat cu tema
„Estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole din
regiunea de Centru a Republicii Moldova”**

Prin prezentul se confirmă, că doctoranda Universității Agrare de Stat din Moldova, **Dombrowschi Ina**, a efectuat o analiză profundă a situației potențialului financiar a întreprinderii SRL „Amorilis Agro” din r. Orhei, s. Zahoreni și în acest temei a venit cu propuneri concrete întru:

- optimizarea cheltuielilor activității operaționale;
- redresarea capacității de autofinanțare;
- relevarea rezervelor de sporire a profitului și a ratei rentabilității în

profilul culturilor agricole.

Considerăm că aceste propuneri au o importanță actuală majoră și vor permite sporirea profitului din activitatea de bază a întreprinderii.

În rezultatul implementării investigațiilor s-a constatat perfecționarea procesului de adoptare a deciziilor manageriale prin evaluarea multilaterală a rezultatelor financiare și majorării capacității de autofinanțare a entității.

Director

Rusu Ilie

CAP "Roada Dumbravei"
s. Hîrtopul Mare, r. Criuleni
tel. 024872557

07 decembrie 2018

Act

de implementare a rezultatelor cercetării tezei de doctor
elaborate de doctoranda Universității Agrare de Stat din Moldova
Dombrovski Ina

Tema tezei: „ **Estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole din regiunea de Centru a Republicii Moldova**”.

Rezultatele cercetării tezei de doctor cu tema „ **Estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole din regiunea de Centru a Republicii Moldova**” sunt actuale și au fost aplicate în practica de activitate a **CAP "Roada Dumbravei"** din s. Hîrtopul Mare, r. Criuleni în perioada anilor 2016-2017.

Experiența activității întreprinderii confirmă propunerile autorului cu privire la majorarea rezultatelor financiare în baza măsurilor:

- Implementării tehnologiilor conservative de lucrare a solului Mini-Till și No-Till ce contribuie la creșterea productivității cu 10,4%, reducerea consumului de combustibil cu 35% și majorarea ratei rentabilității cu 23,9 puncte procentuale;
- Asigurarea întreprinderilor agricole cu soiuri de culturi autohtone rezistente la secetă, boli și dăunători având și o productivitate mai înaltă decât soiurile străine.

Deasemenea vor fi luate în considerație și propunerile autorului referitoare la cuantumul profitului minim pentru întocmirea planului de afaceri a întreprinderii.

Director CAP "Roada Dumbravei"

Orescu Dumitru

MINISTERUL
AGRICULTURII,
DEZVOLTĂRII REGIONALE
ȘI MEDIULUI
AL REPUBLICII MOLDOVA

MINISTRY
OF AGRICULTURE,
REGIONAL DEVELOPMENT AND
ENVIRONMENT OF THE REPUBLIC
OF MOLDOVA

MD-2005, Chisinau, 9 Constantin Tanase Str

ADEVERINȚĂ

privind implementarea recomandărilor din teza de doctor a dnei Dombrovski Ina cu tema
„Estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole din regiunea de
Centru a Republicii Moldova”

Prin prezenta, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova confirmă că, doctoranda UASM, Dombrovski Ina a efectuat investigații referitor la estimarea rezultatelor financiare din activitatea operațională a întreprinderile agricole și a venit cu propuneri concrete privind:

- Modificarea metodologiei de estimare a rezultatelor financiare din activitatea de bază a întreprinderilor agricole prin intermediul pragului de rentabilitate;
- Optimizarea structurii și nivelului mijloacelor de subvenționare ce va asigura transparență în utilizarea acestora și eficientizarea subvențiilor;
- Determinarea cuantumului minim al profitului pentru efectuarea reproduției simple și lărgite ce va dimensiona conexiunea dintre eforturile depuse și rezultatele financiare în întreprinderile agricole.

Considerăm că, metodologia de calcul și algoritmul propus în teza de doctor poate fi aplicat în procesul didactic la specialitățile economice și în adoptarea deciziilor manageriale ce va permite estimarea rezultatelor activității operaționale în funcție de strategia de dezvoltare a întreprinderilor agricole.

Secretar de Stat

Luca Vasile

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Dombrovschi Ina, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor cu tema: *„Estimarea rezultatelor activității operaționale în întreprinderile agricole din regiunea de Centru a Republicii Moldova”* sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Dombrovschi Ina

Semnătura

Data: _____ \

Europass Curriculum Vitae

Informație personală

Prenume / Nume

Adresa

Telefon

E-mail

Naționalitate

Data de naștere

Gen

Ocupația dorită / Domeniul ocupațional

Experiența profesională

Data

Ocupația sau poziția deținută

Activități principale și responsabilități

Numele și adresa angajatorului

Tipul de activitate sau sectorul

Data

Ocupația sau poziția deținută

Activități principale și responsabilități

Numele și adresa angajatorului

Tipul de activitate sau sectorul

Data

Ocupația sau poziția deținută

Activități principale și responsabilități

Numele și adresa angajatorului

Tipul de activitate sau sectorul

Data

Ocupația sau poziția deținută

Activități principale și responsabilități

Numele și adresa angajatorului

Tipul de activitate sau sectorul

Educație și instruire

1995-2000

2001-2006

Dombrovski Ina

Str. Mircesti, 8/1, ap.51, or. Chisinau, MD-2049, Republica Moldova

+373 22 432 135 GSM: +373 69297066

dombrovski@mail.ru

Moldoveanca

19.02.1978

feminin

Personal universitar didactic și de cercetare

2017- până în prezent

Lector universitar la Catedra "Marketing și Achiziții"

Predare și cercetare

Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Chișinău, RM

Instituție de învățământ superior

2010-2017

Lector superior universitar la Catedra "Marketing și Achiziții"

Predare și cercetare

Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Chișinău, RM

Instituție de învățământ superior

2005-2010

Predare și cercetare

Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Chișinău, RM

Instituție de învățământ superior

2001-2005

Predare și cercetare

Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Chișinău, RM

Instituție de învățământ superior

Studii de licență, Universitatea Agrară de Stat din Moldova,
Facultatea Economie, Specialitatea Marketing

Studii de doctorat, Universitatea Agrară de Stat din Moldova
specialitatea Economie și managementul în domeniul de activitate
(agricultură)

Perfecționări

Perioada
Numele și tipul instituției de
învățământ / furnizorului de formare

Septembrie 2001 – iunie 2002
Universitatea Agrară de Stat din Moldova,
cursuri de psihologie și pedagogie.

Perioada
Numele și tipul instituției de
învățământ / furnizorului de formare

Noiembrie 2001
Proiectul TACIS în colaborare cu Universitatea Agrară de Stat din
Moldova.

Perioada
Numele și tipul instituției de
învățământ / furnizorului de formare

Februarie – iulie 2003
Centrul lingvistic Universitatea Agrară de Stat din Moldova.

Perioada
Numele și tipul instituției de
învățământ / furnizorului de formare

Noiembrie 2007
Universitatea Agrară de Stat din Moldova în colaborare cu
Institutul de Educație
și Comunicare Din Praga, Republica Cehă

Perioada
Numele și tipul instituției de
învățământ / furnizorului de formare

iunie- septembrie 2017
Programului "Gestiunea Eficientă a Afacerii,,
ODIMM

Aptitudini și competențe personale

Limba maternă
Alte limbi străine cunoscute
Auto-evaluare
Nivel european (*)

Româna

Engleza
Franceza
Rusa

Înțelegere		Vorbire		Scriere
<i>ascultare</i>	<i>citire</i>	<i>participare la conversație</i>	<i>discurs oral</i>	
A2			A1	A1
A1	A1	A1	A1	A1
C2	C2	C2	C2	C1

(*) Cadrul Comun European de Referință pentru Limbi

Niveluri: A1/A2: Utilizator elementar - B1/B2: Utilizator independent - C1/C2: Utilizator
experimentat

Abilități calculator și competențe

MS Office (Word, Excel, PowerPoint), Photoshop (amator) etc.

Alte abilități și competențe

Responsabilitate, punctualitate, onestitate, abilitate de a lucra,
capacitate de rezolvare rapidă a problemelor, concentrare
semnificativă asupra lucrului

Informație suplimentară

Detalii personale:

- Statut social: căsătorita, 2 copii

Interese personale:

- muzică
- lectura
- calatorie